

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝ. ΤΣΑΓΚΟΥΛΗΣ

Πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών . Πτυχιούχος Μεταπτυχιακού Προγράμματος
Σπουδών επί θεμάτων Ευρωπαϊκού Δικαίου, ULB

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΕ ΝΕΕΣ ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ
ΤΩΝ ΙΣΧΥΟΥΣΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ : ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ
ΝΙΚΑΙΑΣ .**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Υποβληθείσα στο

**ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ**

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008

Πρόλογος

Τα θέματα τα σχετικά με τα αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα είναι πολλά και ποικίλα (κατηγοριοποίηση, σκοπός, αναγκαιότητα και αποτελεσματικότητά τους, αξιολόγηση της εφαρμοζόμενης σχετικής κάθε φορά νομοθεσίας κ.ά). Τα περισσότερα από αυτά έχουν αποτελέσει αντικείμενο σημαντικών και εκτενών μονογραφιών, ενώ υπάρχουν και πτυχές του θέματος οι οποίες δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς και κάλλιστα θα μπορούσαν να αποτελέσουν το αντικείμενο μίας αυτοτελούς έρευνας.

Μια εξ αυτών είναι και η πραγματευόμενη από την παρούσα Διατριβή πτυχή, ήτοι η διερεύνηση του νομικού καθεστώτος περί των κινήτρων οικονομικής ανάπτυξης σε νέες Χώρες Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό το πρίσμα των ισχυουσών Συνθηκών του Μάαστριχ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας. Το θέμα αυτό παραμένει μέχρι στιγμής αδιερεύνητο, όχι φυσικά από έλλειψη ενδιαφέροντος των Μελετητών, αλλά από έλλειψη σχετικών στοιχείων και λόγω του σχετικά προσφάτου της ένταξης των υπό εξέταση Χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ορισμένες εργασίες που συμπεριλάμβαναν στο σώμα τους μικρές πτυχές του θέματος αυτού, δεν επιτρέπουν την σύνθεση μιας πλήρους και πειστικής εικόνας του.

Το θέμα της παρούσας Διατριβής αποτελεί πρόκληση, γιατί προσπαθεί να φωτίσει από την οπτική της νομικής επιστήμης ζητήματα που άπτονται κυρίως του οικονομικού τομέα και του τομέα της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Αυτή η σύνθεση είναι άλλωστε κύριο χαρακτηριστικό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δίκαιου και κυρίως του Ευρωπαϊκού Δικαίου του Ανταγωνισμού, που στις διατάξεις του λαμβάνει υπόψη νομικά, οικονομικά, πολιτικά αλλά και αναπτυξιακά κριτήρια.

Η παρούσα εργασία εκτείνεται σε πέντε Κεφάλαια. Περιλαμβάνει πρόλογο και επίλογο, βιβλιογραφία, ελληνική και ξενόγλωσση.

Το Κεφάλαιο Α΄ υπό τον τίτλο : «Αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα : οριοθέτηση, κατηγοριοποίηση, στόχοι, αναγκαιότητα, και σημασία ».

Το Κεφάλαιο Β΄ υπό τον τίτλο : « Τα αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα υπό το πρίσμα των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων » .

Το Κεφάλαιο Γ΄ υπό τον τίτλο : « Η εμπειρία της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Πολωνίας και της Ουγγαρίας ως προς τα αναπτυξιακά κίνητρα η νομοθετική διάσταση ».

Το Κεφάλαιο Δ΄ υπό τον τίτλο : « Η ενδεχόμενη συμβολή της Συνθήκης του Μάαστριχ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας στο επιχειρηματικό κλίμα των υπό εξέταση Χωρών Κεντρικής Ανατολικής Ευρώπης, στη φορολογική και περιβαλλοντική τους πολιτική και στην πολιτική τους για τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων ».

Το Κεφάλαιο Ε΄ υπό τον τίτλο : « Η Ενδεχόμενη συμβολή της Συνθήκης του Μάαστριχ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας και του κλίματος παγκοσμιοποίησης της αγοράς στην χάραξη της πολιτικής περί κινήτρων και την εμφάνιση νέων μορφών επενδυτικών κινήτρων » .

Τέλος ακολουθεί ο Επίλογος όπου διατυπώνεται σειρά διαπιστώσεων, προτάσεων και συμπερασμάτων.

Ο γράφων θέλει να ελπίζει ότι το ανά χείρας έργο θα συμβάλλει στην εν γένει προαγωγή της επιστημονικής έρευνας και θα αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού που θα συμβάλλει στην εφαρμογή σύγχρονων, ρεαλιστικών, αποτελεσματικών και προσαρμοσμένων στις ανάγκες της παρούσας χρονολογικής περιόδου επενδυτικών πολιτικών. Τέλος αναγνωρίζει ότι για οποιαδήποτε ενδεχόμενη ατέλεια του παρόντος την ευθύνη φέρει αποκλειστικά και μόνο ο

ίδιος, ενώ εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς όλους τους καθηγητές οι οποίοι συνέβαλλαν με τις παρατηρήσεις τους στην τεκμηρίωση των εκτιθεμένων απόψεων.

Μεθοδολογία

Σχετικά με την ακολουθηθείσα μεθοδολογία έρευνας του παρόντος σημειώνονται τα ακόλουθα : η έρευνα επικεντρώνεται στην αξιολόγηση και στην κρίση της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής της πολιτικής περί αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων σε τρία νέα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήτοι στην Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία, την Πολωνία και στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες, που η ως άνω εφαρμογή ενδεχομένως θα επιφέρει τόσο στα παλαιά και τα νέα κράτη μέλη, ως επιμέρους οντότητες, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της. Η επιλογή των Χωρών αυτών έγινε, τόσο λόγω των γενναίων και πολύ σημαντικών πολιτικών περί κινήτρων που εκεί εφαρμόστηκαν την προηγούμενη δεκαετία, όσο και για λόγους τεχνικής ευχέρειας ουσιαστικής διερεύνησης μερικών θεμάτων, καθώς και για λόγους ποσοτικής διάστασης.

Η Διατριβή έχει κυρίως τον ακόλουθο ερευνητικό στόχο: « Το νομικό καθεστώς περί των κινήτρων οικονομικής ανάπτυξης σε νέες Χώρες Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό το πρίσμα των ισχυουσών Συνθηκών : Μάαστριχ, Άμστερνταμ και Νίκαιας » .

Κατά την εξέταση του θέματος του παρόντος και την συγκεκριμενοποίηση του σκοπού του, τέθηκαν ορισμένα ειδικότερα ερωτήματα – υποθέσεις εργασίας, επί των οποίων διατυπώθηκαν διεξοδικές και ικανοποιητικές απαντήσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται :

- Σε ποιες αιτίες θα πρέπει να αναζητηθεί η αύξηση της σημασίας των αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ από δευτερεύοντα ρόλο που διαδραμάτιζαν παλαιότερα

πίσω από άλλους θεμελιώδεις παράγοντες, σε πρωτεύοντα ρόλο που διαδραματίζουν σήμερα ;

- Ποια είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που θεωρητικά παρουσιάζει το καθένα από τα παρεχόμενα στην πράξη επενδυτικά κίνητρα ;

- Μορφές αναποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων πολιτικών περί κινήτρων.

- Ποιο είναι το προφίλ των πολιτικών περί κινήτρων που υιοθετήθηκαν στα τρία υπό εξέταση νέα κράτη μέλη ; Είναι δυνατή η ένταξη τους χρονολογικά σε φάσεις - χρονολογικά στάδια, ποιες είναι οι ομοιότητές και οι διαφορές ανάμεσά τους, και ποιο είναι το μέγεθος της αποτελεσματικότητας των πολιτικών αυτών με σκοπό την ανάλογη εφαρμογή τους και σ' άλλες περιπτώσεις ;

- Πιθανολογείται σύγκρουση των εφαρμοζόμενων στις υπό εξέταση χώρες αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στο πλαίσιο για παράδειγμα του Δικαίου του Ανταγωνισμού ; Εντοπίζονται πιθανές αντιθέσεις τους με τις αποφάσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον συγκεκριμένο τομέα που να δικαιολογούν την ενεργοποίηση της τελευταίας ;

- Ποιες είναι οι επιπτώσεις της Συνθήκης του Μάαστριχ, του Άμστερνταμ και της Νίκαιας στο επιχειρηματικό κλίμα των υπό εξέταση Χωρών κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, στη φορολογική και περιβαλλοντική τους πολιτική και στην πολιτική τους για τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων ;

- Ως τρόπος αντιμετώπισης μιας ενδεχόμενης μετά την διεύρυνση διόγκωσης του φαινομένου του φορολογικού ανταγωνισμού στους κόλπους της ΕΕ, θεωρείται καταλληλότερος ο φορολογικός συντονισμός ή η φορολογική εναρμόνιση ;

- Όσον αφορά την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Δικαίου του Αντα-

γωνισμού στις υπό εξέταση Χώρες, ποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους δεν ελήφθησαν υπόψη κατά την είσοδό τους στην ΕΕ ;

- Ποιές μπορεί να είναι οι δυσκολίες που πιθανόν να προκύψουν στον τομέα των επιχειρήσεων και των πολιτικών προσέλκυσης επενδύσεων αναφορικά με την πλήρη ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού κεκτημένου στις χώρες αυτές ;

- Ποιες είναι οι νέες μορφές επενδυτικών κινήτρων που θα μπορούσαν να προκύψουν αλλά και που το δέον είναι να αποτελέσουν αντικείμενο εφαρμογής στις υπό εξέταση Χώρες, αλλά και γενικότερα σε κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε στα πλαίσια μάλιστα της περιφερειοποίησης και της παγκοσμιοποίησης της διεθνούς οικονομίας;

- Ποιο θα πρέπει να είναι υπό αυτές τις συνθήκες το επιδιωκόμενο προς προσέλκυση είδος επενδύσεων ;

Τα τεθέντα ερωτήματα- υποθέσεις εργασίας , επί των οποίων επιχειρήθηκε να δοθεί τεκμηριωμένη απάντηση (εν τω μέτρω πάντοτε του εφικτού), είναι πολύ σημαντικά και προσλαμβάνουν αυτή την χρονική περίοδο ιδιαίτερη σημασία και εκ του λόγου, ότι η διεύρυνση δημιούργησε μια νέα πραγματικότητα στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα και συντελέστηκε σε μια εποχή έντονου κλίματος παγκοσμιοποίησης σε όλους τους τομείς και εκφάνσεις της σύγχρονης ζωής .

Τα ερωτήματα διατρέχουν τόσο το θεωρητικό όσο και το εμπειρικό μέρος της εργασίας . Σχετικά με την μεθοδολογία της Διατριβής διακρίνονται δύο βασικοί άξονες. Ο πρώτος άξονας εστιάζεται στο θεωρητικό και εμπειρικό πλαίσιο στο οποίο θεμελιώνονται οι πολιτικές αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων τόσο εν γένει, όσο και ειδικότερα στις Χώρες που έγιναν νέα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την διεύρυνση του 2004. Καταρχάς, σε ένα πρώτο στάδιο ο άξονας αυτός εξειδικεύεται στον εντοπισμό και στην

διερεύνηση των κύριων θεωρητικών ρευμάτων ως προς την ανάλυση της εν γένει θεωρητικής αναζήτησης σχετικά με το ζήτημα των αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων. Επιπλέον εξετάζονται διεξοδικά τα αναπτυξιακά κίνητρα υπό το πρίσμα των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί, όπως διαφαίνεται και από τις βιβλιογραφικές αναφορές ότι συντελέστηκε μία συστηματική συλλογή και μελέτη των υπάρχουσών σημαντικών μονογραφιών στο θεωρητικό αυτό ζήτημα καθώς και όλων των στατιστικών στοιχείων που ήταν δυνατό να συλλεχθούν στο πλαίσιο και για τις ανάγκες μιας τέτοιου είδους έρευνας. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενείς πηγές από εθνικούς, ευρωπαϊκούς και διεθνείς Οργανισμούς, όπως π.χ το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (FEDER) .

Το δεύτερο στάδιο του πρώτου άξονα αυτού περιλαμβάνει διαστάσεις τόσο θεωρητικής όσο και εμπειρικής φύσης.

Θεωρητική διάσταση: Αρχικά πραγματοποιείται μια διερεύνηση των νομοθετικών κειμένων που αποτέλεσαν την βάση της εφαρμοζόμενης πολιτικής περί αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων στις τρεις υπό έρευνα νέες Χώρες μέλη. Η έρευνα περιέλαβε όλα τα νομοθετικά αυτά κείμενα, αλλά ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε επιπλέον και στην μελέτη και στην προσπάθεια ερμηνείας των προπαρασκευαστικών σχεδίων και πράξεων των νόμων αυτών, τα οποία διαμορφώνονται και αναμορφώνονται αρκετό χρόνο πριν από την ολοκλήρωση της τελικής μορφής τους και από τα οποία καθίσταται εφικτή η εξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων ως προς τις ανάγκες που εξυπηρετεί η υιοθέτηση των εκάστοτε κινήτρων και το αποτέλεσμα στο οποίο στοχεύουν. Επίσης πάρα πολύ σημαντικά στοιχεία προέκυψαν από την μελέτη των εκτιμήσεων και των προσεγγίσεων διεθνών Οργανισμών, όπως π.χ ο Οργανισμός

Οικονομικής Συνεργασίας και ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου. Επιπλέον μεγάλη βαρύτητα δόθηκε στις εκτιμήσεις των ευρωπαϊκών θεσμών (Επιτροπής- Συμβουλίου- Επιτροπής των Περιφερειών) και στις κατά διαστήματα αναφορές τους ως προς την πρόοδο της ενταξιακής πορείας των υπό έρευνα χωρών, όταν βρισκόταν ακόμη στο υπό ένταξη στάδιο, δηλαδή πριν από το έτος 2004. Συγχρόνως, σημαντικά στοιχεία προέκυψαν και από την προσέγγιση δευτερογενών πηγών, όπως π.χ η μελέτη γαλλόφωνης και αγγλόφωνης βιβλιογραφίας και γαλλόφωνων και αγγλόφωνων επιστημονικών περιοδικών που ευρέθησαν στις βιβλιοθήκες των Πανεπιστημίων των Βρυξελλών, των Παρισίων , της πόλης Louvain και της Πράγας, καθώς και από πρακτικά συναντήσεων και συνεδρίων.

Η εμπειρική διάσταση του δεύτερου σταδίου του πρώτου άξονα αναφέρεται στην πρακτική –εμπειρική διερεύνηση της εφαρμογής στις επιχειρήσεις των τριών νέων κρατών- μελών των πολιτικών περι αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων και των αποτελεσμάτων που απέδωσαν. Οι εξειδικευμένες πληροφορίες σχετικά με την αξιολόγηση από τις επιχειρήσεις των πολιτικών αυτών περι κινήτρων συγκεντρώθηκαν από τη μελέτη των στοιχείων που παρέχουν οι εθνικοί φορείς προώθησης των επενδύσεων των Χωρών αυτών, οι ετήσιες αναφορές των εθνικών τους Τραπεζών , οι επιθεωρήσεις του ΟΟΣΑ για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις οι αναφερόμενες στα 10 νέα κράτη-μέλη, τα Εμπορικά Επιμελητήριά τους, οι ετήσιες εκθέσεις των Ελληνικών Γραφείων Ο.Ε.Υ στις Χώρες αυτές.

Ο δεύτερος άξονας της έρευνας είναι άμεσα συνυφασμένος με το Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο. Συντελείται μια θεωρητική ανάλυση του ευρωπαϊκού κεκτημένου στους τομείς που έχουν έντονη οικονομική

έκφανση. Στην συνέχεια επιχειρείται η εξαγωγή τεκμηριωμένων συμπερασμάτων αναφορικά με την επίδραση των ισχυουσών Ευρωπαϊκών Συνθηκών στο επιχειρηματικό κλίμα των υπό εξέταση Χωρών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, στη φορολογική και περιβαλλοντική τους πολιτική και στην πολιτική τους για τον ανταγωνισμό των επιχειρήσεων. Με την παρούσα Διατριβή προτείνονται λύσεις για το είδος των κινήτρων που θα πρέπει να εφαρμοστούν στο μέλλον και το είδος των άμεσων ξένων επενδύσεων το οποίο θα πρέπει να στοχεύουν οι εφαρμοζόμενες από τα κράτη μέλη επενδυτικές πολιτικές.

Ως προς τον άξονα αυτό πολύ σημαντικά στοιχεία προέκυψαν από την μελέτη των εκτιμήσεων και των προσεγγίσεων των ευρωπαϊκών θεσμών (Ευρωπαϊκής Επιτροπής-Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) καθώς και από τη μελέτη γαλλόφωνης και αγγλόφωνης βιβλιογραφίας και επιστημονικών περιοδικών. Τέλος σημαντικές πληροφορίες συγκεντρώθηκαν μέσα από μια πλειάδα ηλεκτρονικών διευθύνσεων, που αναφέρονται αναλυτικά στο οικείο τμήμα των βιβλιογραφικών παραπομπών.

Τέλος, ο υπογράφων το παρόν επιθυμεί να ευχαριστήσει και από τη θέση αυτή τα Μέλη της Τριμελούς Επιτροπής (Καθηγητή Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟ – εποπτεύων, Καθηγητή Αθ. ΠΑΠΑΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟ και Αναπλ. Καθηγήτρια Όλγα ΓΙΩΤΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ – Μέλη) για τις πολύτιμες συμβουλές τους κατά την εκπόνηση της ανά χείρας εργασίας .

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κεφάλαιο Α΄

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΤΟΧΟΙ, ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ, ΣΗΜΑΣΙΑ

1. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ.....	9
1.1 ΘΕΩΡΙΑ.....	9
1.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ.....	10
1.2.1 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ.....	11
1.2.2 Η ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΕΡΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΟΟΣΑ).....	14
1.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ.....	15
1.3.1 ΟΟΣΑ	15
1.3.2. ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ	16
2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ	16
3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	19
3.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ	21
3.1.1 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	22
3.1.2 ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	25
3.1.3 ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ.....	27
3.1.4 ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ	27
3.1.5 ΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ	29
3.1.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ.....	29
3.1.7 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....	31
3.1.8 ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ :	31
3.1.8.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ.....	31
3.1.8.2 ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ	31
3.1.8.3 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ.....	32
3.1.8.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	32
3.1.8.5 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	32
3.1.8.6 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΖΟΜΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ	32
3.1.8.7 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ.....	32
3.1.8.8 ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΕ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΑ ΚΕΡΔΗ.....	32
3.2 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ	33
3.2.1 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	34
3.2.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	35
3.3 ΖΩΝΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΖΕΕ)	36
3.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ	38

3.4.1	ΟΙ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	39
3.4.2	ΟΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ	40
3.4.3	ΟΙ ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	40
3.4.4	ΟΙ ΕΠΙΣΤΡΕΠΤΕΕΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ.....	40
3.4.5	ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ.....	40
3.4.6	ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	40
3.5	ΆΛΛΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	41
3.5.1	ΟΙ ΕΙΔΙΚΩΣ ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	41
3.5.2	ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΑΓΟΡΑΣ	41
3.6	ΑΝΤΙΚΙΝΗΤΡΑ.....	42
3.6.1	ΣΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	42
3.6.2	ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	42
3.6.3	ΣΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	42
4.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	43
4.1	ΟΙ ΔΥΟ ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	43
4.2	ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ.....	45
4.2.1	ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	45
4.2.2	Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	46
4.2.2.1	ΟΡΙΣΜΟΣ.....	46
4.2.2.2	ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	47
4.2.2.3	ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	49
4.2.2.3	ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	51
4.2.2.4	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	53

Κεφάλαιο Β΄

ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΚ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΚ

1.	ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ.....	56
1.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	56
1.2	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ.....	57
1.3	ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.....	59
1.3.1	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ (ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ Η΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ).....	59
1.3.2	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ.....	59
1.3.3	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	

ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ.....	60
1.3.4 ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ Η΄ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ.....	60
1.3.5 Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΑΝΟΡΘΩΣΗΣ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΖΗΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ.....	61
1.3.6 ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΕΠΙΣΤΡΕΠΤΕΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ.....	61
1.3.7 ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ - ΕΙΔΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ - ΑΤΟΚΑ ΔΑΝΕΙΑ.....	61
1.3.8 ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ , ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	62
1.3.9 ΔΑΝΕΙΑ ΜΕΤΑΤΡΕΨΙΜΑ ΣΕ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ.....	62
1.3.10 ΑΝΑΛΗΨΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ -ΑΝΑΒΟΛΗ Η΄ ΜΕΙΩΣΗ ΕΙΣΠΡΑΞΗΣ ΦΟΡΩΝ Ή ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ – ΜΕΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ..	62
1.3.10.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.....	62
1.3.11 ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΤΙΜΗ ΜΙΑΣ ΠΗΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΥΠΕΡ ΜΙΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΨΗ (ΑΡΧΗ ΙΔΙΩΤΗ ΠΩΛΗΤΗ).....	63
1.3.12 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΓΟΡΩΝ.....	64
1.3.13 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ Η΄ ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ.....	64
1.3.14 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	64
1.3.14.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΟΡΦΩΝ.....	64
1.3.14.2 ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΞΟΜΟΙΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕ ΕΙΣΦΟΡΑ.....	66
1.3.15 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ Ή ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ, ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	69
1.3.15.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ	72
1.3.16 ΕΓΓΥΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ.....	74
1.3.17 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ.....	74
1.3.17.1 ΚΛΑΣΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ.....	75
1.3.17.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ.....	77
1.3.17.3 ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ.....	81
1.3.17.4 ΧΩΡΙΚΗ ΕΔΑΦΙΚΟΤΗΤΑ.....	82
1.3.17.5 ΚΩΔΙΚΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ.....	83
1.3.18 ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΑ ΑΝΑΠΡΟΕΞΟΦΛΗΤΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ.....	84
1.3.19 ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΕΝΟΣ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ.	84
1.3.20 ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	84
1.3.21 ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ.....	84

1.3.21.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.....	86
1.3.22 ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	87
1.3.23 ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΜΕ ΕΥΝΟΪΚΟΥΣ ΟΡΟΥΣ.....	90
1.3.24 ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ.....	92
1.3.25 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	93
1.3.26 ΚΑΤΑΚΥΡΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ	94
1.3.27 ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΩΝ ΩΣ ΜΕΤΡΑ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	94
1.3.28 ΕΚΤΑΚΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	96
1.3.29 ΕΓΓΥΗΣΗ ΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ	96
1.3.30 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ.....	96
1.3.31 Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΙΑ ΤΙΜΗΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝ.....	96
1.3.32 ΦΙΛΙΚΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΟΦΕΙΛΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ.....	96
1.3.33 ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	96
1.3.34 ΣΥΝΑΨΗ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	97
1.3.35 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΤΟΥΣ	97
1.3.36 ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ.....	99
1.3.37 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΧΩΡΩΝ.....	99
1.3.38 ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΠΟΣΟ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ.....	100
1.3.39 ΚΑΛΥΨΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΓΕΙΤΟΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	100
1.3.40 Η ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΠΑΓΕΤΑΙ Η ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ.....	100
1.3.41 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	101
1.3.42 ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	101
1.3.43 ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.....	101
1.3.44 ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ	102
1.3.45 ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	103
1.3.46 ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ ΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ	103
1.3.47 ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ.....	104
2. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΕΚ & ΔΕΚ.....	105
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	105
2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΚ.....	106
2.3 ΠΑΡΟΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ	108
2.4 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΜΕΤΡΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ	112
2.5 ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ	114
2.5.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	114
2.5.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	117

2.5.1.1	ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	118
2.5.1.1.1	ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ	118
2.5.1.1.2	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΗ ΜΟΝΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ- ΜΕΛΟΥΣ.....	121
2.5.1.1.3	ΤΡΙΓΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΠΟΔΕΚΤΗ.....	121
2.5.1.1.4	Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΡΙΤΩΝ	129
2.5.1.1.5	ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	122
2.5.1.1.6	ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΑ.....	125
2.5.1.2	ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.....	126
2.5.3	ΑΠΑΛΛΑΓΗ Η' ΜΕΙΩΣΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΒΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	142
2.5.4	ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	147
2.5.5	ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ.....	149
2.5.6	ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ.....	153
2.5.6.1	ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ.....	154
2.5.7	ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ	158
2.5.8	ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΧΡΕΩΝ- ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΧΡΕΩΝ.....	160
2.5.9	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ.....	161
2.5.10	ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	162
2.5.11	ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	162
2.5.12	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ... ..	164
2.5.13	ΛΟΙΠΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ.....	165

Κεφάλαιο Γ '

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ' Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

1.	ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ.....	167
2.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ.....	173
2.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	173
2.2	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ....	174
2.3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	175
2.4	ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΕΡΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	176
2.5	ΤΑ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ	179
2.5.1	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ.....	179

2.5.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	180
2.5.2.1 ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	180
2.5.2.2 ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	182
2.5.3 ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	182
2.6 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	183
2.6.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	183
2.6.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙ- ΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	185
2.7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.....	186
2.8 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ.....	186
2.9 ΖΩΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΖΕΕ).....	187
3. ΟΥΓΓΑΡΙΑ.....	188
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	188
3.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΥΓΓΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ...	189
3.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ	193
3.4 ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΝΤΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	195
3.4.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	195
3.4.2 ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΖΩΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	196
3.5 ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	197
3.5.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	198
3.5.1.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1996 ΜΕ ΙΣΧΥ ΜΕΧΡΙ 31/12/2011.....	198
3.5.1.1.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	198
3.5.1.1.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ.....	199
3.5.1.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΝΕΟΪΔΡΥΘΕΙΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ –ΝΕΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ.....	200
3.5.1.2.1 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΦΟΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ.....	200
3.5.1.2.1.1 ΕΝΙΣΧΥΟΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	200
3.5.1.2.1.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ	201
3.5.1.2.1.3 ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ.....	201
3.5.1.2.1.4 ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ.....	202
3.5.1.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΜΜΕ.....	202
3.5.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	202
3.5.2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ Β΄ΦΑΣΗ (1996-2002).....	202
3.5.2.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ Γ΄ΦΑΣΗ(2003 ετ).....	203
3.5.2.2.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SMART HUNGARY.....	203
3.5.2.2.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ε	205

3.5.2.2.2.1	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ.....	205
3.5.2.2.2.2	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ.....	206
3.5.2.2.2.3	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΙΘΜΟΥ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ.....	207
3.5.3	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΥΨΗΛΗ ΑΞΙΑΣ	207
4.	ΠΟΛΩΝΙΑ.....	209
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	209
4.2	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ....	210
4.3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	214
4.4	ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ.....	216
4.4.1	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	216
4.4.1.1	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	218
4.4.1.2	ΠΑΡΟΧΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ	220
4.4.2	ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ	221
4.4.2.1	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ.....	221
4.4.2.2	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΕκκαιΑ).....	222
4.4.2.2.1	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ	224
4.4.2.2.2	ΚΕΝΤΡΑ ΕκκαιΑ.....	224
4.4.2.2.3	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕκκαιΑ.....	225
4.4.2.3	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ.....	225
4.4.2.4	ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....	225
4.4.3	ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ	225
4.4.3.1	ΟΡΙΣΜΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	226
4.4.3.2	ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1995-2000.....	229
4.4.3.3	ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΚΑΙ ΜΕΤΑ.....	231
4.4.3.4	ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΟΖ	231
4.4.3.4.1	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΕΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ	231
4.4.3.4.2	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	232
4.4.4	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΡΚΑ.....	232
4.4.5	ΖΩΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	233
4.4.6	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	234
4.4.6.1	ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ.....	234
4.4.6.2	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ.....	234

Κεφάλαιο Δ´

Η ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ, ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ.....	235
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	235
1.1.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ.....	235
1.1.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ.....	236
1.1.3 ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	238
1.2 ΖΗΜΙΕΣ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ.....	240
1.2.1 ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ.....	240
1.2.2 ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΚΑΙ ΖΗΜΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ.....	248
1.3 ΑΛΛΑΓΗ ΕΙΔΟΥΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	251
1.4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	254
1.5 ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	255
1.6 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ.....	257
1.7 ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ.....	258
1.8 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ.....	259
1.9 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ	261
2. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	262
2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	262
2.1.1 ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	262
2.1.2 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	263
2.1.3 ΑΥΞΗΣΗ ΑΛΛΗΛΟΕΠΙΔΡΑΣΗΣ.....	265
2.1.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΣΗ.....	266
2.1.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ.....	267
2.2 ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	267
2.2.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ.....	267
2.2.2 ΑΛΥΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΕ	268
2.2.3 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ 27 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ.....	268
2.2.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	269
2.2.4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ – ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ.....	269
2.2.4.2 ΜΟΡΦΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	270
2.2.4.2.1 ΒΛΑΠΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	270

2.2.3.2.2 ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ.....	271
2.2.4.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	272
2.2.4.4 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	275
2.2.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ.....	277
2.2.5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	278
2.2.5.2 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ (ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ –ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ).....	278
2.2.5.3 ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ	280
2.2.5.4 ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ.....	281
2.2.5.4.1 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ.....	281
2.2.5.4.2 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ.....	282
2.2.5.4.2.1 ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	285
2.2.5.4.2.2 ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΟΙΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ	287
2.2.5.4.2.3 ΚΟΙΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	288
2.2.5.4.2.4 Η « ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ».....	289
2.2.5.4.3 ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ.....	289
2.2.5.5 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ.....	291
2.2.5.6 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ.....	291
2.2.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ	292
2.2.6.1 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΣΤΟΧΟΣ.....	293
2.2.6.2 ΜΟΡΦΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ.....	293
2.2.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.....	294
3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ.....	300
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ.....	300
3.2 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΣΕ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ.....	300
3.3 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ.....	301
3.3.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΚΑΕ ΠΟΥ ΔΕΝ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΥΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΕ.....	301
3.3.2 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΑ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	304
3.3.3.1 ΟΥΓΓΑΡΙΑ.....	304
3.3.3.2 ΠΟΛΩΝΙΑ	306
3.4 ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	306
3.4.1 ΑΝΤΙ-ΝΤΑΜΠΙΝΓΚ, ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΟΥ.....	306
3.4.2 ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ.....	307
4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	309
4.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ – ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	309
4.2 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	310

4.2.1 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.....	310
4.2.2 Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ.....	311
4.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	312
4.4 ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	313
4.5 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ.....	314
4.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ/ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ.....	315

Κεφάλαιο Ε΄

Η ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΝΕΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	318
2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ.....	320
3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	321
4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ.....	322
5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ.....	325
6. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	326
7. ΝΕΑ ΕΙΔΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ.....	329
8. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	341
9. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΑ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΩΣΤΕ ΟΙ ΧΚΑΕ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΟΥΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	346
9.1 ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.....	346
9.2 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΝΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.....	347
9.3 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	349
9.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΟΝΟΠΩΛΙΩΝ.....	351
9.5 ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ.....	352
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	 358
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 365
A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	365
B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	370

Κεφάλαιο Α΄

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ : ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ, ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ, ΣΤΟΧΟΙ, ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ, ΣΗΜΑΣΙΑ

1. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Όπως θα ήταν αναμενόμενο, δεν υπάρχει ένας αυτοτελής και ενιαίος ορισμός για τον όρο «αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα» , αφού αυτός αποτελεί ένα πολυδιάστατο ζήτημα που επηρεάζεται από πολλές συνισταμένες, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν από εποχή σε εποχή και από τόπο σε τόπο , όπως για παράδειγμα η κλίμακα των κινήτρων, οι δραστηριότητες τις οποίες θα καλύψουν, η χρονική διάρκεια εφαρμογής τους ή ο φορέας που πρόκειται να τα εφαρμόσει. Επίσης, ο ορισμός των κινήτρων μπορεί να καταστεί πολύ ευρύς, περιλαμβάνοντας εικονικά κάθε βοήθεια που παρέχεται από την χώρα υποδοχής στους εκάστοτε επενδυτές ή να είναι στενότερος, καλύπτοντας μόνο συγκεκριμένα είδη παρεχόμενης βοήθειας. Για την όσο το δυνατό πληρέστερη προσέγγιση ενός τέτοιου ορισμού καταφεύγουμε στα πορίσματα της θεωρίας καθώς και στους ορισμούς που κατά καιρούς έχουν δοθεί από διάφορες διεθνείς συνθήκες ή διεθνείς οργανισμούς. Παραθέτοντας όλα αυτά τα στοιχεία, θα επιδιώξουμε να συνθέσουμε έναν ορισμό που να καλύπτει όσον το δυνατό περισσότερες διαστάσεις του πολυδιάστατου εξεταζόμενου ζητήματος .

1.1 ΘΕΩΡΙΑ

Από τη σύνθεση των πολυάριθμων προσπαθειών οριοθέτησης που κατά καιρούς έχουν γίνει από την θεωρία καταλήγουμε στην κοινή συνισταμένη ότι ως αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν οι πολιτικές που χωρίς να αλλοιώνουν βασικά τον

μηχανισμό της ελεύθερης αγοράς υιοθετούνται στην πράξη, προκειμένου να αυξηθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις¹ ή να προσανατολιστούν αυτές προς τις επιθυμητές κατευθύνσεις, πχ προς την γεωργία, προς την βιομηχανία κ.α.², είτε με την διάυτων μείωση του κόστους της εγκατάστασης, είτε με την διάυτων ελαχιστοποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου.³

Κατ' άλλη προσέγγιση, τα αναπτυξιακά κίνητρα είναι «τα εργαλεία» που χρησιμοποιούν οι διάφορες Κυβερνήσεις για να περιορίσουν τους παράγοντες εκείνους, οι οποίοι λειτουργούν αρνητικά στις προθέσεις των ιδιωτών επενδυτών να αναλάβουν μια νέα επιχειρηματική πρωτοβουλία. Παράγοντες αυτής της μορφής είναι η έλλειψη επαρκών κεφαλαίων, η έλλειψη ολοκληρωμένων υποδομών σε μια περιοχή, η έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, φόβοι για μικρή αποδοτικότητα των κεφαλαίων τα οποία θα επενδυθούν.⁴

1.2. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Οι διεθνείς συνθήκες που περιλαμβάνουν κάποιον ορισμό του όρου «αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα» ή κάποιου άλλου συναφούς συγγενικού όρου είναι πολύ λίγες, εως ελάχιστες. Για παράδειγμα ούτε η Γενική Σύμβαση περί Εμπορίου και των Υπηρεσιών (GATS), η οποία αναφέρει τον όρο «επιχορήγηση» στο XV άρθρο της, ούτε η Βορειο-Αμερικανική Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών (NAFTA North American Free Trade Agreement), περιλαμβάνουν κάποιον

¹ ATHANASOPOULOS C, GE. : Investissement et protection des Capitaux Etrangers en Grèce. I.I.A.P. Paris , 1987 .

² ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης, Αθήναι, 2004, σελ. 91-93 .

³ ΜΑΡΜΑΤΑΚΗΣ Ν. : Θεωρία και πολιτική των κινήτρων οικονομικής ανάπτυξης, Αθήναι, 1969, σελ. 10. και ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης, Τόμος Α, Αθήναι, 2007, σελ. 125.

⁴ ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Η περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα. Προσδοκίες και αποτελέσματα. Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τεύχος Ν.52, Αθήναι 2008, σελ 68 .

ορισμό του εξεταζόμενου όρου. Η μόνη πολυμερής συνθήκη που περιλαμβάνει ορισμό του όρου « επιδότηση » είναι η Συμφωνία για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα (SCM-Subsidies and countervailing measures) στα πλαίσια του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

1.2.1. ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ (ΠΟΕ)

Ο σκοπός της Συμφωνίας αυτής είναι η εγκαθίδρυση ενός διεθνούς μηχανισμού ελέγχου της διαδικασίας χορήγησης των επιδοτήσεων των σχετικών με το εμπόριο. Εδώ οι ορισμοί «επιδότηση» και «αναπτυξιακά κίνητρα» συμπίπτουν, με την έννοια ότι η «επιδότηση» στα πλαίσια της Συμφωνίας αυτής νοείται ως, και επιτελεί ακριβώς την ίδια λειτουργία με τα «αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα», εφόσον χορηγείται σ'έναν επενδυτή.

Σύμφωνα με το πρώτο άρθρο της Συμφωνίας για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα, για την στοιχειοθέτηση του όρου «επιδότηση» είναι απαραίτητο να συντρέξουν οι εξής δυο προϋποθέσεις : α) πρέπει να υπάρχει κάποια οικονομική συνεισφορά από την κυβέρνηση ή από οποιοδήποτε άλλο κρατικό φορέα, ή κάθε άλλη μορφή εισοδηματικής ή τιμαριθμικής υποστήριξης σύμφωνα με την έννοια του άρθρου XVI της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (συμφωνία GATT) β) Αποτέλεσμα της πολιτικής αυτής να είναι η άντληση οφέλους –πλεονεκτήματος εκ μέρους του αποδέκτη της υποστήριξης.

Στη συνέχεια, το άρθρο 1 παρέχει μια ενδεικτική απαρίθμηση των μέτρων εκείνων που καλύπτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις προκειμένου να χαρακτηριστούν ως «οικονομική συνεισφορά από την κυβέρνηση ή από οποιοδήποτε άλλο κρατικό φορέα » :

- Κάθε κυβερνητική πολιτική που περιλαμβάνει άμεση (επιχορηγήσεις, δάνεια) ή πιθανή άμεση μεταφορά κεφαλαίων (εγγυήσεις δανείων).

- Η παραίτηση ή μη συλλογή κυβερνητικών εσόδων που διαφορετικά θα έπρεπε να αποδοθούν στην Κυβέρνηση (φορολογικά κίνητρα).

- Η παροχή από την Κυβέρνηση αγαθών και υπηρεσιών άλλων από την παροχή γενικής υποδομής, καθώς και η εξαγορά εκ μέρους της αγαθών προς όφελος των ιδιωτών .

Κάθε τέτοιου είδους οριζόμενη από το άρθρο 1 «επιδότηση», για να εμπέσει στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα , θα πρέπει να έχει ατομικό χαρακτήρα, ήτοι να είναι «συγκεκριμένη».

Το άρθρο 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 , δίνει κατευθυντήριες οδηγίες όσον αφορά το ερώτημα εάν μία «επιδότηση» έχει ατομικό χαρακτήρα. Αυτό συμβαίνει στις εξής τέσσερις περιπτώσεις: α) Όταν η παροχή της είναι περιορισμένη σε συγκεκριμένη επιχείρηση ή ομάδα επιχειρήσεων ή προς συγκεκριμένο κλάδο παραγωγής ή ομάδα κλάδων παραγωγής που είναι εγκατεστημένες σε προκαθορισμένη γεωγραφική περιοχή που βρίσκεται μες την δικαιοδοσία της επιχορηγούσας αρχής β) Όταν η επιχορηγούσα αρχή ή η νομοθεσία της περιοχής όπου αυτή λειτουργεί, ρητά περιορίζει την πρόσβαση στην «επιδότηση» σε συγκεκριμένο αριθμό επιχειρήσεων γ) Όταν η χορήγηση της είναι εξαρτημένη, από το νόμο ή στην πράξη, είτε ως μόνη προϋπόθεση είτε σε συνδυασμό με άλλες προϋποθέσεις, από τις εξαγωγικές επιδόσεις της επιχείρησης δ) Όταν η χορήγηση της είναι εξαρτημένη, από το νόμο ή στην πράξη, είτε ως μόνη προϋπόθεση είτε σε συνδυασμό με άλλες προϋποθέσεις , από τη χρήση εγχωρίων αντί εισαγομένων προϊόντων.⁵

Μια «επιδότηση» δεν έχει ατομικό χαρακτήρα και δεν είναι «συγκεκριμένη» στις εξής δύο περιπτώσεις : α) Όταν η επιχορηγούσα αρχή ή η νομοθετική διάταξη βάσει της οποίας ενεργεί η αρχή που παρέχει την επιδότηση θέτει αντικειμενικά κριτήρια και αντικειμενικές

⁵ Άρθρο 3 παρ 1β της « Συμφωνίας για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα» .

προϋποθέσεις σχετικά με την καταλληλότητα των επενδύσεων προς τις οποίες θα γίνει επιχορήγηση των επιδοτήσεων και το ακριβές ύψος τους. Τα αντικειμενικά αυτά κριτήρια και οι αντικειμενικές προϋποθέσεις πρέπει να καθορίζονται σαφώς στο κείμενο του οικείου νόμου, της κανονιστικής διάταξης ή ενός επίσημου δημοσίου εγγράφου, έτσι ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος εφαρμογής τους. (αρχή της δημοσιότητας). Αντικειμενικά κριτήρια και προϋποθέσεις σημαίνει στα πλαίσια του παρόντος άρθρου, κριτήρια και προϋποθέσεις που είναι ουδέτερα, που δεν ευνοούν κάποιες επιχειρήσεις εις βάρος κάποιων άλλων, και που είναι οικονομικής φύσεως και οριζόντιας εφαρμογής , όπως π.χ ο αριθμός των υπαλλήλων ή το μέγεθος της εταιρίας β) Για τους σκοπούς της συμφωνίας αυτής δεν θεωρείται μορφή επιδότησης ατομικού χαρακτήρα ο καθορισμός ή η μεταβολή φορολογικών συντελεστών γενικής ισχύος από διοικητική αρχή οποιασδήποτε βαθμίδας, η οποία διαθέτει τη σχετική εξουσία.

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι ο ορισμός της Συμφωνίας για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα περιλαμβάνει κάθε είδους φορολογικά και χρηματοδοτικά κίνητρα που σχετίζονται με το εμπόριο των αγαθών, αρκεί να έχουν ατομικό χαρακτήρα και να είναι συγκεκριμένα.

Αντιθέτως, δεν περιλαμβάνει τα κίνητρα που δεν αποτελούν «οικονομική συνεισφορά από την κυβέρνηση ή από οποιοδήποτε άλλο κρατικό φορέα». Αυτό έχει ως συνέπεια, ότι οι Κυβερνήσεις παραμένουν ελεύθερες να προσελκύσουν ΑΞΕ μέσω της χρήσης εξαγωγικών ζωνών, υπό την προϋπόθεση ότι η χορήγηση της επιδότησης δεν θα εξαρτάται από τις εξαγωγικές επιδόσεις του επενδυτή ή από την εκμέρους του μεγαλύτερη χρήση των εγχωρίων προϊόντων σε σχέση με τα εισαγόμενα προϊόντα.⁶ Επιπλέον, δεν

⁶ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT : Incentives , UNCTAD/ITE/IIT/2003/5, New York and Geneva, 2004, page 15.

περιλαμβάνει την παροχή κινήτρων σχετικά με την βελτίωση της γενικής υποδομής .

1.2.2 Η ΠΟΛΥΜΕΡΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΠΕΡΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (ΟΟΣΑ)

Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την σύναψη του προσχεδίου της Πολυμερούς Συμφωνίας περί Επενδύσεων δύο προτάσεις είχαν γίνει σχετικά με τον ορισμό που πρέπει να δοθεί στον όρο «αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα».Ο ένας από αυτούς έμοιαζε πολύ με τον ορισμό που δόθηκε στην Συμφωνία για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα . Σύμφωνα, λοιπόν, με τον ορισμό αυτό ο όρος «επενδυτικά κίνητρα» περιλαμβάνει την παροχή από μια Κυβέρνηση ενός συγκεκριμένου πλεονεκτήματος προερχομένου από τα δημόσια έσοδα σε κάποιον επενδυτή λόγω της απόκτησης ή της επέκτασης, της διαχείρισης και της λειτουργία μιας επένδυσης στα εδαφικά της όρια.

Αυτός ο ορισμός, απ' τη μια, είναι σε πολλά σημεία του στενότερος από τον ορισμό της Συμφωνίας για τις Επιδοτήσεις και τα Αντισταθμιστικά Μέτρα.⁷ Απ' την άλλη, σε ορισμένα σημεία του είναι κατά πολύ ευρύτερος του. Και αυτό κυρίως γιατί καλύπτει και κίνητρα που παρέχονται σε επενδύσεις μη συμβαλλόμενων στη Συμφωνία κρατών μελών. Η δικαιολογητική βάση μιας τέτοιας προσέγγισης είναι ότι διαφορετικά οι κανόνες του προσχεδίου της Πολυμερούς Συμφωνίας περί Επενδύσεων θα είχαν πολύ πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, συγκριτικά με τους κανόνες του ΠΟΕ, καθώς ο ΟΟΣΑ έχει πολύ

⁷ op. cit UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT: Incentives, UNCTAD/ITE/IIT/2003/5, New York and Geneva, 2004, page 16 σύμφωνα με το οποίο « η στενότητα του ορισμού στοιχειοθετείται πρώτον στο ότι περιορίζεται στο να ορίζει την έννοια «επενδυτικά κίνητρα » ενώ η Συμφωνία για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα δίνει τον ορισμό της ευρύτερης έννοιας «επιδότηση». Και Δεύτερον γιατί ο ορισμός του προσχεδίου της Πολυμερούς Συμφωνίας περί Επενδύσεων καλύπτει μόνο πλεονεκτήματα που είναι «συγκεκριμένα»,δηλαδή που μόνο ορισμένες επενδύσεις ή ορισμένοι επενδυτές τα δικαιούνται. Βέβαια, και η Συμφωνία για τις επιδοτήσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα χρησιμοποιεί την ίδια έννοια, όχι όμως στο επίπεδο του ορισμού της έννοιας «επιδότηση», αλλά στο επίπεδο του ζητήματος αν μια επιδότηση είναι ενεργής ή όχι.»

λιγότερα μέλη από τον ΠΟΕ. Επίσης, ο ορισμός αυτός δεν καλύπτει μόνο τις επιδοτήσεις τις σχετικές με το εμπόριο των αγαθών, αλλά και επενδυτικά κίνητρα που μπορούν να εφαρμοστούν στον τομέα των υπηρεσιών .

1.3 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

1.3.1. ΟΟΣΑ

Στα πλαίσια του ΟΟΣΑ έχει δοθεί ένας εντελώς διαφορετικός ορισμός. Σύμφωνα μ' αυτόν τα «επενδυτικά κίνητρα », λόγω του ότι στοχεύουν ή παρέχουν προνομιακή μεταχείριση στους ξένους επενδυτές, κάνουν από τη φύση τους διακρίσεις. Ο ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί στα «επενδυτικά κίνητρα » είναι ο εξής : « *Μέτρα σχεδιασμένα να επηρεάσουν το μέγεθος, την τοποθεσία, το είδος του τομέα ενός επενδυτικού σχεδίου, επηρεάζοντας το σχετικό του κόστος είτε μεταβάλλοντας τους κινδύνους που συνεπάγεται μια επένδυση, μέσω κινήτρων που δεν είναι διαθέσιμα στους αντίστοιχους τοπικούς επενδυτές*» .⁸

Δύο κατηγορίες μέτρων καλύπτουν τις προϋποθέσεις αυτού του ορισμού : α) Τα μέτρα που το συντελούμενο αποτέλεσμα της διάκρισης βάση της εθνικότητας του επενδυτή στοιχειοθετείται από τον νόμο και β) Τα μέτρα που είναι ειδικά σχεδιασμένα για συγκεκριμένους επενδυτές και επενδυτικά σχέδια.⁹

⁸ OECD : Strategies d' incitations á l 'investissement et IDE dans plusieurs pays de l' ANASE, Paris, 2004, page 92 .

⁹ OECD : Checklist for foreign direct investment incentive policies, Paris, 2003, page 12 : κατά το οποίο « Στην δεύτερη κατηγορία των ως άνω μέτρων περιλαμβάνεται μια πλειάδα από διαφορετικά κίνητρα, όπως π.χ ειδικές φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις και δάνεια, χρήση γης, επαγγελματική εκπαίδευση, επιδοτήσεις σχετικές με την υποδομή, υποστήριξη της Έρευνας και Ανάπτυξης, την εκ των προτέρων εξαίρεση από κανονισμούς κ.ά. Εντούτοις, η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στις δύο κατηγορίες είναι στην πράξη δυσδιάκριτη ».

1.3.2 ΗΝΩΜΕΝΑ ΕΘΝΗ

Ένας ακόμη διεθνής οργανισμός που επιχείρησε να οριοθετήσει την έννοια των αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων, είναι τα Ηνωμένα Έθνη. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτόν, ως « αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα» θα μπορούσαν να οριστούν τα κάθε είδους πλεονεκτήματα που παρέχονται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή κατηγορίες επιχειρήσεων από μια κυβέρνηση, με σκοπό να τις ενθαρρύνει να συμπεριφερθούν με συγκεκριμένο τρόπο. Περιλαμβάνουν μέτρα ειδικώς σχεδιασμένα είτε να αυξήσουν το ποσοστό των επιστροφών μιας συγκεκριμένης ΑΞΕ, είτε να μειώσουν το κόστος της ή να περιορίσουν τους κινδύνους που αναλαμβάνει ο επενδυτής με την πραγμάτωσή της. Δεν περιλαμβάνουν ευρύτερες πολιτικές που δεν κάνουν διάκριση, όπως π.χ το γενικό νομικό καθεστώς για τις ΑΞΕ ή την παροχή υποδομής, αφού μπορεί αυτού του είδους οι πολιτικές να επηρεάζουν την επιλογή του τόπου της πραγματοποίησης της επένδυσης των μεγάλων πολυεθνικών, αλλά δεν αποτελούν «επενδυτικά κίνητρα» *per se*.¹⁰

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ-ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥΣ

Μέχρι πρόσφατα η επιρροή των επενδυτικών κινήτρων στην επιλογή υπέρ ενός εκ των πολλών ομοίων τόπων επένδυσης, θεωρούνταν ότι ήταν αν όχι ελάχιστη, πάντως δευτερεύουσας σημασίας. Σαν παράγοντας προσέλκυσης ΑΞΕ, τα επενδυτικά κίνητρα διαδραμάτιζαν δευτερεύοντα ρόλο πίσω από άλλους θεμελιώδεις παράγοντες όπως π.χ το μέγεθος της αγοράς ,το επίπεδο του πραγματικού εισοδήματος, η ύπαρξη διαθέσιμου εκπαιδευμένου

¹⁰ Βλέπετε σχετικά UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT – DTCL : Incentives and Foreign Direct Investment . Geneva and New York, United Nations Publications, E96.II.A.6, 1996 .

εργατικού δυναμικού, υποδομής¹¹ και πρώτων υλών, οι εμπορικές πολιτικές, η πολιτική και μακροοικονομική σταθερότητα¹² κ.ά.

Παλαιότερα οι επενδυτές όταν αξιολογούσαν τις χώρες ως πιθανό τόπο επένδυσης, ακολουθούσαν συνήθως μια διαδικασία που περιελάμβανε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο ήλεγχαν τις χώρες βάση των προαναφερομένων θεμελιωδών παραγόντων. Μόνο οι χώρες εκείνες που κάλυπταν αυτά τα κριτήρια περνούσαν στο επόμενο στάδιο της αξιολόγησης και εκτίμησης των προσφερόμενων χρηματοδοτικών, φορολογικών και άλλων κινήτρων.

Η δευτερεύουσα θέση που κατείχαν τα κίνητρα στην ιεραρχία των χαρακτηριστικών που ήλεγχαν οι ξένοι επενδυτές, εξηγείται από το ότι ο προσανατολισμός των ΑΞΕ έγκειτο στην εξυπηρέτηση του αγοραστικού κοινού του τόπου όπου πραγματοποιούνταν η επένδυση (ΑΞΕ οριζοντίου τύπου) .

Εντούτοις, τις τελευταίες τρεις δεκαετίες δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση στα επενδυτικά κίνητρα, ως μέσο προσέλκυσης επενδύσεων. Αυτό το φαινόμενο είναι κυρίως συνέπεια της παγκοσμιοποίησης και της περιφερειοποίησης της διεθνούς οικονομίας.¹³

Η απελευθέρωση του εμπορίου σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του ΠΟΕ και της συμφωνίας GATT, οδήγησε σε μία σχεδόν ολοκληρωτική ενοποίηση της αγοράς και σε μείωση της σημασίας του μεγέθους της αγοράς, ως παράγοντα που επηρεάζει την επιλογή του τόπου της επένδυσης. Η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου κατέστησε πιο

¹¹ Βλέπετε σχετικά και NAGESH Kumar : Infrastructure Availability, FDI Inflows and their export – orientation : A cross-country Exploration, The Indian Economic Journal Vol. 54 , No 1, 2006, pages 125-144 .

¹² DEMEKAS Dimitri, HORVATH Balaz , RIBAKOVA Elina and YI Wu : FDI in Southeastern Europe : How can Policyies Help ?, Internation Monetary Fund Working Paper 05/110, 2005, page 24 .

¹³ BLOMSTRÖM M., KOKKO Ari : The economics of foreign direct investment incentives, Stockholm School of Economics Working Paper No.168, Stockholm, 2003, page 2 .

εύκολη για τις μεγάλες πολυεθνικές την εγκαθίδρυση διεθνών δικτύων παραγωγής, και έτσι συχνά ένα μεγάλο μέρος των παραγόμενων προϊόντων από κάποια παραγωγική μονάδα εγκατεστημένη σε μία χώρα προορίζεται για καταναλωτές άλλων χωρών και όχι για εκείνους του τόπου παραγωγής. Με τον τρόπο αυτό μειώθηκε η επιρροή του παράγοντα «μέγεθος της αγοράς» και επιτράπη και στις μικρές σε μέγεθος αγορές να διεκδικήσουν με αξιώσεις ΑΞΕ, που μέχρι πρότινος θα κατευθύνονταν απευθείας σε μεγαλύτερου μεγέθους αγορές .

Η περιφερειακή ενοποίηση, όπως λεπτομερώς θα αναλυθεί στο πέμπτο κεφάλαιο του παρόντος, είχε παρόμοια αποτελέσματα, καθώς επέτρεψε στις μεγάλες πολυεθνικές να τροφοδοτούν όλα ή ορισμένα κράτη-μέλη του περιφερειακού σχηματισμού από μια μοναδική παραγωγική μονάδα εγκατεστημένη σε κάποιο κράτος εντός της ευρύτερης περιφέρειας.

Επιπρόσθετα, τα περιθώρια για ενεργή εμπορική πολιτική περιορίστηκαν, ως αποτέλεσμα της σταδιακής απελευθέρωσης του εμπορίου, και η διεθνοποίηση των κεφαλαιουχικών αγορών μείωσε τις πιθανότητες να χρησιμοποιηθούν οι συναλλαγματικές πολιτικές ως εργαλείο επηρεασμού της ανταγωνιστικότητας. Αυτό φάνηκε πιο καθαρά στους κόλπους της Ε.Ε, όπου η εγκαθίδρυση της κοινής αγοράς και της Ο.Ν.Ε μετέφερε την ευθύνη για την εμπορική και συναλλαγματική πολιτική από τις εθνικές κυβερνήσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Φυσικό επακόλουθο των ανωτέρω είναι η απόδοση μεγαλύτερης έμφασης στα εναπομείναντα εργαλεία άσκησης εμπορικής πολιτικής ένα εκ των οποίων είναι και τα επενδυτικά κίνητρα. Με τον τρόπο αυτό αυξάνεται ο ανταγωνισμός των κρατών ως προς τα «πακέτα κινήτρων» που παρέχουν, και τα επενδυτικά κίνητρα αποκτούν τεράστια σημασία για τις χώρες-μέλη ενός ευρύτερου

περιφερειακού σχηματισμού (π.χ Ε.Ε) ¹⁴, στην περίπτωση που η απόφαση για την πραγματοποίηση της επένδυσης έχει ληφθεί και απομένει η επιλογή του καταλληλότερου τόπου ανάμεσα στις διαφορετικές περιοχές της ίδιας περιφέρειας .

Επίσης, στην μείωση της σημασίας του μεγέθους της αγοράς ως αποφασιστικού παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων, σημαντικό ρόλο έπαιξε η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών και του ηλεκτρονικού εμπορίου.¹⁵ Οι επιχειρήσεις ηλεκτρονικού εμπορίου δεν λειτουργούν σε μια συγκεκριμένη αγορά, αλλά ταυτόχρονα σε πολλές. Για την επιλογή του τόπου πραγματοποίησης μιας τέτοιας επένδυσης , το μέγεθος της τοπικής αγοράς είναι δευτερεύουσας σημασίας σε σύγκριση με τα διάφορα είδους επενδυτικά κίνητρα που θα της προσφερθούν.

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια προσπάθεια διαχωρισμού και ένταξης των επενδυτικών κινήτρων σε διάφορα είδη κατηγοριών. Η προσπάθεια αυτή είναι δύσκολη γιατί το κάθε κίνητρο μπορεί να επιτελεί ταυτόχρονα περισσότερες από μια λειτουργίες (δηλαδή να είναι πολυδιάστατο και ποικιλόμορφο) και έτσι να μπορεί να ενταχθεί σε περισσότερες κατηγορίες. Μία συνοπτική κατηγοριοποίηση των επενδυτικών κινήτρων^{16 17} μπορεί να είναι η εξής :

- ❖ Κίνητρα που αποσκοπούν στην προσέλκυση επιχειρηματικών

¹⁴ Βλέπετε και HUBERT Florence and PAIN Nigel : Fiscal incentives, european integration and the location of fdi, National Institut of Economic and Social Research , London, March 2002.

¹⁵ SHANE Mathew & ROE Terry : The new economy : Global effects, Washington DC, 2002, page 2.

¹⁶ Βλέπετε και ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Τα χρηματοδοτικά κίνητρα στο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα , Γ' έκδοση, Αθήνα, 1993.

¹⁷ ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ Β. : Χρηματοοικονομική Ανάλυση : Επενδύσεις . Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1998, σελ 219 .

κεφαλαίων από το εξωτερικό ή από το εσωτερικό της χώρας .

- ❖ Κίνητρα για την περιφερειακή ανάπτυξη.
- ❖ Μακροκίνητρα (π.χ. προνόμια χορηγούμενα σε περισσότερες οικονομικές μονάδες)
- ❖ Μικροκίνητρα (π.χ προνόμια που χορηγούνται σε μία μόνο οικονομική μονάδα).
- ❖ Κίνητρα που παρέχονται άμεσα ή μετά από την πλήρωση ορισμένων προαπαιτούμενων.

Διάφορα είδη φορολογικών κινήτρων. Για την ανάλυση τους θα δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα και έκταση από τα υπόλοιπα προαναφερόμενα είδη κινήτρων, λόγω της συχνότητας εφαρμογής τους, της σημασίας τους και των ποικιλότροπων μορφών με τις οποίες μπορούν να παρουσιαστούν.

- ❖ Κίνητρα αποτρεπτικά ορισμένων δραστηριοτήτων, δηλαδή αντικίνητρα για την αποθάρρυνση ορισμένων δραστηριοτήτων σε κορεσμένες περιφέρειες.

- ❖ Χρηματοδοτικά κίνητρα, π.χ επιχορηγήσεις επενδύσεων, επιδοτήσεις επιτοκίου δανείων κ.α¹⁸

- ❖ Ρυθμιστικά κίνητρα .
- ❖ Ζώνες Εξαγωγικού Εμπορίου .
- ❖ Άλλου είδους κίνητρα : π.χ παροχή επιχορηγούμενων υπηρεσιών, προνόμια αγοράς, προνόμια συναλλάγματος κ.ά
- ❖ Κίνητρα ενίσχυσης των Μικρών και Μεσαίων επιχειρήσεων.
- ❖ Κίνητρα που συνίστανται στην παροχή θετικών ή αποθετικών ενισχύσεων στον επενδυτή. Η πρώτη περίπτωση περιλαμβάνει την καταβολή χρηματικού ποσού ή την παροχή οποιουδήποτε οικονομικού

¹⁸ Πολλές φορές το κράτος για να τονώσει το ενδιαφέρον των επενδυτών για υστερούσες οικονομικά περιοχές χορηγεί επιδοτήσεις κόστους ή επιδοτήσεις τιμών, οι οποίες επιδρούν τεχνητά στην αύξηση του ποσοστού κέρδους ή στην αύξηση των εσόδων των επιχειρήσεων . Βλ συναφή θέματα στο : ΚΟΝΣΟΛΑΣ Νικόλαος : Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική : Γενική Θεώρηση . Αθήναι, 1993, σελ 339 επ.

πλεονεκτήματος χρηματικώς αποτιμητού στον δικαιούχο. Η δεύτερη περίπτωση, δηλαδή οι αποθετικές ενισχύσεις φορολογικού κατά βάση χαρακτήρα, επιτρέπουν την εξοικονόμηση μέρους των χρηματικών υποχρεώσεων των επιχειρήσεων.

❖ Κίνητρα που συνίστανται στην παροχή ενισχύσεων οριστικού χαρακτήρα, όπως π.χ η επιχορήγηση, η επιδότηση επιτοκίου, η εγγύηση δανείων ή πιστώσεων, η υπαγωγή σε προνομιακό συναλλαγματικό ή φορολογικό καθεστώς. Στον αντίποδα βρίσκονται τα κίνητρα που συνίστανται στην παροχή ενισχύσεων μη οριστικού και επιστρεπτέου χαρακτήρα, όπως π.χ οι δανειακές ενισχύσεις-άτοκες ή με μειωμένο επιτόκιο-ή οι επιστρεπτέες προκαταβολές .

❖ Κίνητρα διαμόρφωσης της συμπεριφοράς των επενδυτών, δηλαδή η ώθηση τους στην ανάληψη ορισμένων δραστηριοτήτων που κρίνονται ως επιθυμητές όπως π.χ η Έρευνα και Ανάπτυξη, οι εξαγωγές.

❖ Κίνητρα εθνικά, περιφερειακά, τοπικά, ανάλογα με τον φορέα εφαρμογής τους .

Στο μέρος που θα επακολουθήσει θα γίνει μια πλήρης ανάλυση των διαφόρων ειδών των φορολογικών¹⁹, των χρηματοδοτικών και των άλλων μη φορολογικών κινήτρων, καθώς και των αντικινήτρων και των ζωνών ελεύθερου εμπορίου. Η ανάλυση θα συνδυαστεί με παρουσίαση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων που αυτά παρουσιάζουν.

3.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Οι Κυβερνήσεις έχουν στο οπλοστάσιο τους πολλές μεθόδους της φορολογικής πολιτικής που μπορούν να τις χρησιμοποιήσουν ώστε να επηρεάσουν την επιλογή του τόπου πραγματοποίησης της

¹⁹ Βλέπετε σχετικά και DE SANTIS Roberta, MERCURI Cristina and VICARELLI Claudio : Taxes and location of foreign direct investments : an empirical analysis for the european union countries. Istituto di studi e analisi economica, Rome, 2001.

επένδυσης.²⁰ Τα φορολογικά κίνητρα θεσπίζονται από το κράτος με σκοπό να επηρεάσουν την οικονομική συμπεριφορά των επιχειρήσεων με τρόπο ώστε να τις ωθούν να κάνουν περισσότερη αποταμίευση και να αναλαμβάνουν μεγαλύτερες επενδύσεις στους επιθυμητούς κλάδους παραγωγής.²¹ Τα φορολογικά κίνητρα έχουν πιο εμφανή αποτελέσματα στην σύνθεση των ΑΞΕ απ' ό,τι στο επίπεδό τους.²²

Οι αναπτυσσόμενες χώρες προτιμούν τα φορολογικά από τα χρηματοδοτικά κίνητρα, σε αντίθεση με τις αναπτυγμένες χώρες.²³ Εντούτοις τα φορολογικά κίνητρα ως μορφή κινήτρου έχουν γενικά το μειονέκτημα της έλλειψης διαφάνειας και της ασάφειας της ασκούμενης παρεμβατικής πολιτικής, αφού δεν υπάρχει απεικόνιση στον κρατικό προϋπολογισμό των παρεχόμενων φορολογικών απαλλαγών ή μειώσεων, με αποτέλεσμα να περιορίζονται και τα περιθώρια άσκησης ελέγχου από την Βουλή.²⁴ Επίσης πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι τα φορολογικά κίνητρα είναι δαπανηρά και αναποτελεσματικά.²⁵

Οι μορφές τις οποίες μπορούν να λάβουν τα φορολογικά κίνητρα είναι οι εξής :

3.1.1 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΟΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ένα από τα πιο κοινά φορολογικά κίνητρα που χρησιμοποιούνται κυρίως στις αναπτυσσόμενες χώρες και που παρουσίασε ευρεία

²⁰ Βλέπετε σχετικά και BUETTNER Thiess and RUF Martin : Tax incentives and the location of FDI : evidence from a panel of German multinationals, Deutsche Bundesbank Discussion Paper No 17/2005, Frankfurt am Main, 2005 .

²¹ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ Δ : Δημόσια οικονομική Ι : Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους, Αθήναι, 1979, σελ.305 επ.

²² MORISSET Jacques : Tax Incentives. The World Bank Group, Note number 253, New York, February 2003, page 2 .

²³ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT : Promotion de l'investissement et développement : questions et problèmes qui se posent . Genève 1997, page 15 και LI Quan : Democracy, Autocracy, and tax incentives to foreign direct investors : A cross –National Analysis , Journal of politics, Volume 68/1, 2005, pages 62-74.

²⁴ ΚΟΡΣΟΥ : Δημοσιονομικόν Δίκαιον, έκδοση Β', Αθήναι, σελ.72 .

²⁵ BITZENIS Aristidis : Did financial incentives affect foreign direct investment inflows in Bulgaria ? South Eastern Europe Journal of Economics I (2003), page 67 .

εφαρμογή και στις ΧΚΑΕ την προηγούμενη δεκαετία, είναι η απαλλαγή από τον φόρο επιχειρήσεων.

Υπό το καθεστώς του κινήτρου αυτού, μια επιχείρηση που χαρακτηρίζεται ως «νεοιδρυθείσα» απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής φόρου επιχειρήσεων για μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο (πχ για 10 χρόνια), μη αποκλειόμενης της δυνατότητας απαλλαγής της επιχείρησης και από άλλα φορολογικά βάρη. Όσον αφορά το χρονικό σημείο της έναρξης της περιόδου απαλλαγής υπάρχουν πολλές εναλλακτικές, συμπεριλαμβανομένου του έτους παροχής της επενδυτικής αδείας, του πρώτου έτους παραγωγής, του πρώτου χρόνου που η επένδυση παρουσίασε κερδοφορία.

Η επιλογή του ακριβούς αυτού σημείου έχει αποφασιστική σημασία για τον καθορισμό του ακριβούς ποσού της παρεχόμενης φορολογικής απαλλαγής και την ελκυστικότητα του κινήτρου. Από άποψης συμφέροντος των Κυβερνήσεων είναι προτιμότερη η τοποθέτηση του σημείου έναρξης στο έτος παροχής της επενδυτικής αδείας, προκειμένου να επιτευχθεί η όσον το δυνατό μικρότερη διαρροή κρατικών εσόδων. Από άποψης συμφέροντος των επενδυτών, είναι ευνόητο ότι προτιμότερη είναι η τοποθέτησή του στο χρονικό σημείο όπου η εταιρία πραγματοποιεί καθαρά σωρευτικά κέρδη.

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του κινήτρου αυτού ως μορφή κινήτρου είναι η απλότητά του και ως προς τους επενδυτές τα πλεονεκτήματά του έγκεινται στη σχετικά χαμηλή υποχρέωση συμμόρφωσης προς τις προϋποθέσεις παροχής του, και η μη έλευση των επενδυτών σε επαφή με τις φορολογικές αρχές των χωρών όπου πραγματοποιούν την επένδυση, πράγμα πολύ σημαντικό όταν στο εσωτερικό τους επικρατεί διαφθορά ή πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Ένα ακόμη μεγάλο πλεονέκτημά του ως προς τους επενδυτές είναι το ότι παράγει οικονομικά αποτελέσματα από την έναρξη κιάλας λειτουργίας της επιχείρησης και έτσι είναι πιο ωφέλιμο

από άλλα είδη κινήτρων που επιφέρουν θετικές συνέπειες με πιο αργό ρυθμό μες σε βάθος χρόνου.

Ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα του κινήτρου της απαλλαγής από τον φόρο επιχειρήσεων από άποψη οικονομικής πολιτικής του παρέχοντος αυτού κράτους, είναι το ότι είναι πολύ ευάλωτο στις καταχρήσεις. Μπορεί να προκαλέσει διάβρωση της φορολογικής βάσης και έντονη φοροδιαφυγή μέσω της συχνά εφαρμοζόμενης από τις πολυεθνικές μεθόδου της μεταφοράς των κερδών των προερχομένων από άλλες πηγές τους στις εξαιρούμενες επιχειρήσεις ούτως ώστε να μειωθεί το συνολικό ποσό φορολόγησης τους στην χώρα υποδοχής. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μέσα από πολλές διόδους.²⁶

Ένα ακόμη μειονέκτημα του κινήτρου αυτού είναι το ότι ευνοεί την μετεγκατάσταση των καιροσκοπικών εκείνων επιχειρήσεων που πραγματοποιούν επενδύσεις χωρίς κάποιον μακροχρόνιο ορίζοντα και οι οποίες μόλις τελειώσει η περίοδος ισχύος της φορολογικής απαλλαγής, είναι πιθανό να διακόψουν την λειτουργία τους στη χώρα υποδοχής και να μεταφερθούν σε μία άλλη χώρα, ώστε να απολαύσουν εκ νέου ένα επενδυτικό κίνητρο του ίδιου είδους .

²⁶ Βλέπετε CLARK Steven : Corporate tax incentives for foreign direct investment. OECD, Paris, 2000, page 9-10 σύμφωνα με τον οποίο οι ως άνω δίοδοι μπορούν να εντοπιστούν στις κάτωθι περιπτώσεις : « Πρώτον, όταν οι φορολογικές απαλλαγές αφορούν τις «νεοϊδρυθείσες» επιχειρήσεις, οι φορολογούμενοι μπορούν να μεταφέρουν φορολογούμενα κεφάλαια από τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις σε αυτές. Η μεταφορά των επιχειρηματικών κεφαλαίων - κερδών για φορολογικούς σκοπούς μπορεί να οδηγήσει στην εσφαλμένη εντύπωση ότι έλαβε χώρα μια νέα επένδυση, ενώ στην πράξη η εισαγωγή μιας νέας παραγωγικής μονάδας δεν επιτελεί καμία άλλη αποστολή πέρα από την μείωση του φορολογούμενου κεφαλαίου σε κάποιον άλλο τομέα της οικονομίας. Μία ακόμη συναφής τεχνική απόκρυψης κερδών, είναι η μες σε μια ομάδα επιχειρήσεων μεταφορά των τόκων προς τα εταιρικά μερίδια των επιχειρήσεων εκείνων που απολαμβάνουν το προνόμιο της φορολογικής απαλλαγής. Μια τρίτη τεχνική είναι η τεχνητή μεταφορά κεφαλαίων ανάμεσα στις διάφορες εταιρίες μιας ομάδας επιχειρήσεων, ούτως ώστε, με το να φαίνεται αυξημένο το ποσό των εσόδων στις προνομιούχες επιχειρήσεις και το ποσό των εξόδων στις υπόλοιπες, να μειωθεί το συνολικό ποσό του κεφαλαίου το υποκείμενο σε φορολογία.»

Επιπλέον, γίνεται αποδεκτό ότι οι απαλλαγές από τον φόρο επιχειρήσεων γενικά δεν είναι αποτελεσματικές στο να προσελκύουν επικερδείς μακροχρόνιες επενδύσεις και ότι είναι δυσεφάρμοστες στις επιχειρήσεις εκείνες που έχουν κάνει τέτοιο οικονομικό σχεδιασμό που να βασίζονται στην παροχή πιο μακροπρόθεσμων φορολογικών προνομίων, έστω και μικρότερου μεγέθους, όπως π.χ. η μείωση της φορολογικής βάσης του φόρου επιχειρήσεων, η οποία είναι δυνατό να εφαρμόζεται στα κέρδη που παράγονται από μια επιχείρηση κατά την διάρκεια όλης της σχεδιαζόμενης διάρκειας ζωής τους, ενώ οι φορολογικές απαλλαγές εφαρμόζονται μόνο στα κέρδη που παράγονται κατά τη διάρκεια ισχύος τους. Επίσης, οι φορολογικές απαλλαγές δεν ευνοούν τις διαδοχικές επενδύσεις,²⁷ και παρουσιάζουν μεγάλη αδυναμία να προσελκύσουν συνεχιζόμενα αλληλένδετα επενδυτικά σχέδια. Τέλος εγκυμονεί πάντοτε ο κίνδυνος οι επενδυτές προκειμένου να αποφύγουν την περιορισμένη διάρκεια ισχύος του επενδυτικού αυτού κινήτρου, να επιτύχουν την επέκταση της παρουσιάζοντας εικονικά τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις ως «νεοϊδρυθείσες».

3.1.2 ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι Κυβερνήσεις με υψηλά επίπεδα φορολογίας επιχειρήσεων έχουν μια πλειάδα επιλογών για να τα μειώσουν σε πιο ανταγωνιστικά επίπεδα.^{28 29 30}

²⁷ UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT : Tax incentives and foreign direct investment , ASIT Advisory Studies N0 16, United Nations , New York and Geneva, 2000, page 19 .

²⁸ Βλέπετε και JENSEN Nathan : Fiscal Policy and the firm : Do low Corporate tax rates attract multinational corporations ? , Washington University, St. Louis - Department of Political Science, St. Louis, January 2007 .

²⁹ Βλέπετε και GALTAN Nicodome : Computing effective corporate tax rates . Comparisons and results. European Commission – Directorate General for economic and Financial Affairs Number 153, Brussels, June 2001.

³⁰ βλέπετε και GORG Holger : FDI, Taxation and firing costs , IZA Discussion Paper No 665, Bonn, December 2002 .

Μια πρώτη επιλογή είναι η μείωση της φορολογικής βάσης για όλες αδιακρίτως τις επιχειρήσεις.³¹ Αυτού του είδους η επιλογή συνήθως γίνεται αντικείμενο προτίμησης από τις μικρές σε μέγεθος οικονομίες.

Η μέθοδος αυτή έχει το πλεονέκτημα της απλότητας της διαχείρισης και της διαφάνειας. Πέρα όμως από τις θετικές συνέπειες του σχήματος αυτού, είναι πιθανή και η πρόκληση αρνητικών συνεπειών. Είναι γενικά αποδεκτό ότι μια ξαφνική μεταβολή της φορολογικής βάσης, μπορεί να προκαλέσει τεράστια μείωση των φορολογικών εσόδων του κράτους κατά την μεταβατική περίοδο, έστω και αν η μελλοντική προσέλκυση μεγαλύτερου αριθμού επενδύσεων μακροπρόθεσμα καλύψει τις απώλειες αυτές.

Μια άλλη επιλογή είναι η μείωση της φορολογικής βάσης σε προεπιλεγμένη κατηγορία επιχειρήσεων. Αυτού του είδους η επιλογή προτιμάται περισσότερο από τις περισσότερες χώρες σε σύγκριση με το γενικευμένο μοντέλο που προηγουμένως περιγράφηκε, αφού μπορεί να ελαχιστοποιήσει την αρχική αρνητική επίδραση στα φορολογικά έσοδα και κυρίως μπορεί να βοηθήσει στη στόχευση συγκεκριμένων ειδών βιομηχανιών ή επιχειρήσεων, τα οποία θα επιφέρουν τα μεγαλύτερα δυνατά οφέλη για τις χώρες υποδοχής.

Το μειονέκτημά της συνίσταται στο ότι συντελείται διάκριση εις βάρος των υπόλοιπων επιχειρήσεων που δεν γίνονται αποδέκτες της ή των ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων και ότι ευνοεί τις μεγάλες σε μέγεθος επιχειρήσεις που ενδεχομένως θα πραγματοποιούσαν την επένδυση και χωρίς την παροχή του κινήτρου. Ανάμεσα στις δύο αυτές ακραίες επιλογές υπάρχουν και πολλές άλλες ενδιάμεσες, όπως η εφαρμοσθείσα στις επενδύσεις στην Κολομβία και την Χιλή, που παρείχαν στον επενδυτή την διακριτική ευχέρεια να εξαγοράσει το

³¹ WELLS,L.,ALLEN N., MORISSET Jacques,and NEDA Pirnia. : Using Tax Incentives to Compete for Foreign Investment. FIAS Occasional Paper 15, World Bank, Washington D.C, 2001, page 85 .

δικαίωμα να διατηρήσει τη φορολογική βάση σε κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο, ακόμη και αν το φορολογικό καθεστώς τροποποιηθεί στο μέλλον.

3.1.3 ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ

Στη διεθνή φορολογική πρακτική συναντώνται διάφορες μορφές των αφορολόγητων εκπτώσεων .

Αποσκοπούν στη διευκόλυνση της αυτοχρηματοδότησης των επενδύσεων των επιχειρήσεων, με την προσωρινή ή οριστική εξαίρεση από την φορολογία τμήματος των καθαρών κερδών που αντιστοιχεί σε ποσοστό της αξίας της επένδυσης ή ακόμη την έκπτωση αυτού του ποσοστού από το οφειλόμενο φόρο³², κυρίως κατά τα πρώτα ιδρυτικά στάδια όπου οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν έντονα έξοδα.

Το σημαντικότερο μειονέκτημά τους είναι ότι όταν ο πληθωρισμός είναι υψηλός, οι ενισχύσεις αυτές επιβαρύνουν την επίδραση του φορολογικού συστήματος στην επενδυτική συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

3.1.4 ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΥ

Και στην περίπτωση αυτή διενεργείται παρακράτηση επί των καθαρών κερδών της επιχείρησης με στόχο τον σχηματισμό αποθεματικού για επενδυτικούς σκοπούς. Η σημασία του κινήτρου αυτού προς τις επιχειρήσεις διαφέρει ανάλογα με το αν θα πρέπει να γίνει χρήση των αποθεματικών αυτών το έτος που σχηματίστηκαν ή όχι. Σε πολλές χώρες αχρησιμοποίητα αποθεματικά μπορούν να μεταφερθούν σε μελλοντικό σημείο για να ελαφρύνουν μελλοντικά φορολογικά βάρη. Η συντέλεση αυτού του είδους της μεταφοράς προκειμένου το υπό εξέταση κίνητρο να επιφέρει τις θετικές της

³² ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Γιάννης : Οι δημόσιες ενισχύσεις της οικονομίας . Συμβολή στην έρευνα της παρεμβατικής δράσεως της διοίκησης. Εκδόσεις Αντώνιου Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1982, σελ 84 .

συνέπειες είναι άκρως απαραίτητη, ιδίως στις νεοσυσταθείσες επιχειρήσεις.

Το επενδυτικό αυτό κίνητρο έχει πολλά πλεονεκτήματα. Καταρχάς, όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της επενδυτικής πολιτικής, το κίνητρο αυτό παράγει θετικές συνέπειες καθ' όσον στοχεύει ακριβώς στις επιθυμητές δραστηριότητες, αφού οι επιχειρήσεις γίνονται αποδέκτες του μόνο εάν παρουσιάσουν κερδοφορία και όχι απλώς και μόνο λόγω της ίδρυσης τους. Επιπλέον, ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να έχουν μια πιο μακροπρόθεσμη προοπτική όταν κάνουν τα επενδυτικά τους σχέδια. Σε σύγκριση με άλλες μορφές φορολογικών κινήτρων είναι περισσότερο οικονομικό από τις φορολογικές απαλλαγές, αφού προκαλεί μικρότερες απώλειες φορολογικών εσόδων απ' αυτές, και σε αντίθεση με τη μείωση της φορολογικής βάσης προωθεί περισσότερο τις νέες επενδύσεις. Τέλος παρέχεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να «πουλήσουν» τα αφορολόγητα αποθεματικά τους σε άλλες επιχειρήσεις, αποκτώντας έτσι μια επιπρόσθετη πηγή κερδών.

Το κίνητρο αυτό αντιμετωπίζει όσον αφορά τους επενδυτές τα εξής μειονεκτήματα: Πρώτον, θέτει τις επιχειρήσεις με μακροχρόνιες περιόδους διαχείρισης σε μειονεκτικότερη θέση σε σύγκριση με αυτές που αρχίζουν γρήγορα να παράγουν κέρδη. Το κίνητρο αυτό, στην περίπτωση που η χρονική διάρκεια της περιόδου που επιτρέπεται η μεταφορά αφορολόγητων αποθεματικών είναι πολύ μικρή, διακρίνει εναντίον των επιχειρήσεων που αργούν να παράγουν κέρδη. Ένα ακόμη μειονέκτημά του ως μορφή κινήτρου αποτελεί το γεγονός το ότι το κίνητρο αυτό είναι ευάλωτο σε καταχρήσεις, αφού όπως προαναφέρθηκε παρέχει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να «πουλήσουν» τα αφορολόγητα αποθεματικά τους σε άλλες επιχειρήσεις. Αν γίνει κατάχρηση της δυνατότητας αυτής και οι άλλες επιχειρήσεις αγοράσουν τα αποθεματικά για να μειώσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις και να φοροδιαφύγουν εμφανίζοντας

μια πλασματική εικόνα της οικονομικής τους κατάστασης τότε οι απώλειες από τα κρατικά έσοδα είναι μεγάλες .

3.1.5 ΑΥΞΗΜΕΝΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ

Κάθε μορφή πρόσθετης μείωσης της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, πέρα από την τακτική απόσβεση που προβλέπεται από το γενικό φορολογικό καθεστώς, εμπίπτει στην έννοια της αυξημένης ή επιταχυνόμενης απόσβεσης. Οι αυξημένες αποσβέσεις επιτρέπουν στον φορολογούμενο να μειώνει με ταχύτερο ρυθμό τα φορολογητέα κέρδη της επιχείρησης του και ως εκ τούτου να υπόκειται σε χαμηλότερη φορολογία. Δηλαδή, η ουσία του όλου συστήματος είναι ότι παρέχει στις επιχειρήσεις πιο γρήγορες και πιο γενναιόδωρες αποσβέσεις κεφαλαιουχικών αξιών.

Η αυξημένη απόσβεση δεν είναι τίποτα άλλο παρά η δημιουργία ενός αφορολόγητου αποθεματικού το οποίο όμως αντί να εμφανίζεται στη στήλη του παθητικού εμφανίζεται αφαιρετικά στο ενεργητικό, ως μείωση της αξίας του πάγιου στοιχείου. Εύκολα, οδηγούμαστε στην διαπίστωση ότι η αυξημένη απόσβεση σε συνδυασμό με την αφορολόγητη έκπτωση επιτείνει απλώς τα αποτελέσματα της τελευταίας. Στην πράξη, παρέχεται στις επιχειρήσεις το δικαίωμα να διενεργούν πέρα των τακτικών αποσβέσεων που ισχύουν κάθε φορά, πρόσθετες αποσβέσεις π.χ για αγορά μηχανημάτων, μεταφορικών μέσων, εγκαταστάσεων κτλπ. Με τον τρόπο αυτό περιορίζεται η χρονική διάρκεια του επιχειρηματικού κινδύνου με την ταχύτερη ανάληψη του κεφαλαίου και τη μείωση του φορολογικού βάρους.³³

3.1.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Μια ακόμη άμεση μείωση του οφειλόμενου φορολογήσιμου ποσού των εσόδων των επιχειρήσεων, επιτελείται μέσω των φορολογικών

³³ ΧΑΣΣΙΔ Ι : Κίνητρα επενδύσεων και επενδυτική συμπεριφορά . Διαπιστώσεις για τον βιομηχανικό τομέα . Ινστιτούτο Οικονομικών και βιομηχανικών Ερευνών , Αθήναι, 1983, σελ 20 .

πιστώσεων.³⁴ Σε ορισμένες χώρες μπορεί να γίνει χρήση των φορολογικών πιστώσεων μόνο το έτος που παρέχονται. Στην πράξη όμως συνήθως μπορούν να μεταφερθούν χρονικά προς τα εμπρός για έναν ορισμένο αριθμό ετών, γιατί μόνο έτσι αποκτούν μεγάλη σημασία για τους επενδυτές .

Στα πλεονεκτήματα του κινήτρου αυτού ως μορφή κινήτρου συγκαταλέγεται η διαφάνειά του και η δυνατότητα εστίασής του σε συγκεκριμένες κατηγορίες επενδυτικών σχεδίων που είναι επικερδείς και παράγουν θετικές συνέπειες για τις χώρες υποδοχής. Επίσης, υποστηρίζεται έντονα ότι οι φορολογικές πιστώσεις μπορούν να καταλήξουν σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα σε σύγκριση με τα άλλα είδη φορολογικών κινήτρων, κυρίως όσον αφορά τις νεοϊδρυθείσες επενδύσεις.

Το κυριότερο μειονέκτημά του είναι το ότι κάνει διάκριση εις βάρος των επιχειρήσεων εκείνων των οποίων το επίπεδο της κεφαλαιουχικής περιουσίας είναι ηθελημένα σε κάποιο συγκεκριμένο έτος μικρότερο από το μέσο όρο των προηγούμενων ετών καθώς και εις βάρος των ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων, αφού εφαρμόζεται κατά κανόνα στις νεοϊδρυθείσες. Οι πολέμιοι του φορολογικού αυτού κινήτρου του προσάπτουν επίσης το μειονέκτημα ότι προκαλεί στρεβλώσεις στα φορολογικά συστήματα των χωρών υποδοχής ,αφού οι Κυβερνήσεις εξαναγκάζονται να επιτρέψουν τη μη άμεση πληρωμή των φορολογικών τους υποχρεώσεων σε νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν τεράστια έξοδα σύστασης και που χωρίς την παροχή του κινήτρου θα βρίσκονταν σε θέση ανταγωνιστικού μειονεκτήματος σε σύγκριση μ' άλλες πιο επικερδείς επιχειρήσεις που

³⁴ « Οι επενδυτικές πιστώσεις είτε παρέχονται ως ένα καθορισμένο ποσοστό-κλάσμα επί των κεφαλαιουχικών αξιών που σχηματίστηκαν κατά την διάρκεια του εκάστοτε τρέχοντος επενδυτικού έτους, είτε παρέχονται ως ένα κλάσμα μονάχα του μέρους εκείνου των τρεχουσών κεφαλαιουχικών δαπανών που ξεπερνούν κάποια βάση, η οποία συνήθως είναι ο μέσος όρος προηγούμενων επενδυτικών ετών » .

θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις φορολογικές πιστώσεις αποτελεσματικότερα.

3.1.7 ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Το φορολογικό κίνητρο της μείωσης της φορολογικής βάσης του φόρου επιχειρήσεων, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά του συνήθως συνδυάζεται με τον φορολογικό μηχανισμό της μεταφοράς ζημιών προς το επόμενο(ή το προηγούμενο) φορολογικό έτος για κάποιο συγκεκριμένο αριθμό ετών(συνήθως τρία με πέντε έτη). Συνήθως γίνεται πρόβλεψη μόνο για ένα καθορισμένο ποσό με ανώτατο επιτρεπόμενο όριο μεταφοράς. Αυτή η μέθοδος είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στις επενδύσεις που αναμένεται να είναι ζημιογόνες στα πρώτα χρόνια λειτουργίας τους και οι οποίες θα αυξήσουν την παραγωγικότητά τους και την κερδοφορία τους τα επόμενα έτη.

3.1.8 ΆΛΛΑ ΕΙΔΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ :

3.1.8.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ :

Εδώ εντάσσονται η προνομιακή φορολογική μεταχείριση των κερδών των προερχομένων από εξαγωγές, η μείωση του φόρου εισοδήματος για δραστηριότητες που αποφέρουν κέρδος ξένου συναλλάγματος, οι φορολογικές πιστώσεις βασιζόμενες στις εξαγωγικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, η μείωση του φόρου σε εισοδήματα προερχόμενα από συναλλαγές ξένου συναλλάγματος, φορολογικές ελαφρύνσεις για τις υπερπόντιες δαπάνες

3.1.8.2 ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Οι Κυβερνήσεις μπορούν να χορηγήσουν εξαιρέσεις από την υποχρέωση καταβολής δασμών και ΦΠΑ για τον εισαγόμενο μηχανολογικό εξοπλισμό που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στη παραγωγική διαδικασία μιας επιχείρησης ή να επιτρέψουν την εισαγωγή χωρίς την υποχρέωση καταβολής δασμών υλικών, υποπροϊόντων και συστατικών μερών της παραγωγικής διαδικασίας.

Επίσης, είναι δυνατό να χορηγηθούν φορολογικές πιστώσεις για δασμούς που πληρώθηκαν κατά την εισαγωγή πρώτων υλών και προμηθειών. Με τις μεθόδους αυτές μειώνεται το συνολικό κόστος της επένδυσης.

3.1.8.3 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

Είναι δυνατή η φορολογική μείωση των κερδών των επιχειρήσεων εκείνων που κατορθώνουν να αγγίξουν έναν εκ των προτέρων καθορισμένο αριθμό πωλήσεων.

3.1.8.4 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εδώ εντάσσονται οι φορολογικές μειώσεις στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και η μείωση του φορολογήσιμου ποσού των κερδών των επιχειρήσεων ανάλογα με τον αριθμό των εργαζομένων που απασχολούν ή κάθε άλλη δαπάνη που υφίστανται και που σχετίζεται με την παροχή εργασίας.

3.1.8.5 ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΑΛΛΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ π.χ μειώσεις της φορολογίας επί τη βάση εξόδων που αφορούν το μάρκετινγκ και την προώθηση των επιχειρήσεων στην αγορά.

3.1.8.6 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΖΟΜΕΝΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

3.1.8.7 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΜΕΡΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΟΚΩΝ ΠΟΥ ΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ

3.1.8.8 ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΕ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΑ ΚΕΡΔΗ

Πολλές Κυβερνήσεις προκειμένου να ενθαρρύνουν την διατήρηση των κεφαλαίων στο εσωτερικό της χώρας τους, παρέχουν προνομιακή φορολογική μεταχείριση σε κεφάλαια που διατηρούνται στο εσωτερικό τους για μια προκαθορισμένη χρονική περίοδο(από έξι έως δώδεκα μήνες) Μια εναλλακτική μορφή του κινήτρου αυτού είναι η προνομιακή

φορολογική μεταχείριση των κεφαλαίων που αποτελούν αντικείμενο επανεπένδυσης.

3.2 ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Με τον όρο ρυθμιστικά κίνητρα συνήθως εννοούνται οι εκτός των φορολογικών και χρηματοδοτικών κινήτρων νομοθετικές και διοικητικές πρακτικές που χρησιμοποιούνται για την προσέλκυση επενδύσεων.³⁵

Πρόκειται για πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ μέσω δύο εντελώς διαφορετικών κατευθύνσεων. Η πρώτη κατεύθυνση συνίσταται στην μείωση του ελαχίστου επιπέδου προστασίας (δηλ. των στάνταρτ προστασίας) του περιβάλλοντος, της υγιεινής, της εργασίας και της ασφάλειας, στην παροχή προσωρινών ή οριστικών εξαιρέσεων από την υποχρέωση συμμόρφωσης στα ελάχιστα επίπεδα των νομοθεσιών των τομέων αυτών, καθώς και την παροχή στους επενδυτές ρητρών σταθερότητας που να εγγυώνται ότι η κείμενη νομοθεσία δεν θα τροποποιηθεί εις βάρος των συμφερόντων τους. Είναι πράγματι αλήθεια ότι ορισμένες Κυβερνήσεις τείνουν να απέχουν από την ανύψωση του επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, από φόβο μήπως οι τοπικές επιχειρήσεις αντιμετωπίσουν ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις άλλων χωρών με χαμηλότερα επίπεδα περιβαλλοντικής προστασίας και έτσι μετεγκατασταθούν σε αυτές. Με αυτή τη μέθοδο οι αρχές των διαφόρων χωρών προσπαθούν μειώνοντας το συνολικό κόστος της συνολικής επένδυσης να αυξήσουν την ελκυστικότητά τους ως πιθανό τόπο πραγματοποίησης της επένδυσης. Τέτοιου είδους κίνητρα κατά κανόνα παρέχονται αποκλειστικά στα πλαίσια στοχευμένων στρατηγικών, ή παρέχονται βάση ειδικών επενδυτικών συμφωνιών, όπως συμβαίνει συνήθως στην περίπτωση των μεγάλων επενδυτικών σχεδίων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τέτοιου είδους πρακτικές είναι

³⁵ BARTEL Frank and S.A DE CROMBRUGGHE : Advantages and Disadvantages of FDI Policy Instruments . Session No 4, UNIDO , Vienna, 2005, page 19 .

σπάνιες και εμφανίζονται κυρίως χώρες που δεν αποτελούν μέλη του ΟΟΣΑ.

Η δεύτερη κατεύθυνση λειτουργεί ακριβώς αντίστροφα από την πρώτη. Δεν στηρίζεται στην προσέλκυση ΑΞΕ μέσω της μείωσης του κόστους, αλλά μέσω της μείωσης της αβεβαιότητας. Σύμφωνα με την σύγχρονη θεωρία περί επενδύσεων, λόγω της αβεβαιότητας που επικρατεί στο επιχειρηματικό περιβάλλον σε παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου να είναι μια επένδυση κερδοφόρα θα πρέπει το ποσό των μελλοντικών επιστροφών της επένδυσης να ξεπερνάει όχι μόνο την αξία του κεφαλαίου που επενδύθηκε αλλά και την απώλεια της δυνατότητας ακύρωσης του επενδυτικού σχεδίου και της μετεγκατάστασης της επιχείρησης σε κάποια άλλη τοποθεσία. Στην εξεταζόμενη περίπτωση τα στάνταρτ προστασίας είναι υψηλά και το κόστος επενδύσεως μεγαλύτερο, όμως ο επενδυτής απαλλάσσεται από το άγχος της αβεβαιότητας μήπως στο μέλλον λόγω της κοινωνικοοικονομικής προόδου και πολιτικών πιέσεων τα χαμηλά αυτά επίπεδα αναβαθμιστούν γεγονός το οποίο σε μη αναστρέψιμα είδη επενδύσεων μπορεί να προκαλέσει τεράστιες ζημιές.³⁶

3.2.1 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Το πρώτο μειονέκτημα των ρυθμιστικών κινήτρων που κινούνται προς την πρώτη κατεύθυνση έγκειται στην αρνητικότητα των συνεπειών τους. Μπορούν, συμβάλλοντας στην μετεγκατάσταση και την συσσώρευση των εχθρικών προς το περιβάλλον βιομηχανιών στις περιοχές εκείνες, ιδίως των αναπτυσσόμενων χωρών, που παρέχουν χαμηλά επίπεδα προστασίας του περιβάλλοντος, να προκαλέσουν την περιβαλλοντική καταστροφή τους .

Το δεύτερο μειονέκτημά τους έγκειται στην έλλειψη αποτελεσματικότητας που τα διακρίνει ως προς την ικανότητα

³⁶ FITZGERALD Valpy : Regulatory Investment Incentives . OECD, Paris, 2001, page 3 .

προσέλκυσης επενδύσεων. Πολυάριθμες μελέτες έχουν καταλήξει ³⁷ στο συμπέρασμα ότι οι μεγάλες πολυεθνικές τείνουν να εφαρμόζουν περιβαλλοντικά επίπεδα προστασίας παγκοσμίου βάσης σε όλες ανεξαιρέτως τις επιχειρήσεις τους. Επιπλέον οι ξένοι επενδυτές δείχνουν διάθεση αποφυγής των χαμηλών επιπέδων περιβαλλοντικής προστασίας λόγω των ισχυρών πιέσεων για υψηλά επίπεδα προστασίας που δέχονται από διεθνείς οργανισμούς ή από τις χώρες προέλευσής τους.

Επίσης, η επίδραση των ρυθμιστικών κινήτρων διαφέρει ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τον τομέα της οικονομίας όπου αυτή δραστηριοποιείται. Ο τομέας των νέων τεχνολογιών και των υπηρεσιών δεν δείχνει κανένα ενδιαφέρον προς τα εξεταζόμενα επίπεδα προστασίας. Επιπρόσθετα, τα μεγάλα επενδυτικά σχέδια εξόρυξης φυσικών πρώτων υλών, συνήθως αποτελούν αντικείμενο ad hoc διαπραγματεύσεων και δεν ρυθμίζονται από εθνικούς ή διεθνείς νομοθετικούς κανόνες. Τέλος μελέτες που αφορούν γερμανικές επιχειρήσεις δείχνουν ότι αυτές όταν μετεγκαθίστανται προτιμούν να εμφυτεύουν στις θυγατρικές τους στις αναπτυσσόμενες χώρες τεχνολογίες υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας, παρά να μετεγκαθίστανται σε περιοχές που έχουν τα επίπεδα αυτά υποβαθμισμένα.³⁸ Όλα αυτά τα στοιχεία αποδεικνύουν την χαμηλή αποδοτικότητα των ρυθμιστικών κινήτρων.

3.2.2 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Το κύριο πλεονέκτημα των ρυθμιστικών κινήτρων που κινούνται προς την δεύτερη κατεύθυνση ως μορφή επενδυτικών κινήτρων, είναι ότι οδηγούν ακριβώς στο αντίθετο αποτέλεσμα από την πρώτη, δηλαδή στην ανύψωση του επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας. Οι επιχειρήσεις ήδη αρχίζουν να αντιλαμβάνονται ότι η εγκατάστασή τους

³⁷ OMAN Charles : Policy Competition for foreign direct investment. A study of competition among governments to attract FDI. OECD, Paris, 2000, page 93 .

³⁸ BACHTLER J. : Policy Competition and FDI in Europe, OECD, Paris, 1998, page 111 .

σε μια περιοχή με υψηλούς δείκτες περιβαλλοντικής προστασίας μπορεί να τους προσδώσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.³⁹ Αυτό συμβαίνει μέσω της μείωσης του κόστους λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ έξοδα για φιλτράρισμα του νερού, προβλήματα υγείας των εργατών κλπ), καθώς και μέσω της αύξησης της κατανάλωσης των προϊόντων τους σε χώρες όπου οι καταναλωτές έχουν υψηλή οικολογική συνείδηση. Η προσέλκυση των ΑΞΕ από αυτές τις περιοχές θα οδηγήσει και τις υπόλοιπες στο να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους, με αποτέλεσμα την αύξηση της περιβαλλοντικής προστασίας παγκοσμίως. Ταυτόχρονα, με τη δημιουργία οικολογικής συνείδησης απ' την πλευρά των επιχειρήσεων, θα μειωθεί σημαντικά η μέχρι σήμερα ασκούμενη πίεση τους προς τις Κυβερνήσεις να χαμηλώσουν τα στάνταρτ περιβαλλοντικής προστασίας προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερες επενδύσεις.⁴⁰

3.3 ΖΩΝΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΖΕΕ)

Οι ΖΕΕ αποτελούν βιομηχανικές ζώνες στις επιχειρήσεις που λειτουργούν στο εσωτερικό των οποίων παρέχονται ειδικά επενδυτικά κίνητρα και μες τις οποίες η εισαγόμενη πρώτη ύλη υφίσταται κάποιο βαθμό επεξεργασίας, προτού ξαναεξαχθεί.⁴¹ Οι ζώνες αυτές μπορούν να πάρουν πολλές μορφές :ζώνες ελεύθερου εμπορίου, ειδικές οικονομικές ζώνες,⁴² επιστημονικά και τεχνολογικά πάρκα, maquiladoras κλπ.

³⁹ oper cit. OMAN Charles : Policy Competition for foreign direct investment. A study of competition among governments to attract FDI. OECD, Paris, 2000, page 94 .

⁴⁰ MABEY Nick & MCNALLY R : FDI and the environment : From pollution havens to sustainable development. A WWW-UK Report, UK, 1998, page 69 .

⁴¹ ILO : Labour and social issues related to export processing zones, TMEPZ/1998, Geneva,1998, page 3 .

⁴² ABILAVA Hanna : Explaining foreign direct investment in transition , National University "Kyiv-Mohyla Academy" Economics Education and research consortium, Master 's Program in economics, Kuiv,2006, page 16.

Η λειτουργία τους στηρίζεται στην παροχή ενός σημαντικού αριθμού πλεονεκτημάτων στις επιχειρήσεις που εξάγουν κάποιο ποσοστό της συνολικής παραγωγής τους (συνήθως περισσότερο από το 70-80 %). Στην πράξη όλες αυτές οι ζώνες στοχεύουν στο να προσελκύσουν κυρίως εξαγωγικές επιχειρήσεις, παρέχοντας στις επιχειρήσεις που λειτουργούν στο εσωτερικό τους ευνοϊκότερη μεταχείριση σε σύγκριση με τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας. Επιπρόσθετα προσφέρουν πιο ευέλικτες διαδικασίες όσον αφορά την εισαγωγή και την εξαγωγή των προϊόντων. Τέλος, αν και σε ορισμένες ZEE τα εργατικά και περιβαλλοντικά στάνταρτ είναι χαμηλότερα, οι μελέτες του ILO αποδεικνύουν ότι στην συντριπτική πλειοψηφία των ZEE οι συνθήκες εργασίας και οι μισθοί είναι υψηλότεροι στο εσωτερικό τους σε σύγκριση με τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας.

Το πλεονεκτήματα του κινήτρου αυτού ως μορφή κινήτρου είναι η μεγάλη ελκυστικότητα του, ως προς την παρέχουσα κρατική αρχή η συμβολή του στην αύξηση της απασχόλησης, ιδίως του γυναικείου φύλου, και ως προς τους επενδυτές η αποφυγή της έλευσης τους σε επαφή με τις φορολογικές αρχές.

Εντούτοις, παρουσιάζουν και πολλά μειονεκτήματά. Σε ορισμένες ZEE κάποιων χωρών εμφανίζονται νομικοί περιορισμοί των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων, έλλειψη αντιπροσώπευσης των εργαζομένων και προγραμμάτων βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και εξασθενημένος εξαναγκασμός της εργατικής νομοθεσίας Όλα αυτά συνηγορούν στο ότι οι ZEE δεν έχουν την δυναμική να βελτιώσουν τις συνθήκες απασχόλησης και την παραγωγικότητα μιας περιοχής.^{43 44}

Επίσης, συνήθως τα κέρδη από τις ZEE (αύξηση της απασχόλησης και των εξαγωγών) δεν υπερβαίνουν τις ζημιές (διαρροή

⁴³ILO : Employment and social policy in respect of export processing zones, GB. 286/ESP 3, Geneva,2003, page 17 .

⁴⁴ ILO : Report of the Committee on Employment and Social Policy, GB. 286/15, Geneva,2003, page 19-20 .

φορολογικών εσόδων, είσοδος προϊόντων που δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο φορολογίας στην τοπική αγορά, στρεβλώσεις στην αναδιανομή του πλούτου). Σε ορισμένες χώρες έχουν παρουσιαστεί έντονες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις επιχειρήσεις που λειτουργούν μες στις ΖΕΕ και τις υπόλοιπες που λειτουργούν υπό το κοινό καθεστώς. Ένα ακόμη πρόβλημα που δημιουργείται είναι η αδυναμία των τελωνειακών και των φορολογικών αρχών να ελέγξουν τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων αυτών.

3.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Τα χρηματοδοτικά κίνητρα⁴⁵ είναι η πλέον διαδεδομένη μορφή επενδυτικών κινήτρων. Τα κίνητρα που παρέχονται με την μορφή της βοήθειας σε χρήμα διακρίνονται σε άμεσες και σε έμμεσες ταμειακές μεταβιβάσεις.⁴⁶ Σύμφωνα με μια έρευνα του ΟΟΣΑ, τα χρηματοδοτικά κίνητρα συνήθως παρέχονται στα πλαίσια τριών πολιτικών.⁴⁷

Τα κυριότερα πλεονέκτημά αυτού του είδους των κινήτρων ως μορφή κινήτρου είναι η διαφάνεια, αφού το δημοσιονομικό του κόστος είναι γνωστό ανά πάσα στιγμή, καθώς και το ότι είναι εύκολα στην διαχείριση. Άλλο πλεονέκτημα σχετικό με την κρατική επενδυτική πολιτική είναι η αποτελεσματικότητά του στην προώθηση των επενδύσεων, γιατί ενισχύει τις επιχειρήσεις τη στιγμή που έχουν ανάγκη από κεφάλαια. Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις προκαλούν μικρότερη απώλεια κρατικών εσόδων σε σχέση με άλλα κίνητρα, αφού ενδέχεται να προβλέπεται η επιστροφή του ποσού που δόθηκε σε περίπτωση που η επένδυση δεν καταλήξει σε κάποιο συγκεκριμένο

⁴⁵ ATHANASOPOULOS C, GE . : - J. -P. COYRTHEOUX : Les incitations Financières au Développement Régional en Grèce : REVUE D 'ECONOMIE REGIONAL ET URBAINE. Paris , 1988, (7) .

⁴⁶ ΠΑΤΣΟΥΡΑΤΗΣ Βασίλη : Κρατικές ενισχύσεις : επιδοτήσεις – επιχορηγήσεις – μεταβιβαστικές πληρωμές. Υπ' αριθμ. 21 μελέτη του Ιδρύματος οικονομικών και βιομηχανικών ερευνών, Αθήνα, 1993, σελ 29-30 .

⁴⁷ OECD : Checklist for foreign direct investment incentive policies. OECD, Paris, 2003

αποτέλεσμα. Αυτή η πρόβλεψη υπάρχει συνήθως στις επενδύσεις υψηλού κινδύνου (π.χ στους τομείς της έρευνας και ανάπτυξης).

Στα αρνητικά στοιχεία τους καταγράφεται το γεγονός ότι οι ενισχύσεις αυτές αξιοποιούνται κυρίως από τις επιχειρήσεις έντασης κεφαλαίου.⁴⁸ Άλλο ισχυρό μειονέκτημά των χρηματοδοτικών κινήτρων είναι ότι ενδέχεται να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό και να μειώσουν την γενική ευημερία, όταν η οικονομική ενίσχυση κατευθύνεται προς επιχειρήσεις που είναι ελάχιστα αποτελεσματικές ή που παράγουν προϊόντα κακής ποιότητας. Επίσης, η οικονομική ενίσχυση σε μια επιχείρηση μπορεί να τη βοηθήσει να επεκτείνει το μερίδιό της αγοράς της σε κάποια χώρα εκτοπίζοντας τους ανταγωνιστές της, οδηγώντας ακόμη και στον σχηματισμό επιχειρήσεων με δεσπάζουσα θέση στην αγορά.⁴⁹

Τα χρηματοδοτικά κίνητρα⁵⁰ μπορούν συνοπτικά να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

3.4.1 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ : «Άμεσες επιχορηγήσεις» για την μερική κάλυψη του κεφαλαίου, του κόστους παραγωγής και του μάρκετινγκ. Αποτελούν τυπική μορφή κεφαλαιουχικής ενίσχυσης, το ύψος των οποίων κυμαίνεται στις περισσότερες χώρες κατά μέσο όρο από 7,5% έως 25% του ποσού της επένδυσης . Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων χρησιμοποιούνται συχνότερα από τις φοροαπαλλαγές λόγω της ευελιξίας τους .⁵¹

⁴⁸ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης, Αθήναι, 2004, σελ. 93 .

⁴⁹ OECD : Competition policy in subsidies and state aid, DAFPE/CLP(2001)24, OECD, Paris, 2001, σελ 8 .

⁵⁰ ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ : - J. –P. COYRTHOUX : Observations Comparées sur les Incitations Financières au Développement Régional en Grèce 1982-1986 : REVUE D ' ECONOMIE REGIONAL ET URBAINE. Paris , 1988, (7) .

⁵¹ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Έκτη Έκθεση για τις κρατικές ενισχύσεις στο μεταποιητικό τομέα και σε ορισμένους άλλους τομείς στην ΕΕ, COM(98) 417, Βρυξέλλες, 1998, σελ 19 .

3.4.2 ΟΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ

Είτε υπό την μορφή άμεσης επιχορήγησης, είτε υπό την μορφή παροχής δανείου με μειωμένο επιτόκιο, συνίστανται στην οριστική εκμέρους του δημοσίου κάλυψη ενός ποσοστού της δαπάνης για τόκους συνομολογούμενων δανείων ή πιστώσεων που βαρύνουν τις επιχειρήσεις που πραγματοποιούν νέες παραγωγικές επενδύσεις ή άλλες δραστηριότητες .

3.4.3 ΟΙ ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Πρόκειται για τα χαμηλότοκα και μακροπρόθεσμα δάνεια που χορηγούνται είτε άμεσα από το κράτος με δημόσια κεφάλαια, είτε έμμεσα από δημοσίους ή ιδιωτικούς φορείς που λαμβάνουν για τον σκοπό αυτό τα αναγκαία προς παροχή κεφάλαια.

3.4.4 ΟΙ ΕΠΙΣΤΡΕΠΤΕΕΣ ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Πρόκειται για μεικτή μορφή ενίσχυσης μεταξύ της επιχορήγησης και της άτοκης δανειακής ενίσχυσης. Συνίσταται στην άτοκη προκαταβολή χρηματικού ποσού προς ορισμένες μορφές επενδύσεων , η οποία επιστρέφεται σε περίπτωση επιτυχών αποτελεσμάτων.

3.4.5 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Πρόκειται για την ανάληψη εκ μέρους του δημοσίου της ευθύνης απέναντι στο δανειστή ότι θα καταβληθεί η οφειλή, κατ' αναλογία των ισχυόντων στο αστικό δίκαιο. Συνήθως το Δημόσιο παρέχει μια υπόσχεση εγγυήσεως στον ιδιώτη, που τον καλύπτει απέναντι στους πιστωτικούς οργανισμούς ως ασφάλεια για την λήψη δανείου.

3.4.6 ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΓΓΥΗΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΙΝΔΥΝΟΥ π.χ προστασία από τον κίνδυνο υποτίμησης του νομίσματος, αστάθειας συναλλάγματος, αναγκαστικών απαλλοτριώσεων ή από πολιτικές αναταραχές. Μια άλλη μορφή είναι η κρατική συμμετοχή σε επιχειρήσεις που λειτουργούν σε τομείς έντονου επιχειρηματικού κινδύνου.

Κλείνοντας την ανάλυση των χρηματοδοτικών κινήτρων πρέπει να αναφέρουμε ότι το σύστημα των χρηματοδοτικών κινήτρων/ επιχορηγήσεων συνδέεται υπό προϋποθέσεις με τις ενισχύσεις που δίδονται για την περιφερειακή ανάπτυξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (FEDER) .

3.5 ΆΛΛΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Ορισμένα είδη κινήτρων που έχουν σχεδιαστεί ώστε να αυξήσουν την κερδοφορία των επιχειρήσεων με μη οικονομικά μέσα, ξεφεύγουν από την εύκολη ένταξή τους σε κάποια κατηγορία.⁵² Εδώ ανήκουν :

3.5.1 ΟΙ ΕΙΔΙΚΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ : στις οποίες συγκαταλέγονται η διεξαγωγή ερευνών (π.χ αγοράς) πριν την υλοποίηση της επένδυσης, η αρωγή στην εμφύτευση και την διατήρηση των επενδυτικών σχεδίων, η παροχή πληροφοριών σχετικά με την αγορά, η διαθεσιμότητα πρώτων υλών, η παροχή συμβουλών όσον αφορά τις μεθόδους παραγωγής και μάρκετινγκ, η παροχή τεχνικών διευκολύνσεων για την βελτίωση του know-how ή των μεθόδων ελέγχου, η παροχή κάτω του κόστους νερού και ηλεκτρικής ενέργειας κ.ά Η τάση παροχής τέτοιου είδους κινήτρων είναι συνεχώς αυξανόμενη ιδίως στον τομέα των μικρών επιχειρήσεων, της μεταφοράς νέων τεχνολογιών και της αναβάθμισης προβληματικών από άποψη ανταγωνιστικότητας περιοχών.

3.5.2 ΠΡΟΝΟΜΙΑ ΑΓΟΡΑΣ π.χ σύναψη μεταξύ της χώρας υποδοχής της επένδυσης και του ξένου επενδυτή συμφωνιών προνομιακού καθεστώτος ή αποκλεισμός της αγοράς από την είσοδο και εισαγωγή άλλου παρόμοιου προς το παραγόμενο από την λαμβάνουσα το κίνητρο επιχείρηση ανταγωνιστικού προϊόντος ή η παροχή του προνομίου του μονοπωλίου στην αγορά.

⁵² GERGELY Judit : Trends in FDI incentives, AUSE –Italy, 2003, page 13 .

3.6 ΑΝΤΙΚΙΝΗΤΡΑ

Τα αντικίνητρα είναι κίνητρα αποτρεπτικής φύσης που ως σκοπό έχουν την αποθάρρυνση ορισμένων δραστηριοτήτων σε κορεσμένες περιφέρειες. Τα αντικίνητρα βασίζονται σε περιορισμούς ή σε πρόσθετες επιβαρυντικές προϋποθέσεις που επιβάλλονται κυρίως στους εξής τρεις τομείς :

3.6.1 ΣΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΜΕΤΟΧΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εδώ συγκαταλέγονται :

- Οι περιορισμοί στην συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο μιας επιχείρησης πάνω από κάποιο προκαθορισμένο ποσοστό ⁵³, από άτομα που δεν διαθέτουν την υπηκοότητα της χώρας όπου πραγματοποιείται η επένδυση.
- Η υποχρεωτική μεταφορά ποσοστών του μετοχικού κεφαλαίου .
- Οι περιορισμοί στην χρήση δανείων εξωτερικού .
- Οι περιορισμοί στα είδη μετοχών και εταιρικών μεριδίων που αποκτώνται από τους ξένους.
- Οι περιορισμοί στα είδη μεταφοράς μεριδίων.
- Οι περιορισμοί στην συμμετοχή στο διοικητικό συμβούλιο των εταιριών για τους αλλοδαπούς. Αυτοί οι περιορισμοί που επιβάλλονται στους αλλοδαπούς στη στελέχωση των ΔΣ και στην άσκηση διαχειριστικού ελέγχου, μπορεί να πάρουν διάφορες μορφές π.χ η πλειοψηφία του ΔΣ πρέπει να είναι ημεδαποί, τουλάχιστον ένα μέλος του πρέπει να είναι ημεδαπός κτλπ.
- Η διατήρηση από την Κυβέρνηση της χώρας υποδοχής του δικαιώματος βέτο σε ορισμένες αποφάσεις.
- Η διατήρηση από την Κυβέρνηση του δικαιώματος υποχρεωτικής γνωμοδότησής της πριν την λήψη κάποιου είδους αποφάσεων.

⁵³ GOLUB Stephen : Mesures des restrictions visant les investissements direct de l'étranger dans les pays de l'OCDE, OCDE, Paris, 2003, page 101 .

- Οι περιορισμοί στο δικαίωμα μεταβίβασης ακίνητης περιουσίας.

3.6.2 ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εδώ ανήκουν : ο αποκλεισμός ορισμένων οικονομικών τομέων από την δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων, οι ποσοτικοί περιορισμοί στον αριθμό των ξένων πολυεθνικών που επιτρέπεται να λειτουργήσουν στο εσωτερικό τους, η απαίτηση ύπαρξης κάποιου ελάχιστου κεφαλαίου, η υποχρέωση κάλυψης αυστηρών περιβαλλοντικών κριτηρίων, η προαπόδειξη ότι η επένδυση θα επιφέρει οικονομικά θετικές συνέπειες στην τοπική οικονομία, η απόκτηση ειδικής νομικής μορφής της επιχείρησης, η υποχρέωση κατάθεσης χρηματικών ποσών πριν την διενέργεια της επένδυσης, ο περιορισμός της συμμετοχής των αλλοδαπών στις συμφωνίες ιδιωτικοποιήσεων, η επιβολή φόρων στις εισαγόμενες νέες επιχειρήσεις, η υποχρέωση συμμόρφωσης με αυστηρούς εθνικούς κανόνες (εθνική ασφάλεια, δημόσια ήθη και έθιμα) .

3.6.3 ΣΤΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ π.χ περιορισμοί στην πρόσληψη αλλοδαπών ως προσωπικού, περιορισμοί στη χρήση ξένου συναλλάγματος και στην δυνατότητα επαναπατρισμού των κερδών, ο έλεγχος των τιμών, η απαγόρευση διαφήμισης των προϊόντων της επιχείρησης, ο αποκλεισμός των ξένων πολυεθνικών από τις κρατικές προμήθειες, η απαγόρευση μετεγκαταστάσεων, ειδικοί περιορισμοί στη λειτουργία συγκεκριμένων τομέων, περιορισμοί στην πρόσβαση σε έγγραφα ή στην ελεύθερη διάδοση στοιχείων- δεδομένων, κ.ά

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

4.1 ΟΙ ΔΥΟ ΤΡΟΠΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αποτελεσματικότητα των κινήτρων μπορεί να υπολογιστεί με δύο διαφορετικούς τρόπους και να κριθεί από δύο διαφορετικές συνιστώσες . Ο πρώτος τρόπος υπολογισμού της αποτελεσματικότητας

είναι το εάν τα εφαρμοζόμενα κίνητρα συμβάλλουν γενικότερα στην προσέλκυση νέων άμεσων παραγωγικών επενδύσεων.⁵⁴ Το ζητούμενο εδώ συνίσταται στην εκτίμηση του ακριβούς μεγέθους της συνεισφοράς των κινήτρων ως προς την προσέλκυση επενδύσεων σε σύγκριση με τους υπόλοιπους παράγοντες που προσελκύουν μια επένδυση σε κάποια τοποθεσία. Ο τρόπος αυτός υπολογισμού της αποτελεσματικότητας, γίνεται πιο σαφής εάν αντιστρέψουμε το ερώτημα : « η ροή των ΑΞΕ που εισέρευσαν, θα ήταν μικρότερη σε περίπτωση απουσίας των κινήτρων που εφαρμόστηκαν;». Τα αποτελέσματα των εμπειρικών ερευνών αναφορικά με την επίδραση των επενδυτικών κινήτρων εν γένει στην προσέλκυση των ΑΞΕ⁵⁵ είναι συγκεχυμένα και αλληλοσυγκρουόμενα. Μπορεί οι περισσότερες να δέχονται ότι η επίδραση των κινήτρων δεν είναι αυτόματη π.χ γιατί οι επενδυτές αντιδρούν μόνο σε αποτελεσματικές και στην πράξη αλλαγές του επενδυτικού κλίματος και όχι σε γενικόλογες διακηρύξεις πολιτικού χαρακτήρα περί της παροχής κινήτρων, όμως στο σύνολό τους καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι τα επενδυτικά κίνητρα αποτελούν έναν αποφασιστικής σημασίας παράγοντα όσον αφορά την προσέλκυση επενδύσεων. Επίσης, ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των κρατών που σε παγκόσμιο επίπεδο καταφεύγουν στην υιοθέτηση των επενδυτικών κινήτρων προκειμένου να ενισχύσουν τις πολιτικές τους προσέλκυσης ΑΞΕ συνηγορεί υπέρ της καταφατικής απάντησης στο ζητούμενο της αποτελεσματικότητας των κινήτρων.

Ο δεύτερος τρόπος υπολογισμού της αποτελεσματικότητας είναι η εξέταση της αντιστάθμισης ή της υπερκάλυψης του κόστους εφαρμογής των κινήτρων, (π.χ λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων), από τις θετικές επιδράσεις που προκαλούν οι επενδύσεις στη χώρα

⁵⁴ ATHANASOPOULOS C, GE. : La notion d 'Investissement productif privé dans le cadre institutionnel de la législation grecque pour le développement . Bruxelles, 1994.

⁵⁵ ATHANASOPOULOS C, GE. : Investissements directs étrangers et littoralisation de l' économie en Grèce, UNIVERSITE DE Tours, 1992 .

υποδοχής τους. Οι ωφέλειες των ΑΞΕ προς τον τόπο υποδοχής τους δεν περιορίζονται μόνο την εισροή ξένων κεφαλαίων, αλλά περιλαμβάνουν και την μεταφορά και διάδοση νέων τεχνολογιών, την δημιουργία θέσεων εργασίας σε υποβαθμισμένες περιοχές της περιφέρειας κ.ά. Εδώ ακριβώς έγκειται ο σκοπός των κινήτρων, δηλαδή να ευθυγραμμίσουν το ποσοστό των επιστροφών στο κοινωνικό σύνολο με το ποσοστό των επιστροφών στην εταιρία.

Όμως, για να καταστεί η εφαρμογή των κινήτρων ωφέλιμη για την οικονομία, πρέπει το κόστος τους να μην ξεπερνά την θετική διαφορά ανάμεσα στα οφέλη που αντλεί το κοινωνικό σύνολο και αυτά που αντλεί η ξένη εταιρία. Για να συμβεί κάτι τέτοιο θα πρέπει το χάσμα ανάμεσα στις ξένες και τις τοπικές επιχειρήσεις να είναι τεράστιο και οι πρώτες να είναι σε θέση να εξωτερικεύσουν τα πλεονεκτήματά τους προς τις τοπικές κοινωνίες. Μόνο σ' αυτή την περίπτωση τα αντλούμενα από τις ξένες επιχειρήσεις οφέλη είναι μικρότερα από τα κοινωνικά οφέλη, και τα κίνητρα αποκτούν δικαιολογητική βάση. Στο επίκεντρο, λοιπόν, της συζήτησης, επανέρχεται το ζήτημα της συμβολής των ΑΞΕ στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής και της δυσκολίας υπολογισμού του ακριβούς μεγέθους των θετικών συνεπειών που αυτές παράγουν.

4.2 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

4.2.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Ο κίνδυνος να μην επιτευχθεί η επιθυμητή και επιδιωκόμενη εξισορρόπηση ανάμεσα στα οφέλη που αντλεί το κοινωνικό σύνολο και αυτά που αντλούν οι ξένες επιχειρήσεις είναι πολύ έντονος. Είναι πιθανή η αποτυχία εξισορρόπησης αν οι αναλύσεις κόστους–κερδοφορίας στα επενδυτικά προγράμματα των αρμόδιων επενδυτικών φορέων της χώρας υποδοχής είναι λανθασμένες, ή αν τα οφέλη που αυτοί προσδοκούσαν να αποκομίσουν από την παρουσία των ΑΞΕ δεν υλοποιήθηκαν και τα επενδυτικά προγράμματα δεν συμπεριλαμβάνουν στους όρους εφαρμογής

τους την μείωση του ύψους, ή ακόμη και την επιστροφή των χρημάτων που δόθηκαν ή δεν εισπράχθηκαν υπό την μορφή κινήτρου σε περίπτωση αποτυχίας επίτευξης των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

Η δυνάμενη να εμφανιστεί αρνητική οικονομική κατάσταση παρουσιάζει διάφορες διαβαθμίσεις και μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Ενδεικτικά αναφέρονται οι περιπτώσεις όπου παρ' όλη την έλλειψη διαθέσιμων οικονομικών πόρων γίνεται κατασπατάληση του δημοσίου χρήματος παρά τη δυνατότητα αποδοτικότερης διάθεσης του (πχ σε υποδομές), ή όταν απουσιάζει η αρχή της αναγκαιότητας, δηλαδή όταν η επένδυση θα λάμβανε χώρα και χωρίς την ύπαρξη των κινήτρων, ή όταν οι πραγματοποιούμενες επενδύσεις δεν ήταν στοχευμένες λόγω αδυναμίας της παρέχουσας αρχής να συγκεκριμενοποιήσει το είδος εκείνο των επενδύσεων στις οποίες αποβλέπει, ή η περίπτωση κατά την οποία οι αρχές προκειμένου να διατηρήσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο επενδυτικής δραστηριότητας στο εσωτερικό τους, επεκτείνουν την παροχή των κινήτρων και σ' άλλες επιχειρήσεις π.χ ήδη υφιστάμενες στην περιοχή.

Η πιο αρνητική και επικίνδυνη κατάσταση που μπορεί να προκύψει είναι ο ανταγωνισμός περί των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων μεταξύ των κρατών.

4.2.2 Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

4.2.2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Οι πολιτικές περί κινήτρων δεν έχουν μέχρι σήμερα υποβληθεί σε κάποια υποχρέωση συντονισμού παρά μόνο στο πλαίσιο ορισμένων περιφερειακών οικονομικών οργανισμών και πολιτικών οντοτήτων, όπως π.χ η Ε.Ε. Άμεση συνέπεια αυτής της έλλειψης συντονισμού είναι ότι τα κράτη εγκλωβίζονται στο αποκαλούμενο «δίλημμα του φυλακισμένου». Από την στιγμή που όλες οι κυβερνήσεις αναπτύσσουν χωρίς συνεργασία τέτοιου είδους πολιτικές, είναι αδύνατο για ένα κράτος να μη συμμετάσχει σ' αυτή τη διαδικασία, το λιγότερο στο ίδιο

επίπεδο με τα υπόλοιπα κράτη. Η γενίκευση τέτοιου είδους γενναιόδωρων πολιτικών παροχής κινήτρων που πολύ πιθανόν το κόστος τους να υπερβαίνει τα οφέλη από την εγκατάσταση των ξένων πολυεθνικών στο εσωτερικό των χωρών υποδοχής, αναγκάζει την κάθε χώρα να αδυνατεί να αρνηθεί την εφαρμογή αυτών των πολιτικών ή να προσφέρει κίνητρα λιγότερο γενναιόδωρα.

Έτσι, ο ανταγωνισμός περί κινήτρων θα μπορούσε να οριστεί ως η κατάσταση εκείνη κατά την οποία οι αρχές δελεάζονται να παρασχήσουν γενναιόδωρα επενδυτικά κίνητρα ή να τροποποιήσουν τα ήδη εφαρμοζόμενα από αυτές κίνητρα, ως συνέπεια των πολιτικών περί κινήτρων που ακολουθήθηκαν αλλού. Το αρνητικό φαινόμενο του ανταγωνισμού περί κινήτρων από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 βρίσκεται σε διαρκή έξαρση.⁵⁶

4.2.2.2 ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Ποικίλες έρευνες του ΟΟΣΑ καταλήγουν στην κοινή συνισταμένη ότι τα είδη του ανταγωνισμού περί κινήτρων τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο μπορούν σχηματικά να εμφανιστούν σε τέσσερις διαβαθμίσεις, ανάλογα με την ένταση της αρνητικότητας των αποτελεσμάτων τους.^{57 58}

⁵⁶ PRETSCHKER Udo : Subsidies and economic development in OECD countries, OECD, Paris, page 5 .

⁵⁷ βλέπετε και MARKUSEN Ann & NESSE Katherine : Institutional and Political Determinants of Incentive Competition. WE Upjohn Institute for Employment Research Kalamazoo, Michigan , 2007 .

⁵⁸ OMAN Charles, CHRISTIANSEN Hans, CHARLTON Adrew : Incentives-based competition for FDI. The Case of Brazil , OECD, Paris, 2003 page 11 α) Στην περίπτωση που επικρατεί υγιής ανταγωνισμός τα κίνητρα είναι αποτελεσματικά τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, από την άποψη ότι συμβάλλουν στην αύξηση του μεγέθους των εισροών των ΑΞΕ. Ο ανταγωνισμός επενδυτικών κινήτρων, είναι επίσης επωφελής σε διεθνές επίπεδο, αφού εξασφαλίζει ότι τα επενδυτικά σχέδια απορροφούνται στις περιοχές όπου μπορούν να αποδώσουν τα μέγιστα. Τα επενδυτικά εργαλεία επιλέγονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να προκαλούν την ελάχιστη δυνατή στρέβλωση στην αγορά, και το μέγεθός τους υπολογίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να παράγει το μέγιστο όφελος για τη γενική ευημερία. Αυτή είναι κυρίως η εξιδανικευμένη περίπτωση όπου τα επενδυτικά κίνητρα έχουν ειδικά

Στην θεωρία συναντώνται και δύο άλλα είδη ανταγωνισμού περί κινήτρων που εμφανίζονται στην πράξη. Πρόκειται για τον « στοχευμένο» και τον « καθεστωτικό » ανταγωνισμό περί κινήτρων. Ο στοχευμένος ανταγωνισμός συντρέχει όταν οι αρχές προσπαθούν να προσελκύσουν εξατομικευμένες ΑΞΕ, με μέσα(κίνητρα) που ξεπερνούν σε μέγεθος τα κίνητρα που δόθηκαν σε άλλα κράτη προκειμένου να υλοποιηθεί μια στοχευμένη πολιτική και το δεύτερο είδος συνδέεται με τις περιπτώσεις όπου όλη η γενναιοδωρία της πολιτικής περί κινήτρων ενός κράτους, επιλέγεται ως απάντηση στις πρακτικές περί κινήτρων που εφαρμόστηκαν αλλού.

επιλεγεί ώστε να αποκομίζεται το μέγιστο της ωφέλειας που μπορεί να αποδώσει η παρουσία μιας ξένης πολυεθνικής .Εδώ, η χώρα που προσφέρει τα πιο γενναιόδωρα κίνητρα, θεωρητικά θα είναι αυτή που θα αποκομίσει τα μεγαλύτερα κέρδη.

β) Στην δεύτερη λιγότερο αρνητική περίπτωση τα κίνητρα χρησιμοποιούνται για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της τοπικής οικονομίας, όμως έχουν αρνητικές επιδράσεις στην παγκόσμια αποτελεσματικότητα. Αυτό συμβαίνει π.χ όταν μια Κυβέρνηση δελεάζει και προσελκύει ένα επενδυτικό σχέδιο από μία τοποθεσία στην οποία αυτό θα ήταν πιο αποτελεσματικό ή όταν τα κίνητρα είναι αποτελεσματικά στο να προσελκύουν επενδύσεις σ'ένα συγκεκριμένο τόπο, αλλά προκαλούν, όχι εσκεμμένα, την αλλαγή της συμπεριφοράς των επενδυτών. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση η επένδυση δεν αποδίδει το μέγιστο της αποτελεσματικότητας της, ενώ στην δεύτερη, οι εταιρίες γίνονται πιο κινητικές , μετακινούνται μεταξύ των διαφόρων χωρών που παρέχουν κίνητρα πιο συχνά, και ωθούνται σε «αναζήτηση επενδύσεων ».

γ) Στην τρίτη περίπτωση οδηγούμαστε στο σχηματισμό μιας κατάστασης που έχει τα χαρακτηριστικά πλειοδοτικής διαδικασίας και που είναι αποδοτική σε διεθνές επίπεδο, αφού το επενδυτικό σχέδιο καταλήγει στην τοποθεσία στην οποία θα αγγίξει τη μέγιστη αποδοτικότητα, η πλειοδοτούσα όμως κυβέρνηση μπορεί να βγει ζημιωμένη, σε περίπτωση που το ποσό που πρόσφερε ήταν δυσανάλογα μεγάλο.

δ) Η τέταρτη περίπτωση είναι η περισσότερο επιβλαβής για τα ανταγωνιζόμενα κράτη. Συντρέχει όταν η χρήση των κινήτρων παράγει ταυτόχρονα αρνητικές συνέπειες, τόσο σε επίπεδο διεθνούς όσο και τοπικής αποτελεσματικότητας. Η τοπική αναποτελεσματικότητα μπορεί να προκληθεί από προβλήματα στην εμφύτευση των επενδυτικών πολιτικών, όπως π.χ η Κυβέρνηση προσελκύει πολυεθνικές που δεν είναι συμβατές με το τοπικό δυναμικό σε υποδομή και φυσικές πηγές ενέργειας .Επίσης, προκαλείται και από λάθη υπολογισμού του φορέα παροχής τους, κυρίως από υπερεκτίμηση των πιθανών κερδών που θα προκύψουν από ένα επενδυτικό σχέδιο .

Ο καθεστωτικός ανταγωνισμός φαίνεται να είναι πιο διαδεδομένος απ' ό τι ο στοχευμένος. Εντούτοις, τις τελευταίες δεκαετίες έχουν παρουσιαστεί περιπτώσεις έντονου στοχευμένου ανταγωνισμού, ιδίως όταν το μέγεθος ενός συγκεκριμένου σχεδίου είναι πολύ μεγάλο και οι επενδυτές είναι σχετικά αδιάφοροι ως προς τις εναλλακτικές πιθανές τοποθεσίες πραγματοποίησης της επένδυσης. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο στοχευμένος ανταγωνισμός έχει φτάσει σε επίπεδα πραγματικού πλειοδοτικού πολέμου, όπου οι αρχές όχι μόνο ανταγωνίζονται μεταξύ τους, αλλά συνεχίζουν να αυξάνουν τις προσφορές τους μέχρι να φτάσουν σε σημείο που από οικονομικής άποψης να μην μπορούν να δικαιολογηθούν. Μελέτες έχουν δείξει, ότι αυτό συμβαίνει σε τομείς όπου το επενδυτικό σχέδιο δεν είναι μόνο τεράστιο, αλλά μπορεί να δημιουργήσει πολλαπλά οφέλη στην χώρα υποδοχής, όπως για παράδειγμα οι αυτοκινητοβιομηχανίες .

4.2.2.3 ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

4.2.2.3.1 Η πρώτη πιθανή θετική συνέπεια του ανταγωνισμού περί κινήτρων, είναι η παραγωγή ισομερώς ευεργετικών αποτελεσμάτων τόσο για τις επιχειρήσεις, όσο και για το κοινωνικό σύνολο – τοπικές οικονομίες .

Αυτή η διαπίστωση βασίζεται στην παρατήρηση, που αναφέρθηκε προηγουμένως, ότι οι επενδυτές, όταν επιλέγουν την τοποθεσία πραγματοποίησης ενός επενδυτικού σχεδίου, δίνουν μεγαλύτερη σημασία στους ονομαζόμενους «θεμελιώδεις παράγοντες», παρά στα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα. Έτσι μπορούμε να αναμένουμε ότι η εντατικοποίηση των προσπάθειών των Κυβερνήσεων να προσελκύσουν ΑΞΕ, θα έχει ως αποτέλεσμα να τις παρακινήσει να εστιαστούν στην βελτίωση των «θεμελιωδών παραγόντων». Έτσι, ο ανταγωνισμός περί κινήτρων, μπορεί να οδηγήσει στην βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του ανθρώπινου δυναμικού και της κρατικής υποδομής, και στην εξασφάλιση μακροοικονομικής και πολιτικής

σταθερότητας. Κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της παραγωγικότητας και να καταστήσει την παρουσία των ξένων επενδύσεων⁵⁹ περισσότερο « κοινωνικά ωφελιμότερη ». ⁶⁰ Επιπλέον, ένα ποιοτικά εκπαιδευμένο ανθρώπινο εργατικό δυναμικό και μια υπερσύγχρονη υποδομή, αποτελούν «δημόσια αγαθά» σημαντικότερα για την προσέλκυση ΑΞΕ, με συνέπεια οι δυνάμεις της αγοράς από μόνες τους να τείνουν να κατευθύνουν μεγαλύτερα μεγέθη ΑΞΕ προς τις τοποθεσίες όπου το επίπεδο των «θεμελιωδών παραγόντων» είναι πιο υψηλό. Με τον τρόπο αυτό, το μέγεθος των κεφαλαίων που προορίζονται για επενδύσεις, θα αυξηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. ⁶¹

4.2.2.3.2 Αποτελεσματικότητα της φορολογίας. Αυτό το επιχείρημα αντλείται από το μοντέλο Tiebout(1956),⁶² σύμφωνα με το οποίο η αποτελεσματικότητα συνίσταται στο ότι οι φόροι οδηγούνται στο σημείο εκείνο όπου αντανakλούν το κόστος της παροχής των δημοσίων αγαθών στις εξατομικευμένες επιχειρήσεις .

4.2.2.3.3 Μικρότερη επιρροή των ομάδων συμφερόντων (lobbies) που καταφεύγουν σε πρακτικές που αυξάνουν τον «πλειοδοτικό ανταγωνισμό» περί κινήτρων μεταξύ των Κυβερνήσεων.

4.2.2.3.4 Αποτελεσματικότερη αναδιανομή του κεφαλαίου σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα επενδυτικά κίνητρα χρησιμοποιούνται ευρέως με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων σε υποανάπτυκτες περιοχές. Ακόμη και αν τα κίνητρα οδηγήσουν στην μεταφορά θέσεων εργασίας από μια τοποθεσία σε κάποια άλλη, είναι ωφέλιμα στην περίπτωση που

⁵⁹ ATHANASOPOULOS C, GE. COURTHEOUX J.- P : La notion d 'Investissement privé productif en Grèce . CAHIERS DE L A.C.E. Paris, 1991 .

⁶⁰ ΡΟΥΝΗΣ Γεώργιος : Ανταγωνισμός ή συνεργασία ;. Τα όρια της δραστηριότητας των επιχειρήσεων στον κοινοτικό χώρο. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992, σελ 24 .

⁶¹ OMAN, Charles : Policy Competition for foreign direct investment: A study of competition among governments to attract FDI, OECD, Paris, 2000, page 17 .

⁶² TIEBOUT, C.M : A Pure theory of local expenditures, Journal of political economy 64, 1956, pages 416-424 .

καταλήγουν στην συγκέντρωσή τους σε περιοχές με χαμηλή ανάπτυξη και απασχόληση. Αυτή η ωφελιμότητα συνίσταται στο ότι το κέρδος από την δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε υποβαθμισμένες περιοχές είναι μεγαλύτερο από το κέρδος που παράγεται από την δημιουργία τους σε περιοχές με χαμηλότερα επίπεδα ανεργίας και υψηλότερα επίπεδα ανάπτυξης.

4.2.2.3.5 Μείωση του ανταγωνισμού στις περιοχές που τελικά γίνονται υποδοχείς των επενδύσεων. Στις περιοχές αυτές τελικά συντελούνται συγκεντρώσεις των αγορών (κυρίως μέσω των συγχωνεύσεων⁶³). Ταυτόχρονα ο πολλαπλασιασμός των στρατηγικών συμμαχιών έχει τροποποιήσει την αλληλεπίδραση ανάμεσα σε οντότητες επισήμως ανεξάρτητες. Αυτές οι στρατηγικές συμμαχίες περιορίζουν τον άμεσο ανταγωνισμό και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα.⁶⁴

4.2.2.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ .

Η κύρια αρνητική συνέπεια, ιδιαίτερα όσον αφορά τις αναπτυσσόμενες χώρες, του ανταγωνισμού περί κινήτρων είναι η αιμορραγία του κρατικού προϋπολογισμού λόγω της μείωσης των φορολογικών εσόδων. Ο Oxfam⁶⁵ υπολογίζει ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες χάνουν πάνω από 35 δισεκατομμύρια δολάρια το χρόνο, εξαιτίας της ανταγωνιστικής πίεσης για χαμηλή εταιρική φορολογία, σε συνδυασμό με την μεταφορά των κερδών από το εσωτερικό τους στις χώρες εκείνες που προσφέρουν τη χαμηλότερη φορολογία.

Μια ακόμη πληγή στον κρατικό προϋπολογισμό είναι η απώλεια χρημάτων λόγω της υπερεκτίμησης της σημασίας των κινήτρων, με

⁶³ CHRISTIANSEN Hans et BERTRAND Ayse : Tendances et evolution recente de l'investissement direct etranger, OECD, Paris, 2005, page 6 .

⁶⁴ OECD : L'investissement direct etranger au service du developpement. Optimiser les anantages –minimiser les couts. OECD, Paris, 2002, page 18 .

⁶⁵ βλέπετε σχετικά OXFAM : Tax Havens, Oxfam Policy Papers 6/00, Oxford UK, 2000.

συνέπεια την παροχή από τις Κυβερνήσεις δυσανάλογων ποσών σε σύγκριση με την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα τους. Η πολιτική πίεση προς τις Κυβερνήσεις για την μείωση της ανεργίας και την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης είναι τεράστια. Η ενθάρρυνση των πολιτικών περί κινήτρων γίνεται περισσότερο για λόγους πολιτικούς παρά οικονομικούς .

Πέρα από τις αρνητικές συνέπειες που αφορούν την μείωση των κρατικών εσόδων, ο ανταγωνισμός περί κινήτρων ευθύνεται και για τα εξής αρνητικά αποτελέσματα :

- Ενδεχόμενη μείωση του επιπέδου προστασίας της εργατικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι κυβερνήσεις είναι πιθανό να επιτρέψουν την χαλάρωση της νομοθεσίας της σχετικής π.χ με την μόλυνση του περιβάλλοντος, ώστε να προσελκύσουν επενδυτικά σχέδια στον τομέα της βαριάς βιομηχανίας. Όσον αφορά την εργατική νομοθεσία, υπάρχει ο κίνδυνος περιορισμού πολλών θεμελιωδών δικαιωμάτων των εργαζομένων, όπως για παράδειγμα του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης και του δικαιώματός τους για νομοθετικά καταχωρημένα επίπεδα ελάχιστης αμοιβής κ.ά.

-Προσέλκυση επενδύσεων κακής ποιότητας που δεν παρουσιάζουν καμιά μακροπρόθεσμη προοπτική και που ο μόνος λόγος προσέλκυσής τους είναι η άντληση των επενδυτικών κινήτρων. Έτσι π.χ ενώ η λειτουργία των χρηματοδοτικών κινήτρων θεωρητικά είναι άριστη, αυτά ενδέχεται να ευνοούν αμφίβολης ποιότητας επενδύσεις, των οποίων η αποδοτικότητα βασίζεται αποκλειστικά στις κρατικές ενισχύσεις και που δεν είναι ωφέλιμες στις χώρες υποδοχής. Αυτό είναι το κύριο παράδοξο των στρατηγικών περί κινήτρων, δηλαδή είναι πιο αποτελεσματικές στο να προσελκύουν επενδύσεις κακής ποιότητας παρά επενδύσεις ωφέλιμες.⁶⁶ Επιπλέον, αυτού του είδους οι

⁶⁶ LAUTIER Marc : Les rendements décroissants des politiques d'incitations aux investissements étrangers : CARE , Université de Rouen, 2003 page 14 . Διαθέσιμο στην

καταστάσεις ενδέχεται να αποθαρρύνουν πιθανούς σοβαρούς μελλοντικούς επενδυτές με μακροπρόθεσμα επενδυτικά σχέδια, αφού αποδυναμώνουν την εμπιστοσύνη τους στην σταθερότητα και την αξιοπιστία της κυβερνητικής πολιτικής.

- Δημιουργία διακρίσεων μεταξύ των διαφόρων ειδών επενδύσεων. Τα γενναιόδωρα επενδυτικά κίνητρα, των οποίων γίνονται κοινωνοί οι νέοι επενδυτές, τους θέτουν σε πλεονεκτικότερη θέση με τεράστιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των παλιών επενδυτών (τοπικών και ξένων) που δεν έγιναν αποδέκτες τέτοιων κινήτρων. Έτσι, οι ήδη εγκατεστημένες επιχειρήσεις αναγκάζονται να μετεγκατασταθούν αναζητώντας άλλες χώρες που παρέχουν ισάξιες παροχές, εγκυμονούμενου του κίνδυνου να μετατραπούν σε μη επωφελείς επενδύσεις.

-Μεγαλύτερη κινητικότητα (έλλειψη σταθερότητας) των επιχειρήσεων Προκειμένου να εκμεταλλευτούν τα πλεονεκτήματα που αποκομίζουν από τα προσφερόμενα επενδυτικά πακέτα των διαφόρων χωρών, οι επιχειρήσεις μειώνουν «το βάθος χρόνου» των επενδυτικών τους σχεδίων σε κάποια συγκεκριμένη τοποθεσία, ώστε να μπορούν να μετακινούνται πιο εύκολα και να κεφαλαιοποιούν συχνότερα τα οφέλη των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων.

4.2.2.4 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Τα συμπεράσματα τα σχετικά με τον ανταγωνισμό περί κινήτρων μπορούν να συνοψισθούν ως εξής :

1) Ο ανταγωνισμός περί κινήτρων είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Οι Κυβερνήσεις όλων των επιπέδων (υπερεθνικό, εθνικό, τοπικό), τόσο στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ όσο και σ' αυτές που δεν αποτελούν μέλη του, έχουν εμπλακεί σ' αυτόν τον ανταγωνισμό. Επίσης, είναι ένα

φαινόμενο ενδημικό. Η αύξηση του μεγέθους των κινήτρων από μια κυβέρνηση ασκεί πίεση και στις υπόλοιπες να ακολουθήσουν.

2) Η ένταση του ανταγωνισμού ποικίλει. Ο ανταγωνισμός είναι πιο έντονος σε γείτονες Χώρες με παρόμοιες οικονομικές συνθήκες και υποδομή, καθώς και στο εσωτερικό της ίδιας Χώρας, όταν οι διάφορες περιοχές του ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την προσέλκυση του ίδιου επενδυτικού σχεδίου. Όπως είναι εμφανές και από την περίπτωση της Ινδίας και των ΗΠΑ, ο κίνδυνος φορολογικών πολέμων είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος ανάμεσα σε διαφορετικές περιοχές των ίδιων μεγάλων σε μέγεθος Χωρών.⁶⁷ Επιπλέον ο ανταγωνισμός περί κινήτρων είναι εντονότερος σε ορισμένα είδη τομέων, όπως για παράδειγμα η αυτοκινητοβιομηχανία και η φαρμακοβιομηχανία, οι τομείς της υψηλής τεχνολογίας και σε ορισμένα μακροχρόνια επενδυτικά σχέδια.

3) Υπάρχουν φτωχές ενδείξεις ότι ο αυξανόμενος τις δύο τελευταίες δεκαετίες ανταγωνισμός περί κινήτρων συνέβαλλε στην αύξηση του μεγέθους των ΑΞΕ παγκοσμίως.

4) Τα σενάρια «πλειοδοτικών πολέμων» είναι υπαρκτά και η πιθανότητα επανάληψή τους αρκετά αυξημένη. Υπάρχουν ενδείξεις ότι πολλά επενδυτικά σχέδια μπορούν να μειώσουν τόσο τον εθνικό όσο και το διεθνή πλούτο. Ακόμη όμως και σε περίπτωση απουσίας τέτοιων καταστάσεων «πλειοδοτικών πολέμων» τα διαστρεβλωτικά αποτελέσματα του ανταγωνισμού είναι μεγάλα, αφού συντελείται διάκριση σε βάρος των μικρών σε μέγεθος και των τοπικών επιχειρήσεων, καθώς και κατά των επιχειρήσεων εκείνων που δεν ανήκουν στους τομείς των δραστηριοτήτων που στοχεύουν τα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα.

5) Όταν οι κυβερνήσεις λόγω του ανταγωνισμού παρέχουν υπέρογκα ποσά για κίνητρα με την αιτιολογία ότι αυτά δικαιολογούνται λόγω της

⁶⁷ RAMKISHEN S Rajan : Mesures to attract FDI : Investment Promotion, Promotion Incentives and Policy Intervention, Economic and Political Weekly, 3 January 2004, page 13.

προσπάθειας ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών, τα κίνητρα αυτά είναι συνήθως μειωμένης αποτελεσματικότητας και ενδέχεται να οδηγήσουν ακόμη και σε ενίσχυση των ανισοτήτων.

6) Οι μορφές των αρνητικών ειδών του ανταγωνισμού περί κινήτρων συνεχώς πολλαπλασιάζονται. Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις αρνητικών συνεπειών σε επίπεδο διεθνούς πλούτου, όταν κίνητρα μεταφέρουν τις επενδύσεις από μια τοποθεσία σε κάποια άλλη χωρίς να δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας ή να προκαλούν αύξηση της παραγωγικότητας. Το παράδειγμα της Βραζιλίας είναι χαρακτηριστικό.

7) Ο ανταγωνισμός μπορεί επίσης να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.⁶⁸ Τα επενδυτικά κίνητρα έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών στην Ιρλανδία και στην Πορτογαλία. Επιπλέον στην Βραζιλία υπάρχουν ενδείξεις ότι ο ανταγωνισμός περί κινήτρων μείωσε τις τοπικές ανισότητες, αφού αυξήθηκε η εγκατάσταση των επενδύσεων σε περιοχές διαφορετικές από τις παραδοσιακές βιομηχανικές ζώνες. Η αύξηση της έντασης του ανταγωνισμού οδήγησε επίσης ,πολλές κυβερνήσεις στην αναθεώρηση πολλών πτυχών της οικονομικής τους πολιτικής, ώστε να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον πιο ευνοϊκό στις επιχειρήσεις .

⁶⁸ CHARLTON Andrew : Investment bidding for mobile investment economic consequences and potential responses . OECD DEV/DO (2003)01,Paris, January 2003, page 26 .

Κεφάλαιο Β´

ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΚ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΚ

1. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι κρατικές ενισχύσεις εγκυμονούν πολλούς κινδύνους σε ένα σύστημα που έχει σαν πρωτεύοντα στόχο του την δημιουργία και την διατήρηση μιας κοινής ενιαίας αγοράς . Παρέχοντας ένα αδικαιολόγητο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στους παραγωγούς προϊόντων ή στους παροχείς υπηρεσιών κάποιου κράτους μέλους, η κάθε είδους κρατική ενίσχυση μπορεί να έχει αντίκτυπο στη λειτουργία του μηχανισμού της ελεύθερης αγοράς σε κοινοτικό επίπεδο. Το ίδιο συμβαίνει είτε το ενισχυόμενο προϊόν (ή υπηρεσία) πωληθεί στην εγχώρια αγορά, οπότε η ενίσχυση μπορεί να αποτελέσει ένα έμμεσο εμπόδιο στην ομαλή λειτουργία του εμπορίου, προστατεύοντας τους λιγότερο αποδοτικούς εγχώριους παραγωγούς από τις εισαγόμενα από το εξωτερικό προϊόντα, είτε εξαχθεί σε κάποιο άλλο κράτος μέλος.¹

Με την μη αποτελεσματική χρήση των κρατικών ενισχύσεων εξασφαλίζονται πόροι που καθιστούν εφικτό σε επιχειρήσεις που σύμφωνα με τους κανόνες της οικονομίας της αγοράς θα έπρεπε είτε να παύσουν τη λειτουργία τους είτε να αναδιαρθρωθούν, να παραμείνουν σε λειτουργία ή να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους , με συνέπεια την πρόκληση στρεβλώσεων στον ανταγωνισμό.

Ο ανταγωνισμός αποτελεί ένα ειδικό όργανο οικονομικής

¹ DERRICK Wyatt & DASHWOOD Alan : The substantive Law of the EEC, Sweet & Maxwell, London, 1987, page 452 .

ανάπτυξης² και προϋποθέτει κυρίως ότι οι επιχειρήσεις εισάγονται και λειτουργούν στην εσωτερική αγορά αποκλειστικά με δικά τους οικονομικά μέσα και υφιστάμενες οι ίδιες τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Αυτά τα οικονομικά μέσα μπορούν να αυξηθούν τεχνικά και αντίστροφα ο επιχειρηματικός κίνδυνος να μειωθεί σημαντικά, πέραν των υπολοίπων απαγορευμένων πρακτικών του ανταγωνισμού κυρίως μέσω των κρατικών ενισχύσεων .

1.2 ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ

Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν προσπάθησε να δώσει ένα συγκεκριμένο ορισμό για την έννοια της κρατικής ενίσχυσης. Απλώς προχώρησε σε μια ενδεικτική απαρίθμηση των μέτρων που μπορούν να συνιστούν κρατική ενίσχυση, με βάση την πρακτική του ελέγχου των καθεστώτων ενισχύσεων και της διαδικασίας ενημέρωσης για τα σχέδια που αποβλέπουν στη θέσπιση ή στην τροποποίηση των ενισχύσεων.

Σχετικά με την διοικητική ερμηνεία του άρθρου 87 παρ. 1 (πρώην 92) ΣυνθΕΚ από την Επιτροπή, αξιολογημένη είναι η επεξήγηση της έννοιας της κρατικής ενίσχυσης όπως περιλαμβάνεται στην 5^η έκθεση της επί της πολιτικής του ανταγωνισμού το 1975. Σύμφωνα με την έκθεση αυτή στην έννοια των κρατικών ενισχύσεων υπάγεται κάθε μέτρο δημοσιονομικής ή οικονομικής φύσης που ευνοεί την ανάπτυξη ή την εξισορρόπηση των ιδιωτικών οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως πχ επιχορηγήσεις ή επιδοτήσεις για επενδυτικές ή λειτουργικές δαπάνες, κρατικές εγγυήσεις δανείων ή πιστώσεων, ειδικά τραπεζικά επιτόκια, ενισχύσεις στον αγοραστή.

Η συντελούμενη ενίσχυση μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών μέτρων καθώς και μέσω της πρακτικής των αρχών που ασκούν δημόσια εξουσία.

² ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ : Τριάντα χρόνια κοινοτικού δικαίου, Συλλογή Ευρωπαϊκές Προοπτικές, Βρυξέλλες, 2000, σελ 398 .

Οι μορφές του οικονομικού πλεονεκτήματος είναι απειράριθμες και πολυποίκιλες. Εξάλλου το συμπέρασμα αυτό προκύπτει αβίαστα και από την ίδια την διατύπωση του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ που μιλάει για « ενισχύσεις με οποιαδήποτε μορφή». Οικονομικό πλεονέκτημα δεν είναι αποτελεί μόνο μια θετική παροχή αλλά και κάθε κρατική παρέμβαση που χωρίς να συνιστά υπό στενή έννοια επιδότηση ή επιχορήγηση, έχει τα ανάλογα αποτελέσματα, μειώνει δηλαδή την επιχειρηματική δαπάνη του δικαιούχου.

Η έννοια της κρατικής ενίσχυσης είναι κατά πολύ ευρύτερη από την έννοια των κυβερνητικών μη επιστρεπτέων επιδοτήσεων, των χαμηλότοκων δανείων και των επιδοτήσεων επιτοκίων στις οποίες άλλωστε το στοιχείο της δωρεάς είναι προφανές. Η αληθής έννοια της κρατικής ενίσχυσης καλύπτει πρόσθετα και όλες τις μορφές παρέμβασης καθώς κάθε άλλο μέτρο που μπορεί να έχει ισοδύναμο αποτέλεσμα. Θα ήταν μάταιο να δοθεί μια εξαντλητική λίστα των διάφορων μορφών των ενισχύσεων που εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, καθώς η εφευρετικότητα των κρατών-μελών είναι μεγάλη.

Ένα καλό σημείο έναρξης για την εξέταση των διαφόρων μορφών που μπορεί να λάβει το παρεχόμενο πλεονέκτημα είναι η απάντηση που δόθηκε από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην γραπτή ερώτηση του επιτρόπου κ. Burgbacher(17 Αυγούστου 1963)³, όπως αυτή συμπληρώθηκε από ένα συναφές κείμενο της Επιτροπής (Κείμενο 20, 502/IV/68 του Δεκεμβρίου 1968) .

³ Σύμφωνα με την οποία : «το άρθρο 92 εφαρμόζεται σε κάθε επιχορήγηση, εξαίρεση από φόρους και δασμούς , εξαιρέσεις από πρόσθετες επιβαρύνσεις, επιδότηση επιτοκίου, εγγύηση δανείου, δωρεάν παραχώρηση κτιρίων και δημόσιων εκτάσεων, προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών σε προνομιακές τιμές , αποζημίωση λειτουργικών δαπανών, και άλλα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος »

1.3 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

1.3.1 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ (ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ Η΄ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ)

1.3.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ : Πρόκειται για τις οικονομικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην κάλυψη των τρεχουσών δαπανών μιας επιχείρησης. Ως λειτουργικές ενισχύσεις έχουν οριστεί από την Επιτροπή, οι ενισχύσεις που έχουν άμεσο αποτέλεσμα στο κόστος παραγωγής και στην τιμή πώλησης των προϊόντων των αποδεκτών τους, οι ενισχύσεις που δεν συνδέονται με επενδύσεις ή με την δημιουργία θέσεων απασχόλησης, και οι ενισχύσεις που δεν απαιτούν από τον αποδέκτη κανενός είδους αντάλλαγμα.⁴ Ένας πιο πλήρης ορισμός των λειτουργικών ενισχύσεων δίδεται στις «Κατευθυντήριες οδηγίες για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στην ιχθυοτροφία και στη γεωργία» του 1994⁵ σύμφωνα με τις οποίες οι λειτουργικές ενισχύσεις είναι εκείνες που χορηγούνται χωρίς να επιβάλλεται καμία υποχρέωση στον αποδέκτη, και που ως στόχο έχουν να βελτιώσουν την οικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων βελτιώνοντας την επιχειρηματική τους ρευστότητα ή που υπολογίζονται βάσει της ποσότητας των προϊόντων που παρήχθη ή που εμπορευματοποιήθηκε, και που έχουν σαν αποτέλεσμα την μείωση του παραγωγικού κόστους του αποδέκτη τους ή την αύξηση της κερδοφορίας του .

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η παροχή λειτουργικών ενισχύσεων στους κορεσμένους οικονομικά τομείς προκαλεί περισσότερο από κάθε άλλη μορφή ενίσχυσης στρέβλωση του ανταγωνισμού αντίθετη προς το

⁴ Απόφαση της Επιτροπής 90/554 της 14ης Φεβρουαρίου 1990, σχετικά με τα σχέδια της ισπανικής υπουργικής απόφασης όσον αφορά την τεχνική υποστήριξη στον αλιευτικό στόλο κατά το 1988 (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 314 της 14/11/1990 σ. 0013 - 0016).

⁵ Κατευθυντήριες οδηγίες για την εξέταση των κρατικών ενισχύσεων στην ιχθυοτροφία και στη γεωργία του 1994, OJ C260/3 .

κοινοτικό συμφέρον.⁶

Οι μορφές που μπορούν να πάρουν οι ενισχύσεις αυτές είναι ποικίλες⁷. Τον Ιούλιο του 1998 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επανεξέτασε την προνομιακή μεταχείριση που απολάμβανε ο μεταποιητικός τομέας σε σχέση με τον τομέα των υπηρεσιών στο πλαίσιο του Ιρλανδικού καθεστώτος φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων. Στην από 22-7-1998 απόφασή της η Επιτροπή έκρινε ότι η προνομιακή αυτή μεταχείριση συνιστά όχι μόνο κρατική ενίσχυση αλλά και λειτουργική ενίσχυση η οποία ήταν πλέον αδύνατο να συνεχιστεί, δεδομένου ότι η Ιρλανδία δεν περιλαμβάνεται πλέον στις ενισχυόμενες κατ' άρθρον 87 παρ. 3 περιοχές. Η μεταχείριση αυτή θα πρέπει λοιπόν να παύσει με την θέσπιση ενιαίου φορολογικού συντελεστή, ο οποίος θα εφαρμόζεται τόσο στον μεταποιητικό τομέα όσο και στον τομέα των υπηρεσιών.

1.3.3 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ

Η « εγγύηση μειωμένης τιμής» συνήθως λειτουργεί επί τη βάσει ότι η τιμή πώλησης ενός αγαθού ή μιας παρεχόμενης υπηρεσίας θα είναι πάντοτε κατώτερη ή ίση με αυτήν ενός άλλου αγαθού- υπηρεσίας, δηλαδή επί τη βάσει μιας μεθόδου υπολογισμού που επιτρέπει τον προσδιορισμό της εν λόγω τιμής αναφοράς.^{8 9}

1.3.4 ΠΡΟΤΙΜΗΣΗ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΝΑΨΗ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΩΝ Η΄ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

⁶ Απόφαση της Επιτροπής 94/259/ΕΚΑΧ της 12ης Απριλίου 1994 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που προτίθεται να χορηγήσει η Ιταλία στον όμιλο χαλυβουργικών επιχειρήσεων ILVA (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 112 της 03/05/1994 σ. 0064 – 0070) .

⁷ EVANS Andrew : European Community Law of State Aid. Clarendon press, Oxford, 1997, page 132 .

⁸ Απόφαση της Επιτροπής 2002/541/ΕΚΑΧ της 9ης Απριλίου 2002, σχετικά με τη χρήση των κρατικών ενισχύσεων προς τη βιομηχανία άνθρακα στη Γαλλία για τα έτη 1994 έως 1997 (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 176 της 05/07/2002 σ. 0026 – 0042) .

⁹ Απόφαση της Επιτροπής 2002/787/ΕΚΑΧ της 23ης Ιουλίου 2002, για χορήγηση ενισχύσεων υπέρ της βιομηχανίας άνθρακα στη Γαλλία τα έτη 1998 μέχρι και 2001 (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 282 της 19/10/2002 σ. 0070 – 0076) .

1.3.5 Η ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΑΝΟΡΘΩΣΗΣ ΟΠΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΖΗΜΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

1.3.6 ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΕΠΙΣΤΡΕΠΤΕΕΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

1.3.7 ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ - ΕΙΔΙΚΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ -ΑΤΟΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Οι μορφές αυτές κρατικής παρέμβασης έχουν ως άμεση συνέπεια τη μείωση του κόστους χρηματοδότησης της επιχείρησης και συνεπώς του κόστους λειτουργίας της.

Έχει διαπιστωθεί ότι οι επιδοτήσεις επιτοκίου κατά 0.5 % σε πραγματικούς όρους περιορίζουν το κόστος κεφαλαίου μιας επιχείρησης κατά 7% και αυξάνουν τις βιομηχανικές επενδύσεις σ' ένα κράτος μέλος της Ένωσης κατά 5 %.

Ο εξαιρετικός χαρακτήρας της χορήγησης από το δημόσιο σε μια επιχείρηση άτοκου δανείου ή δανείου με ευνοϊκό επιτόκιο, ήτοι με επιτόκιο χαμηλότερο από αυτό που ισχύει στην αγορά , υφίσταται είτε διότι δεν αποτελεί ενέργεια που θα διενεργούσε κάποιος ιδιώτης επενδυτής υπό φυσιολογικές συνθήκες, είτε διότι οι όροι υπό τους οποίους έγινε η παρέμβαση του δημοσίου δεν ανταποκρίνονται στους όρους της αγοράς . Κι αυτό συμβαίνει γιατί ο δανειστής που παρέχει πίστωση σε μια επιχείρηση επιδιώκει πάντοτε να πετύχει ένα οικονομικό όφελος. Όταν δέ η επιχείρηση διέρχεται οικονομική κρίση, αυτός λαμβάνει υπόψη του τον υφιστάμενο κίνδυνο και φυσιολογικά επιδιώκει να εξασφαλίσει το υψηλότερο επιτόκιο απ' αυτό που θα ίσχυε στην αντίθετη περίπτωση. Για να διαπιστωθεί αν υφίσταται κρατική ενίσχυση είναι απαραίτητο σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να γίνει έλεγχος των όρων σύναψης της δανειακής σύμβασης ως προς το ύψος του επιτοκίου. Για την εκτίμησή της λαμβάνονται υπόψη αν το εφαρμοζόμενο επιτόκιο για το δάνειο που χορηγήθηκε αντιστοιχεί στο επιτόκιο της αγοράς για κινδύνους ανάλογους με αυτόν που αναλαμβάνει το δημόσιο καθώς κι αν ο δανειστής έχει εξασφαλιστεί με

ικανοποιητικό τρόπο έναντι του κινδύνου απώλειας του κεφαλαίου του.

Το ποσό της ενίσχυσης ισοδυναμεί με τη διαφορά μεταξύ των τόκων που θα είχαν καταβληθεί, αν ίσχυε το επιτόκιο της αγοράς και των τόκων που πράγματι καταβλήθηκαν ή που καλείται να καταβάλει η επιχείρηση σύμφωνα με κανονικές συνθήκες οικονομίας της αγοράς.

1.3.8 ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΕΧΝΙΚΗΣ, ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.3.9 ΔΑΝΕΙΑ ΜΕΤΑΤΡΕΨΙΜΑ ΣΕ ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

1.3.10 ΑΝΑΛΗΨΗ ΚΟΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ -ΑΝΑΒΟΛΗ Η' ΜΕΙΩΣΗ ΕΙΣΠΡΑΞΗΣ ΦΟΡΩΝ Ή ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ – ΜΕΤΡΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Όταν η εθνική εργατική νομοθεσία προβλέπει ένα γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης με βάση το οποίο όλοι ανεξαιρέτως οι εργαζόμενοι δικαιούνται αποζημίωση απόλυσης και πρόωρη συνταξιοδότηση κάτω από ορισμένες κοινές για όλες τις επιχειρήσεις όλων των τομέων της οικονομίας προϋποθέσεις, το καθεστώς δε αυτό έχει γενική εφαρμογή χωρίς περιορισμούς σε ορισμένους τομείς ή κλάδους της οικονομίας, τότε τα παραπάνω μέτρα δεν θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις .

Αντίθετα κάθε κρατική συνδρομή για την κάλυψη ενός κοινωνικού προγράμματος αποζημίωσης των εργαζομένων λόγω απόλυσης ή πρόωρης συνταξιοδότησης που αφορά αποκλειστικά τους εργαζομένους μιας επιχείρησης και δεν καλύπτεται κατά κάποιο ποσοστό από ιδίους πόρους της επιχείρησης, αποτελεί κρατική ενίσχυση ανεξάρτητα από τον τρόπο παροχής της παραπάνω κρατικής συνδρομής είτε άμεσα στην επιχείρηση είτε έμμεσα σ' αυτή μέσω κρατικού φορέα στους εργαζομένους της .

1.3.10.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Έχει κριθεί από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ότι :

Η κάλυψη από το κράτος των εξόδων πρόωρης συνταξιοδότησης ισοδυναμεί με κρατική ενίσχυση ίση με τη συνολική αξία του

ελαχίστου ύψους αποζημίωσης που διαφορετικά θα καταβάλλονταν σε περίπτωση απόλυσης των συγκεκριμένων εργαζομένων.¹⁰

- Η Κάλυψη από το κράτος του κόστους της μισθοδοσίας των δικαιούχων κοινωνικών προγραμμάτων για το μεσοδιάστημα από την έγκριση των προγραμμάτων αυτών μέχρι την υλοποίησή τους , αποτελεί κρατική ενίσχυση.

- Εθνική ρύθμιση που προβλέπει μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων που ασκούν δραστηριότητες εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό συνιστά κρατική ενίσχυση, λόγω του επιλεκτικού χαρακτήρα υπέρ των επιχειρήσεων που μετέχουν στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

- Το 2001 η Επιτροπή έγινε αποδέκτρια αρκετών καταγγελιών για την ευνοϊκή μεταχείριση που παρείχε η Ισπανική Κυβέρνηση προς τους Ισπανικούς οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και προς τις εταιρίες GEA και vanosa. Η Επιτροπή θεώρησε ότι η συνεχής και συστηματική μη καταβολή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί μεταβίβαση κρατικών πόρων στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, η οποία τους παρέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αφού σε αντίθεση με τους ανταγωνιστές τους δεν επιβαρύνονται με τα υπό κανονικές συνθήκες οφειλόμενα αυτά έξοδα .¹¹

1.3.11 ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΗ ΤΙΜΗ ΜΙΑΣ ΠΗΓΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΥΠΕΡ ΜΙΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΨΗ (ΑΡΧΗ ΙΔΙΩΤΗ ΠΩΛΗΤΗ)

Κατά πάγια εκτίμηση της Επιτροπής η σύναψη μεταξύ του κράτους και ιδιωτικών επιχειρήσεων οι όροι συμβάσεων παροχής προνομιακής

¹⁰ Απόφαση της Επιτροπής 93/627/ΕΟΚ της 22ας Ιουλίου 1993 σχετικά με την ενίσχυση που χορηγήθηκε από τις ισπανικές αρχές κατά την πώληση από τη GENEMESA/CADEMESA/CONELEC στην Asea-Brown Boveri ορισμένων στοιχείων ενεργητικού (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 309 της 13/12/1993 σ. 0021 – 0040) .

¹¹ Απόφαση της Επιτροπής 2002/935/ΕΚ της 14ης Μαΐου 2002, σχετικά με την κρατική ενίσχυση υπέρ του ομίλου επιχειρήσεων Álvarez (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 329 της 05/12/2002 σ. 0001 – 0009) .

τιμής μιας πηγής ενέργειας τοποθετεί τις επιχειρήσεις σε πλεονεκτικότερη οικονομική θέση σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους , καθώς και σε σχέση με τις επιχειρήσεις άλλων συναφών τομέων δραστηριότητας στους οποίους δεν έχουν καν προταθεί ανάλογες μακροπρόθεσμες συμφωνίες.¹² Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση σύναψης συμφωνίας περί έκπτωσης από τον φόρο κατανάλωσης ορισμένων πηγών ενέργειας .¹³

1.3.12 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΓΟΡΩΝ

1.3.13 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΓΧΩΡΙΑ Η΄ΔΙΕΘΝΗ ΑΓΟΡΑ

1.3.14. ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Από όλες τις μορφές των χρηματοδοτικών παροχών υπάρχει μια από την οποία αναδύονται ιδιαίτερα προβλήματα : οι κρατικές εισφορές σε κεφάλαιο. Πρέπει να επενθυμίσουμε ότι το άρθρο 222 της Συνθήκης επιτρέπει στα κράτη μέλη να παρέχουν κεφάλαια στις επιχειρήσεις. Τα τελευταία μπορούν επίσης να συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων. Αλλά και αυτές οι μορφές μπορούν υπό ορισμένες προϋποθέσεις να αποτελέσουν κρατική ενίσχυση.

1.3.14.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΟΡΦΩΝ

- Αν το κράτος παρεμβαίνει επειδή ο ιδιωτικός τομέας δεν θα παρενέβαινε, υπάρχει υπόνοια ότι συντρέχει κρατική ενίσχυση.¹⁴ Δηλαδή πρόκειται για κρατικές ενισχύσεις όταν υπάρχει συνεισφορά σε νέο κεφάλαιο σε επιχειρήσεις, αν αυτή η συνεισφορά πραγματοποιείται

¹² Κρατική ενίσχυση C 43/2005 (πρώην N 99/2005) — Λανθάνον κόστος στην Πολωνία Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 052 της 02/03/2006 σ. 0008 – 0020 .

¹³ Απόφαση της Επιτροπής, 2005/565της 9ης Μαρτίου 2004, σχετικά με μέτρο ενίσχυσης που εφάρμοσε η Αυστρία το οποίο αφορά την έκπτωση του φόρου κατανάλωσης φυσικού αερίου και ηλεκτρισμού το 2002 και το 2003 .

¹⁴ Απόφαση της Επιτροπής 2002/200/EK της 3ης Ιουλίου 2001, σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε και προτίθεται να χορηγήσει η Ισπανία για την αναδιάρθρωση της Babcock Wilcox España SA (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 067 της 09/03/2002 σ. 0050 – 0068 .

υπό συνθήκες που δεν θα ήταν αποδεκτές από έναν ιδιώτη επενδυτή που προβαίνει σε επενδύσεις υπό τις κανονικές συνθήκες της οικονομίας της αγοράς. Τέτοιες περιπτώσεις υφίστανται ¹⁵ :

- Όταν η οικονομική κατάσταση της εταιρίας και ιδίως η δομή και η έκταση των χρεών της, είναι τόσο μεγάλη ώστε δεν είναι δυνατό να αναμένεται κερδοφορία σε εύλογο χρονικό διάστημα από την ημέρα επένδυσης του κεφαλαίου, ή όταν λόγω της ανεπαρκούς χρηματοδότησης, η επιχείρηση δεν θα μπορούσε να αντλήσει από την αγορά τα απαραίτητα κεφάλαια για την υλοποίηση του επενδυτικού προγράμματος .

- Όταν συντρέχει μια κατάσταση όπου η διάρθρωση και οι προοπτικές της επιχείρησης είναι τέτοιες, ώστε δεν είναι δυνατό να αναμένεται κανονική απόδοση του κεφαλαίου (υπό μορφή μερισμάτων ή κερδών σε σχέση με μια συγκρίσιμη ιδιωτική επιχείρηση μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα .

- Η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης και κυρίως η διάρθρωση και το μέγεθος του χρέους της είναι τέτοια που να μην φαίνεται δικαιολογημένο να προεξοφληθεί η κανονική απόδοση (σε μέρισμα ή σε αξία) των επενδεδυμένων κεφαλαίων σε εύλογη προθεσμία .

- Η επιχείρηση δεν θα ήταν σε θέση , εξαιτίας και μόνο της ανεπάρκειας του μεικτού περιθωρίου της αυτοχρηματοδότησης, να αποκτήσει στην κεφαλαιαγορά τα απαραίτητα χρηματοδοτικά μέσα για να πραγματοποιήσει ένα πρόγραμμα επενδύσεων.

- Η απόκτηση μεριδίων συμμετοχής είναι προσωρινή και η διάρκειά της και η τιμή μεταβίβασης καθορίζονται εκ των προτέρων κατά τέτοιο τρόπο ώστε η απόδοση που προκύπτει για τον επενδύοντα είναι

¹⁵ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τόμος ΙΙΑ : Κανόνες που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις. Κατάσταση την 30^η Ιουνίου 1998, Βρυξέλλες - Λουξεμβούργο, 2000, σελ 169-170.

αισθητά κατώτερη από το κέρδος που θα είχε το δικαίωμα να αναμένει από τοποθέτηση ανάλογης διάρκειας στην αγορά κεφαλαίων.

- Η συμμετοχή του δημοσίου αφορά την ανάληψη ή την συνολική ή μερική συνέχιση της μη βιώσιμης δραστηριότητας μιας επιχείρησης που αντιμετωπίζει δυσχέρειες μέσω της δημιουργίας μιας νέας νομικής οντότητας .

- Το ποσό συμμετοχής υπερβαίνει το ποσό της πραγματικής αξίας (καθαρό ενεργητικό συμπεριλαμβανομένης ενδεχόμενα της αξίας της πελατείας ή του Know-how) της ευνοούμενης επιχείρησης .

- Όταν η υπολογιζόμενη αξία των αναμενόμενων μελλοντικών ταμειακών ροών από το προγραμματιζόμενο έργο που θα προκύψει για τον ιδιώτη με τη μορφή μερισμάτων ή κεφαλαιακής αξίας, προσαρμοσμένης ώστε να λαμβάνεται υπόψη ο επιχειρηματικός κίνδυνος, υπερβαίνει την αξία της νέας επένδυσης .

1.3.14.2 ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΞΟΜΟΙΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕ ΕΙΣΦΟΡΑ

- Η Επιτροπή θεωρεί ότι και η παραίτηση μιας δημόσιας επιχείρησης από το κέρδος που προσδοκά ένας ιδιώτης επενδυτής ότι θα του αποφέρει μια παρόμοια επένδυση υπό μορφή μερισμάτων ή ανατίμησης επενδυμένων κεφαλαίων του είτε βραχυπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα αποτελεί ενίσχυση καθόσον η δημόσια επιχείρηση δεν λαμβάνει αντισταθμιστικά μέτρα για την αύξηση της συνολικής αποδοτικότητας και την επίτευξη επαρκών ποσοστών απόδοσης του κεφαλαίου.¹⁶ Εξομοιώνεται με νέα εισφορά κεφαλαίου και η παραίτηση του κράτους από το δικαίωμα να εισπράξει μέρισμα ή να μην εισπράξει τα αναλογούντα ως αναμενόμενο ποσοστό απόδοσης κεφαλαίου από μια επιχείρηση, καθόσον η ενέργεια αυτή ισοδυναμεί με συστηματική ετήσια εισφορά στα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης και ενέχει τα στοιχεία

¹⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 ΣυνθΕΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής επί των δημοσίων επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης .

έμμεσης ενίσχυσης.

- Η αγορά από μια δημόσια επιχείρηση ομολογιών μετατρέψιμων σε μετοχές που εκδόθηκαν από μια άλλη επιχείρηση μπορεί να συγκριθεί με επένδυση σε μετοχές που αποσκοπεί στην ενίσχυση των ιδίων κεφαλαίων και γι' αυτό αποτελεί από χρηματοοικονομική άποψη αύξηση κεφαλαίου υπό αναστολή, δηλαδή ετεροχρονισμένη εισφορά κεφαλαίου, γιατί το δανειζόμενο ποσό προορίζεται να ενσωματωθεί μόνιμα στο κεφάλαιο της επιχείρησης που δανειοδοτείται.

- Κρατική ενίσχυση που ισοδυναμεί με εισφορά κεφαλαίου αποτελεί και η παραίτηση από την είσπραξη χρεών υπερχρεωμένων επιχειρήσεων.¹⁷

- Όταν μια νομικά ανεξάρτητη επιχείρηση αποτελεί εξειδικευμένη επιχείρηση που δεν δραστηριοποιείται ατομικά στην ανοικτή αγορά, αλλά παράγει τα προϊόντα της αποκλειστικά και μόνο για άλλες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα το μέλλον της να εξαρτάται αποκλειστικά από την πορεία των επιχειρήσεων στις οποίες παραδίδει την παραγωγή της, τότε η μεταφορά δημοσίων πόρων προς αυτή με τη μορφή εισφοράς κεφαλαίου αποτελεί κρατική ενίσχυση, γιατί ένας ιδιώτης επενδυτής δύσκολα θα επένδυε τα χρήματά του σε μια τέτοια επιχείρηση.¹⁸

¹⁷ Απόφαση της Επιτροπής 2002/458/EK της 1ης Μαρτίου 2000, για τα καθεστώτα ενίσχυσης τα οποία έθεσε σε εφαρμογή η Ελλάδα με σκοπό τη ρύθμιση χρεών γεωργικών συνεταιρισμών κατά τα έτη 1992 και 1994, συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων για την αναδιοργάνωση της γαλακτοκομικής συνεταιριστικής επιχείρησης "ΑΓΝΟ" (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 159 της 17/06/2002 σ. 0001 – 0026) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2002/825/EK της 24ης Απριλίου 2002, σχετικά με την κρατική ενίσχυση που χορήγησε το Βέλγιο υπέρ του ομίλου Beaulieu (Ter Leembek International) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 296 της 30/10/2002 σ. 0060 – 0072) και

- Κρατικές ενισχύσεις — Ελλάδα — Κρατική ενίσχυση αριθ. C 47/2005 (πρώην NN 86/2005) — ΕΛΒΟ (Ελληνική Βιομηχανία Οχημάτων Α.Β.Ε) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 034 της 10/02/2006 σ. 0024 – 0028) .

¹⁸ ΧΑΤΖΗΓΑΓΙΟΣ Θωμάς : Οι κρατικές ενισχύσεις στις προβληματικές επιχειρήσεις. IUS, Αθήνα, 2004, σελ 270-271 .

- Έχοντας σαν βάση αξιολόγησης την κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, τους οικονομικούς δείκτες, τις οικονομικές προβλέψεις και την κατάσταση της αγοράς, η Επιτροπή εξετάζει κατά πόσο υφίσταται το στοιχείο της ενίσχυσης στο ποσό που επενδύεται. Το στοιχείο της ενίσχυσης είναι η διαφορά ανάμεσα στο κόστος επένδυσης και στην παρούσα αξία του που έχει υπολογιστεί κατά τον ενδεικνυόμενο τρόπο. Ένας επενδυτής της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς κανονικά θα παρείχε χρηματικό κεφάλαιο μόνο αν η παρούσα αξία της προσδοκώμενης μελλοντικής εισροής κερδών από το επιχειρηματικό σχέδιο ξεπερνάει την αξία του παρόντος νέου επενδυτικού σχεδίου.

Όταν μια επιχείρηση είναι υγιής και δεν έχει ζημίες, η Επιτροπή θα εκτιμήσει την οικονομική κατάσταση της εταιρίας τη στιγμή που γίνεται η πρόταση για παροχή επιπρόσθετου κεφαλαίου. Επί τη βάση της συνεκτίμησης των παρακάτω παραγόντων (κατάσταση των κερδών και των ζημιών, οικονομικές ενδείξεις, κατάσταση της αγοράς, κ.α) η Επιτροπή θα εξετάσει αν υπάρχει το στοιχείο της ενίσχυσης στο κεφάλαιο που επενδύθηκε.¹⁹ Το στοιχείο της ενίσχυσης συνίσταται στο κόστος της επένδυσης πλην την καθαρή αξία της επένδυσης.

- Σε ορισμένα κράτη μέλη οι επενδυτές είναι υποχρεωμένοι να συνεισφέρουν επιπρόσθετα κεφάλαια στις επιχειρήσεις των οποίων η κεφαλαιουχική βάση έχει διαβρωθεί από συνεχείς απώλειες κάτω από ένα προκαθορισμένο επίπεδο. Αν στην συγκεκριμένη περίπτωση η εκκαθάριση ή το κλείσιμο της επιχείρησης είναι η πιο οικονομικά επωφελής λύση και παρ' όλα αυτά δεν ακολουθείται τότε οποιαδήποτε κρατική κεφαλαιουχική εισφορά ή οποιοσδήποτε άλλος κρατικός παρεμβατισμός αποτελεί κρατική ενίσχυση.

¹⁹ Βλέπετε σχετικά BUTTERWORTHS : Competition law, Volume 4, Competition Issue 42 D19C .

1.3.15 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΔΑΝΕΙΩΝ Ή ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ²⁰, ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ

Σύμφωνα με τα διδάγματα της δημοσιονομικής θεωρίας, η δημόσια πίστη αποτελεί την πλέον αποτελεσματική εγγύηση για την εξασφάλιση της ικανοποίησης των δανειστών του Δημοσίου, γιατί το κράτος θεωρείται πάντα φερέγγυο, ο δε πλούτος αυτού είναι απεριόριστος.²¹

Οι κρατικές εγγυήσεις δανείων αποτελούν θεσμό του δημοσιονομικού δικαίου. Επιβαρύνουν ελαφρώς τον κρατικό προϋπολογισμό, γιατί έχουν υποθετικό χαρακτήρα. Το δημόσιο θα υποχρεωθεί σε καταβολή μόνο σε περίπτωση κατάπτωσης των εγγυήσεων, δηλαδή όταν οι πρωτοφειλέτες των δανείων που έχουν χορηγηθεί με εγγύηση του δημοσίου δεν προβούν σε εμπρόθεσμη εξόφληση των υποχρεώσεων τους προς τα πιστωτικά ιδρύματα που χορήγησαν τα δάνεια ή παρείχαν τις πιστώσεις. Γι' αυτό σε επίπεδο εθνικής οικονομίας έχουν ιδιαίτερα στρεβλωτικές συνέπειες στον ανταγωνισμό σε σύγκριση με αυτές που θα προκαλούνταν από άμεσες εισφορές κεφαλαίου ισοδύναμου ποσού.

Ως κρατικές ενισχύσεις θεωρούνται όλες οι εγγυήσεις που παρέχονται άμεσα από το κράτος ή έμμεσα μέσω εξουσιοδοτημένων χρηματοδοτικών οργανισμών. Το γεγονός ότι παρέχεται μια εγγύηση σε μια επιχείρηση, ακόμη και αν δεν γίνει ποτέ χρήση της εγγύησης αυτής, της παρέχει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές της που δεν απολαύουν των ιδίων διευκολύνσεων λόγω της διεξαγωγής της συγκεκριμένης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αν το δάνειο καλύπτεται πλήρως από την κρατική εγγύηση, ο δανειστής έχει εξασφαλιστεί πλήρως και έχει εκμηδενίσει ο

²⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (2000/C 71/07).

²¹ ΔΕΡΤΙΛΗΣ Π. : Εγχειρίδιον Δημόσιας Οικονομικής, τόμος ΙΙ, Αθήναι-Θεσσαλονίκη, 1962, σελ. 93.

προερχόμενος από τη σύμβαση δανειοδότησης κίνδυνος. Η ελαχιστοποίηση του κινδύνου μη αποπληρωμής του δανείου ενθαρρύνει τους δανειστές να συνάπτουν δάνεια με μεγαλύτερο κίνδυνο από το συνήθη εμπορικό κίνδυνο και οδηγεί σε αύξηση των εγγυήσεων υψηλότερου κινδύνου στο χαρτοφυλάκιο του κράτους. Στην περίπτωση αυτή όλο το ποσό του δανείου αποτελεί κρατική ενίσχυση.

Κατά την Επιτροπή η εγγύηση πρέπει να είναι μερική, να καλύπτει το πολύ μέχρι το 80 % του δανειζόμενου ποσού, ώστε ο δανειστής να έχει το κίνητρο να εκτιμήσει ορθά για το δικό του συμφέρον, την αξιοπιστία της δανειολήπτριας επιχείρησης, να προβεί στην κατάλληλη εξασφάλιση του δανείου που χορηγεί και να ελαχιστοποιήσει τον κίνδυνο που συνδέεται με τη συγκεκριμένη οικονομική συναλλαγή.

Οι μέθοδοι υπολογισμού του μεγέθους της ενίσχυσης είναι οι ακόλουθες. Είναι δυνατό να υπολογιστεί με τον ίδιο τρόπο όπως το ισοδύναμο επιχορήγησης ενός δανείου με ευνοϊκούς όρους, όπου η επιδότηση επιτοκίου αντιπροσωπεύει τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου της αγοράς και του επιτοκίου που λήφθηκε χάρη στην κρατική εγγύηση, αφού αφαιρεθούν τα καταβληθέντα ασφάλιστρα, ή να ληφθεί ως η διαφορά μεταξύ α) του οφειλόμενου ποσού για το οποίο παρέχεται εγγύηση, πολλαπλασιαζόμενου επί το συντελεστή κινδύνου (πιθανότητα μη εκπλήρωσης της υποχρέωσης) και β) όλων των καταβληθέντων ασφαλίσεων, δηλαδή: (ποσό καλυπτόμενο από την εγγύηση × κίνδυνος) - ασφάλιστρα, ή μπορεί τέλος να υπολογιστεί με οποιαδήποτε άλλη αντικειμενικά αιτιολογημένη και γενικά αποδεκτή μέθοδο.

Για τις μεμονωμένες εγγυήσεις, θα πρέπει κανονικά να εφαρμόζεται η πρώτη μέθοδος υπολογισμού, ενώ για τα γενικά καθεστώτα εγγυήσεων η δεύτερη.

Η παροχή εγγύησης δανείων επιτρέπει στην επιχείρηση να εξασφαλίσει ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης απ' αυτούς που

ισχύουν συνήθως στην κεφαλαιαγορά. Δηλαδή η δανειολήπτρια επιχείρηση μπορεί να επιτύχει χαμηλότερα επιτόκια δανεισμού απ' αυτά που ισχύουν στην αγορά, να παρέχει μικρότερης αξίας ασφάλειες, προσωπικές ή εμπράγματα ή ακόμη να εξεύρει χρηματοπιστωτικό οργανισμό που θα τις χορηγήσει δάνειο ή θα της παρέχει πίστωση χωρίς όρους. Έτσι η παροχή εγγύησης συντελεί στην εξασφάλιση εκ μέρους των επιχειρήσεων που βρίσκονται σε δύσκολη οικονομική κατάσταση των αναγκαίων χρηματοοικονομικών πόρων προκειμένου να παραμείνει στην αγορά και να ασκήσουν νέες δραστηριότητες αντί να παύσουν τη λειτουργία τους ή να προχωρήσουν σε διαρθρωτικές αλλαγές. Η ενδεχόμενη παύση της λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών θα οδηγούσε στη μείωση του πλεονάζοντος παραγωγικού δυναμικού ή θα επέτρεπε στους ανταγωνιστές τους να κατακτήσουν τα τμήματα της αγοράς που θα έμεναν ελεύθερα. Σε κάθε περίπτωση θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της αποδοτικότητας των ανταγωνιστών τους και την διόγκωση του κινδύνου σχηματισμού μονοπωλίων.

Στις δημόσιες επιχειρήσεις το καταστατικό των οποίων δεν τους επιτρέπει να κηρυχθούν σε πτώχευση χορηγείται στην ουσία ενίσχυση που ισοδυναμεί με εγγύηση όταν το καταστατικό αυτό δίνει τη δυνατότητα στις εν λόγω επιχειρήσεις να λαμβάνουν πιστώσεις με ευνοϊκότερους όρους απ' ότι μια συνήθης επιχείρηση.

Όταν μια δημόσια αρχή αποκτά μερίδιο στο κεφάλαιο μιας τέτοιου είδους δημόσιας επιχείρησης με συνέπεια να ευθύνεται απεριόριστα αντί να φέρει την κανονική, περιορισμένη ευθύνη, η Επιτροπή αντιμετωπίζει την περίπτωση αυτή ως εγγύηση που παρέχεται επί όλων των πόρων για τους οποίους ισχύει η απεριόριστη ευθύνη.

Σε περίπτωση που μία κρατική εγγύηση παρέχεται εκ των υστέρων για δάνειο που έχει ήδη συναφθεί, ή που ένα εγγυημένο δάνειο χρησιμοποιηθεί για την αποπληρωμή άλλου, μη εγγυημένου

δανείου, στο ίδιο πιστωτικό ίδρυμα, μπορεί να υφίσταται κρατική ενίσχυση και προς το δανειστή, καθόσον εξασφαλίζεται περισσότερο το δάνειο.

1.3.15.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

- Η εγγύηση για τα χρέη αφερέγγυας επιχείρησης που κινδυνεύει να κηρυχθεί πτώχευση εξαιτίας της αδυναμίας της να ξεπληρώσει μια ενίσχυση που της χορηγήθηκε παλαιότερα, αποτελεί κρατική ενίσχυση, γιατί στόχος της είναι να επαναφέρει το πλεονέκτημα που είχε χορηγηθεί στην επιχείρηση με την προηγούμενη ενίσχυση.

- Συνιστούν κρατική ενίσχυση η τριτεγγύηση (αντεγγύηση), η εγγύηση προκαταβολών και η εγγύηση καλής εκτέλεσης, αν χορηγηθούν με όρους άλλους από τους συνήθεις όρους της αγοράς και ως εκτούτου δημιουργούν πλεονέκτημα στον αποδέκτη τους.

- Κι όταν η εγγύηση δανείου εξασφαλίζεται με δικαίωμα πρώτης υποθήκης σε ακίνητα της επωφελούμενης δανειολήπτριας επιχείρησης, η μη ενεργοποίηση των διαδικασιών αναγκαστικής εκτέλεσης από τον εγγυητή σε περίπτωση κατάπτωσης της εγγύησης, συνιστά κρατική ενίσχυση.²²

- Η παροχή εγγύησης δανείου από κάποιο δημόσιο ταμείο για τα χρέη μιας επιχείρησης μέχρι ενός ορισμένου ύψους, χωρίς να απαιτούνται οι αντιπαροχές που συνοδεύουν συνήθως μια εγγύηση, συνιστά κρατική εγγύηση.

- Η παροχή εγγύησης από το δημόσιο σε περίπτωση τραπεζικής πίστωσης χωρίς να απαιτήσει την κάλυψή της με ασφάλιστρο κινδύνου, αποτελεί κρατική ενίσχυση γιατί το δημόσιο δεν

²² Απόφαση της Επιτροπής 96/655/EK της 30ής Απριλίου 1996 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην La Seda de Barcelona SA, η οποία είναι εγκατεστημένη στο El Prat de Llobregat, Catalupa και στο Alcala de Henares, Comunidad de Madrid (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 298 της 22/11/1996 σ. 0014 - 0024).

συμπεριφέρεται όπως ένας ιδιώτης επενδυτής αφού αναλαμβάνει κάποιο κίνδυνο χωρίς να ζητήσει την εξασφάλιση του.²³

- Η Επιτροπή έκρινε στην υπόθεση IOR/Finalp²⁴ ότι όταν μια κρατική εταιρία χαρτοφυλακίου καθίσταται ο μοναδικός μέτοχος μιας προβληματικής επιχείρησης και εξαιτίας αυτού του γεγονότος και με βάση τη σχετική εθνική νομοθεσία η ενέργεια αυτή ισοδυναμεί με ανάληψη επιπλέον κινδύνου, λόγω της απεριόριστης ευθύνης του δημοσίου, τότε πρόκειται για κρατική ενίσχυση, καθόσον με βάση τις πρακτικές της αγοράς ένας επενδυτής επιχειρηματικού κεφαλαίου που ενεργεί υπό κανονικές συνθήκες οικονομίας της αγοράς θα ήταν απρόθυμος να αναλάβει απεριόριστη ευθύνη ή να αυξήσει την ευθύνη του. Αντίθετα θα επιδίωκε ο κίνδυνος να αντισταθμίσετε με επιπλέον οφέλη.

- Αναφορικά με το γερμανικό σύστημα κρατικών εγγυήσεων για τα πιστωτικά ιδρύματα δημοσίου δικαίου (Anstaltslast και Gewährträgerhaftung), πρέπει να σημειωθούν τα κάτωθι. Ο όρος Anstaltslast μπορεί να μεταφραστεί ως « υποχρέωση συντήρησης». Οι δημόσιοι φορείς που είναι ιδιοκτήτες των ιδρυμάτων είναι υπεύθυνοι να εξασφαλίζουν την οικονομική βάση του ιδρύματος και τη λειτουργία του καθ όλη τη διάρκεια ύπαρξής του. Ο όρος Gewährträgerhaftung μπορεί να μεταφραστεί ως « υποχρέωση εγγύησης». Ορίζει ότι ο εγγυητής θα καλύπτει όλες τις υποχρεώσεις της τράπεζας που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από το ενεργητικό της.²⁵

²³ Ανακοίνωση Επιτροπής υπ αριθμ 200/C71/07 για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων.

²⁴ Απόφαση της Επιτροπής 92/329/ΕΟΚ της 25ης Ιουλίου 1990 σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η ιταλική κυβέρνηση σε βιομηχανία οπτικών προϊόντων Industrie Ottiche Riunite (IOR) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 183 της 03/07/1992 σ. 0030 - 0035).

²⁵ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πολιτική Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, 2001, σελ 98 .

1.3.16 ΕΓΓΥΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ

Ακόμη και αν η εγγύηση είναι διαθέσιμη σε μια ευρύτερη κατηγορία επιχειρήσεων, μπορεί να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση αν εξυπηρετεί τη μείωση ενός κινδύνου που συντρέχει σ' όλους τους ανταγωνιστές από διαφορετικά κράτη μέλη. Η Επιτροπή στην απόφασή της τη σχετική με την πρόθεση της Γαλλίας να παράσχει ειδική κάλυψη από συναλλαγματικό κίνδυνο στους Γάλλους εξαγωγείς με αφορμή την κατασκευή ενός σταθμού ενέργειας στην Ελλάδα, απεφάνθη ότι μια ενίσχυση που χορηγείται σε μια επιχείρηση ενός κράτους μέλους για να μειωθεί ο κίνδυνος νομισματικής υποτίμησης σε άλλο κράτος μέλος, ισοδυναμεί με εξαγωγική ενίσχυση. Σύμφωνα με το σχήμα αυτό που ως στόχο είχε την ενίσχυση των εξαγωγών, οι γαλλικοί χρηματοδοτικοί φορείς παρείχαν δάνεια σε ξένες αγορές αντιστοιχούντα σε ξένες ισοτιμίες. Αυτές οι συναλλαγές προστατεύονταν από μια εγγύηση ξένου συναλλάγματος που παρέχόταν από το κράτος. Τα δάνεια παρέχονταν στις Γαλλικές επιχειρήσεις με επιτόκιο 2% χαμηλότερο από αυτό που δίδονταν κανονικά στις επιχειρήσεις.

Η Επιτροπή εκτίμησε ότι το ευνοϊκό ύψος του επιτοκίου μπορούσε να δοθεί μόνον επί τη βάση του γεγονότος ότι το κράτος παρέχει μια εγγύηση κατά του κινδύνου του ύψους των συναλλαγματικών ισοτιμιών, την οποία οι τράπεζες συνήθως παρέχουν όταν μετατρέπουν κεφάλαια από ξένη ισοτιμία σε γαλλικά δάνεια. Η βοήθεια αυτή ισοδυναμούσε με μείωση του επιτοκίου σε δάνειο. Χωρίς την κρατική παρέμβαση οι τράπεζες θα έπρεπε είτε να αποκλείσουν τη μετατροπή είτε να καλύψουν από μόνες τους το ποσό της μείωσης του επιτοκίου.

1.3.17 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ

Μετά την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και την ελευθέρωση της κινήσεως των κεφαλαίων, κρίθηκε αναγκαίο να εξεταστούν οι

ιδιαίτερες επιπτώσεις που έχουν οι ενισχύσεις που χορηγούνται με τη μορφή φορολογικών μέτρων και να προσδιορισθούν οι συνέπειες που απορρέουν από την εξέταση του συμβιβάσιμου τους με την κοινή αγορά. Το κοινό ευρωπαϊκό συμφέρον απαιτεί να ληφθούν υπόψη οι σοβαρές επιπτώσεις των παρεχόμενων από κάποιο κράτος μέλος φορολογικών ενισχύσεων στα έσοδα των υπολοίπων κρατών μελών.

1.3.17.1 ΚΛΑΣΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Το επιλεκτικό πλεονέκτημα μπορεί να απορρέει είτε από μια παρέκκλιση από τις ισχύουσες φορολογικές διατάξεις νομοθετικής, κανονιστικής ή διοικητικής φύσεως, είτε από την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει η φορολογική αρχή κατά την εκτίμηση της για την χορήγηση ενός φορολογικού πλεονεκτήματος. Το μέτρο πρέπει να παρέχει στους δικαιούχους ένα πλεονέκτημα που να μειώνει τις συνήθεις επιβαρύνσεις του προϋπολογισμού τους. Το πλεονέκτημα αυτό μπορεί να παρασχεθεί με τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της επιχείρησης, η οποία μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και ιδίως :

- Μείωση της φορολογητέας βάσης²⁶ (έκπτωση κατά παρέκκλιση, έκτατη ή ταχεία απόσβεση²⁷, αφορολόγητα αποθεματικά²⁸, εγγραφή αποθεματικών στον ισολογισμό κ.λ.π) .

²⁶ - Απόφαση της Επιτροπής 2002/540/EK της 11ης Ιουλίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφάρμοσε η Ισπανία σε ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις στην Guiúzcoa (Ισπανία) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 174 της 04/07/2002 σ. 0031 – 0045). και

- Απόφαση της Επιτροπής 2002/806/EK της 11ης Ιουλίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφάρμοσε η Ισπανία σε ορισμένες νεοσύστατες επιχειρήσεις στη Βισκάγια (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 279 της 17/10/2002 σ. 0035 – 0049) .

- Απόφαση της Επιτροπής 2003/81/EK της 22ας Αυγούστου 2002, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφαρμόζει η Ισπανία στα "συντονιστικά κέντρα της Βισκαϊκής" (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 031 της 06/02/2003 σ. 0026 – 0031) .

²⁷ Κρατικές ενισχύσεις — Γαλλία — Κρατική ενίσχυση αριθ. C 46/2004 (πρώην NN 65/2004) — φορολογικοί GIE (όμιλοι οικονομικού σκοπού): ευνοϊκό σύστημα αποσβέσεων για

- Μερική ή πλήρης μείωση του φορολογητέου ποσού των κερδών μιας επιχείρησης (απαλλαγή²⁹, πίστωση του φόρου ³⁰ σε περίπτωση πραγματοποίησης επενδυτικών σχεδίων ορισμένου ποσού) .

- Μείωση του φορολογικού συντελεστή της φορολογίας επιχειρήσεων.³¹

- Αναβολή ή ακύρωση της είσπραξης από τις φορολογικές αρχές των φορολογικών οφειλών των επιχειρήσεων.

ορισμένες επιχειρήσεις που έχουν εγκριθεί από το Υπουργείο Οικονομικών (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 089 της 13/04/2005 σ. 0015 – 0020) .

²⁸ Κρατική ενίσχυση — Ελλάδα — Κρατική ενίσχυση αριθ. C 37/2005 (πρώην NN 11/2004) — Αφορολόγητο αποθεματικό — (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 020 της 27/01/2006 σ. 0016 – 0025) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2002/347/EKAX της 21ης Νοεμβρίου 2001, σχετικά με το γαλλικό καθεστώς αποθεματικών για τις επιχειρήσεις στο εξωτερικό που τυγχάνουν φορολογικής απαλλαγής (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 126 της 13/05/2002 σ. 0027 – 0030) .

²⁹ Απόφαση της Επιτροπής 2003/27/EK της 11ης Ιουλίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εφάρμοσε η Ισπανία υπέρ των επιχειρήσεων της Βισκάγια υπό μορφή έκπτωσης φόρου ίσης με το 45 % των επενδύσεων (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 017 της 22/01/2003 σ. 0001 – 0019) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2003/28/EK της 20ής Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που έθεσε το 1993 σε εφαρμογή η Ισπανία υπέρ ορισμένων νεοσύστατων επιχειρήσεων στην Άλαβα (Ισπανία) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 017 της 22/01/2003 σ. 0020 – 0039) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2003/192/EK της 20ής Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που έθεσε το 1993 σε εφαρμογή η Ισπανία υπέρ ορισμένων νεοσύστατων επιχειρήσεων στη Γκιπούθκοα (Ισπανία) (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 077 της 24/03/2003 σ. 0001 – 0020) .

³⁰ Απόφαση της Επιτροπής 2005/655/EK της 8ης Σεπτεμβρίου 2004, σχετικά με καθεστώς ενισχύσεων που χορήγησε η Ιταλία υπό μορφή πιστώσεων φόρου για επενδύσεις.

³¹ Κρατική ενίσχυση — Ελλάδα — Ενίσχυση C 9/04 (πρώην NN 20/04) — Μείωση του συντελεστή φορολογίας επιχειρήσεων για επενδύσεις άνω των 30 εκατομμυρίων ευρώ (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 087 της 07/04/2004 σ. 0010 – 0012) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2002/581/EK της 11ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που η Ιταλία θέσπισε υπέρ των τραπεζών (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 184 της 13/07/2002 σ. 0027 – 0036) .

- Αποτυχία από τις δημόσιες αρχές να κινήσουν τις διαδικασίες εξαναγκασμού πληρωμής των φορολογικών οφειλών.³²
- Φορολογική μείωση των εσόδων των προερχομένων από τις εξαγωγικές δραστηριότητες .³³

1.3.17.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Πέραν από τις κλασικές μεθόδους φορολογίας, πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο διερεύνησης και οι εναλλακτικές μέθοδοι φορολόγησης, όπως για παράδειγμα οι εφαρμοζόμενες στο σύνολο των δραστηριοτήτων ενός ομίλου επιχειρήσεων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μέθοδος « κόστος συν περιθώριο κέρδους» ή μέθοδος «cost plus» . Η μέθοδος αυτή αφορά κυρίως τον καθορισμό του φορολογητέου ποσού του εισοδήματος που προέκυψε στα πλαίσια λειτουργίας συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Ένα περιθώριο της τιμής συν περιθώριο κέρδους προστίθεται στις πραγματοποιηθείσες δαπάνες από τις επιχειρήσεις-μέλη της συνδεδεμένης επιχείρησης (παραγωγούς προϊόντων ή υπηρεσιών) για να επιτευχθεί το κατάλληλο κέρδος, λαμβανομένων υπόψη των υπηρεσιών που παρασχέθηκαν, των στοιχείων ενεργητικού που χρησιμοποιήθηκαν, των κινδύνων που υπήρξαν και των συνθηκών της αγοράς. Εάν και η μέθοδος αυτή καθ' αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, πάντως μπορεί να αποτελεί τη βάση ενός πλεονεκτήματος όταν οι επιλεγείσες διαδικασίες φορολόγησης δεν λαμβάνουν κατάλληλα υπόψη την οικονομική πραγματικότητα των συναλλαγών και κατά τον τρόπο αυτό καταλήγει σε κατώτερη φορολόγηση από εκείνη που θα οφειλόταν εάν είχε χρησιμοποιηθεί η συνήθης μέθοδος φορολόγησης. Η Επιτροπή εξέτασε

³² Απόφαση της Επιτροπής 91/144/ΕΟΚ της 2ας Μαΐου 1990 σχετικά με την ενίσχυση που χορήγησε η ελληνική κυβέρνηση σε βιομηχανία τσιμέντου (ΑΕ «Τσιμέντα Χαλκίδος») ΕΕ 1991, L 73 .

³³ Απόφαση της Επιτροπής 89/659 της 10-6-1993 " Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της ελληνικής Δημοκρατίας ".

επτά καθεστώτα αυτού του είδους και κατέληξε στο συμπέρασμα της ύπαρξης πλεονεκτήματος με ποικίλες μορφές.

Καταρχάς, όσον αφορά τον καθορισμό της φορολογικής βάσης, ορισμένα καθεστώτα που βασίζονταν στη μέθοδο «cost plus» προέβλεπαν ρητά τον αποκλεισμό ορισμένων δαπανών από τη βάση υπολογισμού. Οι αποκλειόμενες δαπάνες συνδέονταν στενά με τη δραστηριότητα των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων. Επρόκειτο, ανάλογα με την περίπτωση, για δαπάνες προσωπικού, δαπάνες που συνδέονται με την προώθηση πωλήσεων, τη μεταφορά εμπορευμάτων και την πίστωση τους, ορισμένες δαπάνες υπεργολαβίας ή χρηματοπιστωτικές δαπάνες. Όμως, οι αποκλεισμοί των δαπανών αυτών από την φορολογική βάση συνεπάγονται γενικά ένα πλεονέκτημα υπέρ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων σε σχέση με τη συνήθη κατάσταση.

Πράγματι, σύμφωνα με τη μέθοδο «cost plus», η φορολογική βάση καθορίζεται προσθέτοντας στις καταβληθείσες δαπάνες ένα προκαθορισμένο ποσοστό που αντιστοιχεί στο περιθώριο κέρδους που εκτιμάται ότι θα αντληθεί από την επιχείρηση. Κατά συνέπεια, μία υποτίμηση των δαπανών συνεπάγεται αναγκαστικά μία μείωση του οφειλομένου φόρου.

Η μείωση αυτή είναι ιδιαίτερα αισθητή όταν οι εν λόγω δαπάνες αντιπροσωπεύουν σημαντικό τμήμα των συνολικών δαπανών της επιχείρησης.

Έτσι, σε δύο αποφάσεις σχετικά με το Βέλγιο,³⁴ ήτοι την απόφαση για τις αμερικανικές εταιρείες πωλήσεων που ήταν εγκατεστημένες στο Βέλγιο και την απόφαση για τα Βελγικά Κέντρα Συντονισμού, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι στην πράξη, κατά τον υπολογισμό της επιβολής φόρου στα Κέντρα Συντονισμού, οι βελγικές αρχές εφαρμόζαν, ελλείψει αντικειμενικών κριτηρίων που θα επέτρεπαν να καθοριστεί το ποσοστό του κέρδους που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη,

³⁴ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΧΧΧΙΙη Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού 2003, Βρυξέλλες, 2004, σελ 130 .

ένα ποσοστό ύψους 8%, ανεξαρτήτως της φύσης των παρασχεθεισών υπηρεσιών και χωρίς να ελεγχθεί εάν αυτό αντιστοιχούσε στην οικονομική πραγματικότητα. Ειδικότερα :

Η Επιτροπή έκρινε στην υπόθεση NN 36/2002 – C 30/02 που αφορούσε το φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζεται στις αμερικανικές εταιρίες πωλήσεων που είναι εγκατεστημένες στο Βέλγιο, ότι αποτελεί κρατική ενίσχυση το φορολογικό καθεστώς που βασίζεται σε μια εκ των προτέρων συμφωνία των φορολογικών αρχών για την ευνοϊκή μεταχείριση ορισμένων εμπορικών πράξεων μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Η απόφαση της Επιτροπής δεν θέτει εν αμφιβόλω τη δυνατότητα των κρατών μελών να χρησιμοποιούν μια μέθοδο κατ' αποκοπήν υπολογισμού του φορολογητέου κέρδους των επιχειρήσεων. Αντίθετα, επιβάλλει στις φορολογικές αρχές μια αντικειμενική υποχρέωση, προκειμένου η φορολόγηση πράξεων αυτού του είδους (μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων) να είναι ανάλογη με αυτή που θα προέκυπτε από τη χρησιμοποίηση της κλασικής μεθόδου φορολόγησης μιας συναλλαγής μεταξύ δυο ανεξάρτητων φορέων.³⁵

Στην υπόθεση του βελγικού φορολογικού καθεστώτος που εφαρμόζεται στα κέντρα συντονισμού, η Επιτροπή απεφάνθη ότι η επιλεκτικότητα του καθεστώτος είναι αναμφισβήτητη λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την λήψη της διοικητικής έγκρισης. Οι αμφιβολίες που εξέφρασε η Επιτροπή αφορούσαν αντίθετα την απαλλαγή από το φόρο ακίνητης περιουσίας, από το αναλογικό δικαίωμα στις εισφορές καθώς και την εξαίρεση των χρηματοοικονομικών εξόδων από τη βάση υπολογισμού του φορολογητέου εισοδήματος των κέντρων συντονισμού. Η Επιτροπή θωρεί ότι η μέθοδος φορολόγησης τύπου «cost plus» (κόστος

³⁵ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : XXXIIη Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού 2002, Βρυξέλλες, 1998, σελ 91 .

προσαυξημένο με περιθώρια κέρδους) που εφαρμόστηκε εν προκειμένω είναι μεν αποδεκτή κατ'αρχήν, υπό τον όρο όμως ότι δεν παρέχεται οικονομικό πλεονέκτημα στις εταιρίες που επιτρέπεται να επωφελούνται από αυτή. Ο προϋπολογισμός των εταιριών που δεν είναι σε θέση να ιδρύσουν κέντρα συντονισμού επιβαρύνεται από όλους τους φόρους που ισχύουν στο οικείο κράτος .

Επίσης, στις λουξεμβουργιανές υποθέσεις σχετικά με τις εταιρείες χρηματοδότησης και τα κέντρα συντονισμού, οι φορολογικές αρχές εφαρμόζαν συστηματικά τον χαμηλότερο φορολογικό συντελεστή που προβλεπόταν στη νομοθεσία, χωρίς να ελέγχουν εάν ο συντελεστής αυτός αντικατόπτριζε την οικονομική πραγματικότητα των συγκεκριμένων παροχών των υπηρεσιών.

Στη γερμανική υπόθεση, τα κέντρα συντονισμού και ελέγχου που υπόκειντο στη μέθοδο αυτή επωφελούνταν από ένα όριο 10% της προσαύξησης της τιμής κόστους. Η Επιτροπή θεώρησε ότι το σύστημα αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση ενός πλεονεκτήματος, όταν τα πραγματικά περιθώρια κέρδους ανέρχονταν σε ποσοστό άνω του 10%. Πράγματι, αυτή η έλλειψη ελέγχου κατέληγε στην πράξη να χορηγεί στη γερμανική φορολογική διοίκηση μία διακριτική ευχέρεια κατά τον καθορισμό του φορολογικού συντελεστή.

Εξάλλου, το ισπανικό καθεστώς επέτρεπε στα εκεί κέντρα συντονισμού να επιλέξουν τη μέθοδο «cost plus », και να καθορίσουν την φορολογική βάση. Πάντως, σε συνάρτηση με το είδος των δραστηριοτήτων των εν λόγω εταιριών, η δυνατότητα αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει σε υποτίμηση της οικονομικής πραγματικότητας.

Τέλος, ορισμένα από τα καθεστώτα που εξετάστηκαν από την Επιτροπή στα πλαίσια της εφαρμογής της μεθόδου «cost plus », προέβλεπαν πιο κλασικές μορφές φορολογικών απαλλαγών σε σχέση με τα μη φορολογητέα εισοδήματα. Χαρακτηριστικότερο είναι το εφαρμοζόμενο καθεστώς στα βελγικά κέντρα συντονισμού που προέβλεπε, υπέρ των κέντρων αυτών, απαλλαγές από το γενικό

φορολογικό καθεστώς που εφαρμόζονταν στις εισφορές επί κινητών και ακινήτων. Το γαλλικό καθεστώς των κέντρων διοίκησης και επιμελητείας, προέβλεπε επίσης μία μερική απαλλαγή της ετήσιας κατ' αποκοπήν φορολόγησης (ΤΕΛ), η οποία αποτελούσε παρέκκλιση της συνήθους εφαρμογής του γαλλικού φορολογικού συστήματος.

Τα παραπάνω μέτρα απαλλάσσουν την επιχείρηση από μέρος της φορολογικής επιβάρυνσης επί των κερδών της. Αυτό σημαίνει για μεν το κράτος απώλεια φορολογικών εσόδων, που ισοδυναμεί με ανάλωση κρατικών πόρων με τη μορφή δημοσιονομικών δαπανών .

Είναι δυνατή η ύπαρξη ενίσχυσης ακόμη και αν η αποδέκτρια επιχείρηση δεν έχει παράγει ποτέ κέρδη που να είναι φορολογητέα, εάν τουλάχιστον υπάρχουν οι προοπτικές να γίνει κερδοφόρα στο μέλλον.

1.3.17.3 ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

- Είναι δυνατό μια κρατική ενίσχυση που παρέχεται με τη μέθοδο της επιστροφής φόρου του προϊόντος από την είσπραξη των φορολογικών επιβαρύνσεων επί των εισαγόμενων εμπορευμάτων να είναι κατά τέτοιο τρόπο διαρθρωμένη, ώστε να εμπίπτει συγχρόνως τόσο στην απαγόρευση του 87 ΣυνθΕΚ, δηλαδή να αποτελεί απαγορευμένη κρατική ενίσχυση όσο και στην απαγόρευση του άρθρου 90 ΣυνθΕΚ, δηλαδή να προκαλεί φορολογική διάκριση σε βάρος των εισαγόμενων προϊόντων.³⁶

- Στην απόφαση της τη σχετική με τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων σε μισθωτές κτιρίων μη προοριζόμενων για κατοικία στην Περιοχή Τελωνειακών Αποβαθρών του Δουβλίνου,³⁷ η

³⁶ ΜΠΑΡΜΠΑΣ Νικόλαος : Στοιχεία δημοσιονομικού δικαίου. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2002, σελ 227-228

³⁷ Απόφαση της Επιτροπής 2000/620/ΕΚ: της 22ας Δεκεμβρίου 1999, για το καθεστώς ενισχύσεων C 1/99 (πρώην NN 133/98)/κρατική ενίσχυση σε μισθωτές μη οικιστικών κτιρίων στην περιοχή τελωνειακών αποβαθρών του Δουβλίνου (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 260 της 14/10/2000 σ. 0037 – 0046) .

Επιτροπή απεφάνθη ότι οι φορολογικές απαλλαγές αποτελούν λειτουργική ενίσχυση όταν μειώνουν τα έξοδα που κανονικά επωμίζεται μια επιχείρηση στο πλαίσιο της καθημερινής διαχείρισης ή των συνήθων δραστηριοτήτων της . Ειδικότερα, ο συνεχής χαρακτήρας της λειτουργικής ενίσχυσης οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω ενίσχυση δεν θα έπρεπε, κατά κανόνα, να επιτραπεί όσον αφορά τα περιοδικά έξοδα που εξακολουθούν να υφίστανται για σημαντικό χρονικό διάστημα μετά τη λήξη της υπαγωγής μιας περιφέρειας στο άρθρο 87 ΣυνθΕΚ .

1.3.17.4 ΧΩΡΙΚΗ ΕΔΑΦΙΚΟΤΗΤΑ :

Οι φορολογικές απαλλαγές προσδίδουν στους αποδέκτες τους ανταγωνιστικό πλεονέκτημα όχι μόνο έναντι των επιχειρήσεων άλλων κρατών μελών, αφού διαταράσσουν το ισοζύγιο μεταξύ των κρατών-μελών, αλλά και έναντι των εγχώριων επιχειρήσεων αν οι τελευταίες εκπληρώνουν κανονικά τις φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Προνομιακή μεταχείριση που παρέχεται μέσω ενός φορολογικού μέτρου εκ του αποτελέσματος σε συγκεκριμένο τομέα παρόλο που ο αρχικός στόχος ήταν η γενική του εφαρμογή, κατά κανόνα θα αποτελεί ενίσχυση. Στην υπ' αριθμ. 92/389 απόφασή της η Επιτροπή³⁸ έκρινε ότι ένα ιταλικό φορολογικό μέτρο το οποίο εμφανίζονταν ως γενικής εφαρμογής αποτελούσε επιλεκτικό μέτρο, αφού ήταν δομημένο κατά τρόπο ώστε ένας μόνο μικρός αριθμός επιχειρήσεων να μπορούσε να επωφεληθεί από αυτό, ήταν εφαρμόσιμο μόνο σε συγκεκριμένες συναλλαγές που διεξάγονταν συγκεκριμένες ημερομηνίες από εταιρίες συγκεκριμένου μεγέθους και

³⁸ Απόφαση της Επιτροπής 92/389 της 25ης Ιουλίου 1990 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις που προβλέπονται στα νομοθετικά διατάγματα αριθ. 174 της 15ης Μαΐου 1989 και αριθ. 254 της 13ης Ιουλίου 1989, καθώς και στο νομοσχέδιο αριθ. 4230 για τη νομιμοποίηση των αποτελεσμάτων που παράχθηκαν από τα προαναφερθέντα νομοθετικά διατάγματα Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 207 της 23/07/1992 σ. 0047 – 0052 .

δεν παρέχονταν αυτόματα, αλλά η παροχή του υπόκειτο στην διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου υπουργείου.

Η Επιτροπή αντιμετώπισε ένα ιρλανδικό καθεστώς που απάλλαξε από την φορολόγηση ορισμένες κατηγορίες κερδών που πραγματοποιήθηκαν στο εξωτερικό, όταν τα κέρδη αυτά επαναπατρίζονταν στην Ιρλανδία για την πραγματοποίηση επενδύσεων που στόχευαν στη σύσταση ή τη διατήρηση θέσεων απασχόλησης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση επρόκειτο για ένα καθεστώς που παρέκκλιε των συνήθων κανόνων που εφαρμόζονταν στην Ιρλανδία στον τομέα της πρόληψης της διπλής φορολόγησης. Πράγματι, το εν λόγω καθεστώς βασιζόταν στη λεγόμενη μέθοδο απαλλαγής, ενώ η μέθοδος του κοινού δικαίου ήταν εκείνη της πίστωσης φόρου. Η λεγόμενη συνήθης μέθοδος πίστωσης φόρου συνίσταται στο να ληφθούν υπόψη, κατά την επιβολή της εθνικής φορολογίας, οι ήδη καταβληθέντες φόροι στο εξωτερικό, αλλά εντός του ορίου της συνήθους απαιτητής εθνικής φορολογίας για τα ίδια αυτά εισοδήματα. Όμως η μέθοδος απαλλαγής συνίσταται στην άρνηση οποιασδήποτε φορολογίας σε εθνικό επίπεδο, ανεξαρτήτως του ποσού του φόρου που καταβλήθηκε στο εξωτερικό. Η Επιτροπή θεώρησε ότι το ιρλανδικό καθεστώς μπορούσε πράγματι να προσφέρει πλεονέκτημα στις αποδέκτριες επιχειρήσεις, στην περίπτωση που ο ήδη καταβληθείς φόρος στο εξωτερικό θα ήταν κατώτερος από εκείνον που συνήθως είναι απαιτητός στην Ιρλανδία για τα ίδια αυτά εισοδήματα.

1.3.17.5 ΚΩΔΙΚΑΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ³⁹

Πολύ σημαντική ανάλυση διαφόρων δυσδιάκριτων μορφών φορολογικής ενίσχυσης μπορούμε να αντλήσουμε και από τον Κώδικα Συμπεριφοράς στα πλαίσια του ΟΟΣΑ .

³⁹ LIEBAN Howard : The EU code of conduct VS the prohibition against state aid. Brussels, 2003 .

1.3.18 ΤΑ ΠΡΟΝΟΜΙΑΚΑ ΑΝΑΠΡΟΕΞΟΦΛΗΤΙΚΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ

1.3.19 ΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΕΝΟΣ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Με τον τρόπο αυτό έμμεσα ενισχύονται οι επιχειρήσεις που διαφορετικά θα έπρεπε να αυξήσουν τις αποδοχές των εργαζομένων τους προς αποφυγή αποχώρησής τους.⁴⁰

Σύμφωνα με την ανακοίνωση 1997 υπ' αριθμ. 1 της 3^{ης} Ιανουαρίου 1997 της Επιτροπής, τα εθνικά μέτρα μείωσης του κόστους εργασίας δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92 νυν 87 ΣυνθΕΚ, εφόσον εφαρμόζονται σε όλες ανεξαρτήτως τις επιχειρήσεις και αφορούν ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων ή όταν δεν αφορούν δραστηριότητες που αποτελούν αντικείμενο συναλλαγών μεταξύ Κρατών Μελών.

1.3.20 ΟΙ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Είναι οι ενισχύσεις εκείνες που στοχεύουν στον σχηματισμό ισοδύναμων επιβαρύνσεων για την κάλυψη της διαφοράς στο κόστος παραγωγής προϊόντων μεταξύ των κρατών μελών, δεδομένης της διαφοράς των φορολογικών επιβαρύνσεων ή των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

1.3.21 ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ

Δεν μπορεί καταρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ της ενίσχυσης που χορηγείται υπό μορφή δανείου ή της ενίσχυσης που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο των επιχειρήσεων, αφού και η χορήγηση δανείου αποσκοπεί στη μείωση του λειτουργικού κόστους

⁴⁰ βλέπετε και ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Χάρης : Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του κοινοτικού δικαίου, Παράθεση των κυριότερων αποφάσεων του ΔΕΚ, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1998 .

της δανειοδοτούμενης επιχείρησης που πρέπει κανονικά να επωμιστεί η ίδια .

Κάθε χορήγηση δανείου ενέχει κινδύνους για το δανειστή. Ο κίνδυνος συνίσταται στην ενδεχόμενη αδυναμία της δανειολήπτριας επιχείρησης να αποπληρώσει το ποσό του δανείου που της χορηγήθηκε κατά κεφάλαιο και τόκους, λόγω της κακής χρηματοοικονομικής της κατάστασης. Άρα οι παράμετροι⁴¹ που καθορίζουν τους όρους σύναψης μιας δανειακής σύμβασης, το ύψος του επιτοκίου, η εμπρόθεσμη καταβολή του τόκου που συμφωνήθηκε, η εμπρόθεσμη επιστροφή του ποσού που δανείστηκε η επιχείρηση⁴², η χρονική του διάρκεια (πχ αδικαιολόγητη παράταση πληρωμής του δανείου⁴³), καθώς και η παροχή ασφαλείας έναντι του κινδύνου μη αποπληρωμής του ποσού του δανείου⁴⁴ πρέπει να ληφθούν υπόψη για το χαρακτηρισμό ή μη μιας χορήγησης δανείου ως κρατικής ενίσχυσης. Αν οι παραπάνω παράμετροι δεν λαμβάνονται υπόψη ή καταστρατηγούνται, τότε ουσιαστικά η επιχείρηση πρέπει να θεωρηθεί ότι λαμβάνει κρατική ενίσχυση.

Δύο είναι οι παράμετροι που ορίζουν συνήθως τον κίνδυνο που συνεπάγεται κάθε δανειακή διευκόλυνση: α) Ο συμφωνηθείς τόκος και β) η ασφάλεια έναντι του κινδύνου μη αποπληρωμής του δανείου. Αυτές οι αρχές θα ισχύουν επίσης και στις περιπτώσεις όπου τα

⁴¹ Απόφαση της Επιτροπής 92/316/ΕΟΚ της 11ης Μαρτίου 1992 για τις ενισχύσεις του ομίλου Machines Francaises Lourdes n I 182, της 2 Ιουλίου 1992 .

⁴² Απόφαση της Επιτροπής 2002/345/ΕΚ της 25ης Απριλίου 2001, για την κρατική ενίσχυση που χορηγήθηκε στο Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato (τυπογραφείο και νομισματοκοπείο του κράτους) καθώς και σε ορισμένες θυγατρικές του επιχειρήσεις (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 126 της 13/05/2002 σ. 0001 – 0013) .

⁴³ Απόφαση της Επιτροπής 2002/346/ΕΚ της 17ης Οκτωβρίου 2001, σχετικά με κρατική ενίσχυση της Γερμανίας υπέρ της Deckel Maho Seebach GmbH (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 126 της 13/05/2002 σ. 0014 – 0026) .

⁴⁴ Απόφαση της Επιτροπής 2003/284/ΕΚ της 11ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία χορήγησε η Ισπανία στη Sniace SA (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 108 της 30/04/2003 σ. 0035 – 0044) .

στοιχεία ενεργητικού που υποθηκεύονται ή ενεχυράζονται από την επιχείρηση δεν επαρκούν για την πλήρη εξόφληση του δανείου. Η διαδικασία εκτίμησης είναι παρόμοια με αυτή που εφαρμόζεται στην περίπτωση των εισφορών κεφαλαίου.

Το στοιχείο της ενίσχυσης ισούται με τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου που πρέπει να καταβάλει η επιχείρηση (το οποίο εξαρτάται από την οικονομική της θέση και την εγγύηση που είναι σε θέση να παράσχει για τη διασφάλιση του δανείου) και του επιτοκίου που πράγματι καταβάλλεται. Αυτό το αρχικό στάδιο ανάλυσης βασίζεται στην υπόθεση ότι σε περίπτωση αδυναμίας εξόφλησης του δανείου ο δανειστής θα ασκήσει το νόμιμο δικαίωμά του να εισπράξει τα ποσά που του οφείλονται. Στην ακραία περίπτωση που χορηγείται δάνειο σε μια εταιρία χωρίς εμπράγματα εξασφάλιση, πράγμα το οποίο δεν θα ήταν σε θέση να επιτύχει υπό κανονικές συνθήκες , τότε το δάνειο ισοδυναμεί ουσιαστικά με δωρεάν επιχορήγηση και η Επιτροπή το αντιμετωπίζει ανάλογα.

Για την διακρίβωση της ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης απαιτείται επιπρόσθετα και έρευνα των συνθηκών κάτω από τις οποίες ο δανειστής ενέκρινε το δάνειο.

1.3. 21.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ :

- Αν ο δανειστής χορηγήσει δάνειο ή αν εξαναγκαστεί να το κάνει όπως συμβαίνει στην περίπτωση που χορηγείται από πιστωτικά ιδρύματα του δημοσίου τομέα με όρους που δεν αποτελούν συνήθεις τραπεζικές πρακτικές , τότε υπάρχει ενίσχυση.

- Όταν σε μια δανειστική σύμβαση συναπτόμενη μεταξύ επιχείρησης και δημόσιας αρχής υπάρχει ρήτρα σύμφωνα με την οποία η επιστροφή του δανείου (κατά κεφάλαιο και τόκους) θα εξαρτάται από την πραγματοποίηση κερδών από την

δανειοδοτούμενη επιχείρηση, τότε το δάνειο συνιστά μορφή κεκαλυμμένης συμμετοχής στο κεφάλαιο μιας επιχείρησης .⁴⁵

- Αποτελεί κρατική ενίσχυση και μάλιστα κεκαλυμμένη μορφή δανείου, η περίπτωση όπου το δημόσιο παραιτείται από το δικαίωμα είσπραξης απαιτήσεων από μια επιχείρηση, ώστε να αποφευχθεί η θέση της σε πτώχευση ή υπό άλλη μορφή συλλογικής διαδικασίας ικανοποίησης των πιστωτών.

- Αποτελεί μορφή δανείου, η διαγραφή του δανείου⁴⁶ και των χρεών μιας επιχείρησης από πιστωτικό ίδρυμα του δημοσίου τομέα, καθώς επίσης και η επ' αόριστον παράταση της πληρωμής της πρώτης δόσης του δανείου.⁴⁷

1.3.22 ΑΠΟΔΟΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το κράτος όπως και κάθε άλλος επενδυτής επιχειρηματικού κεφαλαίου, πρέπει να προσδοκά ότι τα κεφάλαια που επενδύει θα του αποφέρουν την κανονική αποδοτικότητα υπό την μορφή μερισμάτων ή ανατίμησης των επενδυμένων κεφαλαίων. Το ποσοστό της απόδοσης υπολογίζεται με βάση το καθαρό κέρδος (μετά τις υποτιμήσεις, αλλά πριν από τη φορολογία και τη διάθεση των αποτελεσμάτων) εκφραζόμενο ως ποσοστό επί των στοιχείων του ενεργητικού που χρησιμοποιήθηκαν. Υπάρχει δηλαδή μια μονάδα μέτρησης που είναι ουδέτερη με σεβασμό στη μορφή της

⁴⁵ Απόφαση της Επιτροπής υπ αριθμ' 96/236 της 31ης Οκτωβρίου 1995, Hamburger Stahlwerke GmbH του Αμβούργου (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 078 της 28/03/1996 σ. 0031 - 0043) .

⁴⁶ Απόφαση της Επιτροπής 2003/261/ΕΚ της 27ης Νοεμβρίου 2002, σχετικά με κρατική ενίσχυση που χορήγησε η Γερμανία υπέρ της Ambau Stahl- und Anlagenbau GmbH (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 103 της 24/04/2003 σ. 0050 – 0062) .

⁴⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την ελληνική Κυβέρνηση προς δύο εταιρίες παραγωγής λιπασμάτων ΕΕΕΚ C 82, της 14 Μαρτίου 1997 , σελ 5 επ.

χρηματοδότησης που χρησιμοποιεί κάθε επιχείρηση που στις δημόσιες επιχειρήσεις μπορεί να αποφασιστεί να εφαρμοστεί για λόγους άσχετους με την εμπορική λογική. Αν αυτή η απόδοση δεν είναι προβλέψιμη βραχυπρόθεσμα ούτε καν μακροπρόθεσμα και δεν γίνεται καμία ενέργεια θεραπείας από την κρατική πλευρά, τότε μπορεί να συναχθεί ότι η επιχείρηση χρηματοδοτείται άμεσα από το κράτος. Βέβαια υπάρχουν πάντοτε δυσκολίες στον υπολογισμό λόγω των διαφορών στις κεφαλαιουχικές αγορές και των διαφορών στα επιτόκια μεταξύ των κρατών μελών.

Αν μια ιδιωτική επιχείρηση αντιμετώπιζε ανεπαρκή ποσοστά απόδοσης των κεφαλαίων της, θα υποχρεωνόταν να λάβει μέτρα βελτίωσης της κατάστασης, κυρίως μέσω ενός σχεδιασμού για την αύξηση της συνολικής αποδοτικότητας της. Εάν μια δημόσια επιχείρηση παρουσιάζει ανεπαρκές ποσοστό απόδοσης και παρά ταύτα γίνεται αποδέκτρια επενδυτικών κινήτρων, η Επιτροπή θα μπορούσε να θεωρήσει ότι υπάρχει στοιχείο ενίσχυσης . Στην περίπτωση αυτή η δημόσια επιχείρηση χρηματοδοτείται με ευνοϊκότερους όρους από τους ισχύοντες στην αγορά.⁴⁸

Όταν το κράτος παραιτείται από το δικαίωμά του να εισπράξει μερίσματα από μια δημόσια επιχείρηση και τα παρακρατηθέντα κέρδη που έχουν προκύψει δεν αποδίδουν το αναμενόμενο ποσοστό απόδοσης, τότε η εν λόγω εταιρεία επιδοτείται στην πράξη από το κράτος. Το κράτος ίσως θεωρεί ότι είναι προτιμότερο για λόγους άσχετους από την εμπορική λογική να παραιτηθεί από τα δικαιώματα του όσον αφορά τα μερίσματα αντί να εισφέρει σε συστηματική βάση κεφάλαια στην εταιρία . Το τελικό αποτέλεσμα είναι όμως το ίδιο και αυτή η συστηματική «χρηματοδότηση»

⁴⁸ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές κοινότητες . Τόμος ΙΙΑ – Κανόνες που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις, Βρυξέλλες, 2000 .

πρέπει να αντιμετωπιστεί με ανάλογο με τις εισφορές κεφαλαίου τρόπο .

Η αρχή του ιδιώτη επενδυτή εφαρμόζεται και όταν το κράτος παραιτείται από την απόδοση μιας επένδυσης, ενώ ένας ιδιώτης επενδυτής θα την επεδίωκε. Η Επιτροπή στην απάντησή της στην γραπτή ερώτηση υπ' αριθμ. 48 της 27^{ης} Ιουνίου 1963 του κ. Burgbacher σχετικά με την περίπτωση που το δημόσιο αρνείται εν όλω ή εν μέρει την απόδοση κεφαλαίου μιας κρατικής επιχείρησης ή οιασδήποτε άλλης δημόσιας επιχείρησης, έκρινε ότι μια τέτοια άρνηση είναι δυνατό να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση. Αυτό θα μπορούσε να γίνει αντιληπτό στο μέτρο που ένας ιδιοκτήτης ή μέτοχος του ιδιωτικού τομέα ευρισκόμενος σε μια ανάλογη κατάσταση και ενεργώντας με βάση συλλογισμούς οικονομικής φύσης δεν θα αρνούνταν ή θα αρνούνταν σε περιορισμένο βαθμό την απόδοση του κεφαλαίου του. Με άλλα λόγια η άρνηση στην οποία θα προέβαινε το κράτος εμφανίζεται στην συγκεκριμένη περίπτωση όχι ως αποτέλεσμα συλλογισμών οικονομικής τάξης αλλά ως αποτέλεσμα πολιτικών σκοπιμοτήτων.⁴⁹

Στην απόφαση της westdeutsche Landesbank⁵⁰ η Επιτροπή συμπέρανε ότι η απόδοση ύψους 0,6 % που ζήτησε το ομοσπονδιακό κράτος της Βόρειας Ρηνανίας-Βεσφαλίας είναι χαμηλότερη από αυτή που θα προσδοκούσε ένας ιδιώτης επενδυτής εισφέροντας κεφάλαια στην κεφαλαιακή βάση της τράπεζας. Η παραίτηση από την είσπραξη του ανάλογου εισοδήματος αποτελεί ενίσχυση.

⁴⁹ MATTERA Alfonso : Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά : Οι κανόνες και η λειτουργία της (σε μετάφραση Αριστοτέλη Γαβριλιάδη και Βασίλη Μαραγκού), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1992 , σελ. 94 .

⁵⁰ Απόφαση της Επιτροπής 2000/392 της 8ης Ιουλίου 1999, σχετικά με μέτρο που έθεσε σε εφαρμογή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υπέρ της Westdeutsche Landesbank Girozentrale (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 23 -6- 2000) .

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 οι Landesbanden είχαν λάβει κεφάλαια από τους μετόχους τους, τα αντίστοιχα γερμανικά ομόσπονδα κράτη, μέσω μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων των ομόσπονδων κρατών, όπως οργανισμών ενυπόθηκτης πίστης. Με τις μεταβιβάσεις αυτές αυξήθηκαν τα ίδια κεφάλαια των Landesbanden, το ύψος των οποίων είναι καθοριστικό για τη δανειοδοτική τους ικανότητα, και έτσι μπόρεσαν να επεκτείνουν σημαντικά τις δραστηριότητές τους. Ιδιωτικές τράπεζες είχαν καταγγείλει ότι τα οικεία ομόσπονδα κράτη χορηγούσαν κεφάλαια υπό ευνοϊκούς όρους, παρέχοντας έτσι ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις σχετικές Landesbanden. Η επιτροπή αρχικά αμφέβαλε ως προς το κατά πόσο τα ομοσπονδιακά κράτη είχαν λάβει επαρκές αντάλλαγμα για το κεφάλαιο που μεταβίβασαν, δηλαδή για το κατά πόσο η απόδοση πρέπει να θεωρηθεί «κανονική» για το είδος των κεφαλαίων κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Αν οι αποδόσεις είναι πράγματι χαμηλότερες από τις τιμές της αγοράς, η διαφορά θα πρέπει να θεωρηθεί ως ενίσχυση.

1.3.23 ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΜΕ ΕΥΝΟΪΚΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ⁵¹

Το στοιχείο της κρατικής ενίσχυσης μπορεί να παρεισφρήσει τόσο στην περίπτωση της πώλησης γηπέδων-οικοπέδων που ανήκουν στο δημόσιο, αλλά αφορά και τις περιπτώσεις της δημόσιας εξαγοράς γηπέδων, οικοπέδων και κτιρίων και της ενοικίασης ή της χρηματοδοτικής μίσθωσης των ακινήτων αυτών από τις δημόσιες αρχές.⁵² Επίσης :

⁵¹ HANCHER Leigh, OTTERVANGER Tom, Piet jan Slot : European Practice Library: EC State Aids, Chancery Law Publishing, London, 1993, pages 38-9 .

⁵² Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με στοιχεία κρατικής ενίσχυσης στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές (97/C 209/03) .

α) κάθε πώληση δημοσίων εκτάσεων από τις δημόσιες αρχές η οποία δεν πραγματοποιείται βάσει ανοικτού και άνευ όρων διαγωνισμού, με επιλογή της υψηλότερης ή μοναδικής προσφοράς και

β) κάθε πώληση η οποία, ελλείψει ανάλογης διαδικασίας, πραγματοποιήθηκε με τίμημα μικρότερο της αγοραίας αξίας όπως αυτή καθορίστηκε από ανεξάρτητους εκτιμητές .⁵³

Στο ευρύτερο πλαίσιο της χορήγησης κρατικών ενισχύσεων σε επαγγελματίες του κλάδου των ακινήτων, η Επιτροπή έκρινε όσον αφορά το πρόγραμμα English Partnerships, ότι η χρηματοδότηση που απέβλεπε στην κάλυψη της κατ' εκτίμηση διαφοράς μεταξύ της αξίας του αναξιποίητου περιουσιακού στοιχείου συν το κόστος της ανάπτυξης του και της εικαζόμενης μικρότερης αξίας του ολοκληρωμένου έργου συνιστά κρατική ενίσχυση. Σύμφωνα με το εν λόγω πρόγραμμα, η προτεινόμενη χρηματοδότηση αποτελεί κίνητρο για την ανάληψη εργασιών από επενδυτές / επαγγελματίες του κλάδου των ακινήτων σε χώρο ο οποίος, λόγω της φύσεως ή της γεωγραφικής του θέσης, δεν προσελκύει τους ιδιώτες επενδυτές.⁵⁴ Επιπλέον σύμφωνα με την Επιτροπή για να συντρέχει το στοιχείο της κρατικής ενίσχυσης θα πρέπει ο αποδέκτης να προσπορίζεται οικονομικό πλεονέκτημα συνδεδεμένο με τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες και το οποίο να μπορεί να οδηγήσει σε στρέβλωση του ανταγωνισμού .

⁵³ Απόφαση της Επιτροπής 2002/14/EK της 12ης Ιουλίου 2000, σχετικά με την κρατική ενίσχυση που χορήγησε η Γαλλία υπέρ του ομίλου Scott Paper . SA/Kimberly-Clark (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 012 της 15/01/2002 σ. 0001 – 0032) και

- Απόφαση της Επιτροπής 2002/936/EK της 19ης Ιουνίου 2002, για την κρατική ενίσχυση που σκοπεύει να χορηγήσει η Ισπανία υπέρ των επιχειρήσεων BBE και BBG για την κατασκευή ενός θερμικού σταθμού συνδυασμένου κύκλου (Bahía de Bizcaia Electricidad — BBE) και ενός εργοστασίου επανεξαέρωσης (Bahía de Bizcaia Gas — BBG) στον λιμένα του Μπιλμπάο (Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 329 της 05/12/2002 σ. 0010 – 0021) .

⁵⁴ Απόφαση της Επιτροπής της 22ας Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με το καθεστώς ενισχύσεων C 39/99 (ex E 2/97) Ηνωμένο Βασίλειο, 'English Partnerships (EP) στο πλαίσιο του Partnerships Investment Programme (PIP)', εφεξής καθεστώς 'EP/PIP' (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 20.6.2000 L 145/27) .

1.3.24 ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΕΞΑΓΩΓΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ

Η επικινδυνότητα των επιδοτήσεων των εξαγωγών έγκειται στο ότι μπορούν να επηρεάσουν άμεσα τον ανταγωνισμό μεταξύ ανταγωνιζόμενων δυνητικών προμηθευτών αγαθών και φορέων παροχής υπηρεσιών. Επίσης, οι εξαγωγικές ενισχύσεις εκτός της Κοινότητας δεν επηρεάζουν μόνο τον ανταγωνισμό εντός της Κοινότητας, αλλά και την ανταγωνιστικότητα των εξαγωγέων της τελευταίας έναντι εκείνων των εμπορικών της εταίρων. Στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μπορούν να προκύψουν όχι μόνο μεταξύ εξαγωγέων των διάφορων κρατών μελών στις συναλλαγές τους εντός και εκτός της Κοινότητας, αλλά και μεταξύ επιχειρήσεων ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στην Κοινότητα.

Σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής την σχετική με την βραχυπρόθεσμη ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων⁵⁵, οι παράγοντες που ενδέχεται να στρεβλώσουν τον ανταγωνισμό υπέρ κρατικών ή υποστηριζόμενων από το κράτος επιχειρήσεων ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων είναι πολύ και ποικιλόμορφοι .

Τα οικονομικά οφέλη που αναφέρονται ανωτέρω όσον αφορά τους εμπορεύσιμους κινδύνους, επηρεάζουν τον τομέα της ενδοκοινοτικής παροχής υπηρεσιών. Επίσης, δημιουργούν διαφορές όσον αφορά τη διαθέσιμη ασφαλιστική κάλυψη για εμπορεύσιμους κινδύνους στα μεμονωμένα κράτη μέλη, στρεβλώνοντας με τον τρόπο αυτό τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων στα κράτη μέλη και ασκώντας δευτερογενείς επιδράσεις στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, ανεξάρτητα από το κατά πόσο πρόκειται για εξαγωγές εντός ή εκτός της Κοινότητας. Οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 92 της συνθήκης ΕΚ δεν εφαρμόζονται στις ενισχύσεις για την ασφάλιση εμπορεύσιμων κινδύνων. Τα στρεβλωτικά αποτελέσματα των ενισχύσεων αυτών στην Κοινότητα υπερακοντίζουν κάθε πιθανό εθνικό ή κοινοτικό συμφέρον για την υποστήριξη των εξαγωγών. Η παραπάνω

⁵⁵ Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 281 της 17/09/1997 σ. 0004 – 0010

άποψη επιβεβαιώθηκε από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση C-63/89 .

1.3.25 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Χορηγώντας ενισχύσεις σε ορισμένες επιχειρήσεις ή κλάδους παραγωγής για την προώθηση της απασχόλησης, οι αρμόδιες αρχές τους απαλλάσσουν από ένα μέρος του κόστους κάλυψης της μισθοδοσίας των εργαζομένων τους και με τον τρόπο αυτό τους παρέχουν χρηματοδοτικά πλεονεκτήματα που βελτιώνουν την ανταγωνιστική τους θέση. Στο μέτρο που προϊόντα ή υπηρεσίες των εν λόγω επιχειρήσεων μπορούν να καταστούν ανταγωνιστικά έναντι εκείνων των επιχειρήσεων άλλων κρατών, οι ενισχύσεις αυτές ενδέχεται να αλλοιώσουν τον ανταγωνισμό και να οδηγήσουν σε καταχρήσεις των διατεθέντων πόρων σε κινητές επενδύσεις, στη μεταφορά της ανεργίας από τη μια χώρα στην άλλη και στη μεταφορά των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Οι ενισχύσεις στην απασχόληση μπορεί να έχουν αρνητικές συνέπειες σε μακροοικονομικό επίπεδο που να υπερκαλύπτουν τις άμεσες θετικές επιπτώσεις από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η πιθανή απορρόφησή τους από τις μη ενδεδειγμένες περιοχές έρχεται σε αντίθεση με το στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Εξάλλου θα πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια ώστε η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων να μη δημιουργήσει κλιμάκωση επιδοτήσεων που θα τις καταστήσουν αναποτελεσματικές και θα οδηγήσουν σε κατασπατάληση των δημοσίων πόρων των μεν και των δε. Επίσης εφόσον χορηγούνται ανεξέλεγκτα οι ενισχύσεις είναι πιθανό να μεταφέρουν απλώς το πρόβλημα της ανεργίας , χωρίς να συμβάλλουν στην επίλυση του στην ΕΚ.

Προβλήματα προκύπτουν σχετικά με την διάκριση μεταξύ της επιλεκτικής οικονομικής πολιτικής και των μέτρων γενικής εφαρμογής⁵⁶.

⁵⁶ BAUDENBACHER Carl : A brief Guide to European State Aid Law, The Hague : Kluwer Law International, 1997, page 21 .

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πόσο δύσκολος είναι αυτός ο διαχωρισμός αποτελούν οι ενισχύσεις απασχόλησης σχετικά με την πρόσληψη γυναικών ή μακροχρόνια ανέργων. Αν αυτά τα μέτρα έχουν επιλεκτικά αποτελέσματα, επειδή για παράδειγμα πολλές σφαίρες της επιχειρηματικής δραστηριότητας απασχολούν υψηλά ποσοστά γυναικών πάνω από τον μέσο όρο, τότε μπορεί να υφίσταται κρατική ενίσχυση κατ' άρθρον 87 ΣυνθΕΚ. Η μετονομασία ενός τέτοιου μέτρου σε «οικονομική πολιτική», δεν θα το απαλλάξει από τον έλεγχο του ευρωπαϊκού δικαίου.

Μορφές ενισχύσεων στην απασχόληση μπορούν να αποτελέσουν οι πριμοδοτήσεις (εφάπαξ καταβολές ή σε μηνιαίες δόσεις) και απαλλαγές από ορισμένες επιχειρήσεις όσον αφορά την καταβολή των εργατικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης ή ορισμένων φόρων ή ακόμη από συνδυασμό και των δύο.

1.3.26 ΚΑΤΑΚΥΡΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Τέλος, συγκαταλέγονται στην θεωρία⁵⁷ ως ενισχύσεις και οι κατά αυθαίρετο τρόπο διενεργούμενες κατακυρώσεις δημοσίων έργων ή κρατικών προμηθειών σε ανάδοχο, ο οποίος είτε δεν πληρούσε τους όρους της προκήρυξης είτε δεν υπέβαλλε την αντικειμενικά πιο συμφέρουσα προσφορά σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη σχετική προκήρυξη κριτήρια. Πράγματι, με τις κατακυρώσεις αυτές ενισχύεται παράνομα ο ανάδοχος εις βάρος των υπολοίπων ανταγωνιστών που συμμετείχαν στον διαγωνισμό.

1.3.27 ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΩΝ ΩΣ ΜΕΤΡΑ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Κατά κανόνα οι διαδικασίες συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ. Όταν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι απορρέουν για την επιχείρηση πλεονεκτήματα από την εφαρμογή του δικαίου της

⁵⁷ MATTERA Alfonso : Le marche unique europeen, 2eme edition, Paris, 1990, page 67 .

πτώχευσης, τα οποία δεν μπορεί να τα χαρακτηρίσει ως ενισχύσεις, τα λαμβάνει υπόψη της μόνο για να προσδιορίσει αν οι σχεδιαζόμενες για την ίδια επιχείρηση ενισχύσεις είναι πραγματικά αναγκαίες .

Ορισμένες ωστόσο διαδικασίες συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών πληρούν όλες τις προϋποθέσεις και συνεπώς εντάσσονται στο πεδίο εφαρμογής του ως άνω άρθρου.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο ιταλικός νόμος 95/79 της 3^{ης} Απριλίου 1979, γνωστός ως νόμος Prodi.⁵⁸

Τα παραπάνω μέτρα παρείχαν στην επιχείρηση ένα ή περισσότερα πλεονεκτήματα υπό μορφή κρατικής εγγύησης, μειωμένου φορολογικού συντελεστή, απαλλαγής από την υποχρέωση καταβολής προστίμων και άλλων χρηματικών ποινών λόγω καθυστέρησης καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, ολικής ή μερικής άφεσης χρέους εκ μέρους του δημοσίου ή των δημοσίων οργανισμών. Επιτρέπουν την επιχείρηση να συνεχίσει τις οικονομικές της δραστηριότητες υπό περιστάσεις υπό τις οποίες θα αποκλειόταν η δυνατότητα αυτή, αν εφαρμοζόταν οι κανόνες του κοινού πτωχευτικού δικαίου, αφού τα παραπάνω πλεονεκτήματα δεν θα μπορούσε να πετύχει καμία άλλη αφερέγγυα επιχείρηση υπαγόμενη στους κανόνες του κοινού πτωχευτικού δικαίου. Επιπλέον, αν στις επιχειρήσεις αυτές είχαν εφαρμοστεί οι προβλεπόμενες από το πτωχευτικό δίκαιο διαδικασίες, θα είχαν υποσκελιστεί στην αγορά από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις

⁵⁸ Ο νόμος αυτός προβλέπει διαδικασία έκτακτης διαχείρισης –*amministrazione straordinaria* - για τις αφερέγγυες επιχειρήσεις που απασχολούν τουλάχιστον 300 εργαζόμενους και που τα χρέη τους υπερβαίνουν αφενός το ποσό των 80.444 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών και αφετέρου το πενταπλάσιο του καταβεβλημένου κεφαλαίου της εταιρίας. Κατά το άρθρο 1 § 1 του ν. 95/79, δανειστές πρέπει να είναι πιστωτικά ιδρύματα ή οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης ή πρόνοιας ή εταιρίες των οποίων την πλειοψηφία των μετοχών κατέχει το δημόσιο.

Σε περίπτωση ύπαρξης ομίλου επιχειρήσεων, όταν μια εταιρία πληροί, σύμφωνα με το νόμο 95/79, τις προϋποθέσεις υπαγωγής της υπό καθεστώς έκτακτης διαχείρισης, επιτρέπεται να τεθούν υπό την ίδια διαδικασία και άλλες αφερέγγυες εταιρίες του ίδιου ομίλου, ακόμη κι αν δεν ανταποκρίνονται στα κριτήρια σχετικά με τον αριθμό των μισθωτών και το ύψος των χρεών.

άλλων κρατών μελών, στοιχείο που αποδεικνύει την αρνητικότητα των επιπτώσεων των διαδικασιών αυτών στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Οι διατάξεις του παραπάνω νομοθετήματος αφορούν ορισμένη κατηγορία επιχειρήσεων που μπορούν να υπαχθούν στην εν λόγω διαδικασία έκτακτης διαχείρισης, με βάση την εξουσία εκτίμησης που διαθέτουν οι εθνικές αρχές, και τις επιτρέπουν να συνεχίσουν, μολονότι είναι αφερέγγυες, τη λειτουργία τους.

1.3.28 ΕΚΤΑΚΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η ενδεχόμενη απώλεια φορολογικών εσόδων, που έχει ως συνέπεια για το δημόσιο η εφαρμογή της έκτακτης διαχείρισης στις μεγάλες προβληματικές επιχειρήσεις ως ρύθμιση που αποκλίνει από το εθνικό πτωχευτικό δίκαιο, θεωρείται επαρκές νομικό έρεισμα για τον χαρακτηρισμό της ως ενίσχυση. Η απώλεια των φορολογικών εσόδων για το δημόσιο επέρχεται λόγω της απόλυτης απαγόρευσης των ατομικών αναγκαστικών εκτελέσεων και λόγω της αναστολής της τοκοφορίας για όλα τα χρέη της ωφελούμενης επιχείρησης. Η παραπάνω συνέπεια είναι συμφυής προς κάθε νομικό σύστημα που χαράσσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο οργανώνονται οι σχέσεις μεταξύ της αφερέγγυας επιχείρησης και του συνόλου των δανειστών της και οδηγεί αυτόματα στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για πρόσθετη άμεση ή έμμεση χρηματοοικονομική επιβάρυνση του δημοσίου.

1.3.29 ΕΓΓΥΗΣΗ ΜΕΡΙΣΜΑΤΩΝ

1.3.30 ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ

1.3.31 Η ΕΠΙΒΟΛΗ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΙΑΣ ΤΙΜΗΣ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝ, συνιστά έμμεση επιδότηση στον παραγωγό.

1.3.32 ΦΙΛΙΚΟΣ ΔΙΑΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΟΦΕΙΛΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

1.3.33 ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΚΟΥΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ πχ από μια δημόσια επιχείρηση, εάν σε ανάλογες περιπτώσεις ιδιώτης πιστωτής ενεργών

μόνο βάσει οικονομικών εκτιμήσεων δεν θα παραιτούνταν των δικαιωμάτων του ή τουλάχιστον όχι κατά την ίδια έκταση.

1.3.34 ΣΥΝΑΨΗ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Η σύναψη αποκλειστικών συμβάσεων με ιδιωτικές επιχειρήσεις για την παροχή υπηρεσιών ή προϊόντων προς τους δημόσιους φορείς είναι δυνατό να εξασφαλίζει οικονομικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις αυτές αν οι αμοιβές για τις εν λόγω δραστηριότητες είναι υψηλότερες από τις επικρατούσες στην αγορά. Οι συμβάσεις αυτές είναι δυνατό να συμβάλλουν απλώς στην επιβίωση των αποδεκτών τους και να τους παρασχίσουν τη δυνατότητα να προβαίνουν σε διασταυρούμενες επιδοτήσεις μεταξύ των εμπορικών τους δραστηριοτήτων.⁵⁹

Κλασική σχετικά με την εξεταζόμενη περίπτωση είναι η απόφαση της Επιτροπής που αφορούσε έναν αποδέκτη της εν λόγω ενίσχυσης που δραστηριοποιούνταν στον τομέα της κατασκευής κερμάτων, στον οποίο δεν υπάρχουν ενδοκοινοτικές συναλλαγές. Εντούτοις στον δικαιούχο της εν λόγω ενίσχυσης ανατέθηκαν, κατόπιν διαγωνισμού δυο συμβάσεις με τρίτες χώρες και υπάρχουν υπόνοιες ότι υπερίσχυσε των ευρωπαϊών ανταγωνιστών του μέσω των διασταυρουμένων επιδοτήσεων.⁶⁰

1.3.35 ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΟΥΣ

Οι όροι με τους οποίους παρέχεται σε μια επιχείρηση πρόσβαση στις κρατικές υποδομές και δυνατότητα εκμετάλλευσής τους είναι δυνατό να συνιστούν οικονομικό πλεονέκτημα.

Οι επιχειρήσεις στις οποίες επιτρέπεται να επωφεληθούν οικονομικά από την υπάρχουσα κρατική υποδομή, για παράδειγμα με τη μεταφορά των εγκαταστάσεων τους σε πάρκο επιχειρήσεων (όπως

⁵⁹ Απόφαση Επιτροπής 64/98 Απόφαση της Επιτροπής σχετικά με ενισχύσεις στο Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato .

⁶⁰ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πολιτική Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, 1998, σελ 85 .

συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις στις υπό εξέταση χώρες), εξασφαλίζουν ένα πλεονέκτημα που συνήθως τους παρέχεται άνευ ανταλλάγματος. Είναι πιθανή η ύπαρξη ενίσχυσης όταν οι παρεχόμενες υποδομές απευθύνονται αποκλειστικά σε μια ή περισσότερες εξειδικευμένες επιχειρήσεις χωρίς να είναι ανοικτή η πρόσβαση σ' αυτές σε κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη .

Σε σχετική υπόθεση η Επιτροπή τόνισε ότι ορισμένα μέτρα ανάπτυξης της υποδομής που ελήφθησαν ειδικά για κάποια επιχείρηση προς εξυπηρέτηση των εξατομικευμένων αναγκών της αποτελούν κρατική ενίσχυση. Επίσης, διατύπωσε αμφιβολίες για το πόσο ένας ιδιώτης επενδυτής θα παρείχε δωρεάν, σε οποιαδήποτε επιχείρηση εγκατεστημένη στο πάρκο επιχειρήσεων, υποδομή ειδικά προσαρμοσμένη στις ανάγκες της .

Όσον αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη εγκαταστάσεων καλωδιοκίνητου σιδηροδρόμου στην επαρχία BOLZANO, η Επιτροπή έκρινε ότι εν γένει οι ενισχύσεις αυτού του είδους πρέπει να θεωρούνται ως κρατικές ενισχύσεις προς τους ιδιοκτήτες και φορείς εκμετάλλευσης, καθότι ο στόχος της εν λόγω δραστηριότητας συνάπτεται με τον τουρισμό και είναι σαφώς εμπορικός και ανταγωνιστικός.

Χαράσσοντας μια διαχωριστική γραμμή, η Επιτροπή έκρινε στην υπόθεση Lenzing Lyozell ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν υφίσταται κρατική ενίσχυση, επειδή το τίμημα που κατέβαλε η ως άνω εταιρία για τη λήψη βασικών μέσων υποδομής και λειτουργίας, όπως η ηλεκτρική ενέργεια, ο ατμός , το βιομηχανικό νερό , η ψύξη, ο πεπιεσμένος αέρας, η επεξεργασία νερού και η διάθεση αποβλήτων αντιστοιχεί στις κανονικές τιμές της αγοράς.⁶¹ Επιπλέον η Επιτροπή απέκλεισε το ενδεχόμενο κρατικής ενίσχυσης υπό μορφή διάθεσης

⁶¹ Απόφαση της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 2000, σχετικά με κρατική ενίσχυση την οποία χορήγησε η Αυστρία στην Lenzing Lyocell GmbH & Co. KG (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 8.2.2001 L 38/33) .

συγκεκριμένων υποδομών, καθ' ότι η LLG κατέβαλε δίκαιο οικονομικό αντίτιμο για το γεγονός ότι επωφελείται από τη σύνδεση στην υποδομή.⁶²

1.3.36 ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Κρίθηκε από την Επιτροπή, ότι η δημόσια στήριξη σε διαχειριστές υποδομών που τους επιτρέπει να παρέχουν μια συγκεκριμένη υπηρεσία (πχ κατασκευή και λειτουργία αυτοκινητόδρομων με διόδους) δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση, εφ' όσον ο διαχειριστής της υποδομής επελέγη μέσω διαγωνισμού υποβολής προσφορών, χωρίς διακρίσεις και ανοιχτού σε όλους όσους πράγματι υποβάλλουν ή μπορούν να υποβάλουν προσφορές.⁶³ Όταν δεν δημοσιεύεται πρόσκληση υποβολής προσφορών, η Επιτροπή μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις να κρίνει ότι η χρηματοδότηση από τον δημόσιο τομέα αντιπροσωπεύει την τιμή της αγοράς, εφ' όσον η κρατική στήριξη έχει αποτιμηθεί από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα βάσει γενικώς αποδεκτών δεικτών της αγοράς και προτύπων αποτίμησης και έχει διαπιστωθεί ότι αντιστοιχεί στην ελάχιστη τιμή που καταβάλλεται για την παροχή της συγκεκριμένης υπηρεσίας ή προϊόντος.⁶⁴

1.3.37 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΓΙΑ ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΧΩΡΩΝ

Στην υπ' αριθμ 24/98 υπόθεση που αφορούσε χρηματοδότηση επιχείρησης που πραγματοποιεί εργασίες απορρύπανσης χώρου, η Επιτροπή αποφάσισε ότι είχε παρασχεθεί στον ιδιοκτήτη του χώρου

⁶² ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : XXX Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού, Βρυξέλλες , Λουξεμβούργο, 2001, σελ 111 .

⁶³ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πολιτική Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, 1999, σελ 88 .

⁶⁴ Υποθέσεις N 517/98 South Wales European Freight Terminal EEC 81 της 24.3.1999 και N 121/99-Αυστρία EE C 245 της 28.8.1999 .

αυτού οικονομικό πλεονέκτημα με τη μορφή εξοικονόμησης ενός μέρους του κόστους απορρύπανσης.

1.3.38 ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΠΟΣΟ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ

Η Επιτροπή θεώρησε ότι ένα ισπανικό καθεστώς φορολογικής μείωσης που προϋπόθετε ως ελάχιστο ποσό επένδυσης το ποσό του ενός εκατ. ΕΥΡΩ έχει ειδικό χαρακτήρα, επειδή στην πράξη περιοριζόταν η εφαρμογή του μόνο σε επενδύσεις που είχαν τη δυνατότητα συγκέντρωσης μεγάλων κεφαλαίων. Η επιλεκτικότητα αυτή δεν δικαιολογείται από το χαρακτήρα ή τη συνολική διάρθρωση του φορολογικού συστήματος, στα πλαίσια του οποίου συντελείται η εξαίρεση. Το γεγονός ότι μόνο οι μεγάλοι επενδυτές μπορούν να γίνουν αποδέκτες του φορολογικού αυτού κινήτρου, προσδίδει στο μέτρο ειδικό χαρακτήρα, ο οποίος με τη σειρά του το καθιστά κρατική ενίσχυση.

1.3.39 ΚΑΛΥΨΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΓΕΙΤΟΝΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Στην απόφασή της σχετικά με το καθεστώς ενίσχυσης από την ολλανδική κυβέρνηση των ολλανδικών πρατηρίων βενζίνης που βρίσκονταν κοντά στα γερμανικά σύνορα λόγω της προβαλλόμενης μείωσης του κύκλου εργασιών τους συνέπεια των υψηλότερων ολλανδικών φόρων κατανάλωσης, η Επιτροπή υπογράμμισε ότι οι κρατικές ενισχύσεις δεν μπορεί να χρησιμοποιούνται ως αποζημίωση των μεθοριακών εταιριών για τις φορολογικές διαφορές μεταξύ των χωρών.⁶⁵

1.3.40 Η ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΟΥ ΣΥΝΕΠΑΓΕΤΑΙ Η ΕΚΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

⁶⁵ Απόφαση 1999/705/ΕΚ της Επιτροπής, της 20ής Ιουλίου 1999, σχετικά με την κρατική ενίσχυση την οποία εφάρμοσαν οι Κάτω Χώρες υπέρ 633 ολλανδικών πρατηρίων υγρών καυσίμων ευρισκόμενων πλησίον των γερμανικών συνόρων (Επίσημη Εφημερίδα L 280 της 30.10.1999) .

1.3.41 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Συνήθως τέτοιου είδους ενισχύσεις δεν αποτελούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ. Το στοιχείο της επιλεκτικότητας πρέπει να βασίζεται σε μια προοπτική εκ των υστέρων.

Οι ενισχύσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να συνδέονται αποκλειστικά και να περιορίζονται μονάχα στο άμεσο κόστος της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Ενισχύσεις για ειδική επαγγελματική εκπαίδευση που εντάσσεται εκτός των πλαισίων της κλασσικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και απευθύνεται στην κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών συγκεκριμένων επιχειρήσεων, τομέων ή περιοχών αποτελούν κρατικές ενισχύσεις.

1.3.42 ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1.3.43 ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Η ιδιωτικοποίηση ενός τμήματος του δημόσιου τομέα όχι μόνο, ανήκει στην διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, κατά το άρθρο 222 ΣυνθΕΚ αλλά και δεν έχει κανονικά τέτοιο χαρακτήρα κρατικής ενίσχυσης. Δεν χρειάζεται επομένως να ενημερωθεί προηγουμένως ή Επιτροπή, κατά το άρθρο 93 παρ. 3 ΣυνθΕΚ. Δεν πρόκειται, κατά την Επιτροπή, για κρατική ενίσχυση, όταν συντρέχουν οι εξής τρεις όροι:⁶⁶

- Η μεταβίβαση διεξάγεται με ανεπιφύλακτο πλειοδοτικό διαγωνισμό, με διαφάνεια και χωρίς διακρίσεις·
- οι ενδιαφερόμενοι έχουν επαρκή χρόνο να προετοιμάσουν την προσφορά τους και να συλλέξουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες που τους δίνουν την δυνατότητα να προβούν στην ορθή εκτίμηση·
- Η επιχείρηση πωλείται στον πλειοδότη.

Όπου δεν συντρέχουν όλοι οι ανωτέρω όροι, δημιουργείται τεκμήριο ότι η ιδιωτικοποίηση ενέχει στοιχεία κρατικής ενίσχυσης.

⁶⁶ ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ Π.Δ.: Η Ελευθερία ανταγωνισμού στο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα, σελ 99.

Επίσης αποτελούν κρατικές ενισχύσεις οι περιπτώσεις συντελεσθισών ιδιωτικοποιήσεων σε τιμές χαμηλότερες της πραγματικής αξίας της πωληθείσας επιχείρησης ή συνδυαζόμενες με δωρεάν κρατικά ανταλλάγματα. Χαρακτηριστική για την περίπτωση αυτή είναι η απόφαση υπ' αριθμ. 93/349 της Επιτροπής στην υπόθεση ROVER .

1.3.46 ΑΣΚΗΣΗ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ

Ένα γενικό μέτρο που εφαρμόζεται στο σύνολο της οικονομίας αποτελεί κρατική ενίσχυση αν δίνει έδαφος σε επιλεκτικές εφαρμογές . Η ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας στην παροχή του πλεονεκτήματος του επιτρέπει να ενταχθεί στην έννοια της κρατικής ενίσχυσης, ακόμη και αν οι αποδέκτριες εταιρίες του ευνοϊκού καθεστώτος δεν είναι προκαθορισμένες εκ των προτέρων.⁶⁷

Η Επιτροπή θεώρησε ότι ένα καθεστώς ενισχύσεων της Φιλανδίας, ανοιχτό σε όλες τις επιχειρήσεις όλων των τομέων δραστηριότητας όλων των περιοχών της χώρας, αποτελούσε ενίσχυση εντασσόμενη στο αρ. 87 ΣυνθΕΚ, γιατί οι αρμόδιες αρχές στον τομέα της απασχόλησης κατείχαν διακριτική ευχέρεια όσον αφορά το επίπεδο της παρεχόμενης ενίσχυσης και της διάρκειας της επιχορήγησης. Παρομοίως στην από 15 Ιουλίου 1990 υπ' αριθμ. 92/389 απόφασή της η Επιτροπή θεώρησε ότι ένα φορολογικό καθεστώς που αφορούσε τις συγχωνεύσεις επιχειρήσεων, το οποίο άφηνε μεγάλη διακριτική ευχέρεια στην Ιταλική κυβέρνηση και που στην πράξη δεν μπορούσε να εφαρμοστεί παρά μόνο στις μεγάλες επιχειρήσεις αποτελούσε κρατική ενίσχυση.

⁶⁷ GHÈROT Jean-Yves : Les aides d'etat dans les communautes europeennes, Economica, Paris, 1998, page 48 .

1.3.45 ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ⁶⁸

Οι μακροχρόνιες συμβατικές σχέσεις με κρατικές ή κρατικά ελεγχόμενες επιχειρήσεις μπορεί να εισαχθούν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, άμα παρέχουν προνομιακούς όρους ή προνομιακές τιμές προς τους αποδέκτες.

1.3.46 ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗ ΛΥΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ .

Διάταξη νόμου που προβλέπει τη μη εφαρμογή στις επιχειρήσεις ενός συγκεκριμένου ομίλου εταιριών των αναγκαστικού δικαίου κανόνων περί λύσης μιας ανώνυμης εταιρίας δεν αποτελεί γενικό μέτρο, αλλά μέτρο ειδικού χαρακτήρα που ελήφθη υπέρ των συγκεκριμένων αυτών επιχειρήσεων, με σκοπό να παραμείνουν στην αγορά, μη καταβάλλοντας τα χρέη τους προς το δημόσιο ή προς τις επιχειρήσεις του δημοσίου.

Χαρακτηριστική περίπτωση νομοθετικής πρόβλεψης παρεμπόδισης λύσης της εταιρίας αποτελεί το άρθρο 7 εδ. β, του ιταλικού νόμου υπ' αριθμ. 33 της 17^{ης} Φεβρουαρίου 1993 (ν.33/1993) ⁶⁹.

⁶⁸ HANCHER Leigh, OTTERVANGER Tom , Piet jan Slot : European Practice Library: EC State Aids, Chancery Law Publishing, London, 1997, page 37 .

⁶⁹ « Ο νόμος αυτός θέσπιζε τη μη εφαρμογή στις επιχειρήσεις του ιταλικού ομίλου EPIM - των υποχρεωτικών κανόνων των άρθρων 2446 και 2447 του ιταλικού αστικού κώδικα που αναφέρονται στους λόγους λύσης της ανώνυμης εταιρίας, σε περίπτωση μείωσης του μετοχικού της κεφαλαίου λόγω ζημιών.

Έτσι η θυγατρική εταιρία του παραπάνω ομίλου με την επωνυμία -BPM- κατόρθωσε, χάρη στην παραπάνω ρύθμιση, να αποφύγει τη λύση της και να παραμείνει στην αγορά, συνεχίζοντας τις δραστηριότητες της, ενώ κανονικά έπρεπε να τεθεί υπό εκκαθάριση και να εξαφανιστεί από την αγορά, εξέλιξη που θα αποτελούσε τη φυσιολογική κατάληξη οποιασδήποτε ιδιωτικής επιχείρησης.

Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 7, εδ. β, του νόμου 33/93 αποτελούσε παρέκκλιση από το γενικό καθεστώς θέσης ανωνύμων εταιριών υπό λύση και εκκαθάριση και επέτρεπε την επωφελούμενη επιχείρηση να δεχτεί εισφορές κεφαλαίου, καλύψεις ζημιών και νέες χρηματοδοτήσεις ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά κατά το άρθρο 87 (πρώην 92) της Συνθήκης και, ως εκ τούτου την προστάτευε από ενδεχόμενη πτώχευση και εκκαθάριση, μέχρις ότου βρεθεί ενδιαφερόμενος για να την εξαγοράσει, μολονότι η επιχείρηση δεν είχε πραγματοποιήσει ποτέ κέρδη και οι ζημιές της είχαν απορροφήσει το σύνολο του μετοχικού της κεφαλαίου.

Με τη θέση της Επιτροπής συνετάγη στη συνέχεια και το ΠΕΚ με την απόφαση της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 1998 .

1.3.47 Άλλες μορφές κρατικών ενισχύσεων, που δεν κρίνεται σκόπιμη η εκτεταμένη ανάλυσή τους, έχουν κριθεί από την Επιτροπή ότι αποτελούν η παροχή πλεονεκτημάτων επιστρεπτέων σε περίπτωση επιτυχίας, η εφαρμογή προνομιακών εκπτώσεων στις τιμές του εισαγόμενου από τις εθνικές επιχειρήσεις εξοπλισμού, η εξασφάλιση σε μερικές εταιρίες ειδικού μεριδίου της αγοράς, η υπόσχεση για αγορά της παραγωγής μιας επιχείρησης σε εγγυημένη τιμή, η εξουσιοδότηση σε ορισμένη φαρμακευτική εταιρία να αυξήσει τις τιμές των προϊόντων που αποζημιώνονται από την κοινωνική ασφάλιση, η μεταβίβαση μιας εθνικοποιημένης επιχείρησης σε ιδιωτικό φορέα με όρους πιο ευνοϊκούς από αυτούς της αγοράς, η αγορά από το κράτος όλων των μετοχών μιας ιδιωτικής εταιρίας που έχει ως συνέπεια την εφαρμογή της αρχής της απεριόριστης ευθύνης του μοναδικού επενδυτή.⁷⁰

Ακόμη, κατά την Επιτροπή, «η οποιαδήποτε παράταση της ισχύος των διατάξεων που περιλαμβάνονται στο άρθρο 7, εδ. β, του νόμου 33/93 υπέρ της BPM μπορεί να αιτιολογηθεί λόγω των σοβαρών στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που επιφέρει στην κοινή αγορά, μόνο με αντικειμενικώς ισχυρά επιχειρήματα. Ωστόσο, οι ιταλικές αρχές δεν προέβλεψαν ποτέ κανένα λόγο ο οποίος να αιτιολογεί την ανάγκη του ειδικού καθεστώτος, πλην του επιχειρήματος ότι απαιτείται χρόνος για την ανεύρεση αγοραστή. Είναι προφανές ότι ένα τέτοιο επιχείρημα είναι απαράδεκτο καθότι στην περίπτωση αυτήν οι ιταλικές αρχές θα μπορούσαν να παρατείνουν και για όσο διάστημα επιθυμούν την ισχύ του εν λόγω νομοθετήματος μέχρι να εξευρεθεί αγοραστής. Η αδυναμία εξεύρεσης αγοραστή για την BPM καθόλο αυτό το χρονικό διάστημα, αποδεικνύει, εξάλλου, την οικτρή οικονομική κατάσταση στην οποία αυτή βρίσκονταν. Η κατάσταση αυτή ήταν τόσο επισφαλής που καθιστούσε αδύνατη την πώληση της μέσα σε εύλογη προθεσμία.

Συνεπώς η ισχύς του άρθρου 7, εδ. β, του 33/93 πρέπει να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση καθότι, παρέχοντας τεχνικώς τη δυνατότητα στην επιχείρηση να παραμείνει ενεργή στην αγορά και συνεπώς ευνοώντας την έναντι άλλων ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, είχε ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση του ανταγωνισμού στην υπό εξέταση αγορά ».

⁷⁰ WAELBROECK Michel & ALDO Frignani : European Competition Law. Transnational Publishers, Inc. Ardsley, New York, 1999, page 321 .

2. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρέπει να επισημανθεί ότι ο χαρακτηρισμός ενός κρατικού μέτρου ως ενίσχυσης κατά την έννοια του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, σύμφωνα με τα στοιχεία του πραγματικού αυτής της διάταξης, εξαρτάται από μια σειρά παραγόντων και απαιτεί επακριβή ανάλυση κατά περίπτωση των τεχνικών και νομικών χαρακτηριστικών του εκάστοτε κρατικού μέτρου και του οικονομικού πλαισίου εφαρμογής του. Ακριβώς επειδή το δίκαιο των ενισχύσεων πρέπει να είναι προσαρμοσμένο προς τα εκάστοτε οικονομικά δεδομένα, ο έλεγχος των ενισχύσεων κατά τη Συνθήκη δεν συνιστά στατική έννοια.

Οι ενισχύσεις που παρέχονται με τη μορφή κινήτρων για την εγκατάσταση των επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες προεπιλεγμένες τοποθεσίες, μπορούν να στρεβλώσουν τη ροή των συναλλαγών και τη διακίνηση των προϊόντων.⁷¹

Ο αριθμός των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί από την ημέρα έναρξης λειτουργίας του ΔΕΚ και αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις είναι σχετικά μικρός σε αναλογία με το σύνολο των αποφάσεων που έχουν εκδοθεί. Στο τέλος της δεκαετίας του 1990, μονάχα 80 αποφάσεις από τις 3.000 που είχε εκδώσει το ΔΕΚ αναφέρονταν στις κρατικές ενισχύσεις και απ' αυτές οι εξήντα εκδόθηκαν μεταξύ των ετών 1980-1989⁷², ενώ για τις υπό εξέταση ΧΚΑΕ λόγω του προσφάτου της εισχώρησής τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο αριθμός των αποφάσεων είναι ελάχιστος.

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απέφυγε την ενδεικτική απαρίθμηση των μέτρων που θεωρούνται ενισχύσεις κατά το

⁷¹ ΠΑΤΣΟΥΡΑΤΗΣ Βασίλης : Κρατικές ενισχύσεις : επιδοτήσεις – επιχορηγήσεις – μεταβιβαστικές πληρωμές, Υπ' αριθμ. 21 μελέτη του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Αθήνα, 1993, σελ 227 .

⁷² BONICHOT Jean Claude & MUTON Jean Denis : La jurisprudence de la cour de justice des CE en matiere d' aide publique aux entreprises. Etudes et documents du Conseil d' etat, 1990, n 41, page 199 .

άρθρο 87 § 1 (πρώην 92 § 1) της Συνθήκης⁷³, και προχώρησε βαθμηδόν σ' έναν ευρύτερο ορισμό της έννοιας αυτής, παραμερίζοντας κάθε τυπικό κριτήριο και αποβλέποντας στο αποτέλεσμα του λαμβανόμενου μέτρου.

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΚ

Το ΔΕΚ στην αρχή σκιαγράφησε έναν ευρύτερο ορισμό⁷⁴ του όρου « κρατική ενίσχυση» με αφορμή την ερμηνεία του άρθρου 4 παρ.γ της Συνθήκης ΕΚΑΧ, που απαγορεύει τη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων χωρίς να προβλέπει εξαιρέσεις, διακρίνοντας ανάμεσα σε επιδότηση και ενίσχυση. Ως «επιδότηση» νοείται συνήθως η εκ μέρους του κράτους παροχή σε χρήματα ή σε είδος που χορηγείται προς μια επιχείρηση με σκοπό την στήριξή της, ενώ με τον όρος «ενίσχυση» αν και είναι πολύ παραπλήσια έννοια, δίνεται έμφαση κυρίως στο σκοπό της, ο οποίος είναι ειδικός και συγκεκριμένος και κατά κανόνα δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς «εξωτερική συνδρομή».⁷⁵ Η έννοια της ενίσχυσης είναι γενικότερη από την έννοια της επιδότησης, διότι δεν περιλαμβάνει μόνο θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, υπό διαφορετική μορφή, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικά βαρύνουν του προϋπολογισμό μιας επιχείρησης και που, για το λόγο αυτό, χωρίς να είναι επιδοτήσεις κατά τη στενή έννοια του όρου, είναι της ίδιας φύσης και επάγονται τις ίδιες συνέπειες .

Στη συνέχεια, το ΔΕΚ οριοθέτησε και προσδιόρισε τον ορισμό της έννοιας « ενίσχυση » σε σχέση με τις συνέπειες που συνεπάγεται,

⁷³ VINCENZI Christopher.: Law of the European Community. Pitman Publishing, London, 2nd edition, 1999, page 236 .

⁷⁴ MATTERA Alfonso : Le marché unique européen ses règles, son fonctionnement, Ed. Jupiter, Paris 1989 et 1990, page 90 .

⁷⁵ Απόφαση του ΔΕΚ της 23^{ης} Φεβρουαρίου 1961, υπόθεση 30-59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανώτατης Αρχής της ΕΚΑΧ .

ήτοι την ελάφρυνση του κόστους την οποία επωφελείται ο δικαιούχος της ενίσχυσης^{76 77} .

Στη νομολογία του το ΔΕΚ ακολούθησε για να χαρακτηρίσει την έννοια της κρατικής ενίσχυσης το λειτουργικό κριτήριο.⁷⁸ Οι αποφάσεις του δίνουν έμφαση στον χαριστικό χαρακτήρα και το χαριστικό αποτέλεσμα της ενίσχυσης και όχι στην νομική του μορφή, τον σκοπό του και τον φορέα που την παρέχει .

Έτσι το ΔΕΚ δέχτηκε ότι ένα μέτρο κρίνεται ως κρατική ενίσχυση από το αποτέλεσμα το οποίο επιδιώκει η θέσπισή του (επιδικώμενο αποτέλεσμα) και ανεξάρτητα από οποιοδήποτε τυπικό κριτήριο ή από το αν, ταυτόχρονα, η χορήγηση της ενίσχυσης επιδιώκει εξαγωγικούς, κοινωνικούς ή δημοσιονομικούς σκοπούς .⁷⁹

Στην έννοια της κρατικής ενίσχυσης περιέλαβε κάθε κρατική παρέμβαση οποιασδήποτε μορφής που προορίζεται να ελαφρύνει τα βάρη που φέρει κανονικά μια επιχείρηση ή ένας παραγωγικός κλάδος.

Στην υποθ. 61/79⁸⁰ το ΔΕΚ ολοκλήρωσε τον παραπάνω ορισμό, αποφαινόμενο ότι το άρθρο 87 § 1 (πρώην 92 § 1) ΣυνθΕΚ αφορά τις αποφάσεις των κρατών μελών με τις οποίες τα τελευταία παρέχουν, προς επίτευξη των οικονομικών και κοινωνικών σκοπών τους, στις επιχειρήσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, πόρους ή τους παρέχουν

⁷⁶ Απόφαση του ΔΕΚ της 2ας Ιουλίου 1974, υπόθεση 173/73, Ιταλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων . Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1974, σελίδα 00709 .

⁷⁷ ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ Χάρης : Οι κρατικές ενισχύσεις υπό τον έλεγχο του Κοινοτικού δικαίου, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1998, σελ 21 .

⁷⁸ BAUDENBACHER Carl : A Brief Guide to European State Aid Law, Vol 13, Kluwer Law International-London/The Hague/Boston, 1997 .

⁷⁹ ΧΑΤΖΗΓΑΓΙΟΣ Θωμάς : Οι κρατικές ενισχύσεις στις προβληματικές επιχειρήσεις, IUS, Θεσσαλονίκη 2004, σελ 48 .

⁸⁰ Απόφαση του ΔΕΚ της 27^{ης} Μαρτίου 1980, υπόθεση 61/79 : Amministrazione Finanze Dello Stato κατά Denkvit Italiana Srl , Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1980, σελίδα 01205 .

πλεονεκτήματα με σκοπό να ενθαρρύνουν την επίτευξη των επιδιωκόμενων αυτών οικονομικών ή κοινωνικών σκοπών.

Την ίδια ευρεία ερμηνεία για την έννοια της ενίσχυσης υιοθετεί το ΔΕΚ και στην υπόθεση C- 387/92 ⁸¹, αποφαινόμενο ότι η έννοια της ενίσχυσης καλύπτει όχι μόνο τις θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικά επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό μιας επιχείρησης και οι οποίες, επομένως, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ίδιας φύσης ή έχουν ίδια αποτελέσματα.

Τέλος κάθε άλλο μέτρο που μπορεί να έχει ισοδύναμο αποτέλεσμα εμπίπτει στον ορισμό αυτό.⁸²

Από το πρώην άρθρο 90 της Συνθήκης προκύπτει ότι το άρθρο 87 ΣυνθΕΚ, αφορά το σύνολο των επιχειρήσεων, ιδιωτικών ή δημοσίων, και το σύνολο της παραγωγής των εν λόγω επιχειρήσεων, υπό τη μόνη επιφύλαξη του πρώην άρθρου 90, παράγραφος 2 ⁸³

Ακολουθεί ανάλυση των μορφών που μπορούν να λάβουν οι παρεχόμενες κρατικές ενισχύσεις. Η ανάλυση αυτή δίνει βαρύτητα κυρίως στοιχείο της παροχής οικονομικού και ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος .

2.3 ΠΑΡΟΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

Η ενίσχυση αντιπροσωπεύει ένα χωρίς αντάλλαγμα πλεονέκτημα που απολαμβάνει μια επιχείρηση ή ένας κλάδος παραγωγής. Κατά

⁸¹ Απόφαση του ΔΕΚ της 15^{ης} Μαρτίου 1994, υπόθεση 387/92 : Banco De Credito Industrial Sa, Devenue Banco Exterior De Espagna Sa κατά Auntamiento De Valencia, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1994, σελίδα I-00877 .

⁸² ΤΡΑΓΑΚΗΣ Γεώργιος : Οι κανόνες του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 1993, σελ 449 .

⁸³ Απόφαση ΔΕΚ της 22ας Μαρτίου 1977, υπόθεση 78/76 : Steinike & Weinlig κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας , Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1977, σελίδα 00595 .

την έννοια του άρθρου 87§1 της Συνθήκης , η κρατική ενίσχυση χαρακτηρίζεται από τις συνέπειες της, οι οποίες κατά κύριο λόγο συνίστανται στην παροχή κάποιου αδικαιολογήτου πλεονεκτήματος σε μια επιχείρηση, το οποίο (πλεονέκτημα) μπορεί να συνεπάγεται την ελάφρυνση του κόστους, που υπό φυσιολογικές συνθήκες θα εβάρυνε τον προϋπολογισμό της.

Η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων επιχειρήσεων ή κλάδων παραγωγής επέρχεται ως συνέπεια της χορήγησης του οικονομικού πλεονεκτήματος και η χρήση του συγκεκριμένου όρου δημιουργεί ένα στοιχείο επιλεκτικότητας.

Ταυτόχρονα η διατύπωση της διάταξης υποδηλώνει ότι ένα οικονομικό πλεονέκτημα που θα είχε ως σκοπό να ευνοήσει όλες τις επιχειρήσεις ή όλους τους κλάδους παραγωγής δεν θα ήταν κατ' ακριβολογία ενίσχυση, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 87 παρ. 1 ΣυνθΕΚ⁸⁴ και προϋποθέτει μία σύγκριση ανάμεσα στην μεταχείριση που απολαμβάνει η ωφελούμενη επιχείρηση και σ' εκείνη που επιφυλάσσεται στους ανταγωνιστές της.

Από την άλλη πλευρά, η προνομιακή μεταχείριση ορισμένων επιχειρήσεων δεν συνιστά από μόνη της οικονομικό πλεονέκτημα και άρα πιθανώς ανεπίτρεπτη κρατική ενίσχυση, αφού μπορεί να δικαιολογείται από άλλους, ειδικούς και συγκεκριμένους, λόγους, όπως λ.χ. από την φύση ορισμένων οικονομικών δραστηριοτήτων ή από την οικονομία του συστήματος που θεσπίζεται με την κρίσιμη οικονομική παρέμβαση.⁸⁵

Σε κάθε περίπτωση, ούτε ο μεγάλος αριθμός των ωφελούμενων επιχειρήσεων, ούτε το γεγονός ότι ανήκουν σε διαφορετικούς κλάδους

⁸⁴ Απόφαση του ΔΕΚ της 8^{ης} Νοεμβρίου 2001, υπόθεση C-143/99 : Adria-Wien Pipeline GmbH και Wietersdorfer & Peggauer Zementwerke GmbH κατά Finanzlandesdirektion für Kärnten .

⁸⁵ Απόφαση του ΔΕΚ της 9^{ης} Δεκεμβρίου 1997, υπόθεση 353/95 R : Tiercé Ladbroke SA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1997, σελίδα I-07007 .

παραγωγής αποκλείουν την πιθανότητα να υφίσταται τελικά προνομιακή μεταχείριση .

Το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι αν ο αποδέκτης λαμβάνει ένα οικονομικό πλεονέκτημα χωρίς αντάλλαγμα, αλλά αν θα το είχε λάβει υπό κανονικές συνθήκες .⁸⁶

Θα πρέπει βέβαια στο σημείο αυτό να τονιστεί, ότι η ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης δεν προϋποθέτει αναγκαστικά την πλήρη ανυπαρξία ανταλλάγματος εκ μέρους της ευνοούμενης επιχείρησης.⁸⁷ Έτσι υφίσταται κρατική ενίσχυση αν το κράτος ή οι δημόσιες επιχειρήσεις πωλήσουν αγαθά ή υπηρεσίες σ' άλλες επιχειρήσεις υπό την προϋπόθεση ότι η πώληση αυτή διεξήχθη σε τιμή κατώτερη από την αγοραία, δηλαδή αυτή που διαμορφώνεται υπό συνθήκες ελευθέρου ανταγωνισμού, χωρίς να προβάλλεται ή να υφίσταται αντικειμενικός οικονομικός λόγος που να δικαιολογεί τη συμπεριφορά αυτή⁸⁸.

Η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης και ιδίως αυτών που προστατεύουν τον ανταγωνισμό αποκλείεται όταν έχει ως αποτέλεσμα την πραγματική ή νομική παρεμπόδιση της εκπλήρωσης του σκοπού μιας επιχείρησης που υπηρετεί το γενικό οικονομικό συμφέρον. Η εφαρμογή της διάταξης αυτής στην περίπτωση των κρατικών ενισχύσεων προϋποθέτει τον προσδιορισμό των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, που η επιχείρηση παρέχει, και της αγοραίας αξίας των υπηρεσιών αυτών. Εάν η ενίσχυση δεν ξεπερνά την αγοραία αξία των υπηρεσιών αυτών, αλλά συνιστά το αντάλλαγμα για την

⁸⁶ BELLAMY & CHILD : Common market Law of Competition, Fourth edition, Sweet & Maxwell, London,1987, page 005 chapter 14 .

⁸⁷ ΚΑΡΥΔΗΣ Γεώργιος : Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2001, σελ 246 .

⁸⁸ Απόφαση του ΔΕΚ της 2^{ης} Φεβρουαρίου 1988, υπόθεση 67/85 : Kwekerij Gebroeders Van de krooy και Βασιλείου των Κάτω χωρών κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Συλλογή της Νομολογίας 1988, σελίδα 00219 και Απόφαση ΔΕΚ της 29^{ης} Φεβρουαρίου 1996, υπόθεση C - 56/93 : Βασίλειο του Βελγίου κατά Επιτροπής των ΕΚ, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1996, σελίδα I-00723 .

κάλυψη τους, τότε είτε δεν αποτελεί απαγορευμένη ενίσχυση με την έννοια του άρθρου 87§1 ΣυνθΕΚ είτε, σε κάθε περίπτωση μπορεί, κατ' εξαίρεση, να νομιμοποιηθεί επειδή αποτελεί το τμήμα των υπηρεσιών αυτών⁸⁹

Ειδική έκφραση της παραπάνω αρχής αποτελεί η αναφορά που περιέχει για το ζήτημα αυτό το συνημμένο στη Συνθήκη του Άμστερνταμ Πρωτόκολλο, το οποίο αναφέρεται στο σύστημα της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στα κράτη μέλη. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο αυτό, «οι διατάξεις της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ισχύουν, υπό την επιφύλαξη της αρμοδιότητας των κρατών να μεριμνούν για τη χρηματοδότηση της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας, εφόσον η χρηματοδότηση αυτή παρέχεται σε ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς για την εκπλήρωση του στόχου δημόσιας υπηρεσίας, έτσι όπως την έχει θεσμοθετήσει, οριοθετήσει και οργανώσει κάθε κράτος μέλος και εφόσον η χρηματοδότηση αυτή δεν επηρεάζει τις συνθήκες του εμπορίου και τον ανταγωνισμό εντός του εμπορίου».

Περαιτέρω, είναι αδιάφορο εάν εναπόκειται στην διακριτική ευχέρεια του ίδιου του δικαιούχου, αυτός να αποφασίσει πότε θα εκμεταλλευθεί το παρεχόμενο από το συγκεκριμένο μέτρο οικονομικό πλεονέκτημα⁹⁰. Ούτε απαιτείται, επιπλέον, η ωφέλεια του δικαιούχου να είναι άμεση. Μπορεί κάλλιστα να είναι και έμμεση⁹¹. Τέλος δεν έχει

⁸⁹ Απόφαση του ΠΕΚ της 27-2-1997, υπόθεση T-106/95 : Federation francaise des societes d' assurance, Union des societes etrangers d' assurances, Groupes des assurances mutuelles agricoles , Federation nationale des syndicats d' agents generaux d' assurances κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

⁹⁰ Προτάσεις Εισαγγελέα Jabocs στην απόφαση ΔΕΚ της 26^{ης} Σεπτεμβρίου 1996, υπόθεση 241/94, Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων , Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1996 σελίδα I-04551 .

⁹¹ Απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Φεβρουαρίου 1998 : Pantochim SA κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα II-00311 .

σημασία, εάν ο δικαιούχος αναλαμβάνει ορισμένες δεσμεύσεις προκειμένου να του παρασχεθεί το οικονομικό πλεονέκτημα, λ.χ. να τηρήσει ένα προκαθορισμένο σχέδιο για την αναδιάρθρωση της επιχείρησής του .

Επίσης, η διάρκεια της παρεχόμενης ενίσχυσης δεν έχει καμία σημασία. Ενίσχυση είναι μόνο ό,τι (αλλά και ό,τιδήποτε) επιφέρει ή επιδιώκει την τόνωση ή ανακούφιση της ενισχυόμενης επιχείρησης, έστω και αν αυτή είναι προσωρινή μόνο ή οδηγεί τελικά στην εξασθένηση της επιχείρησης επειδή την προστατεύει μόνο βραχυπρόθεσμα, από τις δυνάμεις της αγοράς, χωρίς να την ενδυναμώνει διαρθρωτικά. Η ουσία δηλαδή της ενισχύσεως έγκειται στην (έστω και προσωρινή) ωφέλεια του αποδέκτη .

2.4 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΜΕΤΡΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Διαχωριστική γραμμή μεταξύ ενός μέτρου με επιλεκτικό χαρακτήρα οποιασδήποτε φύσης και ενός μέτρου γενικού χαρακτήρα πρέπει να αποτελεί η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης μεταξύ όλων των επιχειρήσεων που ανήκουν στην ίδια κατηγορία αποδεκτών επί των οποίων αυτά θα μπορούσαν να εφαρμοστούν. Αυτή η δυσκολία διαχωρισμού ανάμεσα σε μέτρο γενικής ισχύος και σ' ένα μέτρο που έχει επιλεκτικό χαρακτήρα υπαγορεύει την κατά περίπτωση εξέταση κάθε μέτρου από το ΔΕΚ .

Ο επιλεκτικός χαρακτήρας ενός μέτρου, αντιδιαστέλλεται προς τον γενικό χαρακτήρα των μέτρων που αφορούν το σύνολο της εθνικής οικονομίας. Κλασσικά παραδείγματα τέτοιων γενικών μέτρων ανευρίσκονται στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης⁹², της δημόσιας εκπαίδευσης, της τιμολόγησης των υπηρεσιών κοινής

⁹² MEGRET J. : Le droit de la communauté économique européenne, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1970-1986, 2e éd, Bruxelles, 1990 page 382 .

ωφέλειας ή της φορολογίας.⁹³ Εκφεύγουν έτσι π.χ. από το χαρακτηρισμό τους ως κρατικές ενισχύσεις τα μέτρα εκείνα που ο διαφοροποιημένος χαρακτήρας τους οδηγεί σε παρέκκλιση από το γενικότερο κανόνα, υπό τον όρο ότι η οικονομική τους λογική τα καθιστά αναγκαία ή λειτουργικά για την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος. Επιβάλλεται, πάντως, τα κρίσιμα μέτρα να έχουν όντως γενικό και αφηρημένο χαρακτήρα, ειδάλλως καθόλου δεν αποκλείεται οι επιλεκτικές οικονομικές παρεμβάσεις στους τομείς αυτούς να συνιστούν εν τέλει κρατικές ενισχύσεις⁹⁴. Έτσι το ΔΕΚ, στην περίπτωση μείωσης των εργοδοτικών εισφορών υπέρ εργαζομένων γυναικών, έκρινε ότι πρόκειται για κρατική ενίσχυση και όχι για μέτρο γενικού χαρακτήρα, αφού στην πράξη ωφελούνταν από την συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση κυρίως οι επιχειρήσεις που, λόγω της φύσης της δραστηριότητας τους, απασχολούσαν κατά κανόνα γυναίκες και όχι άνδρες εργαζομένους.⁹⁵

Ο εξαιρετικός χαρακτήρας του μέτρου που συνιστά την ιδιαιτερότητα πρέπει να προβλέπεται νομοθετικά ή να εναπόκειται στη δημόσια αρχή να εγκρίνει ή να απορρίπτει τους αποδέκτες του μέτρου ή να καθορίζει τις προϋποθέσεις εφαρμογής του χορηγούμενου μέτρου, κάνοντας χρήση της διακριτικής ευχέρειας που της παρέχει ο νόμος. Αυτό σημαίνει ότι το επιλεκτικό πλεονέκτημα μπορεί να απορρέει είτε από μία παρέκκλιση από τις ισχύουσες διατάξεις νομοθετικής, κανονιστικής ή διοικητικής φύσης, είτε από την άσκηση της διακριτικής

⁹³ ΣΚΟΥΡΗΣ Βασίλειος : Ερμηνεία συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σελ 763 .

⁹⁴ Απόφαση του ΔΕΚ της 17^{ης} Ιουνίου 1999, υπόθεση 75/97 : Βασίλειο του Βελγίου κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-03671 .

⁹⁵ Απόφαση του ΔΕΚ της 14^{ης} Ιουλίου 1983 , υπόθεση 203/82 : Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, Συλλογή Νομολογίας 1983, σελίδα 02525 .

ευχέρειας που διαθέτει η παρέχουσα αρχή κατά την εκτίμηση της χορήγηση ενός πλεονεκτήματος.

Θα πρέπει τέλος να τονίσουμε, ότι ακόμη και τα μέτρα γενικής εφαρμογής μπορεί να συνιστούν κρατική ενίσχυση όταν προβλέπουν την, κατά τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης, συγκεκριμένη εφαρμογή τους. Η παρέμβαση της διοικητικής αρχής μπορεί να αφορά τον ακριβή προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής της ενίσχυσης, το ύψος, το τρόπο και τις προϋποθέσεις καταβολής της κ.λπ. Η ύπαρξη της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης στη χορήγηση ενός οικονομικού πλεονεκτήματος είναι αρκετή για την υπαγωγή των γενικών μέτρων στην έννοια της ενίσχυσης, έστω και αν οι αποδέκτες της ενίσχυσης δεν είναι όλοι εκ των προτέρων προσδιορισμένοι, αφού το μέτρο γενικής εφαρμογής απευθύνεται από την ίδια τη φύση του σε αόριστο κύκλο προσώπων. Το κριτήριο της διακριτικής αυτής ευχέρειας της διοίκησης αποτελεί στοιχείο για να εξακριβώνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση πιο μέτρο γενικής οικονομικής φύσης μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση, ικανό να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού και να επηρεάσει το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

2.5 ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Οι μορφές που μπορούν να λάβουν οι κρατικές ενισχύσεις είναι απειράριθμες και πολυποίκιλες⁹⁶. Εξάλλου, το συμπέρασμα αυτό προκύπτει αβίαστα και από την ίδια την διατύπωση του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, που κάνει λόγο για «ενισχύσεις με οποιαδήποτε μορφή».

2.5.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

1. Όπως προαναφέρθηκε η απόφαση του ΔΕΚ επί της υπόθεσης 30/59⁹⁷ είναι γνωστή και κατέστη θεμελιώδης γιατί με αυτή οριοθετήθηκε

⁹⁶ Απόφαση ΔΕΚ της 14^{ης} Νοεμβρίου 1984, υπόθεση 382/82 : Intermillis κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογία 1984, σελίδα 3809.

⁹⁷ Απόφαση του ΔΕΚ της 23^{ης} Φεβρουαρίου 1961, υπόθεση 30-59 : De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανώτατης Αρχής της ΕΚΑΧ .

το εύρος του όρου «ενίσχυση»⁹⁸ που είναι ευρύτερο του όρου «επιδότηση».

Η υπόθεση αυτή αφορούσε την χορήγηση εκ μέρους των γερμανικών αρχών ενός επιδόματος προς τους εργαζόμενους στη Γερμανία ανθρακωρύχους, η καταβολή του οποίου ώθησε πολλούς ολλανδούς ανθρακωρύχους να παραιτηθούν από τις θέσεις εργασίας τους και να μεταναστεύσουν στη Γερμανία, δημιουργώντας πρόβλημα στις επιχειρήσεις της χώρας τους, οι οποίες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στον προερχόμενο από την Γερμανία ανταγωνισμό αναγκάστηκαν να προβούν σε αυξήσεις μισθών που συνεπάγεται και αύξηση του λειτουργικού τους κόστους .

Στη συγκεκριμένη περίπτωση αποδέκτες του πλεονεκτήματος ήταν οι γερμανικές επιχειρήσεις και όχι οι γερμανοί ανθρακωρύχοι, γιατί μέσω του παρεχόμενου επιδόματος απαλλάσσονταν από αναγκαία λειτουργικά τους έξοδα, ήτοι την αύξηση των μισθών των εργαζομένων τους , αυξάνοντας παράλληλα την ελκυστικότητα και την ανταγωνιστική τους θέση έναντι των ανταγωνιστών τους στα υπόλοιπα κράτη μέλη, όπως στην εξεταζόμενη περίπτωση έναντι των ολλανδικών επιχειρήσεων .

2. Συναφής περίπτωση απασχόλησε το ΠΕΚ στα πλαίσια της υπόθεση T-459/93⁹⁹, τη σχετική με την παροχή κρατικής ενίσχυσης προς την εταιρεία γερμανικών συμφερόντων Siemens SA. Το ΠΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «τόσο οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν για διαφημιστικές εκστρατείες και έρευνες αγοράς όσο και εκείνες που χορηγήθηκαν για την αγορά εξοπλισμού προς εκμίσθωση προορίζονται

⁹⁸ « είναι γενικότερη από την έννοια της επιδότησης, διότι δεν περιλαμβάνει μόνο θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, υπό διαφορετική μορφή, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που κανονικά βαρύνουν του προϋπολογισμό μιας επιχείρησης και που, για το λόγο αυτό, χωρίς να είναι επιδοτήσεις κατά τη στενή έννοια του όρου, είναι της ίδιας φύσεως και επάγονται τις ίδιες συνέπειες»

⁹⁹ Απόφαση ΠΕΚ της 8^{ης} Ιουνίου 1995, υπόθεση T-459/93 : Siemens SA κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1995, σελίδα II-01675 .

για την εμπορία των προϊόντων Siemens . Εφόσον η εμπορία συνιστά συνήθη και τρέχουσα δραστηριότητα των επιχειρήσεων, οι ενισχύσεις αυτές αποτελούν ενισχύσεις στη λειτουργία της επιχείρησης, οι οποίες, αφενός, δεν διευκολύνουν την ανάπτυξη κανενός οικονομικού τομέα και, αφετέρου, παρέχουν στον αποδέκτη τεχνητή χρηματοδοτική στήριξη η οποία νοθεύει σε διαρκή βάση τον ανταγωνισμό και επηρεάζει το εμπόριο σε βαθμό αντίθετο προς το κοινό συμφέρον ».

3. Στην υπόθεση T-288/97 το ΠΕΚ εξέτασε στα πλαίσια μιας περιφερειακής ενίσχυσης παρεχόμενης από την Περιφέρεια Φρίουλι-Βενετία-Τζούλια προς τους μικρούς ιταλούς μεταφορείς δύο μέτρα ενισχύσεων με μορφή επιδότησης : Το πρώτο περιλάμβανε « τη χρηματοδότηση του κόστους των πράξεων χρηματοδοτικής μίσθωσης, για περίοδο τριών ή πέντε ετών, σχετικά με καινούργια οχήματα, ρυμουλκούμενα και ημιρυμουλκούμενα και των εναλλασσομένων αμαξωμάτων τους, προσαρμοσμένα στις δραστηριότητες οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων καθώς και σχετικά με εγκαταστάσεις, μηχανές και εξοπλισμό για τη χρήση, τη συντήρηση και την επισκευή των οχημάτων και για τη διακίνηση των εμπορευμάτων » μέχρι ενός ποσοστού της τιμής αγοράς των αγαθών. Το δεύτερο μέτρο προέβλεπε την ετήσια χρηματοδότηση, υπέρ των κοινοπραξιών και των λοιπών συνεταιριστικών μορφωμάτων, έως και 50 %, των επενδύσεων που προορίζονταν για την κατασκευή ή την αγορά εγκαταστάσεων και εξοπλισμού που ήσαν αναγκαία για την επιδίωξη του σκοπού της κοινοπραξίας ή του συνεταιρισμού, ή προορίζονταν να συμβάλλουν στη διαχείριση και την ανάπτυξη των κοινών υπηρεσιών σταθμεύσεως, συντηρήσεως και επισκευής των οχημάτων, και των συναφών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού. Και τα δύο μέτρα κρίθηκαν ως λειτουργικές κρατικές ενισχύσεις, οι οποίες παρά το χαμηλό ύψος τους και τις περιορισμένες δυνατότητες των δικαιούχων θεωρήθηκε πως στρέβλωναν τον ανταγωνισμό και επηρέαζαν το διακοινοτικό εμπόριο.

2.5.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Όπως έγινε σαφές από την ανάλυση της θέσης της Επιτροπής επί του ζητήματος, οι φορολογικές απαλλαγές αποτελούν μια από τις πλέον συνηθισμένες περιπτώσεις παροχής κρατικών ενισχύσεων, οι οποίες μάλιστα παρουσιάζουν το στοιχείο της μονιμότητας, γεγονός που εγκυμονεί διαρκή κίνδυνο νόθευσης του ανταγωνισμού.

Κρατική ενίσχυση στοιχειοθετείται ακόμη και στις περιπτώσεις που δεν πραγματοποιείται άμεση μεταβίβαση κρατικών πόρων, αλλά αρκεί και η έμμεση, εφ' όσον συντρέχει το στοιχείο της κρατικής προέλευσης. Το ΔΕΚ απεφάνθη ότι μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές παρέχουν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, το οποίο, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταβίβαση κρατικών πόρων, θέτει τους δικαιούχους σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους υπολοίπους φορολογουμένους, συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 92 (νυν 87), παράγραφος 1, της Συνθήκης¹⁰⁰.

Για την ασφαλή κατάταξη τέτοιων περιπτώσεων φορολογικών απαλλαγών ως κρατικών ενισχύσεων, απαιτείται πάντοτε να δίδεται ιδιαίτερο βάρος στο αποτέλεσμα της νόθευσης του ανταγωνισμού εξαιτίας της επιλεκτικής εφαρμογής του μέτρου. Παράδειγμα μη ύπαρξης κρατικής ενισχύσεως συνιστούν τα φορολογικά κίνητρα σε περίπτωση συγχώνευσης ή μετατροπής των επιχειρήσεων, επειδή ελλείπει το στοιχείο της επιλεκτικότητας.

Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 87 της Συνθήκης δεν κάνει διάκριση μεταξύ μέτρων κρατικής παρέμβασης με αναφορά στα αίτια ή τους στόχους που επιδιώκουν, αλλά τα καθορίζει σε συνάρτηση με τις συνέπειες τους. Κατά συνέπεια, ο προβαλλόμενος φορολογικός ή κοινωνικός σκοπός ενός συγκεκριμένου μέτρου δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, γιατί και μέτρα γενικού

¹⁰⁰ Απόφαση του ΔΕΚ της 15^{ης} Μαρτίου 1994, υπόθεση 387/92 : Banco De Credito Industrial Sa, Devenue Banco Exterior De Espagna Sa κατά Auntamiento De Valencia, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1994, σελίδα I-00877 .

περιεχομένου, παρά τη φαινομενική γενική τους ισχύ μπορεί στην πραγματικότητα να έχουν ως αποτέλεσμα την ευνοϊκή μεταχείριση ορισμένων επιχειρήσεων ή κλάδων παραγωγής και, συνεπώς, να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 § 1 της Συνθήκης.

2.5.2.1 ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

2.5.2.1.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

Περιπτώσεις που δεν προκαλούν αυτές καθ' αυτές στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό και από τη φύση τους δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 87 και 88 ΣυνθΕΚ της Συνθήκης, μπορούν όμως κατ' εξαίρεση να αποτελέσουν μέτρα επιλεκτικού χαρακτήρα είναι τα εξής :

2.5.2.1.1.1 Η μείωση ή η αναβολή πληρωμής φορολογικών -ή κοινωνικών εισφορών- δεν αποτελεί κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 § 1 της Συνθήκης, αλλά μέτρο γενικής εφαρμογής, εκτός κι αν προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, επιτρέποντας τους να αποφύγουν δαπάνες τις οποίες, κανονικά, θα έπρεπε να τις καλύψουν από τους ίδιους τους χρηματοοικονομικούς τους πόρους. Κατά συνέπεια, ένα τέτοιο μέτρο εμποδίζει τις δυνάμεις της αγοράς να λειτουργήσουν φυσιολογικά . ¹⁰¹

2.5.2.1.1.2 Οι διαδικασίες συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών που προβλέπονται από τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της Ένωσης μπορούν κατ' εξαίρεση να αποτελέσουν μέτρα επιλεκτικού χαρακτήρα στις εξής περιπτώσεις : α) Όταν από την εφαρμογή μιας πτωχευτικής διαδικασίας ο αποκτών την επιχείρηση που πτώχευσε, αποκτά παράλληλα και ένα πλεονέκτημα προερχόμενο από κρατικές ενισχύσεις που είχαν χορηγηθεί σ' αυτήν προηγουμένα β) Όταν το δημόσιο στερείται φορολογικών εσόδων που έχει ως συνέπεια για το δημόσιο η εφαρμογή της έκτακτης διαχείρισης στις μεγάλες

¹⁰¹ Απόφαση του ΔΕΚ της 14^{ης} Φεβρουαρίου 1990, υπόθεση 301/87 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 1990, σελίδα I-00307 .

προβληματικές επιχειρήσεις ως ρύθμιση που αποκλίνει από το εθνικό κοινό πτωχευτικό δίκαιο. Η απώλεια των φορολογικών εσόδων για το δημόσιο επέρχεται λόγω της απόλυτης απαγόρευσης των ατομικών αναγκαστικών εκτελέσεων και λόγω της αναστολής της τοκοφορίας για όλα τα χρέη της επωφελούμενης επιχείρησης. Η παραπάνω συνέπεια είναι συμφυής προς κάθε νομικό σύστημα που χαράσσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο οργανώνονται οι σχέσεις μεταξύ της αφερέγγυας επιχείρησης και του συνόλου των δανειστών της και δεν οδηγεί αυτόματα στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για πρόσθετη άμεση ή έμμεση χρηματοοικονομική επιβάρυνση του δημοσίου .

2.5.2.1.2 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΗ ΜΟΝΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΕΝΟΣ ΚΡΑΤΟΥΣ- ΜΕΛΟΥΣ

Στην υπόθεση C-88/03 ¹⁰², τη σχετική με την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών φορολογίας εισοδήματος και εταιρικής φορολογίας, ο γενικός εισαγγελέας της υπόθεσης προέβη στην ανάλυση του θεμελιώδους ερωτήματος με βάση ποιες αρχές θα πρέπει να κρίνεται η ύπαρξη του στοιχείου της επιλεκτικότητας σε περίπτωση διαφοροποιήσεων στους εθνικούς φορολογικούς συντελεστές, οι οποίες θεσπίζονται για ορισμένη μόνο γεωγραφική περιφέρεια ενός κράτους μέλους .

Η ουσία του ζητήματος έγκειται στην έννοια του επιλεκτικού χαρακτήρα και συγκεκριμένα στον καθορισμό της βάσης σύγκρισης, προκειμένου να εκτιμηθεί αν μία διαφοροποίηση του εθνικού φορολογικού συντελεστή με ισχύ σε ορισμένη γεωγραφική περιοχή «ευνοεί ορισμένες επιχειρήσεις ή την παραγωγή ορισμένων προϊόντων», κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1. Εξ ορισμού, οι διαφορετικοί αυτοί φορολογικοί συντελεστές ισχύουν μόνο για επιχειρήσεις που λειτουργούν σε ορισμένο τμήμα του εδάφους ενός κράτους μέλους. Αν, υιοθετώντας τη θέση της Επιτροπής, λαμβάναμε σε όλες τις περιπτώσεις ως πλαίσιο αναφοράς το σύνολο του εδάφους του οικείου

¹⁰² Απόφαση του ΔΕΚ της 6^{ης} Σεπτεμβρίου 2006, υπόθεση C-88/03, Πορτογαλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

κράτους μέλους, τότε όλες οι διαφοροποιήσεις των εθνικών φορολογικών συντελεστών με ισχύ σε ορισμένο τμήμα του εδάφους του κράτους μέλους θα χαρακτηρίζονταν *prima facie* «γεωγραφικώς» ως επιλεκτικού χαρακτήρα, κατ' αντιδιαστολή προς τον επιλεκτικό χαρακτήρα «κατά το αντικείμενο» (στις περιπτώσεις που το μέτρο ευνοεί τις επιχειρήσεις με συγκεκριμένη βιομηχανική δραστηριότητα ή τις επιχειρήσεις που υπάγονται σε ορισμένο τομέα της οικονομίας).

Στην ως αν υπόθεση πολύ ενδιαφέρουσα είναι η διάκριση ανάμεσα στις τρεις διαφορετικές περιπτώσεις που συντελείται από τον γενικό εισαγγελέα του ΔΕΚ στα πλαίσια της υπόθεσης C-482/99.¹⁰³

¹⁰³ Γίνεται διάκριση ανάμεσα στις κάτωθι τρεις περιπτώσεις :

« I.- Στην περίπτωση που η κεντρική κυβέρνηση ενός κράτους μέλους αποφασίζει μονομερώς να μειώσει τον φορολογικό συντελεστή σε ορισμένη γεωγραφική περιοχή, το μέτρο αυτό έχει σαφώς επιλεκτικό χαρακτήρα, καθότι λαμβάνεται από ένα μόνον όργανο και ισχύει για μέρος μόνον του εδάφους επί του οποίου έχει δικαιοδοσία το όργανο αυτό.

II.- Στην περίπτωση που όλες οι τοπικές αρχές με δικαιοδοσία σε ορισμένο επίπεδο (περιφέρειας, περιοχής κ.λπ.) έχουν αυτόνομη εξουσία να καθορίζουν τον φορολογικό συντελεστή εντός των γεωγραφικών ορίων όπου εκτείνεται η δικαιοδοσία τους, με ή χωρίς αναφορά στον «εθνικό» φορολογικό συντελεστή, δεν υφίσταται επιλεκτικός χαρακτήρας κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, αφού δεν έχει κανένα νόημα να ληφθεί το σύνολο του εδάφους του κράτους μέλους ως πλαίσιο αναφοράς προκειμένου να κριθεί αν το μέτρο έχει επιλεκτικό χαρακτήρα. Κατ' αρχάς, δεν θα ήταν φυσικό να εφευρεθεί ένας πλασματικός «μέσος εθνικός φορολογικός συντελεστής», με τον οποίο θα συγκρινόταν ο φορολογικός συντελεστής μιας περιφέρειας: στην πραγματικότητα, κατά πάσα πιθανότητα, ο φορολογικός συντελεστής θα είναι διαφορετικός για κάθε περιφέρεια. Όμως, η ουσία της εννοίας του επιλεκτικού μέτρου συνίσταται στο ότι το εν λόγω φορολογικό μέτρο αποτελεί εξαίρεση ή παρέκκλιση σε σχέση με το γενικώς ισχύον φορολογικό σύστημα. Η ιδέα της «εξαίρεσης» ή της «παρέκκλισης» ευσταθεί εννοιολογικά μόνον εφόσον μπορεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη εθνικής εμβέλειας «κανόνα» –πράγμα που είναι αδύνατο στην περίπτωση που κάθε τοπική αρχή έχει αυτόνομη εξουσία να καθορίζει τους δικούς της φορολογικούς συντελεστές

-III. Στην περίπτωση της καθιέρωσης φορολογικού συντελεστή χαμηλότερου από τον εθνικό φορολογικό συντελεστή, που αποφασίζεται από τοπική αρχή και ισχύει μόνον εντός των γεωγραφικών ορίων της περιοχής όπου ασκεί τη δικαιοδοσία της η εν λόγω τοπική αρχή, το κρίσιμο ερώτημα είναι αν ο μικρότερος φορολογικός συντελεστής αποφασίστηκε από τοπική αρχή η οποία είναι πραγματικά αυτόνομη σε σχέση με την κεντρική κυβέρνηση του οικείου

2.5.2.1.3 ΤΡΙΓΩΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΠΟΔΕΚΤΗ

Το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα πως το γεγονός ότι από μια ενίσχυση που χορηγείται σε έναν οικονομικό παράγοντα μπορούν να επωφεληθούν άλλοι παράγοντες οι δραστηριότητες των οποίων εξαρτώνται από τη δραστηριότητα του αποδέκτη δεν επαρκεί για να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για γενικό μέτρο που δεν εμπίπτει, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 παράγραφος 1 .

2.5.2.1.4 Η ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΡΙΤΩΝ

Θέμα εφαρμογής του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ τίθεται και όταν το οικονομικό πλεονέκτημα δεν χρηματοδοτείται με κρατικούς πόρους, αλλά με τέλη ή άλλους φόρους που επιβαρύνουν τρίτους και έχουν επιβληθεί με κρατική ρύθμιση¹⁰⁴. Το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι οι κρατικοί πόροι, υπό την έννοια του άρθρου 87 παρ. 1, δεν είναι υποχρεωτικό να προέρχονται ευθέως από τον κρατικό προϋπολογισμό. Όταν τα κεφάλαια που χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση ορισμένου μέτρου προέρχονται από υποχρεωτικές εισφορές (π.χ φόροι υπέρ τρίτων) και στην συνέχεια διατίθενται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία , τότε τα κεφάλαια αυτά πρέπει να θεωρούνται ως κρατικοί πόροι, ακόμη και αν η είσπραξη και η διάθεση των εισφορών πραγματοποιείται από φορείς που δεν συνιστούν μεν δημόσιες αρχές, ελέγχονται όμως από το

κράτους μέλους. Έχει μεγάλη σημασία να διευκρινιστεί ότι με τον όρο «πραγματικά αυτόνομη», εννοείται αυτόνομη από θεσμικής, διαδικαστικής και οικονομικής απόψεως. Στην περίπτωση πλήρους αυτονομίας το μέτρο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «επιλεκτικού χαρακτήρα» για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1

Αν, ωστόσο, μία από αυτές τις διαστάσεις της αυτονομίας δεν υφίσταται, η υιοθέτηση μειωμένου φορολογικού συντελεστή θα πρέπει να θεωρηθεί ως επιλεκτικού χαρακτήρα μέτρο, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΣυνθΕΚ »

¹⁰⁴ Απόφαση του ΔΕΚ της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1992. : Georges Lornoy en jonon NV και λοιποί κατά Βελγικού Δημοσίου, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1992, σελίδα I-06523 .

κράτος¹⁰⁵.

2.6.2.1.5 ΤΡΟΠΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Είναι δυνατό μια καλώς εννοούμενη ενίσχυση, καίτοι συμβιβάσιμη προς το Κοινοτικό Δίκαιο σε συνδυασμό με μια νόμιμη μέθοδο χρηματοδότησης να συνεπάγεται αποτελέσματα παράνομα για τη συνθήκη, πράγμα που θα καθιστά το σύστημα, εις το σύνολο του, ασυμβίβαστο προς την ενιαία αγορά και το κοινό συμφέρον.

Αν ένα τέτοιο σύστημα, με το οποίο μια ενίσχυση εξυπηρετείται από ειδικά προς το σκοπό αυτό θεσπισθείσα επιβάρυνση, γενικευόταν, θα είχε σαν αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα κενό στο άρθρο 87 της Συνθήκης και να μειώσει τις δυνατότητες της Επιτροπής να ασκεί διαρκή εποπτεία της κατάστασης.

Στην πραγματικότητα θα οδηγούσε σε ένα σύστημα μονίμων ενισχύσεων, το ύψος των οποίων είναι απρόβλεπτο και των οποίων ο έλεγχος θα ήταν πολύ δύσκολος.

Η περίπτωση αυτή εξετάστηκε από το ΔΕΚ στην υπόθεση C-47/69¹⁰⁶. Στην υπόθεση αυτή η Γαλλική κυβέρνηση παρείχε μια ενίσχυση που προοριζόταν για την γαλλική βιομηχανία υφασμάτων με σκοπό την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων του κλάδου και τη χρηματοδότηση ερευνών, η οποία ενίσχυση χρηματοδοτήθηκε ειδικά με μια εισφορά(τέλος) επί όλων των προϊόντων που πωλούνταν στη Γαλλία , είτε αυτά είχαν παραχθεί στη χώρα αυτή είτε ήταν εισαγόμενα. Αυτός ο φόρος εφαρμοζόμενος εξίσου τόσο στα εγχώρια όσα και στα εισαγόμενα προϊόντα, ήταν σύμφωνος με τις φορολογικές διατάξεις της Συνθήκης (άρθρο 95). Αν σύμφωνα με την άποψη της Επιτροπής η ενίσχυση αυτή θεωρηθεί συμβιβάσιμη με την συνθήκη, τότε ο

¹⁰⁵ Προτάσεις Jacobs, στην υπόθεση ΔΕΚ C-482/99 της 16^{ης} Μαΐου 2002 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 2002, σελίδα I-4397 .

¹⁰⁶ Απόφαση του ΔΕΚ της 25^{ης} Μαΐου 1970, υπόθεση 47/69 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1970, σελίδα 00487 .

παράνομος χαρακτήρας θα πρέπει να αναζητηθεί στην ειδική μεθόδευση της χρηματοδότησης του συγκεκριμένου κλάδου με την επιβολή φόρου σε όλα ανεξαρτήτως τα προϊόντα.

Το ΔΕΚ απεφάνθη ότι με την αυτόματη αύξηση της εθνικής ενίσχυσης αναλόγως της αύξησης των εσόδων του φόρου και ειδικότερα των εσόδων από τον εισπραχθέντα φόρο επί των ανταγωνιστικών αλλοδαπών προϊόντων, η επίδικος μέθοδος χρηματοδότησης έχει προστατευτική ενέργεια που υπερβαίνει τα όρια της καλώς εννοούμενης ενίσχυσης.

Το βαθύτερο σκεπτικό της απόφασης είναι ότι η φύση του φόρου (τέλους), μπορεί να μεταβάλει τον χαρακτήρα της ενίσχυσης. Κανονικά η βοήθεια έχει ως σκοπό να καταστήσει έναν ιδιαίτερο τομέα πιο ανταγωνιστικό. Η χρηματοδότηση γίνεται με έσοδα, που αντλούνται από το σύνολο του πληθυσμού. Αν η ενίσχυση αποκτάται άμεσα μέσω μιας επιβάρυνσης των προϊόντων του ίδιου τομέα, η ενίσχυση προς το πάσχον τμήμα του τομέα επιτυγχάνεται με δαπάνη των πιο ικανών ανταγωνιστών, με αποτέλεσμα οι ικανοί ανταγωνιστές εντός και εκτός της Γαλλίας μες στην ΕΕ, που αυξάνουν τις πωλήσεις τους έναντι των ανικάνων παραγωγών του γαλλικού κλάδου να τιμωρούνται γιατί είναι πιο ικανοί !!. Έτσι η ενίσχυση αποθαρρύνει τον ανταγωνισμό αν ο φόρος που τροφοδοτεί την επιδότηση είναι νομοθετημένος και συνεχής.

107

Επομένως, όταν μια ενίσχυση χρηματοδοτείται από την φορολογία ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων παραγωγών, η Επιτροπή πρέπει να εξετάζει όχι μόνον κατά πόσο η μέθοδος χρηματοδότησης της συμμορφώνεται προς το άρθρο 90 (πρώην 95) της Συνθήκης, αλλά και κατά πόσο, σε συνδυασμό προς την ενίσχυση που εξυπηρετεί, συμβιβάζεται με τις απαιτήσεις των άρθρων 87 και 88 αυτής .

¹⁰⁷ LIPSTEIN : Το Δίκαιον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, Μετ. Κ. Μιχαηλίδη, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα, 1979, σελ 384 .

Στα πλαίσια των πιο πρόσφατα συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-266/04 έως C-270/04, C-276/04 και C-321/04 έως C-325/04 ¹⁰⁸, των συναφών με την απαλλαγή από ένα φόρο επιβαλλόμενο με βάση την επιφάνεια των χώρων πώλησης ο οποίος έπληττε άμεσα τα εγκατεστημένα στη Γαλλία καταστήματα λιανικής πωλήσεως τα οποία διέθεταν επιφάνεια πωλήσεως άνω των 400 m² και πραγματοποιούσαν ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 460.000 ευρώ, το ΔΕΚ επισήμανε ότι κατά παγία νομολογία οι φόροι δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ που αφορούν τις κρατικές ενισχύσεις εκτός εάν αποτελούν τρόπο χρηματοδότησης του μέτρου της ενίσχυσης, οπότε αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του μέτρου αυτού. Σε περίπτωση που ένας φόρος όντως αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του μέτρου ενίσχυσης, υπό την έννοια του άρθρου 87 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, η εκ μέρους των εθνικών αρχών παράβαση των υποχρεώσεων που υπέχουν από το άρθρο 88 παρ. 3 της συνθήκης θίγει όχι μόνον τη νομιμότητα του μέτρου της ενίσχυσης, αλλά και τη νομιμότητα του φόρου ο οποίος αποτελεί τον τρόπο χρηματοδότησης του (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση *Enirisorse*, σκέψεις 43 έως 45).

Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, για να θεωρηθεί ότι ένας φόρος αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του μέτρου ενίσχυσης, πρέπει να υφίσταται αναγκαστική σχέση μεταξύ του φόρου και της ενίσχυσης βάσει της συναφούς εθνικής νομοθεσίας, υπό την έννοια ότι το προϊόν του φόρου πρέπει να προορίζεται απαραίτητα για τη χρηματοδότηση της ενίσχυσης. Αν υφίσταται τέτοια σχέση, το προϊόν του φόρου επηρεάζει άμεσα το μέγεθος της ενίσχυσης και, κατά συνέπεια, την εκτίμηση περί του αν συμβιβάζεται η ενίσχυση αυτή με την κοινή

¹⁰⁸ Απόφαση ΔΕΚ της 27ης Οκτωβρίου 2005 : *Nazairdis SAS κατά Aisse nationale de l'organisation autonome d'assurance vieillesse des travailleurs non salariés des professions industrielles et commerciales*.

αγορά.¹⁰⁹

Στη νομολογία τονίζεται πάντοτε η αναγκαιότητα αυτής της σχέσης . Ο χαρακτήρας του τρόπου χρηματοδότησης μιας ενίσχυσης επιβεβαιώθηκε αρχικά στην απόφαση Enirisorse. Εντούτοις το Δικαστήριο ανέπτυξε την αναγκαιότητα λήψης υπόψη της χρηματοδότησης ενός μέτρου ενίσχυσης όσον αφορά τις υποχρεωτικά δεσμευτικές επιβαρύνσεις, στις οποίες είναι προφανές ότι η επιβάρυνση εξυπηρετεί τη χρηματοδότηση του μέτρου της ενίσχυσης .

Στην απόφαση Van Calster το Δικαστήριο αναφέρεται σε «επιβάρυνση που προορίζεται ειδικά για τη χρηματοδότηση ενίσχυσης» και περαιτέρω, όσον αφορά τον τρόπο χρηματοδότησης της ενίσχυσης, στο «σύνολο του συστήματος ενισχύσεων» που πρόκειται να χρηματοδοτηθεί με τον τρόπο αυτό .

2.5.2.1.6 ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΩΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΑ

Η διάταξη 87 ΣυνθΕκ δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση υποχρέωσης καταβολής ή επιστροφής ποσών, οφειλόμενη στο γεγονός ότι τα ποσά αυτά δεν οφείλονταν από εκείνον που τα κατάβαλε. Απ' αυτό έπεται ότι ένα εθνικό φορολογικό σύστημα, που επιτρέπει στο φορολογούμενο να αμφισβητήσει ή να αξιώσει την επιστροφή του φόρου, δεν αποτελεί ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 της Συνθήκης. Η δυνατότητα ή η αδυναμία ανάκτησης του φόρου λόγω του γεγονότος αυτού εξαρτάται στην πραγματικότητα από τις ιδιομορφίες των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με την ανάκτηση του αρχεωστήτου, ειδικότερα δε στο δημοσιονομικό τομέα.¹¹⁰ Εάν η παροχή κρατικών πόρων δεν συνιστά παρά επιστροφή αχρεωστήτως καταβληθέντων, τότε η ενέργεια αυτή δεν συνεπάγεται νέα κατανομή των κρατικών πόρων ούτε πρόκειται για δωρεάν παροχή ευεργετήματος

¹⁰⁹ Απόφαση του ΔΕΚ της 21ης Οκτωβρίου 2003, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 261/01 και 262/01 : Belgische Staat v Eugene Van Calster, Felix Cleeren .

¹¹⁰ ΤΣΟΤΣΑΝΗΣ Μελέτης : Ερμηνεία της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα , Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 1994, σελ. 661 .

σε μία επιχείρηση, και επομένως δεν συνιστά κρατική ενίσχυση με την έννοια του άρθρου 87§1 της Συνθήκης ΕΚ¹¹¹.

2.5.2.2 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

Η ανάλυση της Νομολογίας του ΔΕΚ θα επιχειρηθεί να παρατεθεί κατά χρονολογική σειρά, προκειμένου να αποδοθεί πλήρως η εξελεγκτική πορεία ορισμένων περιπτώσεων και να τονιστεί η μεταστροφή της νομολογίας, όπου αυτό κριθεί απαραίτητο.

1. Μια από τις αρχικές συναφείς αποφάσεις είναι η εκδοθείσα επί της υπόθεσης υπ' αριθμ. 178/77¹¹², η οποία αφορούσε την επιβολή ορισμένου τέλους επί του χοιρινού κρέατος που προοριζόταν για την παρασκευή μπέικον. Το τέλος επιβάλλονταν από τον Ιρλανδικό κρατικό φορέα με αρμοδιότητες στον τομέα ρύθμισης της αγοράς μπέικον (κρατική ρυθμιστική αρχή συντονισμού εξαγωγών - Pigs and Bacon Commission) και ως σκοπό είχε την επιχορήγηση των πωλήσεων μπέικον υψηλής ποιότητας εκτός Ιρλανδίας και συγκεκριμένα στην Μεγάλη Βρετανία μέσω της μερικής επιστροφής του τέλους ως πριμ στους παραγωγούς που διενεργούσαν εξαγωγές τέτοιου είδους μπέικον. Η πρακτική αυτή κρίθηκε ότι αποτελεί κρατική ενίσχυση.

2. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου¹¹³, η άσκηση από τα κράτη μέλη των αρμοδιοτήτων που έχουν διατηρήσει στο νομισματικό τομέα δεν τους επιτρέπει να λαμβάνουν μονομερώς μέτρα που η Συνθήκη απαγορεύει.

¹¹¹ Απόφαση του ΔΕΚ της 27-3-1980, υπόθεση 61/79 : Amministrazione Finanze Dello Stato κατά Denkavit Italiana Srl, και προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα στην ίδια υπόθεση.

¹¹² Απόφαση του ΔΕΚ της 26^{ης} Ιουνίου 1979 υπόθεση 178/77 : Pigs and Bacon Commission vs Mc Carren and Company Limited, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1979, σελίδα 02161.

¹¹³ Απόφαση του ΔΕΚ της 9^{ης} Ιουνίου, υπόθεση 95/81 : Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1982, σελίδα 02187.

3. Στην υπόθεση 187/85 ¹¹⁴ το ΔΕΚ προσδιόρισε το κριτήριο του εξαιρετικού χαρακτήρα του μέτρου αρνητικά, αποφαινόμενο ότι « η έννοια της επιβάρυνσης καλύπτει όχι μόνο την περίπτωση κατά την οποία το δημόσιο προβαίνει στην καταβολή χρηματικών ποσών, αλλά και στην περίπτωση κατά την οποία παραιτείται από την είσπραξη φορολογικών απαιτήσεων, ¹¹⁵ καθιερώνοντας έτσι εξαιρέσεις από ένα φορολογικό κανόνα γενικής ισχύος ».

4. Μια από τις πιο κλασσικές μορφές κρατικής ενίσχυσης έχει νομολογηθεί ότι αποτελεί και η απαλλαγή από το φόρο ακινήτων. Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 62/87 και 72/87 ¹¹⁶ το ΔΕΚ εξέτασε τη συμβατότητα με το ευρωπαϊκό δίκαιο του βελγικού νόμου της 17ης Ιουλίου 1959 για τη θέσπιση και το συντονισμό των μέτρων προς διευκόλυνση της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργία νέων βιομηχανικών κλάδων (*Moniteur belge* της 29ης Αυγούστου 1959) . Η Περιφερειακή κυβέρνηση της Βαλλονίας σκόπευε να χορηγήσει, δυνάμει του νόμου αυτού δεσμίδα μέτρων που αποτελούν κρατική ενίσχυση προς ένα κατασκευαστή επίπεδης υάλου. Μεταξύ των μέτρων αυτών συγκαταλέγονταν και η πενταετής πλήρης απαλλαγή από τον φόρο ακίνητης περιουσίας. Το ΔΕΚ δέχθηκε την ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης.

5. Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-149/91 και C-150/91 ¹¹⁷, τις σχετικές με την αγροτική πολιτική, το ΔΕΚ απεφάνθη ότι η επιστροφή

¹¹⁴ Απόφαση ΔΕΚ της 14^{ης} Ιουλίου 1988 , υπόθεση 187/85 : *Federation de l' industrie de l' huilerie de la CEE (FEDIOL)* κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 04155 .

¹¹⁵ MALAURIE -VIGNAL Marie : *Droit de la concurrence*. 2nd édition, Εκδόσεις Armand Colin 2, Paris, 1996, page 16 .

¹¹⁶ Απόφαση ΔΕΚ της 8^{ης} Μαρτίου 1988, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 62/87 και 72/87 : *Executif regional Wallon & S.A Glaverbel* κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 01573 .

¹¹⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 11^{ης} Ιουνίου 1992 : *Sanders Adour SNC και Guyomarc'h Orthez Nutrition Animale SA* κατά *Directeur des servises fiscaux des Pyrenees-Atlantiques*, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1992, σελίδα I-03899 .

ενός φόρου υπέρ τρίτων, που βαρύνει ένα προϊόν βάσης, όταν τα παράγωγα προϊόντα παρασκευάζονται στην εθνική επικράτεια, ενώ ο φόρος αυτός επιβαρύνει οριστικά την εισαγωγή των ίδιων παράγωγων προϊόντων ή η χρησιμοποίηση των εσόδων του για τη χρηματοδότηση πλεονεκτημάτων από τα οποία ωφελούνται αποκλειστικά τα εγχώρια προϊόντα, αντισταθμίζοντας έτσι τον φόρο ο οποίος επιβάρυνε αυτά τα τελευταία προϊόντα, μπορεί να αποτελεί κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά .

6. Η Επιτροπή δεν υπερβαίνει τα όρια της εξουσίας εκτίμησης που διαθέτει, κρίνοντας ότι ακόμα και μια σχετικά ασήμαντη ενίσχυση θα μπορούσε να αλλοιώσει τους όρους των συναλλαγών κατά τρόπο θίγοντα το κοινό συμφέρον κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 3, στοιχείο γ), της Συνθήκης, όταν σ' ένα χαρακτηριζόμενο από στενά περιθώρια κέρδους τομέα οι εν λόγω ενισχύσεις χρησιμεύουν στις ωφελούμενες επιχειρήσεις για τη χρηματοδότηση επενδύσεων σε εξοπλισμούς προηγμένης τεχνολογίας, με σκοπό την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, ώστε να μπορεί ο σχετικός τομέας να ανταγωνίζεται αποτελεσματικότερα τις προερχόμενες, κυρίως από άλλα κράτη μέλη εισαγωγές.¹¹⁸

7. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, είναι δυνατό μια φορολογική επιβάρυνση που βαρύνει μόνο τα εισαγόμενα από τα άλλα κράτη μέλη προϊόντα να εμπίπτει είτε στην απαγόρευση της διάταξης του άρθρου 87 παρ. 1 είτε στην απαγόρευση του άρθρου 90 ΣυνΕΚ, που απαγορεύει τις φορολογικές διακρίσεις σε βάρος των εισαγομένων στα κράτη μέλη προϊόντων προέλευσης των άλλων κρατών μελών. Σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις το ΔΕΚ δέχθηκε ότι είναι δυνατό μια φορολογική επιβάρυνση του

¹¹⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου της 11^{ης} Νοεμβρίου 1987 , υποθ. 259/85 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1987, σελίδα 04393 .

κράτους εισαγωγής να εμπίπτει συγχρόνως και στις δύο παραπάνω απαγορευτικές διατάξεις της Συνθήκης.¹¹⁹

Ειδικότερα, όσον αφορά την περίπτωση της χωριστής εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων της Συνθήκης το ΔΕΚ έκανε δεκτό τα εξής:

Όταν μια φορολογική επιβάρυνση έχει γενικό χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι επιβάλλεται σ' όλους τους παραγωγούς ενός προϊόντος ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για παραγωγούς του κράτους μέλους της φορολογικής επιβολής ή για παραγωγούς των άλλων κρατών μελών, δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 87 παρ. 1 ΣυνΕΚ. Είναι όμως δυνατό η φορολογική αυτή επιβάρυνση να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 90 της Συνθήκης, αν το προϊόν αυτής διατίθεται αποκλειστικά για την ενίσχυση των παραγωγών των ομοειδών προϊόντων του κράτους της φορολογικής επιβολής

Αντίθετα, μια φορολογική επιβάρυνση που επιβάλλεται ισοδύναμα τόσο στα εγχώρια όσο και στα εισαγόμενα παρόμοια προϊόντα και επομένως δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 90 (πρώην 95) της Συνθήκης, είναι δυνατό να αποτελεί κρατική ενίσχυση του απαγορεύεται από το άρθρο 87 παρ. 1 της Συνθήκης, όταν το προϊόν αυτής διατίθεται για την ενίσχυση ενός μέρους μόνο της εθνικής παραγωγής με βάση ορισμένα κριτήρια π.χ. οι χρησιμοποιημένες πρώτες ύλες, το μέγεθος των επιχειρήσεων, κτλ.¹²⁰

Όμως σε κάθε περίπτωση είναι δυνατό μια κρατική ενίσχυση που παρέχεται με την μέθοδο της επιστροφής μέρους του προϊόντος από την είσπραξη των φορολογικών επιβαρύνσεων επί των εισαγομένων εμπορευμάτων, να είναι κατά τέτοιο τρόπο διαρθρωμένη, ώστε να εμπίπτει συγχρόνως τόσο στην απαγόρευση του άρθρου 87 παρ. 1,

¹¹⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 18ης Δεκεμβρίου 1997 : Garage Molenheide BVBA (C-286/94), Peter Schepens (C-340/95), Bureau Rik Decan-Business Research & Development NV (BRD) (C-401/95) και Sanders BVBA (C-47/96) κατά Belgische Staat, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1997, σελίδα I-07281 .

¹²⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 19^{ης} Ιουνίου 1973, υπόθεση 77/72 : Carmine Capoligno vs Azienda Agricola Maya, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1973, σελίδα 00611 .

δηλαδή να αποτελεί απαγορευμένη κρατική ενίσχυση, όσο και στην απαγόρευση του άρθρου 90, δηλαδή να προκαλεί φορολογική διάκριση σε βάρος των εισαγομένων εμπορευμάτων.

8. Θεμελιώδης είναι και η απόφαση του ΔΕΚ στην υπόθεση C-387/92 ¹²¹, η οποία αφορούσε την απαλλαγή δημόσιας τράπεζας από τον ειδικό δημοτικό φόρο επί βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Το ΔΕΚ απεφάνθη ότι μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές παρέχουν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, το οποίο, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταβίβαση κρατικών πόρων, θέτει τους δικαιούχους σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους υπολοίπους φορολογουμένους, συνιστά κρατική ενίσχυση. Ο φόρος αυτός επιβάλλεται για χρήση ή εκμετάλλευση χώρων, οποιασδήποτε φύσης, που ανήκουν στον δήμο, για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς ή προς άσκηση επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

9. Στην υπόθεση T- 126/7/1996 ¹²², το ΠΕΚ εξέτασε ένα πακέτο επί μέρους παρεκκλίσεων από γενικές φορολογικές ρυθμίσεις που στόχευαν στην διευκόλυνση ορισμένων πράξεων σε συνάρτηση με τις συγχωνεύσεις τραπεζών. Τα μέτρα αυτά δεν θεωρήθηκαν καθ' αυτά ως ένα νέο γενικό σύστημα ή ως μια «κανονική νομική κατάσταση».

10. Σημαντικότερη περίπτωση κρατικής ενίσχυσης φορολογικής φύσης αντιμετώπισε το ΠΕΚ στην υπόθεση T-67/94 ¹²³ η οποία αφορούσε ενισχύσεις παρεχόμενες από το γαλλικό δημόσιο υπέρ του ομίλου οικονομικού σκοπού ιπποδρομιακών στοιχημάτων PMU, ο

¹²¹ Απόφαση ΔΕΚ της 15^{ης} Μαρτίου 1994 : Banco Exterior de Espana SA κατά Ayuntamiento de Valencia , Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1994, σελίδα I-00877 .

¹²² Απόφαση ΠΕΚ της 15^{ης} Σεπτεμβρίου 1998, υπόθεση T- 126/7/1996 : Breda Fucine Meridionali Spa Ente partecipazioni e finanziamento vs Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα II-03437 .

¹²³ Απόφαση ΠΕΚ της 27^{ης} Ιανουαρίου 1998, υπόθεση T-67/94 : Ladbroke Racing Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα II-00001 .

οποίος βάσει του γαλλικού δικαίου είχε το αποκλειστικό δικαίωμα διαχείρισης των ιπποδρομιακών στοιχημάτων στη Γαλλία είτε αυτά αφορούσαν γαλλικές ιπποδρομίες είτε ιπποδρομίες άλλων χωρών, για τις οποίες τα στοιχήματα συμφωνούνταν στη Γαλλία. Η μείωση, από το 1985, του Τμήματος των εσόδων από τα στοιχήματα που παρακρατούσε το Γαλλικό Δημόσιο υπέρ του PMU θεωρήθηκε από το Πρωτοδικείο κρατική ενίσχυση, διότι ήταν σημαντικό επιλεκτικό φορολογικής μορφής πλεονέκτημα, που δεν μπορούσε να θεωρηθεί ούτε κανονικό έσοδο από τη δραστηριότητα του οργανισμού στοιχημάτων ούτε μέτρο γενικό περί μόνιμης τροποποίησης του φορολογικού συστήματος, παρότι έγινε δεκτό πως το ιπποδρομιακό στοιχίμα υπαγόταν σε ειδικό σύστημα φορολόγησης.

Στα πλαίσια της ίδιας υπόθεσης παράνομη κρατική ενίσχυση θεώρησε το ΠΕΚ την ταμειακή διευκόλυνση του γαλλικού δημοσίου προς τον PMU με την παραίτησή του από το δικαίωμα είσπραξης οφειλόμενων ποσών που του αναλογούσαν από τις εισπράξεις των στοιχημάτων, καθώς και τη θέση στη διάθεση του PMU των αζήτητων κερδών, τα οποία προορίζονταν αποκλειστικώς για την κάλυψη κοινωνικών σκοπών πάντα κατόπιν αδείας του κράτους και όχι για τη λειτουργική αναδιάρθρωση του PMU.

11. Στην υπόθεση C-280/95¹²⁴, το ΔΕΚ εξέτασε περίπτωση ενίσχυσης υπό τη μορφή πίστωσης φόρου σε σχέση με τον φόρο εισοδήματος, τον δημοτικό φόρο ή τον φόρο προστιθεμένης αξίας υπέρ των επαγγελματιών οδικών μεταφορέων στην Ιταλία.

Οι δικαιούχοι μπορούσαν να εκπέπουν την εν λόγω πίστωση φόρου από την καταβολή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων, τον τοπικό φόρο εισοδήματος και τον φόρο προστιθεμένης αξίας, καθώς και να

¹²⁴ Απόφαση ΔΕΚ της 29ης Ιανουαρίου 1998, υπόθεση C-280/95 : Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιταλικής Δημοκρατίας, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα I-00259 .

την εκπίπτουν κατά την καταβολή των κρατήσεων στην πηγή που πραγματοποιούν οι εκπρόσωποι των μεταφορικών επιχειρήσεων επί των αποδοχών των μισθωτών και των αμοιβών των ελευθέρων επαγγελματιών. Το χρονικό σημείο και η συχνότητα διενέργειας της έκπτωσης διέφεραν ανάλογα με το είδος του φόρου που επέλεγαν οι δικαιούχοι ως βάση της πίστωσης φόρου. Το ποσό της πίστωσης φόρου υπολογίστηκε βάσει της διαφοράς μεταξύ της τιμής του πετρελαίου ντίζελ στην Ιταλία και της μέσης τιμής που εφαρμόζεται στα άλλα κράτη μέλη· ως συνολικό ύψος της πιστώσεως φόρου ορίστηκε το ποσό των 275 δισεκατομμυρίων ιταλικών λιρών (LIT).

12. Σημαντική μνεία πρέπει να γίνει και στην υπόθεση C-174/97 P ¹²⁵ που αφορούσε φορολογικές ελαφρύνσεις υπέρ της La Poste. Η τελευταία είχε ως αποστολή της τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών σχετικών με τα μέσα πληρωμής και τη μεταφορά κεφαλαίων, το προϊόν τοποθέτησης και αποταμίευσης, τη διαχείριση περιουσιών, τα στεγαστικά δάνεια ταμειευτηρίου και κάθε προϊόν ασφάλισης. Η La Poste μπορούσε να ιδρύει θυγατρικές και να λαμβάνει μερίδια συμμετοχής σε εταιρίες, ομίλους ή οργανισμούς με συναφές ή συμπληρωματικό αντικείμενο. Η συγκεκριμένη εταιρία απολάμβανε μείωση της βάσης επιβολής φόρου της τοπικής φορολογίας του ύψους του 85 % λόγω των επιτακτικών υποχρεώσεων που υπέχει όσον αφορά την εξυπηρέτηση του συνόλου του εθνικού εδάφους και τη συμμετοχή στη χωροταξία.

Το ΔΕΚ δέχτηκε ότι αυτό το φορολογικό πλεονέκτημα αποτελούσε, κατ' αρχήν, κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου

¹²⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 25^{ης} Μαρτίου 1998, Υπόθεση C-174/97 P : Fédération française des sociétés d'assurances, Union des sociétés étrangères d'assurances, Groupe des assurances mutuelles agricoles, Fédération nationale des syndicats d'agents généraux d'assurances, Fédération française des courtiers d'assurances et de réassurances και Bureau international des producteurs d'assurances et de réassurances κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων., Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα I-01303 .

92, παράγραφος 1, δεδομένου ότι το πλεονέκτημα αυτό, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταφορά κρατικών πόρων, έθετε τη La Poste σε οικονομική κατάσταση ευνοϊκότερη απ' ό,τι άλλοι φορολογούμενοι. Επανέλαβε ότι η έννοια της ενίσχυσης κατά την Συνθήκη καλύπτει, κατά πάγια νομολογία, τα παρεχόμενα από τις δημόσιες αρχές πλεονεκτήματα τα οποία αντισταθμίζουν, ποικιλοτρόπως, τις επιβαρύνσεις που πλήττουν συνήθως τον προϋπολογισμό μιας επιχείρησης. Το σχέδιο Le Levant τέθηκε σε εφαρμογή για να παράσχει τη δυνατότητα στους ιδιώτες επενδυτές να τύχουν ενός φορολογικού πλεονεκτήματος. Το γεγονός ότι ο μηχανισμός αυτός είναι νόμιμος σύμφωνα με το γαλλικό δίκαιο δεν εξασφαλίζει, αυτό καθ' αυτό, τη νομιμότητά του από την άποψη των κανόνων που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις.

13. Το ζήτημα των διαδικασιών συλλογικής ικανοποίησης των πιστωτών που όπως αναφέρθηκε ανωτέρω απασχόλησε την Επιτροπή, εξετάστηκε διεξοδικά και από το ΔΕΚ. Συγκεκριμένα στην υπ' αριθμ. C-200/97 υπόθεση,¹²⁶ το ΔΕΚ απεφάνθη ότι όταν ένας οφειλέτης που βρίσκεται σε οικονομική κρίση επιτυγχάνει αναστολή των οφειλών έναντι ιδιωτών πιστωτών του, η ζημία που υφίστανται οι τελευταίοι δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση, με την αιτιολογία ότι συνεπάγεται μείωση των φορολογικών εσόδων του κράτους σε βάρος αυτών των πιστωτών. Η χρησιμοποίηση από το κράτος αυτών των εσόδων δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί κρατική ενίσχυση .

Κάθε πτωχευτική διαδικασία αποσκοπεί στην προστασία των δανειστών της επιχείρησης, που κηρύχθηκε σε πτώχευση ή υπήχθη σε μία διαδικασία συλλογικής ικανοποίησης των δανειστών, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και το δημόσιο.

¹²⁶ Απόφαση ΔΕΚ της 1^{ης} Δεκεμβρίου 1998, υπόθεση 200/97 : Ecotrade Srl vs Altifonti e Ferriere di Servola Spa (AFS), Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα I-07907 .

Αν οι παραπάνω διαδικασίες εξυπηρετούν την ικανοποίηση των δανειστών από το προϊόν της πώλησης των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, δεν υφίσταται ζήτημα χαρακτηρισμού τους ως κρατικής ενίσχυσης.

Αν όμως η ικανοποίηση των δανειστών επιδιώκεται μέσω της ενίσχυσης της λειτουργίας της επιχείρησης, αυτή δε αποφασίζεται από δικαστική ή διοικητική αρχή σε βάρος των συμφερόντων των δανειστών, τότε η συνέχιση αυτή της λειτουργίας της ενέχει στοιχεία κρατικής ενίσχυσης .

Όμως ακόμη και στην περίπτωση που η πτωχευτική διαδικασία κινείται αποκλειστικά από τους δανειστές της αφερέγγυας επιχείρησης, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται το δημόσιο ως κύριος δανειστής της, λόγω του μεγάλου ύψους των χρεών της επιχείρησης προς αυτό, είναι δυνατό να συντρέχουν τα στοιχεία κρατικής ενίσχυσης.

Αυτό συμβαίνει όταν το δημόσιο ως μεγαλοπιστωτής υπαγορεύει ορισμένες λύσεις που δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα του ως δανειστή. Οπότε πρέπει να αξιολογείται ο τρόπος με τον οποίο το δημόσιο οδηγείται στη λήψη των αποφάσεων του.

14. Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-400/97, C-401/97 και C-402/97 ¹²⁷ που αφορούσαν φορολογικά πλεονεκτήματα, ήτοι φορολογικές απαλλαγές, μειώσεις ή εκπτώσεις με στόχο τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, την πραγματοποίηση επενδύσεων σε πάγια ενσώματα στοιχεία του ενεργητικού, την πραγματοποίηση επενδύσεων

¹²⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 16^{ης} Φεβρουαρίου 2000, συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-400/97, C-401/97 και C-402/97 : Administración General del Estado v Juntas Generales de Guipúzcoa and Diputación Foral de Guipúzcoa (C-400/97), Juntas Generales d'Alava and Diputación Foral d'Alava (C-401/97) and Juntas Generales de Vizcaya (C-402/97), Συλλογή Νομολογίας Δικαστηρίου 2000, σελίδα I-01073 .

στην έρευνα και την ανάπτυξη, καθώς και επενδύσεων προκειμένου να ενισχυθούν οι εξαγωγές, για την απόσβεση προσφάτως κτηθέντων στοιχείων του ενεργητικού, για την κεφαλαιοποίηση μικρών επιχειρήσεων, για την πρόσληψη και την εκπαίδευση προσωπικού, που παρείχε η χώρα των Βάσκων, το ΔΕΚ επανέλαβε την νομολογία του επί της υπόθεσης « Banco Exterior de Espana » ότι «μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές παρέχουν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, το οποίο, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταβίβαση κρατικών πόρων, θέτει τους δικαιούχους σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους υπολοίπους φορολογουμένους, συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης» .

Το ΔΕΚ κατέληξε ότι επρόκειτο για κρατικές ενισχύσεις και όχι για γενικά μέτρα οικονομικής πολιτικής. Τα μέτρα αυτά έχουν πράγματι τον χαρακτήρα της επιλεκτικότητας είτε ληφθούν υπόψη οι αποδέκτες της ενίσχυσης είτε χρησιμοποιηθεί το κριτήριο του εξαιρετικού του χαρακτήρα σε σχέση με το γενικό σύστημα. Τα μέτρα αυτά αφορούσαν πράγματι αποκλειστικά επιχειρήσεις που ήταν εγκατεστημένες σε μία συγκεκριμένη περιοχή του εν λόγω κράτους μέλους και αποτελούσαν για τις επιχειρήσεις αυτές ένα πλεονέκτημα το οποίο δεν μπορούσαν να έχουν επιχειρήσεις που προτίθεντο να πραγματοποιήσουν ανάλογες επενδύσεις σε κάποια άλλη περιοχή του κράτους αυτού.

15. Σημαντική κατηγορία φορολογικών κινήτρων πραγματεύτηκε το ΔΕΚ στην υπόθεση C-156/98 ¹²⁸, που αφορούσε την δυνατότητα μεταφοράς κρυφών αποθεματικών και τη δυνατότητα ολικής έκπτωσης από τη φορολόγηση των κερδών που αποκομίζονταν από την εξαγορά νέων μετοχών σε κεφαλαιουχικές εταιρίες, υπό την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι είχαν τόσο την καταστατική τους έδρα όσο και την κεντρική

¹²⁸ Απόφαση ΔΕΚ της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 2000, υπόθεση C-156/98 : Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

τους διοίκηση στην Πρώην Ανατολική Γερμανία ή στο Λ. Βερολίνο, και ότι η αγορά των μετοχών σχετιζόνταν με κεφαλαιουχική αύξηση ή με εγκαθίδρυση μιας νέας κεφαλαιουχικής εταιρίας στις περιοχές αυτές. Η ύπαρξη της κρατικής ενίσχυσης ήταν εμφανής. Συνέτρεχε το στοιχείο της κρατικής προέλευσης, αφού η προέλευση του πλεονεκτήματος που παρέχεται έμμεσα στις επιχειρήσεις από τη νομοθεσία φορολογίας εισοδήματος πρέπει να θεωρηθεί ως παραίτηση του κράτους μέλους από τα φορολογικά έσοδα που θα εισέπραττε κανονικά, κατά το μέτρο που η παραίτηση αυτή επέτρεψε στους επενδυτές να αποκτήσουν συμμετοχή σε επιχειρήσεις υπό πλεονεκτικότερους όρους από φορολογική άποψη. Το γεγονός ότι οι επενδυτές στη συνέχεια λαμβάνουν ανεξάρτητες αποφάσεις δεν σημαίνει ότι εξαλείφεται η σχέση μεταξύ της φορολογικής ελάφρυνσης και του πλεονεκτήματος που παρέχεται στις εν λόγω επιχειρήσεις καθότι από οικονομική άποψη, η αλλοίωση των όρων των συναλλαγών από την οποία απορρέει το πλεονέκτημα είναι συνέπεια της απώλειας φορολογικών εσόδων από τις δημόσιες αρχές. Ταυτόχρονα ήταν εμφανής και η παρουσία του στοιχείου της επιλεκτικότητας, αφού μόνο οι εταιρείες με εγκατάσταση στις προβλεπόμενες από τον νόμο περιοχές αποκέρδαιναν από τις επενδύσεις σε αυτές.

16. Στο σημαντικότερο ζήτημα των τιμών πώλησης της ενέργειας, το ΔΕΚ διευκρίνισε ότι ο νομοθετικός καθορισμός μίας ελάχιστης τιμής πώλησης του ηλεκτρικού ρεύματος που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, εφόσον επιβαρύνει οικονομικά μόνον ιδιώτες, ήτοι τις επιχειρήσεις παροχής ηλεκτρικού ρεύματος που υποχρεώνονται να αγοράζουν το ρεύμα από συγκεκριμένη πηγή¹²⁹. Η προσέγγιση αυτή φαίνεται εύλογη, αφού μία περισσότερο διασταλτική ερμηνεία θα υπήγαγε στο καθεστώς των άρθρων 87-89 ΣυνθΕΚ ουσιαστικά όλες τις περιπτώσεις, όπου μία

¹²⁹ Απόφαση ΔΕΚ της 13^{ης} Μαρτίου 2001, υπόθεση C-379/98 : Preussenelectra AG κατά Schleswag AG, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 2001, σελίδα 1-2099 .

κρατική ρύθμιση οδηγεί στην μεταφορά οικονομικών πλεονεκτημάτων από ένα ιδιώτη σε άλλον. Εφόσον ο κρατικός προϋπολογισμός δεν επιβαρύνεται κατά κανένα τρόπο, δεν πρόκειται για ενίσχυση του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ. Ειδάλλως, εάν διαρραγεί ο δεσμός μεταξύ της όποιας μορφής επιβάρυνσης του κρατικού προϋπολογισμού και του χορηγούμενου πλεονεκτήματος, τότε όλα τα μέτρα οικονομικής πολιτικής θα κινδύνευαν να χαρακτηριστούν ως κρατικές ενισχύσεις¹³⁰.

Στο πλαίσιο της υπόθεσης *Adria-Wien Pipeline*, το αυστριακό Συνταγματικό Δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ, ερωτώντας εάν πρέπει να θεωρούνται ως κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 τα νομοθετικά, μέτρα ενός κράτους μέλους, τα οποία προβλέπουν μείωση των ενεργειακών φόρων επί του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, ορίζοντας παράλληλα ότι η μείωση αυτή ισχύει μόνο για τις επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι το κριτήριο που εφαρμόζει η εθνική νομοθεσία, μολονότι είναι αντικειμενικό, δεν δικαιολογείται ούτε από τη φύση ούτε από την όλη οικονομία της, οπότε δεν αναιρείται ο χαρακτηρισμός του επίμαχου μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης.

17. Στην υπόθεση C-66/02¹³¹, το ΔΕΚ εξέτασε την νομιμότητα ενός ιταλικού νόμου που προέβλεπε μείωση σε 12,5 % του συντελεστή φόρου εισοδήματος (IRPEG) για πέντε συνεχείς φορολογικές περιόδους, για τις τράπεζες που πραγματοποιούσαν συγχώνευση ή ανάλογη πράξη αναδιάρθρωσης, υπό τον όρο ότι τα

¹³⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 17^{ης} Μαρτίου 1993, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-72/91 και C-73/91 : Firma Sloman Neptun Schiffahrts AG κατά Seebetriebsrat Bodo Ziesemer της Sloman Neptun Schiffahrts AG, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1993, σελίδα I-00887.

¹³¹ Απόφαση ΔΕΚ της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2005, υπόθεση C-66/02 : Ιταλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

κέρδη τοποθετούνταν σε ειδικό αποθεματικό το οποίο δεν θα διανέμονταν για περίοδο τριών ετών, φορολογική ουδετερότητα για τις πράξεις επανεκχώρησης στον χορηγούνται, φορολογική ουδετερότητα όσον αφορά το δημοτικό φόρο για την αύξηση της αξίας των ακινήτων σε σχέση με τις ίδιες αυτές πράξεις, απαλλαγή φόρου για τη μεταφορά των συμμετοχών στο κεφάλαιο της Banca d'Italia από τις τραπεζικές εταιρείες στα τραπεζικά ιδρύματα.

Το ΔΕΚ επανέλαβε και εδώ την απόφαση του στην υπόθεση Banco Exterior de España.¹³² Στην υπό εξέταση περίπτωση το πλεονέκτημα αυτό συνίστατο στο ότι λόγω των επίδικων μέτρων οι οικείες τράπεζες απαλλάσσονταν μερικώς ή ολικώς από την καταβολή ορισμένων επιβαρύνσεων, οι οποίες θα έπρεπε κανονικά να καταβληθούν σύμφωνα με το γενικό φορολογικό σύστημα. Επρόκειτο για επιβαρύνσεις που καθίστανται απαιτητές κατά τη διενέργεια πράξεων επανεκχώρησης, με μια λέξη, οι οικείες επιχειρήσεις απολάμβαναν φορολογικές απαλλαγές που παρεχόντουσαν μέσω της παραίτησης από ορισμένα φορολογικά έσοδα.

Περαιτέρω, όσον αφορά συγκεκριμένα τα επίδικα μέτρα που προβλέπουν «φορολογική ουδετερότητα» πράξεων στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης των τραπεζών –ειδικότερα δε για πράξεις επανεκχώρησης στον χορηγούνται οργανισμό περιουσιακών στοιχείων και στοιχείων του ενεργητικού, μη απαραίτητων για τον εταιρικό σκοπό των τραπεζών–, η επενέργεια αυτής της «φορολογικής ουδετερότητας», συνίσταται στην αποτροπή του ενδεχομένου να καθίστανται απαιτητοί φόροι τους οποίους θα όφειλαν κανονικά οι τράπεζες βάσει του γενικού φορολογικού συστήματος κατά τη διενέργεια των οικείων πράξεων, ιδίως δε φόροι υπεραξίας.

¹³² Σύμφωνα με την οποία : « μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές παρέχουν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, το οποίο, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταβίβαση κρατικών πόρων, θέτει τους δικαιούχους σε ευνοϊκότερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με τους υπολοίπους φορολογουμένους, συνιστά κρατική ενίσχυση» .

Το ΔΕΚ τέλος έκρινε απορριπτικό τον ισχυρισμό της Ιταλικής κυβέρνησης περί δικαιολόγησης των μέτρων επειδή η φορολογική επιβάρυνση των τραπεζών που ασκούν δραστηριότητες στην Ιταλία είναι αισθητά υψηλότερη σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσον όρο, με την αιτιολογία ότι το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επιδιώκει να επιτύχει την προσέγγιση, μέσω μονομερών μέτρων, των όρων ανταγωνισμού κάποιου οικονομικού τομέα προς αυτούς που επικρατούν σε άλλα κράτη μέλη δεν μπορεί να αφαιρέσει από τα μέτρα αυτά τον χαρακτήρα της ενίσχυσης .

18. Χαρακτηριστική περίπτωση φορολογικής ενίσχυσης με την μορφή έκπτωσης φόρου, εξετάστηκε από το ΔΕΚ στα πλαίσια των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-183/02 P και C-187/02 P¹³³ .

Η Diputación Foral de Álava είχε θεσπίσει διάφορα μέτρα φορολογικών ενισχύσεων υπό μορφή, μεταξύ άλλων, έκπτωσης φόρου ύψους 45 % επί του ποσού της επένδυσης και μείωσης της φορολογικής βάσης του φόρου επιχειρήσεων. Οι πραγματοποιούμενες το έτος 1995 νέες επενδύσεις σε ενσώματα πάγια στοιχεία του ενεργητικού, που υπερέβαιναν τις 2,5 δισεκατομμύρια ισπανικές πεσέτες (ESP), κατόπιν έγκρισης της Diputación Foral de Álava, ετύγχαναν έκπτωσης φόρου ύψους 45 % επί του ποσού της επένδυσης. Η μη χορηγούμενη έκπτωση λόγω ανεπάρκειας του φόρου θα μπορούσε να υπολογισθεί κατά τα εννέα έτη που ακολουθούσαν το έτος κατά το οποίο δόθηκε η έγκριση της Diputación Foral de Álava. Τα παρεχόμενα δυνάμει της παρούσας διάταξης πλεονεκτήματα ήταν ασυμβίβαστα με κάθε άλλο φορολογικό πλεονέκτημα το οποίο παρεχόταν λόγω των ιδίων επενδύσεων. Η ισχύς της διάταξης αυτής παρατάθηκε για τα έτη 1996 και 1997, και στη συνέχεια η έκπτωση φόρου 45 % διατηρήθηκε, υπό τροποποιημένη μορφή, για τα έτη 1998 και 1999, βάσει μεταγενέστερων Normas Forales. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που άρχιζαν τη δραστη-

¹³³ Απόφαση ΔΕΚ της 11ης Νοεμβρίου 2004, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-183/02 P και C-187/02 P : Daewoo Electronics Manufacturing España SA (Demesa) .

ριότητά τους ετύγχαναν μείωσης κατά 99, 75, 50 και 25 %, αντίστοιχα, της θετικής φορολογικής βάσης που αντιστοιχούσε στο αποτέλεσμα της χρήσης τους, πριν από την αντιστάθμιση με αρνητικές φορολογικές βάσεις των προηγούμενων φορολογικών ετών, κατά τα τέσσερα συνεχή φορολογικά έτη, από το πρώτο έτος κατά το οποίο, εντός των τεσσάρων ετών από την έναρξη της δραστηριότητάς τους, εμφάνιζαν θετικές φορολογικές βάσεις.

Τα μέτρα αυτά χαρακτηρίστηκαν κρατικές ενισχύσεις αφού πληρούσαν και τα τρία κριτήρια επιλεκτικότητας (περιφερειακή, κλαδική και πραγματική επιλεκτικότητα)

Οι εκπτώσεις φόρου κρίθηκαν ασυμβίβαστες με το δίκαιο των κρατικών ενισχύσεων σε πλειάδα άλλων αποφάσεων του Δικαστηρίου .

19. Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-128/03 και C-129/03¹³⁴, το ΔΕΚ ασχολήθηκε με το ερώτημα εάν αποτελεί η αντιστάθμιση ενός αδικαιολόγητου πλεονεκτήματος κόστους ευνοϊκή μεταχείριση. Στην υπό εξέταση περίπτωση η προσαύξηση υπερέβαινε την οφειλόμενη αντιπαροχή για την πρόσβαση και τη χρήση του δικτύου, και εξυπηρετούσε τη χρηματοδότηση των γενικών οικονομικών επιβαρύνσεων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, και άρα ισοδυναμεί με επιβάρυνση υπέρ τρίτων .

Στις περιπτώσεις φορολογίας υπέρ τρίτων τεράστια σημασία έχει η ανάλυση των ανταγωνιστικών σχέσεων μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων και, κατά συνέπεια αποκλείεται η δυνατότητα γενικώς ισχύουσας απάντησης όσον αφορά την ύπαρξη χορήγησης πλεονεκτήματος, έτσι ώστε «η λύση πρέπει να αναζητηθεί κατά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών κάθε υπόθεσης και συγκεκριμένα της υφιστάμενης ανταγωνιστικής σχέσης

¹³⁴ Απόφαση του ΔΕΚ της 14^{ης} Απριλίου 2005 , συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-128/03 και C-129/03 : AEM SpA κατά Autorità per l'energia elettrica e per il gas.

των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών, του λόγου ύπαρξης του φόρου και των αποτελεσμάτων του» .¹³⁵

20. Η μείωση του συντελεστή του φόρου εισοδήματος ως μορφή φορολογικής ενίσχυσης, εξετάστηκε από το ΔΕΚ στην υπόθεση C-148/04¹³⁶, που αφορούσε ένα Ιταλικό διάταγμα του 1999 οι προβλέψεις του οποίου αναλύθηκαν λεπτομερώς στην παράγραφο υπ' αριθμ 19.

Οι εν λόγω διατάξεις προέβλεπαν, περαιτέρω, ότι τα κέρδη που προορίζονται για το ειδικό αποθεματικό δεν μπορούν να υπερβούν το 1,2 % της διαφοράς μεταξύ της συνολικής αξίας των απαιτήσεων και υποχρεώσεων των τραπεζών που συμμετείχαν στη συγχώνευση και των ενοποιημένων λογαριασμών της μεγαλύτερης από τις τράπεζες αυτές.

Το ΔΕΚ έκρινε ότι το εξεταζόμενο μέτρο αυτό παρέκκλινε από το φορολογικό καθεστώς του κοινού δικαίου. Οι επωφελούμενες επιχειρήσεις ετύγχαναν φορολογικού πλεονεκτήματος το οποίο δεν θα δικαιούνταν στο πλαίσιο της κανονικής εφαρμογής του καθεστώτος αυτού και το οποίο δεν μπορούν να διεκδικήσουν επιχειρήσεις άλλων τομέων που διενεργούν ανάλογες πράξεις ή επιχειρήσεις του

¹³⁵ Σύμφωνα με τον γενικό εισαγγελέα Tizzano, στις προτάσεις του στην υπόθεση Ferring « κάθε φόρος που θεσπίζεται σε βάρος μιας συγκεκριμένης κατηγορίας επιχειρηματιών μπορεί υποθετικά να θεωρηθεί ως πλεονέκτημα που χορηγείται σε όλους τους μη υποκείμενους στον φόρο αυτό επιχειρηματίες, οι οποίοι βρίσκονται σε περισσότερο ή λιγότερο στενή ανταγωνιστική σχέση με τους πρώτους». Ως αντικειμενικός δικαιολογητικός λόγος θα μπορούσε εν προκειμένω να αναφερθεί η αντιστάθμιση αδικαιολόγητων πλεονεκτημάτων κόστους. Πρέπει, συνεπώς, να εξετασθεί, κατά πόσον και υπό ποιες προϋποθέσεις η αντιστάθμιση αδικαιολόγητων πλεονεκτημάτων κόστους με επιβολή προσαύξεσης μπορεί να αναγνωριστεί ως αντικειμενικός λόγος που δικαιολογεί τη διαφοροποίηση που πραγματοποιείται με το αντίστοιχο διοικητικό μέτρο. Αυτό θα είχε ως συνέπεια ότι δεν θα αποτελούσε χορήγηση επιλεκτικού πλεονεκτήματος στις μη υποχρεούμενες σε προσαύξεση επιχειρήσεις η επιβολή προσαύξεσης στις λοιπές επιχειρήσεις. »

¹³⁶ Απόφαση ΔΕΚ της 15ης Δεκεμβρίου 2005, υπόθεση C-148/04 : Unicredito Italiano SpA κατά Agenzia delle Entrate, Ufficio Genova .

τραπεζικού τομέα που δεν διενεργούν πράξεις όπως οι προβλεπόμενες.

21. Στην υπόθεση C-222/04 ¹³⁷ εξετάστηκε και κρίθηκε αντίθετο προς το κοινοτικό δίκαιο το ζήτημα της άμεσης φορολογικής απαλλαγής για τα μερίσματα που εισπράττουν τα τραπεζικά ιδρύματα .

2.5.3 ΑΠΑΛΛΑΓΗ Η' ΜΕΙΩΣΗ ΚΑΤΑΒΟΛΗΣ ΒΑΡΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

1. Αφετηρία στη διαμόρφωση της νομολογίας του ΔΕΚ στο υπό εξέταση ζήτημα αποτελεί η θεμελιώδης απόφαση του επί της υπόθεσης υπ' αριθμ. 173/73¹³⁸, που αφορούσε απαλλαγή από τις κοινωνικές επιβαρύνσεις που περιλαμβάνονται στα οικογενειακά επιδόματα και κανονικά επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις του κλάδου της κλωστούφαντουργίας. Το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι « οι ως άνω απαλλαγές αποτελούν μέτρο που εξαιρεί μερικά τις επιχειρήσεις καθορισμένου βιομηχανικού τομέα από τις χρηματικές επιβαρύνσεις που συνεπάγονταν η κανονική εφαρμογή του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, χωρίς η εξαίρεση αυτή να δικαιολογείται από τη φύση και την οικονομία του ενλόγω συστήματος ».

Το προδιατυπωθέν συμπέρασμα του ΔΕΚ αποτέλεσε την αιτιολογική βάση και επαναλήφθηκε σε πλειάδα άλλων μεταγενεστέρων αποφάσεων του δικαστηρίου αυτού ¹³⁹.

2. Στην υπόθεση 203/82 ¹⁴⁰, το ΔΕΚ συνετάχθη με την άποψη της Επιτροπής που έκρινε ως ενίσχυση τη δραστική μείωση του

¹³⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 10ης Ιανουαρίου 2006, υπόθεση C-222/04 : Ministero dell'Economia e delle Finanze .

¹³⁸ Απόφαση ΔΕΚ της 2ας Ιουλίου 1974, υπόθεση 173/73 : Ιταλία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1974, σελίδα 00709 .

¹³⁹ Απόφαση ΔΕΚ της 5^{ης} Οκτωβρίου 1999, υποθ. 251/97 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-06639 .

φορολογικού συντελεστή για τις εργοδοτικές εισφορές, μόνο όσον αφορά το γυναικείο εργατικό δυναμικό, αφού το μέτρο αυτό ευνοούσε ορισμένους τομείς της ιταλικής οικονομίας που χρησιμοποιούσαν κυρίως γυναικείο εργατικό δυναμικό.

3. Στα πλαίσια της υπόθεσης 189/91¹⁴¹ τέθηκε στο ΔΕΚ το ερώτημα αν η εξαίρεση μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων στη Γερμανία από τις εθνικές διατάξεις τις σχετικές με την απόλυση εργαζομένων συνιστά κρατική ενίσχυση. Ο Γενικός Εισαγγελέας Darmon κατέληξε ότι το συγκεκριμένο μέτρο δεν περιλαμβάνει κάποια άμεση ή έμμεση κρατική παροχή, αλλά επισήμανε στο Δικαστήριο να υιοθετήσει μια ερμηνεία που να δίνει βάρος στη ratio της διάταξης. Το ερώτημα που έθεσε ήταν αν αυτή η εξαίρεση εντασσόταν στην γενική λογική του συστήματος της απασχόλησης ή αν αποτελούσε ειδικό αδικαιολόγητο πλεονέκτημα για κάποιον συγκεκριμένο τομέα. Το ΔΕΚ τελικά δέχτηκε την πρώτη άποψη.

4. Μια εξίσου οριακή περίπτωση αντιμετώπισε το ΔΕΚ στην υπόθεση C-241/94¹⁴², όπου απεφάνθη ότι η συμμετοχή κράτους μέλους και στη συγκεκριμένη περίπτωση του γαλλικού κράτους στη χρηματοδότηση, μέσω του Fonds National d'emploi (FNE) - Γαλλικού Εθνικού Ταμείου Απασχόλησης- που είναι δημόσιος οργανισμός, σε μέτρα που συνοδεύουν τα κοινωνικά σχέδια αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων προς αποφυγή των απολύσεων των εργαζομένων τους – plans sociaux- και προς την αντιμετώπιση των κοινωνικών τους συνεπειών τα οποία συντάσσουν οι επιχειρήσεις, σύμφωνα με την

¹⁴⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 14^{ης} Ιουλίου 1983, υπόθεση 203/82 : Επιτροπή κατά Δημοκρατίας της Ιταλίας, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1983, σελίδα 02525.

¹⁴¹ Απόφαση ΔΕΚ της 30^{ης} Νοεμβρίου 1993, υπόθεση 189/91 : Petra Kirsammer --Hack κατά Nurhan Sidal, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1993, σελίδα I-06185.

¹⁴² Απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Σεπτεμβρίου 1996, υπόθεση C-241/94 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1996, σελίδα I-04551.

ισχύουσα στο κράτος μέλος νομοθετική και κανονιστική ρυθμίση, που αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με την απασχόληση των εργαζομένων τους, αποτελεί κρατική ενίσχυση, σύμφωνα με το άρθρο 87 § 1 (πρώην 92 § 1) της Συνθήκης.

Το ΔΕΚ αρχικά σημείωσε ότι ο κοινωνικός χαρακτήρας μιας κρατικής παρέμβασης σε μια επιχείρηση δεν αρκεί για να αποκλείσει το χαρακτηρισμό της ως κρατική ενίσχυση .

Στη συνέχεια δόμησε την όλη επιχειρηματολογία του στη βάση του ότι για την κατάρτιση των εν λόγω προγραμμάτων συνάπτονταν συμβάσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και του γαλλικού εθνικού ταμείου απασχόλησης, ως προς τους όρους κατάρτισης των οποίων το ως άνω ταμείο απολάμβανε διακριτικής ευχέρειας και επομένως υπήρχε εν δυνάμει το στοιχείο της επιλεκτικότητας.

Επρόκειτο μάλιστα για μια ευρείας έκτασης διακριτική ευχέρεια που παρέχει τη δυνατότητα στο PNE να διαφοροποιεί τη χρηματοδοτική του παρέμβαση σε συνάρτηση με διάφορα στοιχεία, όπως είναι, ιδίως, η επιλογή των δικαιούχων, το ύψος της χρηματοδοτικής παρέμβασης και οι συνθήκες ¹⁴³ με τις οποίες αυτή πραγματοποιείται. Η δυνατότητα αυτή του επιτρέπει να παρεκκλίνει από τις κατευθυντήριες γραμμές που έχει θέσει το ίδιο το κράτος, όταν αυτό δικαιολογείται σε κάποια συγκεκριμένη περίπτωση, μολονότι οι παρεμβάσεις του δεν περιορίζονται σε ορισμένους κλάδους παραγωγής ούτε σε ορισμένες περιφέρειες, ούτε και σε συγκεκριμένη κατηγορία επιχειρήσεων.

Οι παρεμβάσεις αυτές του PNE έχουν ως αποτέλεσμα να απαλλάσσουν ορισμένες επιχειρήσεις από τις εκ του νόμου υποχρεώσεις τους έναντι των μισθωτών τους, ελαφρύνοντας τες από

¹⁴³ Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, υπόθεση C-295/97 : Industrie Aeronautiche e Meccaniche Rinaldo Piaggio SpA κατά International Factors Italia SpA (Ifitalia), Dornier Luftfahrt GmbH και Ministero della Difesa. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-03735 .

επιβαρύνσεις που κανονικά βαρύνουν τον προϋπολογισμό τους οπότε να περιέρχονται σε ευνοϊκότερη θέση σε σχέση με άλλες ανταγωνιστικές τους. Η ύπαρξη διακριτικής ευχέρειας από τη δημόσια αρχή κατά τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων ακόμη και στα πλαίσια ενός γενικού συστήματος ενισχύσεων μετατρέπει κάθε εφαρμογή του συστήματος και σε ειδική περίπτωση ενίσχυσης και ενέχει στοιχεία ευνοϊκής μεταχείρισης και δεν δικαιολογείται από τη φύση ή την οικονομία του εν λόγω συστήματος.

5. Στην υπόθεση C-75/97¹⁴⁴ τη σχετική με την τροποποίηση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας του Βελγίου (σχέδιο *Maribel bis/ter*), το ΔΕΚ αποκρυπτογράφησε μια ακόμη μεθόδευση μείωσης του οφειλόμενου για την καταβολή κοινωνικών εισφορών ποσού. Το νέο βελγικό σύστημα προέβλεπε μεταξύ των άλλων αυξημένη σε σχέση με τα γενικώς ισχύοντα μείωση των κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών για επιχειρήσεις που ήταν εκτεθειμένες στο διεθνές εμπόριο. Το ΔΕΚ εξέτασε επισταμένα τόσο το γενικότερο ασφαλιστικό σύστημα του Βελγίου, όσο και την υπό κρίση αυξημένη μείωση και πάντοτε κινούμενο υπό τις κατευθυντήριες γραμμές της νομολογίας βάσης επί της υπόθεσης 173/73, διαπίστωσε ότι αυτή ωφελούσε συγκεκριμένες επιχειρήσεις χωρίς αυτό να δικαιολογείται από τη φύση και την οικονομία του συστήματος, οπότε επικύρωσε την απόφαση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία η μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης από το βελγικό καθεστώς αποτελεί μέτρο με επιλεκτικό χαρακτήρα. Και αυτό γιατί αποκλείει από το όφελος των μειώσεων τις επιχειρήσεις που ανήκουν στις μεταποιητικές βιομηχανίες που δεν αναφέρονται στα βασιλικά διατάγματα με τα οποία θεσπίζεται το καθεστώς, καθώς

¹⁴⁴ Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουνίου 1999, υπόθεση C-75/97 : Βασίλειο του Βελγίου κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-03671 .

και τις επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα και του τομέα των κατασκευών. Ούτε ο μεγάλος αριθμός των επωφελούμενων επιχειρήσεων ούτε η ποικιλία και σημασία των βιομηχανικών τομέων στους οποίους ανήκουν οι επιχειρήσεις αυτές δικαιολογούν το χαρακτηρισμό του καθεστώτος *Maribel bis/ter* ως μέτρο οικονομικής πολιτικής γενικής ισχύος

6. Το ΔΕΚ στην υπ'αρίθμ C-310/99 υπόθεση ¹⁴⁵, απεφάνθη ότι όταν μια εθνική εργατική νομοθεσία προβλέπει ένα γενικό καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης με βάση το οποίο όλοι ανεξαιρέτως οι εργαζόμενοι δικαιούνται αποζημίωση απόλυσης και πρόωρη συνταξιοδότηση κάτω από ορισμένες -κοινές για όλες τις επιχειρήσεις όλων των τομέων της οικονομίας- προϋποθέσεις, έχει δηλαδή γενική εφαρμογή χωρίς περιορισμούς σε ορισμένους τομείς ή κλάδους της οικονομίας και το μεν κράτος συναλλάσσεται απευθείας με τους εργαζόμενους, η δε επιχείρηση απέχει από κάθε είδος παροχή προς αυτούς, τότε τα παραπάνω μέτρα δεν θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις και δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87 § 1 (πρώην 92 § 1) της Συνθήκης.

2.5.4 ΕΞΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Για να εξακριβωθεί αν κάποια οικονομική συνδρομή εκ μέρους κράτους μέλους σε επιχείρηση αποτελεί κρατική ενίσχυση, επιβάλλεται η εφαρμογή του κριτηρίου το οποίο βασίζεται στις δυνατότητες της επιχείρησης να εξασφαλίσει τα σχετικά ποσά στην κεφαλαιαγορά.

Εφόσον οι κρατικές ενισχύσεις επηρεάζουν τις συναλλαγές μεταξύ κρατών μελών, τα άρθρα 87 έως 89 της Συνθήκης έχουν εφαρμογή ακόμα και αν οι εγγυήσεις αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως εξαγωγικές ενισχύσεις, κατή την έννοια του άρθρου

¹⁴⁵ Απόφαση ΔΕΚ της 7^{ης} Μαρτίου 2002, υπόθεση C-310/99 : Ιταλία κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

112 της Συνθήκης περί της εναρμόνισης των εθνικών εξαγωγικών ενισχύσεων στο πλαίσιο της κοινής εμπορικής πολιτικής.

Λαμβανομένης υπόψη της αλληλεξάρτησης μεταξύ των αγορών στις οποίες δρουν οι κοινοτικές επιχειρήσεις δεν μπορεί να αποκλειστεί η δυνατότητα νόθευσης του ανταγωνισμού εξαιτίας μιας ενίσχυσης, έστω και αν η λαμβάνουσα την ενίσχυση επιχείρηση εξάγει το σύνολο σχεδόν της παραγωγής της εκτός Κοινότητας. Πράγματι, η εξαγωγή μέρους της παραγωγής της εν λόγω επιχείρησης προς τρίτες χώρες αποτελεί απλώς ένα από τα στοιχεία τα οποία πρέπει να συνεκτιμηθούν μεταξύ άλλων.

1. Μια από τις πιο διαδεδομένες πρακτικές προκειμένου κάποιο κράτος να αυξήσει ποσοτικά τις εξαγωγές του είναι η παροχή προνομιακού επιτοκίου για τα δάνεια που χορηγούνται για εξαγωγή προϊόντων.¹⁴⁶ ¹⁴⁷ Τα προνομιακά αναπροεξοφλητικά επιτόκια για τις εξαγωγές αποτελούν ένα από τα κυριότερα ζητήματα που απασχόλησαν αρχικά τη νομολογία του Δικαστηρίου. Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6 και 11/69¹⁴⁸ κρίθηκε ότι « τα ως άνω επιτόκια τα οποία χορηγούνται από ένα κράτος μόνο υπέρ των εξαγόμενων εγχώριων προϊόντων με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους σε σύγκριση με τα προϊόντα της χώρας υποδοχής των εξαγωγών, αποτελούν ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 ΣυνθΕΚ.» Σύμφωνα με το ΔΕΚ, το οποίο βασίστηκε στο πραγματικό γεγονός ότι κάποιες επιχειρήσεις δεν πραγματοποιούσαν ποτέ εξαγωγές και κατά συνέπεια δεν είχαν τη δυνατότητα να επωφεληθούν, το στοιχείο της επιλεκτικότητας δεν αίρεται ούτε από το γεγονός ότι ο εν λόγω προνομιακός τόκος έχει εφαρμογή σε όλα τα

¹⁴⁶ MERKIN R, WILLIAMS,k : Competition Law : Antitrust Policy in the U.K and the EEC, Sweet & Maxwell, London,1984 page 373 .

¹⁴⁷ CARTOU Louis : L'Union Européenne. Dalloz 2 édition,Paris,1996,page 325 .

¹⁴⁸ Απόφαση του Δικαστηρίου της 10^{ης} Δεκεμβρίου 1969, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6 και 11/69 : Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας , Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1969, σελίδα 00523 .

εξαγόμενα προϊόντα και σε αυτά μόνο, ούτε από την ύπαρξη χαμηλότερων σχετικών τόκων στα άλλα κράτη μέλη.

2. Συναφής είναι και η υπόθεση 187/85¹⁴⁹ η σχετική με την άμυνα κατά της πρακτικής επιδοτήσεων που εφαρμόζουν τρίτες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες. Αν και τελικώς δεν έγινε δεκτή για λόγους απόδειξης από το ΔΕΚ, υποστηρίχτηκε η άποψη ότι επιβολή ή κατάργηση από δημόσια αρχή ενός βάρους που αφορά το εξωτερικό εμπόριο - κυρίως υπό τη μορφή φόρων ή περιορισμών των εξαγωγών - μπορεί να στρεβλώσει τον ανταγωνισμό ή το εμπόριο για το εν λόγω προϊόν ή τα παράγωγα ή τα ενδιάμεσα προϊόντα .

Στην υπό εξέταση περίπτωση στην Αργεντινή στους σπόρους σόγιας επιβάλλονταν φορολογία 25% κατά την εξαγωγή και στα προϊόντα θρυμματισμού, μεταξύ των οποίων οι πίτες σόγιας, φορολογία 10%. Η διαφορική αυτή φορολογία υποστηρίχτηκε ότι είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της εξαγωγής σπόρων και την εξασφάλιση με τον τρόπο αυτό του εφοδιασμού της βιομηχανίας της Αργεντινής με πρώτη ύλη σε χαμηλή τιμή.

3. Η υπόθεση 57/86 R¹⁵⁰ αφορούσε την εφαρμογή από την ελληνική κυβέρνηση ενός καθεστώτος προνομιακής επιστροφής των τόκων εξαγωγικών πιστώσεων για όλα τα εξαγόμενα προϊόντα εκτός των πετρελαιοειδών, υπό την προϋπόθεση ότι τα προερχόμενα από τις εξαγωγικές δραστηριότητες κέρδη θα επαναπατρίζονταν και θα μετατρέπονταν σε δραχμές. Η ελληνική πλευρά ισχυρίστηκε ότι επρόκειτο απλώς για ένα μέτρο νομισματικής φύσης που ως στόχο είχε να ενθαρρύνει τους Έλληνες εξαγωγείς να προβούν σε επαναπατρισμό του ξένου συναλλάγματος που αποκτούσαν. Σύμφωνα πάντα με την

¹⁴⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 14^{ης} Ιουλίου 1988, υπόθεση 187/85 : Federtion de l'industrie de l'huile de la CEE κατά της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 04155 .

¹⁵⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 30^{ης} Απριλίου 1986 , υπόθεση 57/86 R : Ελληνική Δημοκρατία κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1986, σελίδα 01497 .

ελληνική πλευρά το μέτρο αυτό στόχευε επίσης στην άμβλυση των δυσμενών για τους έλληνες εξαγωγείς επιπτώσεων από την κατάργηση του ειδικού επιτοκίου που ίσχυε μέχρι το 1983 για τα δάνεια εξαγωγικών δραστηριοτήτων και τον επιγενόμενο σχεδόν διπλασιασμό των επιτοκίων.

Το ΔΕΚ, αφού επανέλαβε τη νομολογία του επί της υποθέσεως 6/69 και 11/69 και αφού δέχτηκε την ύπαρξη του κριτηρίου της κρατικής προέλευσης, ερεύνησε το στοιχείο της επιλεκτικότητας καταλήγοντας στο ότι υπήρχε διαφορετική αντιμετώπιση των επιτοκίων χορηγήσεων για εξαγωγικές πιστώσεις σε σχέση με τα λοιπά επιτόκια χορηγήσεων, και ότι « η επίδικη επιστροφή αποτελεί για τις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις ενίσχυση κατά το μέτρο που οι εν λόγω επιχειρήσεις τυγχάνουν ενός οικονομικού πλεονεκτήματος με το οποίο μειώνονται τα έξοδα των πωλήσεών τους στις αγορές των άλλων Κρατών μελών».

2.5.5 ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΕΠΙΤΟΚΙΟΥ

1. Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 62/87 και 72/87 ¹⁵¹ το ΔΕΚ εξέτασε τη νομιμότητα της δεσμίδας μέτρων ενίσχυσης που χορήγησε η περιφερειακή κυβέρνηση της Βαλλονίας βάση του βελγικού νόμου της 17ης Ιουλίου 1959 για τη θέσπιση και το συντονισμό των μέτρων προς διευκόλυνση της οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργία νέων βιομηχανικών κλάδων στην εταιρεία Glaverbel sa .

Ανάμεσα σ' αυτά τα μέτρα συγκαταλέγονταν και η επιδότηση επιτοκίου για τις πιστώσεις που προορίζονται για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Το ΔΕΚ έκρινε τα μέτρα αυτά αποτελούσαν κρατική ενίσχυση.

¹⁵¹ Απόφαση ΔΕΚ της 8^{ης} Μαρτίου 1988, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 62/87 και 72/87 : Περιφερειακή κυβέρνηση της Βαλλονίας και Glaverbel sa κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 01573 .

2. Χαρακτηριστική περίπτωση δανείου με επιδοτούμενο επιτόκιο εξετάστηκε στην υπόθεση 102/87.¹⁵² Το ΔΕΚ εξέτασε τη νομιμότητα ενός δανείου που παρείχε το Γαλλικό Βιομηχανικό Ταμείο Εκσυγχρονισμού με επιδοτούμενο επιτόκιο που οριζόταν από την κυβέρνηση σε επίπεδο αισθητά χαμηλότερο από εκείνο της αγοράς. Το ΔΕΚ διέγνωσε την ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης αφού « το επιτόκιο των δανείων FIM (του εν λόγω Ταμείου) ορίζεται συστηματικά σε επίπεδο κατώτερο εκείνου των δανείων που χορηγούνται με τα επιτόκια της αγοράς(14%), πράγμα που οφείλεται στο γεγονός ότι τα δάνεια FIM χρηματοδοτούνται από το προϊόν των Codevi (βραχυπρόθεσμων καταθέσεων ιδιωτών που έχαιραν απαλλαγής από τη φορολογία των τόκων). Τα κεφάλαια που συγκεντρώνονται έτσι μετατρέπονται σε μακροπρόθεσμα δάνεια προς τη βιομηχανία. Πράγματι, η δυνατότητα συγκεντρώσεως των κεφαλαίων με τόσο χαμηλό επιτόκιο και σε τόσο μεγάλη ποσότητα απορρέει από τη φορολογική απαλλαγή που χορηγεί στους Codevi το κράτος, το οποίο παραιτείται έτσι από σημαντικά φορολογικά έσοδα. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο συνδυασμός της φορολογικής απαλλαγής των Codevi και της μετατροπής του προϊόντος τους σε δάνεια FIM ισοδυναμεί με χορήγηση επιδότησης επιτοκίου στις δανειοδοτούμενες επιχειρήσεις σε βάρος των φορολογικών εσόδων του δημοσίου».

3. Σημαντική και διευκρινιστική επί του ζητήματος είναι η υπόθεση υπ' αριθμ. C- 342/96¹⁵³. Η Fogosa είναι ένας οργανισμός υπό την εποπτεία του ισπανικού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επιφορτισμένος με την καταβολή των μισθών στους εργαζομένους που δεν πληρώθηκαν λόγω οικονομικών δυσχερειών των επιχειρήσεων, ο οποίος υποκαθίσταται εκ του νόμου στα δικαιώματα και στις αγωγές των εργαζομένων και τα καταβληθέντα

¹⁵² Απόφαση του ΔΕΚ της 13^{ης} Ιουνίου 1988, υπόθεση 102/87 : Γαλλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής ΕΚ, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 04067 .

¹⁵³ Απόφαση του ΔΕΚ της 29^{ης} Απριλίου 1999, υπόθεση 342/96 : Βασίλειο της Ισπανίας κατά Επιτροπής των ΕΚ, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-02459 .

ποσά τα ανακτά στη συνέχεια από τις επιχειρήσεις. Προς διευκόλυνση της ανάκτησης των οφειλομένων ποσών, το Fogasa μπορεί να συνάπτει συμφωνίες απόδοσης που του επιτρέπουν να αναδιρθρώνει ή να κατανέμει τα οφειλόμενα ποσά.

Το ΔΕΚ δεν δέχτηκε την ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης. Για να φτάσει στο συμπέρασμα αυτό προέβη σε διάκριση περιπτώσεων. Αποτελεί εντελώς διαφορετική περίπτωση η χορήγηση δανείου και η πίστωση με σκοπό ικανοποίησης της απαίτησής .

Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα επιτόκια που απαιτεί ένας πιστωτής όταν χορηγεί παράταση αποπληρωμής καθορίζονται, με βάση διαφορετικά κριτήρια από ότι τα επιτόκια που ορίζει μια ιδιωτική τράπεζα όταν χορηγεί ένα δάνειο καθόσον το δάνειο και η αναδιάρθρωση οφειλής επιδιώκουν εντελώς διαφορετικούς στόχους. Ο πιστωτής δεν επιδιώκει να πραγματοποιήσει υπερβάλλον κέρδος, όπως τα τραπεζικά ιδρύματα, επί των χρημάτων που του οφείλονται, αλλά επιθυμεί μόνο να ανακτήσει το σύνολο των ποσών που έχει προκαταβάλει χωρίς να υποστεί οικονομική ζημία. Προς τούτο, όταν ο πιστωτής συμφωνεί αναδιάρθρωση της απαίτησής του για να επιτύχει την απόδοσή της, απαιτεί επιπλέον τόκους που έχουν ως αντικείμενο να αντισταθμίσουν την υποτίμηση που θα υποστεί το χρηματικό ποσό λόγω της αναδιάρθρωσης .

Επομένως η Fogosa πρέπει να συγκριθεί με έναν ιδιώτη πιστωτή που προσπαθεί να ανακτήσει ένα δάνειο χορηγώντας παράταση της αποπληρωμής και διαπραγματεύεται τους όρους της αποπληρωμής . Αυτό συνεπάγεται ότι το επιτόκιο αναφοράς την συγκεκριμένη περίπτωση πρέπει να ανήκει στην κατηγορία αυτών που σκοπούν στην ανόρθωση της ζημίας που υπέστη ο πιστωτής λόγω της καθυστέρησης εκτέλεσης εκ μέρους του οφειλέτη της υποχρέωσης του να ελευθερωθεί του χρέους του και όχι το νόμιμο επιτόκιο της αγοράς . Σε κάθε περίπτωση το εφαρμοστέο επιτόκιο θα πρέπει να είναι χαμηλότερο του τελευταίου .

4. Συναφής επί του ζητήματος είναι και η υπόθεση T-288/97¹⁵⁴, η οποία αφορούσε την παροχή από την Περιφέρεια Φρίουλι-Βενετία-Τζούλια σύμφωνα με νόμο legge regionale αριθ. 28 της περιφέρειας Friul Venezia Giulia της 18ης Μαΐου 1981, σχετικά με τις παρεμβάσεις για την προώθηση και την ανάπτυξη των μεταφορών που ενδιαφέρουν την περιφέρεια Friuli Venezia Giulia καθώς και της οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων για λογαριασμό τρίτων (στο εξής: νόμος 28/1981) σε μικρές μεταφορικές επιχειρήσεις των εξής πλεονεκτημάτων : «την ετήσια χρηματοδότηση, για περίοδο δέκα ετών κατ' ανώτατο όριο, έως και 60% (για τις ατομικές επιχειρήσεις) και 70 % (για τους συνεταιρισμούς και τις κοινοπραξίες) του επιτοκίου αναφοράς, που καθορίζεται με υπουργική απόφαση, των δανείων που συνάπτονται με σκοπό την πραγματοποίηση έργων υποδομής της επιχειρήσεως (κατασκευή, αγορά, επέκταση, αποπεράτωση και εκσυγχρονισμός των αναγκαίων εγκαταστάσεων για τις δραστηριότητες της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προορίζονται για την εναπόθεση, την αποθήκευση και τον χειρισμό των εμπορευμάτων) ή την αγορά, την ανάπτυξη και την ανανέωση του κινητού και ακίνητου εξοπλισμού καθώς και των εσωτερικών μεταφορικών μέσων και των οδικών μέσων μεταφοράς».

Το ΠΕΚ έκρινε ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση στοιχειοθετείται κρατική ενίσχυση που εστιάζεται στην κάλυψη της διαφοράς μεταξύ του επιτοκίου που θα κατέβαλλε ο οφειλέτης στην ελεύθερη αγορά και εκείνου που πράγματι επέτυχε χάρη στην εγγύηση.

¹⁵⁴ Απόφαση ΠΕΚ της 4^{ης} Απριλίου 2001, υπόθεση T-288/97 : Περιφέρεια Φρίουλι-Βενετία-Τζούλια κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας του Δικαστηρίου 2001, σελίδα II-01169 .

2.5.6 ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

Πρόκειται για μια πρακτική στην οποία καταφεύγουν συχνά τα κράτη μέλη, κυρίως για τη στήριξη «προβληματικών επιχειρήσεων», δηλαδή των επιχειρήσεων που λόγω των πολυάριθμων ελλειμματικών οικονομικών χρήσεων βρίσκονται σε δυσμενή οικονομική κατάσταση, είναι υπερχρεωμένες και που σύμφωνα με τα κριτήρια της αγοράς δεν είναι βιώσιμες αλλά παρατείνονται τεχνητά οι όποιες εμπορικές τους δραστηριότητες¹⁵⁵, κυρίως λόγω της ατολμίας των κυβερνήσεων να αναλάβουν το πολιτικό κόστος της εξυγίανσης ή της εκκαθάρισης τους γιατί η παύση λειτουργίας τους θα δημιουργούσε μεγάλα κοινωνικά προβλήματα.

Είναι εμφανές ότι στις περιπτώσεις αυτές η κρατική παρέμβαση ενέχει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των οικονομικών παραγόντων που επωφελούνται από αυτή και των ανταγωνιστών τους σε άλλα κράτη μέλη, οι οποίοι θεωρούν τον εαυτό τους αδικημένο και πιέζουν τις κυβερνήσεις τους για όμοια μεταχείριση¹⁵⁶.

Πρόκειται για μια σε αρκετές περιπτώσεις δυσδιάκριτη μορφή κρατικών ενισχύσεων. Για παράδειγμα, η απόκτηση μετοχών από το κράτος δεν στοιχειοθετεί άμεσα κρατική ενίσχυση, ακόμη και αν η απόκτηση αυτή δεν έχει ως στόχο την κερδοφορία. Όμως αν ο σκοπός, η διάρκεια και οι όροι της εξαγοράς των μετοχών υποδεικνύουν ότι κύριος στόχος είναι η παροχή βοήθειας σε μια επιχείρηση να ξεπεράσει τις οικονομικές της δυσκολίες, τότε πρόκειται για κρατική ενίσχυση.

Το εφαρμοστέο από το ΔΕΚ κριτήριο για τον εντοπισμό του χαρακτήρα ενός μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης είναι το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή που δρα σε συνθήκες αγοράς ιδιωτικής οικονομίας

¹⁵⁵ GOYDER D.G : EEC Competition Law, Clarendon Press-Oxford, 1988, page 377 .

¹⁵⁶ ΜΟΥΣΗΣ Νίκος : Ευρωπαϊκή Ένωση : Θεσμοί και Πολιτικές, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995, σελ 298 .

Θα πρέπει να εξετάζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν σε παρόμοιες περιστάσεις ένας ιδιώτης επενδυτής ή γενικότερα ένας επιχειρηματίας θα προέβαινε σε μια ενέργεια εισφοράς κεφαλαίου παρόμοια με αυτή του δημοσίου με ίδιους όρους και προϋποθέσεις και με γνώμονα το αναμενόμενο κέρδος.

Σε περίπτωση επιχείρησης που το σύνολο του εταιρικού κεφαλαίου κατέχεται από το δημόσιο και στην περίπτωση ιδιωτικής επιχείρησης όπου το δημόσιο επιχειρεί συμμετοχή στο κεφάλαιό της, πρέπει να κριθεί αν υπό παρόμοιες περιστάσεις ένας ιδιώτης μέτοχος στηριζόμενος στις προβλέψιμες δυνατότητες αποδοτικότητας, ανεξάρτητα από κάθε άποψη κοινωνικής, περιφερειακής ή κλαδικής πολιτικής θα είχε προβεί σε παρόμοια ενέργεια εισφοράς κεφαλαίου.

2.6.6.1 ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

1. Απόφαση σταθμό στην υπό εξέταση περίπτωση αποτελεί η εκδοθείσα επί της υπόθεσης 323/82¹⁵⁷. Το ΔΕΚ σημείωσε ότι « η συνθήκη αφορά όλες τις ενισχύσεις που χορηγούνται από τα κράτη ή από κρατικούς πόρους υπό οποιαδήποτε μορφή. Κατά συνέπεια δεν μπορεί κατ' αρχήν να γίνει διάκριση μεταξύ της ενίσχυσης που χορηγείται υπό μορφή δανείων και της ενίσχυσης που χορηγείται υπό μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιο επιχειρήσεων. Οι ενισχύσεις υπό τη μια ή την άλλη μορφή εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 87, εφ' όσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις που ορίζει η εν λόγω διάταξη».

2. Στη συνέχεια το ΔΕΚ στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 296/82 και 318/82¹⁵⁸ εξέτασε την περίπτωση που μια αρχική συμμετοχή του δημοσίου σε μια ιδιωτική επιχείρηση σταδιακά εξελίχτηκε σε ολοκληρωτική εξαγορά της από το δημόσιο. Στην

¹⁵⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 14^{ης} Νοεμβρίου 1984, υπόθεση 382/82 : Intermillis κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 1984, σελίδα 3809.

¹⁵⁸ Απόφαση ΔΕΚ της 13^{ης} Μαρτίου 1985, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 296/82 και 318/82 : Pays Bas et Leeuwadr Papierwarenfabick κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 1985, σελίδα 809 .

υπόθεση αυτή το ολλανδικό δημόσιο συμφώνησε να συμμετάσχει στο κεφάλαιο μιας ιδιωτικής εταιρίας υπό τον όρο απόσχισής της από τον όμιλο της μητρικής της εταιρείας. Έτσι συστήθηκε νέα εταιρεία, το ήμισυ του κεφαλαίου της οποίας καταβλήθηκε από τον δημόσιο φορέα και το υπόλοιπο από τον όμιλο της μητρικής, η οποία λίγο αργότερα πώλησε το μερίδιό της στο ολλανδικό δημόσιο, που κατέστη μοναδικός μέτοχος της επιχειρήσεως. Στην απόφαση αυτή το ΔΕΚ επιβεβαιώνοντας τα κριτήρια που ακολουθεί η Επιτροπή για τη διαπίστωση της ύπαρξης κρατικών ενισχύσεων, συμπέρανε ότι « η συμμετοχή της δημόσιας αρχής εν προκειμένω πραγματοποιήθηκε υπό συνθήκες απαράδεκτες από τη σκοπιά του ιδιώτη που επιθυμεί να επενδύσει και ο οποίος καθοδηγείται από κριτήρια της αγοράς», αφού η χρηματοοικονομική δομή της επιχείρησης, η επείγουσα ανάγκη της για νέο μηχανολογικό εξοπλισμό και η γενικός κορεσμός στον συγκεκριμένο τομέα δραστηριοποίησης της καθιστούν σχεδόν αδύνατη την χρηματοδότησή της από τις συνηθισμένες δυνάμεις της αγοράς ».

3. Στην υπόθεση 234/84¹⁵⁹ το ΔΕΚ έκρινε ότι αν τη χρονική περίοδο της παροχής της κεφαλαιουχικής εισφοράς η ενισχυόμενη επιχείρηση έχει για πολλά χρόνια υποστεί πολύ σημαντικές ζημιές και οι δημόσιες αρχές έχουν ήδη επί πολλών περιπτώσεων συμβάλλει στην κεφαλαιουχική της στήριξη αλλά τα κεφάλαια αυτά έχουν εξαντληθεί, τότε πρόκειται για σαφή περίπτωση κρατικής ενίσχυσης, λαμβανομένου υπόψη και του κορεσμού του συγκεκριμένου τομέα .

4. Συναφής είναι και η υπόθεση C- 303/88¹⁶⁰ που αφορούσε τη συμμετοχή της κρατικής εταιρείας holding ENI στο κεφάλαιο επιχειρήσεων του ομίλου Lanerossi. Η ENI παρέσχε επανειλημμένα κεφάλαιο σε τέσσερις θυγατρικές της Lanerossi και κάλυψε τις επί έτη

¹⁵⁹ Απόφαση ΔΕΚ της υπόθεση 234/84 : Βέλγιο κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 1986, σελίδα 02263 .

¹⁶⁰ Απόφαση ΔΕΚ της 21^{ης} Μαρτίου 1991 υπόθεση C- 303/88 : Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή Νομολογίας 1991, σελίδα I-01433 .

ζημίες που εμφάνιζαν μέχρι την ιδιωτικοποίησή τους. Η εν λόγω απόφαση υπήρξε σημαντική, διότι, εκτός από την αμφισβήτηση της κρατικής προέλευσης της ενίσχυσης που απορρίφθηκε από το ΔΕΚ βάσει της στενής σχέσης οικονομικής και διοικητικής εξάρτησης της Lanerossi από το ιταλικό δημόσιο, υπήρξε αμφισβήτηση του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή. Συγκεκριμένα το προσφεύγον κράτος μέλος το χαρακτήρισε δύσκαμπτο και απρόσφορο, διότι δεν ελάμβανε υπόψη του εκτός από το βραχυπρόθεσμο κέρδος περιπτώσεις περιφερειακών ή κοινωνικών κριτηρίων ιδιωτικών ομίλων που ενδέχεται να αναλάμβαναν την για κάποιο χρονικό διάστημα κάλυψη χρεών κάποιας εκ των θυγατρικών, προκειμένου να διατηρήσουν το καλό όνομα του ομίλου ή ενόψει αναδιάρθρωσης των δραστηριοτήτων του. Ο εν λόγω ισχυρισμός έδωσε την ευκαιρία στο ΔΕΚ να εξειδικεύσει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή για τέτοιες περιπτώσεις αποδεχόμενο τις επί της αρχής αιτιάσεις, αλλά απορρίπτοντάς τις επί της ουσίας.

5. Στην υπ' αριθμ. Τ- 11/95 υπόθεση ¹⁶¹ το Δικαστήριο απεφάνθη ότι ακόμη και αν το κράτος έχει ήδη προβεί δύο φορές σε εισφορά κεφαλαίου στην επιχείρηση, και συνεπώς είχε χορηγήσει δύο φορές κρατική ενίσχυση στην επιχείρηση, δεν μπορεί να αποκλειστεί ότι μια τρίτη εισφορά κεφαλαίου πρέπει να εξεταστεί ανεξάρτητα από τις δύο προηγούμενες εισφορές, ως αυτόνομη επένδυση και εφαρμόζοντας το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή. Το δικαστήριο θα πρέπει να αποφασίσει αν οι μεταγενέστερες ενισχύσεις μπορούν να εξυπηρετηθούν από τις προγενέστερες. Οι παράγοντες που πρέπει να συνεκτιμηθούν είναι η χρονολογία των ενισχύσεων, ο σκοπός τους και η κατάσταση του αποδέκτη τους την χρονική περίοδο λήψης της απόφασης παροχής της ενίσχυσης. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση, δεδομένου ότι οι δύο εισφορές κεφαλαίου δεν ήταν αποδοτικές, το Πρωτοδικείο ζήτησε από την

¹⁶¹ Απόφαση του ΠΕΚ της 15-9-1998, υπόθεση Τ-11/95 : BP Chemicals Limited κατά Επιτροπής των ΕΕ, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1998, σελίδα II-03235 .

Επιτροπή να αξιολογήσει κατά πόσον ένας ιδιώτης επενδυτής θα είχε προβεί σε εισφορά κεφαλαίου για τρίτη φορά .

6. Το Πρωτοδικείο στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-129/95, T- 97/96, T- 2/96 ¹⁶² αναγνώρισε ότι ακόμη και στον ιδιωτικό τομέα μια μητρική εταιρεία μπορεί, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, να αναλάβει τις ζημίες των θυγατρικών της εταιρειών. Η συμπεριφορά αυτή μπορεί να απορρέει από την προσπάθεια στήριξης του γοήτρου του ομίλου ή επαναπροσανατολισμού των δραστηριοτήτων του. Ωστόσο, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι πρέπει να υπάρχει η προοπτική ανάκτησης της κερδοφορίας της θυγατρικής. Ένας ιδιώτης επενδυτής δεν θα είχε τη δυνατότητα, μετά από ζημίες επί σειρά ετών, να εισφέρει και άλλα κεφάλαια που θα ισοδυναμούσαν με μεγαλύτερα έξοδα από ό,τι η εκκαθάριση της εταιρείας.

7. Ομοίως Στις υποθέσεις 278/92, 279/92 και 280/92 το ΔΕΚ αμβλύνει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή διευκρινίζοντας ότι « η συμπεριφορά ενός ιδιώτη επενδυτή, με την οποία πρέπει να συγκριθεί ή παρέμβαση του δημόσιου επενδυτή που επιδιώκει σκοπούς οικονομικής πολιτικής , δεν χρειάζεται να είναι ή συμπεριφορά ενός κοινού επενδυτή που διαθέτει κεφάλαιο με σκοπό να πραγματοποιήσει κέρδος σχετικά βραχυπρόθεσμα. Πρέπει τουλάχιστον να είναι ή συμπεριφορά μιας ιδιωτικής εταιρίας holding ή ενός ιδιωτικού ομίλου επιχειρήσεων που διαμορφώνει μια διαρθρωτική πολιτική — γενική ή τομεακή— και οδηγείται από μακροπρόθεσμες προοπτικές κέρδους »

¹⁶³, ¹⁶⁴.

¹⁶² Αποφάσεις ΠΕΚ της 21^{ης} Ιανουαρίου 1999 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις T- 129/95, T- 97/96, T- 2/96 : Neue Maxhutte Stahlwerke GmbH κατά Επιτροπής, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα II-00017 .

¹⁶³ Απόφαση ΔΕΚ της 14-09-1994 , υποθέσεις 278/92, 279/92 και 280/92 : Βασίλειο της Ισπανίας κατά Επιτροπής των ΕΚ, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1994, σελίδα I-04103 .

Το ΔΕΚ άμβλυνε επίσης τη στάση του αποδεχόμενο ότι «μια μητρική εταιρία μπορεί να αναλάβει για περιορισμένο χρονικό διάστημα και ζημίες μιας θυγατρικής της εταιρίας, για να διευκολύνει την διακοπή των εργασιών της υπό κατά το δυνατόν ευνοϊκούς όρους. Τέτοιες αποφάσεις μπορεί να αιτιολογούνται όχι μόνο με την πιθανότητα ενός έμμεσου ουσιαστικού κέρδους, αλλά και με άλλους συλλογισμούς, πχ. Την προσπάθεια καλλιέργειας της συνολικής εικόνας του ομίλου ή του αναπροσανατολισμού των δραστηριοτήτων του ».

2.6.7 ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ

Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η παροχή κρατικών ενισχύσεων για την διάσωση και την αναδιάρθρωση επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες μπορεί να είναι αιτιολογημένη για λόγους κοινωνικής ή περιφερειακής πολιτικής ή από την αναγκαιότητά διατήρησης των ανταγωνιστικών δομών της αγοράς, επειδή η παύση λειτουργίας τους θα μπορούσε να οδηγήσει στο σχηματισμό μονοπωλίων της αγοράς ή σε καταστάσεις ολιγοπωλίου.

1. Βασική και θεμελιώδης απόφαση επί του ζητήματος αποτελεί η εκδοθείσα από το ΔΕΚ στην υπόθεση 730/79¹⁶⁵ (γνωστή και ως Philip Morris) .

Η υπόθεση αυτή αφορούσε μια μορφή επιδότησης για επενδυτικά σχέδια που η ολλανδική κυβέρνηση παραχώρησε στην εταιρία καπνοβιομηχανίας Philip Morris. Το ύψος της επιδότησης ήταν

¹⁶⁴ Απόφαση ΔΕΚ της 21^{ης} Μαρτίου 1991, υπόθεση 305/89 : Ιταλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής των ΕΚ (Alfa Romeo), Συλλογή Νομολογίας 1991, σελίδα I-01603 .

¹⁶⁵ Απόφαση ΔΕΚ της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 1980, υπόθεση 730/79 : Philip Morris Holland BV κατά Επιτροπής .Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή Νομολογίας 1980, σελίδα 02671 .

εξαρτημένο από τον δημιουργούμενο αριθμό θέσεων εργασίας και μπορούσε να φτάσει μέχρι το 4% του συνολικού ύψους της επένδυσης. Στόχος του μέτρου ήταν να βοηθήσει την επιχείρηση να συγκεντρώσει και αναπτύξει την παραγωγή της κλείνοντας την μια παραγωγική της μονάδα και αυξάνοντας την παραγωγική ικανότητα της δεύτερης μονάδος.

Εν προκειμένω δεν αμφισβητήθηκε ρητά ότι επρόκειτο περί κρατικής ενίσχυσης, αλλά υποστηρίχθηκε ότι η χορήγηση της ενίσχυσης δεν ήταν ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και ότι για τη σχετική κρίση θα έπρεπε να εφαρμοστούν τα κριτήρια των άρθρων 81 και 82 ΣυνθΕΚ με προσδιορισμό της «οικείας αγοράς», της διάρθρωσής της και τις σχέσεις ανταγωνισμού σε αυτήν.

Το ΔΕΚ σημείωσε ότι το πρώην άρθρο 92, παράγραφος 3, απονέμει στην Επιτροπή διακριτική εξουσία της οποίας η άσκηση συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσης που πρέπει να γίνονται σε κοινοτικό πλαίσιο. Κρίνοντας ότι η χορήγηση μιας επενδυτικής ενίσχυσης η οποία αυξάνει την παραγωγική ικανότητα σε έναν τομέα ήδη πλεονασματικό είναι αντίθετη προς το κοινό συμφέρον και ότι μια τέτοια ενίσχυση δεν είναι ικανή να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη της οικείας περιοχής η Επιτροπή δεν υπερέβη, με κανένα τρόπο, τα όρια της εξουσίας εκτιμήσεως της ».

Τέλος δέχτηκε την ύπαρξη απειλής νόθευσης του ανταγωνισμού και επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου αποφαινόμενο ότι «όταν μια κρατική ενίσχυση οικονομικού χαρακτήρα ενισχύει τη θέση μιας επιχείρησης σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται στο δικοινοτικό εμπόριο, οι τελευταίες πρέπει να θεωρείται ότι επηρεάζονται από την ενίσχυση ».

2. Απλή περίπτωση αποτελεί η εξετασθείσα επί της υπόθεσης 310/85¹⁶⁶, η οποία αφορούσε μια επιχορήγηση επένδυσης που παρείχε η γερμανική κυβέρνηση στην επιχείρηση Deufil GmbH & Co για την αντικατάσταση εγκατάστασης παραγωγής νημάτων με στόχο την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας της τελευταίας. Το ΔΕΚ χαρακτήρισε το ενλόγω μέτρο κρατική ενίσχυση τονίζοντας ότι το χορηγηθέν ποσό της ενίσχυσης « μείωσε το κόστος επένδυσης που έπρεπε να υποστεί η προσφεύγουσα, ευνοώντας την σε σχέση με άλλους παραγωγούς αυτού του τομέα ».

2.5.8 ΔΙΑΓΡΑΦΗ – ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΧΡΕΩΝ

Χαρακτηριστική περίπτωση κρατικών ενισχύσεων με τη μορφή διαγραφής χρεών που μάλιστα έχει και ελληνικό ενδιαφέρον εξετάστηκε από το ΔΕΚ στα πλαίσια της υποθέσεως υπ' αριθμ. C-278/00¹⁶⁷, η οποία αφορούσε τη ρύθμιση χρεών γεωργικών συνεταιρισμών από τις ελληνικές δημόσιες αρχές .

Η Ελληνική δημοκρατία παρείχε το πλεονέκτημα στους γεωργικούς συνεταιρισμούς της εξόφλησης του τελικού ποσού σε ετήσιες δόσεις μέχρι δέκα (10) συνολικά, με δυνατότητα της ΑΤΕ ΑΕ, σε εξαιρετικές περιπτώσεις ιδιαίτερα υψηλών ανοιγμάτων, να παρατείνει την περίοδο εξόφλησης μέχρι δεκαπέντε (15) χρόνια συνολικά, από τα οποία μέχρι τρία (3) χρόνια στην αρχή ως περίοδος χάριτος. Κατά το πρώτο ήμισυ της περιόδου εξόφλησης δεν θα λογίζονταν τόκοι επί των ρυθμιζομένων ποσών σε βάρος των φορέων, ενώ για το δεύτερο ήμισυ θα επιβαρύνονταν με το 50 % των εκάστοτε ισχυόντων συμβατικών

¹⁶⁶ Απόφαση ΔΕΚ της 24^{ης} Φεβρουαρίου 1987, υπόθεση 310/85 : Deufil GmbH & Co κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1987, σελίδα 00901 .

¹⁶⁷ Απόφαση ΔΕΚ της 29ης Απριλίου 2004 , υπόθεση 278/00 : Ελληνική Δημοκρατία κατά Επιτροπής .

επιτοκίων. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το ποσοστό αυτό θα μπορούσε να μειώνεται κατά την κρίση της ΑΤΕ ΑΕ .

Το ΔΕΚ διαπίστωσε ότι επρόκειτο για ένα σύστημα που παρείχε ευνοϊκότερους για τον δανειολήπτη όρους αναδιάρθρωσης των χρεών, αφού πολύ δύσκολα θα μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι ένας ιδιώτης πιστωτής, ο οποίος δρα υπό συνήθεις συνθήκες της αγοράς, θα δεχόταν τριετή περίοδο χάριτος και επιτόκιο ίσο με το 50 % του επιτοκίου της αγοράς .

Το ΔΕΚ επανέλαβε την πάγια νομολογία του κατά την οποία το σχετικά χαμηλό ύψος μιας ενίσχυσης ή το σχετικά μικρό μέγεθος της επιχείρησης που έλαβε την ενίσχυση δεν αποκλείουν εκ των προτέρων το ενδεχόμενο να έχει επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών ή να έχει νοθευτεί ο ανταγωνισμός .

2.5.9 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ

Το στοιχείο των κρατικών ενισχύσεων εμφιλοχωρεί και στις περιπτώσεις που το κράτος αποκτάει από ή μεταβιβάζει σε ιδιώτη γη ή οικόπεδα και κτίρια ¹⁶⁸. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να εξετάζονται οι όροι του αγοραπωλητηρίου συμβολαίου με εμπορικά και χρηματοδοτικά κριτήρια .

Ενδεικτική της πλούσιας νομολογίας του ΔΕΚ είναι η σχετικά πρόσφατη απόφαση επί της υπόθεσης C-276/03 P¹⁶⁹, με την οποία κρίθηκε η περίπτωση πώλησης από τους γαλλικούς οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης στην Bouton Brochard Scott, με προνομιακούς όρους, γηπέδου 48 εκταρίων στην οικεία βιομηχανική ζώνη. Η ως άνω αγοραπωλησία κηρύχθηκε από το ΔΕΚ ασύμβατη με την κοινή αγορά.

¹⁶⁸ NICOLAIDES P., VAN DE KLUGT Arianne : The competition policy of the European Community, European institution of public administration, Maastricht 1994, page 50 .

¹⁶⁹ Απόφαση ΔΕΚ της 6ης Οκτωβρίου 2005, υπόθεση 276/03 : Scott SA κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

2.5.10 ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΤΩΧΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Ακόμη και εάν ένα μέτρο δεν περιορίζεται σε έναν συγκεκριμένο τομέα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι έχει ειδικό χαρακτήρα . Στην υπόθεση C-295/97 ¹⁷⁰, το Δικαστήριο έκρινε ότι μια ιταλική ειδική διαδικασία πτώχευσης, που εφαρμόστηκε κατά παρέκκλιση της συνήθους πτωχευτικής διαδικασίας, πρέπει να θεωρηθεί ως ειδικό μέτρο. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται επιλεκτικά υπέρ μεγάλων προβληματικών βιομηχανικών επιχειρήσεων με ιδιαίτερα υψηλά χρέη σε ορισμένες κατηγορίες, δημοσίων κυρίως, πιστωτών. Σημείωσε επίσης ότι οι αποφάσεις του υπουργού βιομηχανίας με τις οποίες μια επιχείρηση υπάγεται στην ειδική διαδικασία επηρεάστηκαν από παράγοντες σχετιζόμενους με την εθνική βιομηχανική πολιτική και, συνεπώς, εκδίδονται επί τη βάση διακριτικής ευχέρειας. Υπό τις συνθήκες αυτές η νομοθεσία αφορά συγκεκριμένες επιχειρήσεις.

2.5.11 ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Στην υπόθεση C-159/01¹⁷¹, το ΔΕΚ απεφάνθη ότι συνιστά κρατική ενίσχυση η μερική απαλλαγή από τις επιβαρύνσεις επί ανόργανων ουσιών υπέρ της καλλιέργειας σε θερμοκήπιο ή σε υποκατάστατο εδάφους » .

Σύμφωνα με το ΔΕΚ ένα σύστημα προνομιακών τιμών για την παροχή φυσικού αερίου που εφαρμόζει κράτος μέλος προς όφελος των πολύ μεγάλων βιομηχανών που το χρησιμοποιούν και οι οποίοι ανήκουν όλοι, με μια εξαίρεση, σε συγκεκριμένο τομέα παραγωγής αποτελεί κρατική ενίσχυση, καθόσον οι παρεχόμενες μειώσεις τιμών δεν αντιστοιχούν προφανώς στις οικονομίες που πραγματοποιούνται επί

¹⁷⁰ Απόφαση του ΔΕΚ της 17ης Ιουνίου 1999, υπόθεση 295/97, : Industrie Aeronautiche e Meccaniche Rinaldo Piaggio SpA κατά International Factors Italia SpA (Ifitalia), Dornier Luftfahrt GmbH και Ministero della Difesa. Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1999, σελίδα I-03735 .

¹⁷¹ Απόφαση ΔΕΚ της 29ης Απριλίου 2004, υπόθεση 159/01 : Βασίλειο της Ολλανδίας κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων .

του κόστους της παροχής. Το γεγονός ότι μία επιχείρηση δεν περιλαμβάνεται στον εν λόγω τομέα δεν αποδυναμώνει τη διαπίστωση ότι αυτόν ακριβώς τον τομέα αφορά κυρίως η εν λόγω τιμή.¹⁷²

Καταρχάς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι στην υπο κρίση περίπτωση τίθεται το πρόβλημα αν η τιμή μιας πηγής ενεργείας, που έχει καθοριστεί σε επίπεδο κατώτερο αυτού που θα επιλεγόταν κανονικώς, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενίσχυση, όταν υπεύθυνο για τον καθορισμό είναι το οικείο κράτος μέλος και συντρέχουν οι λοιπές προϋποθέσεις του άρθρου 92.

Υπό της συνθήκης αυτές, το κράτος ή η μονάδα την οποία επηρεάζει δεν ορίζει την τιμή όπως ένας συνήθης επιχειρηματίας, αλλά τη χρησιμοποιεί, προκειμένου να παρέχει στους καταναλωτές ενεργείας χρηματικό όφελος, παραιτούμενο από το κέρδος που θα μπορούσε κανονικά να πραγματοποιήσει! Εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες, καίτοι αναγνωρίζουν ότι η προνομιακή τιμή που ισχύει για ορισμένη κατηγορία επιχειρήσεων μπορεί να αποτελεί μέτρο ενίσχυσης, αρνούνται ότι αυτό συμβαίνει και με την επίδικη τιμή.

Σχετικά πρέπει να τονιστεί ότι η τιμή αυτή ίσχυε αποκλειστικά για τις επιχειρήσεις που ασχολούνταν με την καλλιέργεια δενδροκηπευτικών σε τεχνητά θερμαινόμενα θερμοκήπια. Στον κλάδο αυτό τα έξοδα θέρμανσης αποτελούν σημαντικό στοιχείο του κόστους παραγωγής. Αν, υπό τις περιστάσεις αυτές, η ισχύουσα γι' αυτές τις επιχειρήσεις τιμή παρουσιάζει πτωτική εξέλιξη, πράγμα που δεν συμβαίνει παράλληλα και με την εξέλιξη των τιμών που ισχύουν για τις επιχειρήσεις που δεν ανήκουν στον ίδιο κλάδο, το στοιχείο αυτό

¹⁷² Απόφαση του ΔΕΚ της 12^{ης} Ιουνίου 1990, υπόθεση 169/84 : Societe Chimique de la grande Paroisse Sa κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1990, σελίδα I-03083 .

αποτελεί ένδειξη ικανή καταρχήν να δημιουργήσει την πεποίθηση ότι η προνομιακή τιμή αποτελεί μέτρο ενίσχυσης.

Εντούτοις, κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε, αν αποδεικνυόταν ότι η εν λόγω προνομιακή τιμή είναι, στο πλαίσιο της οικείας αγοράς, αντικειμενικά δικαιολογημένη από οικονομικούς λόγους, όπως η ανάγκη αντιμετώπισης του ανταγωνισμού των άλλων πηγών ενεργείας στην αγορά αυτή, των οποίων η τιμή θα ήταν ανταγωνιστική σε σχέση με την τιμή της εξεταζόμενης πηγής ενεργείας. Για την εκτίμηση του κατά πόσον πράγματι υφίσταται ο ανταγωνισμός αυτός, επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη όχι μόνο οι αντίστοιχες τιμές, αλλά και οι αναγκαίες δαπάνες για τη στροφή προς άλλη πηγή ενεργείας όπως το κόστος αντικατάστασης και αποσβέσεως των εγκαταστάσεων θερμάνσεων.¹⁷³

Κρατική ενίσχυση αποτελεί επίσης καθώς και η παροχή υπό ευνοϊκούς όρους αγαθών ή υπηρεσιών (π.χ. ηλεκτρικού ρεύματος, φωταερίου ή μεταφορών) .

2.5.12 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

Ενώπιον του ΔΕΚ εξετάστηκε επ' ευκαιρία της εκδικασθείσης υπόθεσης C-249/81¹⁷⁴, περίπτωση κρατικής ενίσχυσης με τη μορφή συμμετοχής στην χρηματοδότηση μιας εκστρατείας υπέρ τής πωλήσεως και αγοράς εγχωρίων προϊόντων με μέτρα όπως π.χ η οργάνωση υπηρεσίας δωρεάν παροχής πληροφοριών στους καταναλωτές που επιθυμούν να γνωρίσουν ποια από τα προϊόντα ορισμένης κατηγορίας είναι ιρλανδικής κατασκευής και που διατίθενται, η παροχή διευκολύνσεων διενεργείας εκθέσεων , με σκοπό να εκτίθενται μόνο

¹⁷³ Απόφαση του ΔΕΚ της 2ας Φεβρουαρίου 1988, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 67,68 και 70/85 : Kwekerij Gebroeders Van Der Kooy Bv, Johannes Wilhelmus Van Vliet, Landbouwschap και Βασίλειο των Κάτω Χωρών κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1988, σελίδα 00219 .

¹⁷⁴ Απόφαση ΔΕΚ της 24^{ης} Νοεμβρίου 1982, υπόθεση 249/81 : Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά Ιρλανδίας, Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1982, σελίδα 04005 .

ιρλανδικά προϊόντα , η οργάνωση από τό Irish Goods Council μεγάλης διαφημιστικής εκστρατείας υπέρ των ιρλανδικών προϊόντων κ.α .

Στην υπόθεση αυτή το ΔΕΚ διακήρυξε τη δυνατότητα σύμπλευσης και μη αποκλεισμού της ταυτόχρονης εφαρμογής των άρθρων 92 και 93 της ΣυνθΕΚ με το άρθρο 30 αυτής .

2.5.13 ΛΟΙΠΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

Έχει κριθεί ότι αποτελούν κρατικές ενισχύσεις οι κάτωθι περιπτώσεις :

- Η επιβολή στον καταναλωτή από το κράτος μίας τιμής ανώτερης από την αγοραία σε ένα προϊόν (κυρίως αγροτικό), συνιστά έμμεση επιδότηση στον παραγωγό .
- Η προσφορά υπηρεσιών οι οποίες οδηγούν σε εξοικονόμηση κόστους, όπως είναι η παροχή τεχνητής βοήθειας, σε θέματα που αφορούν την εμπορική ή τη διοικητική πολιτική των εταιριών.
- Οι επιδοτήσεις απασχόλησης. Οι ενισχύσεις αυτής της μορφής παρέχονται συνήθως για να διατηρηθούν οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας ή για να δημιουργηθούν καινούργιες. Η μεν πρώτη περίπτωση συμβάλλει στη διατήρηση και εξάρτηση από το κράτος προβληματικών επιχειρήσεων, ενώ η δεύτερη ενδέχεται να προκαλέσει τη δημιουργία επιχειρήσεων οι οποίες δεν είναι ιδιαίτερα επιθυμητές στον κλάδο τους.
- Η απόκτηση από το κράτος μετοχών προβληματικών επιχειρήσεων, προκειμένου να ενισχυθεί η θέση τους, γεγονός που συνιστά κατάφωρη παραβίαση των αρχών του υγιούς ανταγωνισμού.¹⁷⁵ Αν το κράτος αποκτήσει τις μετοχές στην χρηματιστηριακή τους τιμή , τότε αποκλείεται ο χαρακτήρας της κρατικής ενίσχυσης . Όμως η χρηματιστηριακή τιμή δεν είναι το μόνο κριτήριο για να εκτιμήσουμε την

¹⁷⁵ WYATT D. , DASHWOOD A. : The Substantive Law of the EEC, Sweet & Maxwell, London,1987, page 455 .

- αξία μιας επιχείρησης¹⁷⁶ . Θα πρέπει επίσης να συνεκτιμηθούν η εξέλιξη των μετοχών αυτών στο παρελθόν, η συνολική αξία της επιχείρησης κ.α
- Η διεξαγωγή, εκ μέρους του κράτους, εργασιών υποδομής όταν αυτές ευνοούν συγκεκριμένες επιχειρήσεις ή την παραγωγή συγκεκριμένων αγαθών.
 - Η προσφορά υπηρεσιών οι οποίες οδηγούν σε εξοικονόμηση κόστους, όπως είναι η παροχή τεχνητής βοήθειας, σε θέματα που αφορούν την εμπορική ή τη διοικητική πολιτική των εταιριών.
 - Σύμφωνα με την αρχή ο « μολύνων πληρώνει» η κάθε εταιρία πρέπει να επωμίζεται το κόστος της μείωσης των βλαπτικών συνεπειών των δραστηριοτήτων της προς το περιβάλλον. Η απαλλαγή με παρέμβαση του δημοσίου από τέτοιου είδους υποχρεώσεις αποτελεί κρατική ενίσχυση .¹⁷⁷
 - Η παροχή πλεονεκτήματος στην λήψη πληροφοριών¹⁷⁸ .

¹⁷⁶ CHÉROT Jean-Yves : Les aides d'état dans les Communautés Européennes, Economica, Paris 1998, page 55 .

¹⁷⁷ WAELBROECK Michel & FRIGNANI Aldo : European Policy Law, Transnational Publishers, Inc Ardsley, NY 1999, page 322 .

¹⁷⁸ LEVET Jean louis : Les aides publiques aux entreprise une gouvernance , une strategie, La Documentation française, Paris, 2003 .

Κεφάλαιο Γ΄

Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ, ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ΄ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ

Μετά την κατάρρευση του συγκεντρωτικού και κεντρικά σχεδιασμένου συστήματος της αγοράς,¹ οι τρεις υπό εξέταση ΧΚΑΕ εγκατέλειψαν τις αυστηρές πολιτικές προς τους ξένους επενδυτές που είχαν προγενέστερα υιοθετηθεί. Οι χώρες αυτές αρχικά θέσπισαν νόμους που παρείχαν στους ξένους επενδυτές την απαραίτητη προστασία των επενδύσεων τους, περιλαμβανομένων του δικαιώματος μεταφοράς των κερδών τους στο εξωτερικό,² καθώς και του δικαιώματος σε αποζημίωση σε περίπτωση εθνικοποιήσεων. Η φιλελευθεροποίηση της οικονομίας έλαβε τόσο μεγάλες διαστάσεις που σε ορισμένες ΧΚΑΕ , όπως για παράδειγμα στην Δημοκρατία της Τσεχίας , οι ξένοι επενδυτές απολάμβαναν ένα περισσότερο προνομιακό καθεστώς σε σχέση με τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Η όλη εξελικτική πορεία της πολιτικής παροχής επενδυτικών κινήτρων στις υπό εξέταση χώρες θα μπορούσε σχηματικά να ενταχθεί και κατηγοριοποιηθεί στις κάτωθι χρονικές περιόδους, η κάθε μια εκ

¹ TONDEL Line : Foreign direct investment during transition . Determinants and patterns in Central and Eastern Europe and the former Soviet . Chr. Michelsen Institute – Development studies and Human Rights Working Paper 9/2001, Bergen, Norway, 2001, pages 4-6 .

² NOWAK Alojzy and STEAGAL Jeff : FDI Patterns and consequences in central and eastern Europe , 1990-2000, Proceeding of the second annual UNF conference on international business research, Malaga-spain, 2001, page 85 .

των οποίων έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, απέβλεπε σε ξεχωριστούς στόχους και ήταν άμεσα συνυφασμένη με τις ιδιαίτερες οικονομικοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν κατά τη διάρκειά της:

A) Η πρώτη φάση της μεταμόρφωσης των οικονομιών και της μετάβασης από το συγκεντρωτικό σύστημα στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς (αρχές δεκαετίας 1990).³ Όπως προαναφέρθηκε η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από τις γενναίες ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων⁴, τη θεσμοθέτηση των βασικών εγγυήσεων προς τους ξένους επενδυτές, την παροχή προς αυτούς έστω και εν τοις πράγμασι ευνοϊκότερης μεταχείρισης σε σχέση με τις τοπικές επιχειρήσεις, την παροχή προστατευτικών μέτρων σε ορισμένου τύπου βιομηχανίες (πχ αυτοκινητοβιομηχανίες), την παροχή ορισμένων φορολογικών κινήτρων και την εισαγωγή ορισμένων προαπαιτούμενων για την υλοποίηση της επένδυσης. Οι Συμφωνίες προσχώρησης στην ΕΕ δεν αντιμετώπιζαν την απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων σαν μια επείγουσα προτεραιότητα την περίοδο εκείνη. Οι ΧΚΑΕ μετέβαλαν το θεσμικό τους πλαίσιο γιατί ήθελαν να δημιουργήσουν ένα ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα, προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερες επενδύσεις και όχι υπό την πίεση των διεθνών τους υποχρεώσεων.

B) Το δεύτερο στάδιο που εντοπίζεται χρονολογικά στα μέσα της δεκαετίας του 1990 χαρακτηρίζεται από την ενσωμάτωση των συμφωνιών του ΠΟΕ και του ΟΟΣΑ στο εσωτερικό της νομοθεσίας των υπό εξέταση χωρών. Κοινό στοιχείο αυτού του σταδίου είναι η υιοθέτηση της αρχής της εθνικής μεταχείρισης, η εισαγωγή ορισμένων

³ Βλέπετε και THE WORLD BANK : Transition : The first ten years. Analysis and lessons for Eastern Europe and the former Soviet Union, Washington DC , 2002 .

⁴ MERLEVEDE Bruno and SCHOORS Koen : Determinants of FDI in transition Economies . Ghent University, Belgium 2004, page 11 και SINN Hans-Werner and WEICHENRIEDER J. Alfons : Foreign direct investment, political resegment and the privatization process in Eastern Europe, Economic Policy 24, April 1997, page 94 .

νέων κανονιστικών ρυθμίσεων ευνοϊκών προς την επιχειρηματικότητα, ο περιορισμός των προαπαιτούμενων για την λήψη ειδικής άδειας πραγματοποίησης της επένδυσης από τους ξένους επενδυτές, ο περιορισμός των νομοθετικών απαγορεύσεων των σχετικών με την αγορά ακίνητης περιουσίας από τους ξένους, και η εισαγωγή της δυνατότητας συμμετοχής στις ΑΞΕ τόσο για τους πολίτες της ΕΕ όσο και των χωρών μελών του ΟΟΣΑ. Εισήχθησαν νέες νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούσαν την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, των επιχορηγήσεων των αντισταθμιστικών μέτρων και του αντι-ντάμπινγκ σύμφωνα πάντα με τις προβλέψεις του ΠΟΕ. Την ίδια περίοδο οι υπό εξέταση χώρες άρχισαν να ετοιμάζονται για την μελλοντική τους ένταξη στην ΕΕ .

Γ) Ο εμφανισθείς στα τέλη της δεκαετίας του '90 και στις αρχές του 2000 έντονος ανταγωνισμός περί κινήτρων στην ευρύτερη περιοχή.⁵ Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την παροχή ευρείας κλίμακας και πλειάδας μορφών επενδυτικών κινήτρων παρεχομένων τόσο στους ξένους όσο και στους εγχώριους επενδυτές και από τον έντονο ανταγωνισμό για την προσέλκυση ΑΞΕ που επικράτησε μεταξύ των υπό εξέταση χωρών.⁶ Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένες από τις μορφές των επενδυτικών κινήτρων που παρασχέθηκαν από τις υπό εξέταση χώρες : φορολογικά κίνητρα⁷, επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις, ειδικές

⁵ Βλέπετε και ALBORNOZ Facundo and CORCOS Gregory : Subsidy Competition in integrating economies, Paris – Jourdain Sciences Economiques Working Paper No 2005-21, Paris, 2005.

⁶ Βλέπετε και ANTALOCZY Katalin and SASS Magdolna : Foreign direct investment incentive policies in the Czech Republic, Estonia, Hungary, Poland Slovakia and Slovenia, February 2001 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.wifo.ac.at/luger/sass_antaloczy.pdf .

⁷ Βλέπετε και BELLAK Christian, LEIBRECHT Markus, ROMISCH Roman : New evidence on the tax burden of MCN activities in Central and East European New member states . SFB International Tax Coordination Paper No. 2, Wien, 2005 . και OECD (OECD tax centre for tax policy and administration in co-operation with the investment compact team : Tax

οικονομικές ζώνες, ζώνες ελεύθερου εμπορίου, ειδική ρύθμιση για τη λειτουργία παράκτιων εταιριών, κυρίως στην Ουγγαρία. Όλα τα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα ως στόχο είχαν την ενίσχυση της ελκυστικότητας της καθεμίας από τις χώρες αυτές ως χώρος υποδοχής επενδύσεων, σε σύγκριση με τους γειτονικούς τους ανταγωνιστές. Η εμφάνιση των αρνητικών μορφών του ανταγωνισμού περί κινήτρων, όπως λεπτομερώς περιγράφηκαν στο πρώτο κεφάλαιο του παρόντος, ήταν προ το πυλών. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι υπό εξέταση χώρες ενεπλάκησαν σε μειοδοτικούς πολέμους προσφέροντας τεράστια επενδυτικά πακέτα που σε κάθε περίπτωση ξεπερνούσαν την κοινωνική τους αποδοτικότητα. Η είσοδος των χωρών αυτών όμως στην ΕΕ έδωσε τέλος στην ως άνω διαμορφωθείσα κατάσταση, αφού το ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού αποτελεί δικλείδα ασφαλείας εναντίον της. Παρ' όλο που οι ενισχύσεις οι παρεχόμενες με στόχο την προσέλκυση ΑΞΕ δεν απαγορεύονται ρητώς από την Επιτροπή, στην πράξη αποτελούν μια από τις κύριες μορφές κρατικών ενισχύσεων που ρυθμίζονται από αυτή.

Η σύγκριση των προσφερόμενων επενδυτικών πακέτων από τις υπό εξέταση ΧΚΑΕ μας ωθεί στην εξαγωγή των κάτωθι συμπερασμάτων :

1) Οι υπό εξέταση χώρες διαδοχικά εισήγαγαν πολύ πλούσια επενδυτικά πακέτα προσπαθώντας να φτάσουν τις επιδόσεις των γειτονικών χωρών-ανταγωνιστών τους.⁸ Πρώτη ξεκίνησε η Δημοκρατία της Τσεχίας, ακολούθησε η Ουγγαρία και στη συνέχεια τη σκυτάλη πήρε η Πολωνία. Στα αρχικά στάδια καθοριστικό παράγοντα προσέλκυσης

Policy assessment and design in support of direct investment . A study of countries in South East Europe, Paris, April 2003 .

⁸ Βλέπετε και LEIBRECHT Markus and BELLAK Christian : FDI in Central and East European Countries : a panel study. Conference of the Leverhulme Centre for Research on Globalisation and Economic Policy (GEP), Nottingham 2005 .

ΑΞΕ στην ευρύτερη περιοχή αποτέλεσε η μέθοδος και το μέγεθος των ιδιωτικοποιήσεων.⁹

2) Όλες οι χώρες σχεδίασαν και έθεσαν σε εφαρμογή τα επενδυτικά τους πακέτα πριν την είσοδό τους στην ΕΕ και στη συνέχεια τα προσαρμόσαν στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού.¹⁰

3) Τα επενδυτικά πακέτα που παρασχέθηκαν αποτελούσαν συνδυασμό κινήτρων περιφερειακού, τομεακού και οριζόντιου χαρακτήρα.¹¹

4) Τα μεγάλα επενδυτικά σχέδια απολαμβάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης από τις υπό εξέταση χώρες, σε σχέση με τις υπόλοιπες επενδύσεις. Σε μερικά μάλιστα από αυτά προσφέρονται επενδυτικά πακέτα σχεδιασμένα ειδικά για τις ανάγκες τους.

5) Σε όλες τις υπό εξέταση χώρες εφαρμόστηκε πολύ χαμηλή σε σύγκριση με τα διεθνή στάνταρτ εταιρική φορολογία με πολύ ευρείς φορολογικές βάσεις¹²

6) Ορισμένες χώρες όπως για παράδειγμα η Ουγγαρία με την υιοθέτηση του προγράμματος Smart Hungary, εισήγαγαν ειδικά προγράμματα διευκόλυνσης της επιχειρηματικής δραστηριότητας .

7) Διαπιστώνεται έλλειψη θετικών εξωτερικεύσεων από τα χορηγηθέντα επενδυτικά κίνητρα προς τις επιχειρήσεις της χώρας υποδοχής των επενδύσεων, λόγω της μειωμένης ικανότητας

⁹ CARSTENSEN Karl and TOUBAL Farid : FDI in central and eastern European countries, Kiel Institut for world economics , Kiel Working paper no 1143 , Kiel, january 2003, page 14 .

¹⁰ KPMG : The challenges of enforcing EU competition Law , Image on central and eastern europe, May 2001, page 1-2 .

¹¹ HASHI Iraj and BALCEROWICZ Ewa : The comparative analysis of state aid and government Policy in Poland, Hungary and the Czech republic, Opere et studio pro Oeconomia No 2, Warszawa, Maj 2004, page 36 .

¹² GANDULLIA Luca : Tax systems and reforms in eu new member countries . An overview, Universita di Genova, Working Paper n. 10/2004, Luglio 2004, page 4 .

απορρόφηση και της προβληματικής εταιρικής διασύνδεσης¹³ με συνέπεια την ακόμη μεγαλύτερη αύξηση του χάσματος ανάμεσα στις τοπικές και τις ξένες επιχειρήσεις.¹⁴ Τέτοιου είδους καταστάσεις ευνοούν τον σχηματισμό μονοπωλίων από τις ξένες επιχειρήσεις.¹⁵

8) Όσο μεγαλύτερη ήταν η ξένη συμμετοχή στο ποσοστό των επενδύσεων, τόσο ταχύτερες ήταν και οι διαρθρωτικές αλλαγές στις υπό εξέταση χώρες.

9) Το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων που έλαβαν χώρα στις υπό εξέταση χώρες ήταν ευρωπαϊκής παρά αμερικανικής προέλευσης.¹⁶

10) Στα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι υπό εξέταση χώρες και κυρίως η Ουγγαρία και η Τσεχία, εξομοιώθηκαν σε μεγάλο βαθμό επενδυτικά.¹⁷

¹³ WOODWARD Richard, EYLEM YORUK Deniz , BOHATA Marie, FONFRIA MESA Antonio, O DONNELL Mary, SASS Magdolna : Critical synthesis, review of the main findings, methodologies, and current thought on the role of foreign and domestic firms in changes in competitiveness, Center for social and economic research, Warsaw, Poland, 2002, page 11.

¹⁴ ΒΛΕΠΤΕ και MALLYA Thaddeus , KUKULKA Zdenek and JENSEN Camilla : The Political Economy of FDI Investment Incentives in transition, Center for East European Studies Working Paper No 46, Copenhagen, December 2002 . και HUNYA Gabor : International competitiveness impacts of FDI in CEECS . Vienna Institut of International Economic studies, Series: Research Reports, No. 268, Wien, August 2000 .

¹⁵ ECONOMIC SURVEY OF EUROPE, 2001, No 1 : Economic Growth and FDI in the Transition Economies , May 2001, Sales No.: E.01.II.E.14, page 219 .

¹⁶ BARRY Frank : EU Accession and Prospective FDI flows to CEE countries : A view from Ireland. Background paper of research project on Labour Market Effects of European FDI (HPSE-CT99-00017), University College Dublin, Dublin, 2002, page 22. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.ucd.ie/economic/staff/barry/fdi.html

¹⁷ SASS Magdolna : Competitiveness and economic policies related to FDI, Ministry of Finance Working Paper No 3, Hungary, September 2003 , page 17 .

2. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΑΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Τσεχία ανήκει στις χώρες της ΚΑ Ευρώπης στις οποίες η προσέλκυση ΑΞΕ δεν υπήρξε αντικείμενο σχεδιασμού ιδιαίτερης πολιτικής κατά την διάρκεια των αρχών της δεκαετίας του 1990. Από το έτος 1993 οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου είχαν αρχίσει ήδη να επιταχύνονται στην δημοκρατία της Τσεχίας και εξαιτίας της απειλής υψηλού πληθωρισμού, που μπορούσε να ακολουθήσει μετά την εισροή τόσο μεγάλου σε μέγεθος ξένου συναλλάγματος, η τσεχική κυβέρνηση ήταν αρνητική στην υιοθέτηση οποιασδήποτε πολιτικής παροχής επενδυτικών κινήτρων.¹⁸

Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την περίοδο αυτή να εφαρμόζονται πολιτικές που έκαναν διάκριση εις βάρος της συμμετοχής των ξένων στη διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων¹⁹(το δεύτερο και τελευταίο κύμα των οποίων ολοκληρώθηκε το 1995 ²⁰) και που επέβαλλαν νομικούς περιορισμούς στην απόκτηση ακίνητης περιουσίας από τους ξένους και στην χρηματοδοτική τους διευκόλυνση κατά τα πρώτα στάδια λειτουργίας της επιχείρησης. Έτσι, οι ξένοι επενδυτές κατέφευγαν στην πρακτική της συμμετοχή σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις με τοπικούς παράγοντες αποφεύγοντας την πραγματοποίηση επενδύσεων τύπου greenfield.

Η εισροή ξένων επενδύσεων άρχισε να διογκώνεται από το 1998, όταν η τσεχική κυβέρνηση εισήγαγε το πρώτο πρόγραμμα επενδυτικών

¹⁸ ZEMPLINEROVA Alena : Impact of FDI on the restructuring and growth in manufacturing. Published in the journal : Prague economic papers 4, 1998, published by University of Economics , Prague, 1998, page 21 .

¹⁹ Βλέπετε σχετικά και PRESKETT Mark : Privatisation for Whom? The Czech state, citizens or foreign investors ? . Central Europe Review, Vol 3, No 16, May 2001 και HOEN Herman : The transformation of economic systems in central europe, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, Glos , 1998, page 65 .

²⁰ NIVOROZHKIN Eugene : The dynamics of capital structure in transition economies . EconWPA (The Economics Working Paper Archive) - series Macroeconomics number 0303005, UK, 2003, page 6 .

κινήτρων, ήτοι το διάταγμα περί επενδυτικών κινήτρων υπ' αριθμ. 298/98 που τέθηκε σε εφαρμογή τον Απρίλιο του 1998. Το πρόγραμμα αυτό ήταν μέρος μιας ευρύτερης πολιτικής ενδυνάμωσης της ανταγωνιστικότητας της τσεχικής βιομηχανίας. Στόχος του υπήρξε η προώθηση των νέων τεχνολογιών, η ανάπτυξη βιομηχανικών ζωνών και η ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στους εγχώριους προμηθευτές προϊόντων και υπηρεσιών με τις ξένες επιχειρήσεις που λειτουργούσαν στην Τσεχία.²¹

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΤΣΕΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ²²

Ένα κύριο χαρακτηριστικό των κινήτρων που παρασχέθηκαν με το Διάταγμα υπ' αριθμ 298/98 είναι ο καθαρός και μονοδιάστατος προσανατολισμός τους προς την προσέλκυση επενδύσεων τύπου greenfield και η εστίασή τους κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα με ταυτόχρονη μηδαμινή παρουσία στον τομέα των υπηρεσιών.

Με το πρόγραμμα αυτό καταργήθηκαν οι περιορισμοί συμμετοχής των ξένων στις ιδιωτικοποιήσεις και στην λήψη των επενδυτικών κινήτρων, αφού έγινε από νωρίς αντιληπτό ότι οι επιδόσεις της οικονομίας θα ήταν εξαρτημένες σε μεγάλο βαθμό από την υπέρβαση του δυαδισμού στον επιχειρηματικό τομέα, και την ποιότητα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στις διεθνείς και τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Όμως παρά την φαινομενική τήρηση της αρχής της εθνικής μεταχείρισης και της ίσης παροχής των κινήτρων τόσο στους εγχώριους όσο και στους ξένους επενδυτές, στην πράξη συντελούνταν μια διάκριση εις βάρος των εθνικών επιχειρήσεων, αφού μόνο οι ξένες πολυεθνικές μπορούσαν να καλύψουν τα κριτήρια παροχής τους.

²¹ OECD : Regulatory Reform in the Czech Republic : Enhancing Market Openness through Regulatory Reform . OECD, Paris, 2001, page 11

²² Βλέπετε σχετικά και : MALLYA T., KUKULKA Z and JENSEN C. : The political-economy of FDI incentives in Transition, Center for East European Studies, Working Paper No 46, Copenhagen Business School, Frederiksberg, Denmark, December 2002

Έρευνες έχουν καταλήξει ότι μετά το 1999 οι ξένες επιχειρήσεις είχαν κατά μέσο όρο διπλάσια επίπεδα παραγωγικότητας σε σύγκριση με τις εγχώριες και κατά συνέπεια υψηλότερο βαθμό κερδοφορίας. Όσον αφορά τον τομέα των εξαγωγών, ενώ το 1993 οι ξένες πολυεθνικές ευθύνονταν για ένα μικρό ποσοστό εξαγωγών, το 1999 το 65 με 70 % των εξαγωγών των βιομηχανικών προϊόντων πραγματοποιούνταν μέσω αυτών.²³ Για το λόγο αυτό η εφαρμοσθείσα από την Τσεχία επενδυτική πολιτική στόχευσε στη διασύνδεση των πολυάριθμων πολυεθνικών επιχειρήσεων (αποδεκτών των κινήτρων) με το τοπικό δίκτυο προμηθευτών, προκειμένου να αυξηθεί η απορροφητικότητα από την τοπική κοινωνία των θετικών χαρακτηριστικών των ξένων πολυεθνικών (π.χ τεχνογνωσία, νέες τεχνολογίες) και να αναβαθμιστεί το επίπεδο των τοπικών προμηθευτών μέσω της προσπάθειάς τους να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις των ξένων επενδυτών.

Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ο σχεδιασμός των κινήτρων, ο οποίος απέβλεπε στη επίτευξη της μέγιστης απόδοσης τους στα πρώτα έτη πραγματοποίησης της επένδυσης, όταν δηλαδή τα κεφάλαια κίνησης είναι ιδιαίτερα σημαντικά για μια επιχείρηση.

Αντιθέτως με το διάταγμα περί επενδυτικών κινήτρων Νο 298/98, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν μεταγενέστερα είχαν ως κύριο χαρακτηριστικό ότι δεν έτειναν να ευνοήσουν συγκεκριμένους τύπους επενδυτικών σχεδίων και ότι δόθηκε έμφαση στην ενθάρρυνση των ήδη υπαρχόντων επενδυτών να συμμετάσχουν σε νέα επενδυτικά σχέδια. Αυτό θεωρείται ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα του τσεχικού προγράμματος επενδύσεων, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα των υπολοίπων εξεταζόμενων χωρών.

2.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

2.3.1 Ακρογωνιαίος λίθος της τσεχικής πολιτικής περί κινήτρων, όπως προαναφέρθηκε, ήταν τα κυβερνητικά διατάγματα περί

²³ OECD : Economic Survey of the Czech Republic, Paris, March 2003 .

επενδυτικών κινήτρων υπ' αριθμ. 298/98 και υπ' αριθμ. 844/98 . Το πρώτο τέθηκε σε εφαρμογή τον Απρίλιο του 1998 και αφορούσε την παροχή κινήτρων για προσέλκυση ΑΞΕ στον κατασκευαστικό τομέα, ενώ το δεύτερο του επέφερε κάποιες μικρού μεγέθους αλλαγές.

Ο νέος τροποποιητικός του διατάγματος 298/98 επενδυτικός νόμος υπ. αριθμ. 72/2000 Coll (Act on Investment Incentives No. 72/2000 Coll) που τέθηκε σε ισχύ την 1 Μαΐου του 2000 κωδικοποιεί, απλοποιεί και επεκτείνει το αρχικό επενδυτικό σχήμα. Στοχεύει στην προσέλκυση ΑΞΕ μεγάλης οικονομικής κλίμακας στον κατασκευαστικό τομέα και στον τομέα των υψηλών τεχνολογιών. Ο νόμος υπ' αριθμ. 72/2000 Coll υπήρξε αντικείμενο διαπραγμάτευσης με την ευρωπαϊκή Ένωση και συμμορφώνεται πλήρως με το ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού.

Τροποποιήσεις στον νόμο αυτό επήλθαν με το νόμο υπ' αριθμ 453/2001 που κυρίως απλοποιεί τις διοικητικές διαδικασίες και χαλαρώνει τις προϋποθέσεις παροχής των κινήτρων στις περιοχές με υψηλό επίπεδο ανεργίας. Με την από 01/05/2004 τροποποίηση του επενδυτικού νόμου περί κινήτρων, το ύψος του ελάχιστου απαιτούμενου ποσού επένδυσης μειώθηκε ακόμη περισσότερο και καθιερώθηκε ένα ενιαίο καθεστώς φορολογικών απαλλαγών τόσο για τις νεοϊδρυθείσες όσο και για τις ήδη υπάρχουσες επενδύσεις.

Σημαντικές τροποποιήσεις στον ως άνω νόμο επέφερε ο τροποποιητικός του νόμος υπ' αριθμ. 159/2007 που τέθηκε σε ισχύ από την 2^η Ιουλίου 2007, προκειμένου η σχετική αυτή νομοθεσία να εναρμονιστεί πλήρως με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και ειδικότερα με τον Κανονισμό υπ' αριθμ. 1628/2006 της 24^{ης} Οκτωβρίου 2006 τον σχετικό με την εφαρμογή των άρθρων 86 και 87 της Ευρωπαϊκής Συνθήκης για τις εθνικές περιφερειακές επενδυτικές ενισχύσεις .²⁴

2.3.2 Όπως θα αναλυθεί κάτωθι το έτος 1998 ο τσεχικός οργανισμός προώθησης επενδύσεων CzechInvest και το υπουργείο

²⁴ Κανονισμός υπ' αριθμ. 1628/2006 της 24^{ης} Οκτωβρίου 2006 δημοσιευθείς στην επίσημη εφημερίδα της ΕΕ την 1^η Νοεμβρίου 2007.

βιομηχανίας και εμπορίου σχεδίασαν ένα πρόγραμμα προώθησης της ανάπτυξης βιομηχανικών ζωνών σε ολόκληρη την τσεχική επικράτεια.²⁵ Αυτό το πρόγραμμα παρείχε κυβερνητικές επιχορηγήσεις στις τοπικές κοινότητες με δύο τρόπους : επιχορηγήσεις για την ανάπτυξη των υποδομών και για την εξαγορά ακίνητης περιουσίας που ανήκε στην κυριότητα του τσεχικού δημοσίου.

2.3.3 Πέρα από τα κίνητρα αυτά, η τσεχική κυβέρνηση έθεσε σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα παροχής επενδυτικών κινήτρων για την ανάπτυξη τεχνολογικών κέντρων και επιχειρήσεων παροχής στρατηγικών υπηρεσιών. Πρόκειται για το διάταγμα υπ' αριθμ. 1238 της 10^{ης} Δεκεμβρίου 2003 που συμπεριλάμβανε το Προγραμματικό Πλαίσιο για την ενίσχυση των τεχνολογικών κέντρων και των επιχειρήσεων παροχής στρατηγικών υπηρεσιών.

2.3.4 Τέλος, στις 2 Ιουλίου 2004 εκδόθηκε το Διάταγμα υπ' αριθμ. 566 που αφορούσε την ενίσχυση της απασχόλησης στις περιοχές που μαστίζονται περισσότερο από την ανεργία .

2.4 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΠΕΡΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Η μελέτη του προαναφερθέντος νομοθετικού πλέγματος καταδεικνύει την ύπαρξη των εξής κυριότερων διαφορών μεταξύ των διαφόρων νομοθετικών πράξεων περί παροχής επενδυτικών κινήτρων που εφαρμόστηκαν από την Δημοκρατία της Τσεχίας :

α. Το διάταγμα υπ' αριθμ. 298/98 αφορούσε τόσο τις εγχώριες όσο και τις ξένες επενδύσεις χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ τους. Εντούτοις, τα εφαρμοζόμενα φορολογικά κίνητρα αφορούσαν αποκλειστικά τις νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις, χωρίς προηγούμενη

²⁵ BOHATA Marie and MRAZEK Martin : Impact of Governmental policies on competitiveness: The case of Czech Manufacturing, November 2004, page 9 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.case.com.pl/dyn/plik--3721276.pdf.

επιχειρηματική παρουσία στην Τσεχία. Ο επενδυτικός νόμος υπ' αριθμ. 72/2000 Coll αναίρεσε αυτόν τον περιορισμό και κατ' εφαρμογή του τα επενδυτικά κίνητρα καλύπτουν και επιχειρήσεις προϋπάρχουσες που επεκτείνονται ή εκσυγχρονίζονται. Το ίδιο προβλέπει και ο νέος τροποποιητικός του νόμος υπ' αριθμ. 159/2007 .

β. Στο διάταγμα υπ' αριθμ. 298/98 η παροχή των επενδυτικών κινήτρων γινόταν σε ατομική βάση ύστερα από κυβερνητική έγκριση, ενώ οι επενδυτικοί νόμοι υπ' αριθμ. 72/2000 Coll και υπ' αριθμ. 159/2007, μετέβαλλαν την προηγούμενη πολιτική εγκαθιδρύοντας αντικειμενικά κριτήρια που επέτρεπαν την πρόσβαση στα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα σε οποιονδήποτε τα πληρούσε .

γ. Ενώ το διάταγμα υπ' αριθμ. 298/98 έθετε ως ελάχιστο ποσό επένδυσης τα 25 εκ. €, ο επενδυτικός νόμος υπ' αριθμ. 844/98 μείωσε το ποσό αυτό στα 20 εκ. €. Ο λόγος ήταν το προγενέστερο υψηλό ποσό εμπόδιζε την ένταξη στο επενδυτικό πρόγραμμα σε μικρούς σε μέγεθος, τοπικούς κυρίως επενδυτές. Ο επενδυτικός νόμος υπ' αριθμ. 72/2000 Coll μείωσε ακόμη περισσότερο το όριο αυτό στις 350 εκ. Κορόνες. Από το Μάιο του 2004 το ποσό αυτό μειώθηκε στα 200 εκ. Κορόνες (περίπου 8 εκ €) και ο νέος επενδυτικός νόμος υπ' αριθμ. 159/2007 το μείωσε ακόμη περισσότερο στα 100 εκ. τσεχικές κορόνες (περίπου 4 εκ. €).

δ. Το αρχικό επενδυτικό σχήμα αφορούσε μόνο τον κατασκευαστικό τομέα, αλλά από το 2002 οι κρατικές ενισχύσεις παρέχονται και σε επενδύσεις παροχής στρατηγικών υπηρεσιών και κέντρων υψηλής τεχνολογίας .

2.5 ΤΑ ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

2.5.1 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ

Τα κριτήρια καταλληλότητας προκειμένου μια επιχείρηση να ενταχθεί στο πρόγραμμα επενδυτικών κινήτρων μετά την 2^η Ιουλίου

2007 είναι τα εξής²⁶

❖ Πραγματοποίηση της επένδυσης στον κατασκευαστικό τομέα . Σύμφωνα με τη ρητή διάταξη του τροποποιηθέντος επενδυτικού νόμου ο κατασκευαστικός τομέας δεν περιλαμβάνει την παραγωγή και διάθεση του ηλεκτρικού ρεύματος, του υγραερίου ή του νερού, την επισκευή αυτοκινήτων, το εμπόριο και τις υπηρεσίες, τις μεταφορές και την γεωργία. Υπό το ισχύον επενδυτικό καθεστώς, έχει επέλθει σημαντική τροποποίηση στη διατύπωση του αρχικού επενδυτικού νόμου υπ.αριθμ' 72/2000, ο οποίος (άρθρο 2§2b) έθετε ως προϋπόθεση την πραγματοποίηση της επένδυσης σε κλάδους υψηλής τεχνολογίας (αεροναυπηγική, μέσα μεταφοράς, Η/Υ, τηλεπικοινωνίες, φαρμακοβιομηχανίες κ.ά) ή σε άλλους κατασκευαστικούς κλάδους υπό τον όρο ότι τουλάχιστον 50% του κόστους της προτεινόμενης επένδυσης αποτελείται από μηχανολογικό εξοπλισμό υψηλής τεχνολογίας που περιλαμβάνεται σε λίστα εγκεκριμένη από την Κυβέρνηση.

❖ Πραγματοποίηση επενδύσεων μέσω της εξαγοράς ή της δημιουργίας μιας νέας παραγωγικής μονάδας (επένδυση τύπου greenfield) ή μέσω της επέκτασης και του εκσυγχρονισμού μιας ήδη υπάρχουσας παραγωγικής μονάδας .

❖ Το ελάχιστο ποσό επένδυσης προσδιορίζεται πλέον στα 100 εκ. Κορόνες (περίπου 4 εκ €), από τα οποία το 50 % πρέπει να καλύπτεται από ίδια κεφάλαια του επενδυτή. Σε περιοχές όπου το ποσοστό ανεργίας είναι τουλάχιστον 25 % υψηλότερο από τον μέσο όρο στην Δημοκρατία της Τσεχίας το ελάχιστο ποσό επένδυσης μειώνεται στα 60 εκ. Κορόνες, ενώ σε περιοχές με ποσοστό ανεργίας τουλάχιστον 50 % υψηλότερο από τον μέσο όρο το ελάχιστο ποσό επένδυσης ανέρχεται

²⁶ Βλέπετε DELOITTE : Czech Republic. Investment incentives 2005 . Maximizing benefits, minimizing risks, Βλέπετε επίσης Euro Info cente Working Group market access : Country profile fact sheet, Czech Republic , December 2002 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : euroinfo.org.pl/filespace/rynki/Czech Republic.pdf .

στα 50 εκ. Κορόνες. Και στις δύο περιπτώσεις το 50 % του ως άνω ποσού πρέπει να καλύπτεται από ίδια κεφάλαια του επενδυτή.

- ❖ Η απόκτηση μηχανολογικού εξοπλισμού στην αγοράία του τιμή με χρόνο κατασκευής όχι μεγαλύτερο των δύο ετών πριν την απόκτησή του. Οι επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό θα πρέπει να αποτελούν τουλάχιστον το 60% της συνολικής αξίας της επένδυσης.

- ❖ Η προτεινόμενη προς έγκριση επένδυση θα πρέπει να πληροί όλα τα περιβαλλοντικά στάνταρτ της τσεχικής νομοθεσίας.

- ❖ Η πραγματοποιηθείσα επένδυση θα πρέπει να παραμείνει σε λειτουργία για τουλάχιστον 5 φορολογικά έτη μετά την πλήρωση των γενικών κριτηρίων καταλληλότητας. Επίσης, σε περίπτωση που η παραγωγική διαδικασία της πραγματοποιηθείσας επένδυσης δεν αρχίσει μέσα σε τρία έτη από την ημερομηνία λήψης της απόφασης παροχής επενδυτικών κινήτρων, η ως άνω απόφαση θεωρείται ανενεργής.

2.5.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

2.5.2.1 ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Από την τσεχική κυβέρνηση παρέχονταν κατά το παρελθόν τα κάτωθι ενδεικτικώς περιγραφόμενα ελκυστικότερα φορολογικά κίνητρα :

2.5.2.1.1 Πλήρης απαλλαγή από τον φόρο επιχειρήσεων για περίοδο 10 ετών για τις νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις και μερική απαλλαγή 10 ετών για τις ήδη υπάρχουσες νομικές οντότητες. Το ύψος της περιόδου της μερικής απαλλαγής τροποποιήθηκε από τα 5 χρόνια που ήταν αρχικά στα 10 χρόνια (προς τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης).

2.5.2.1.2 Μείωση του φορολογικού συντελεστή του φόρου επιχειρήσεων. Το επίπεδο του φορολογικού συντελεστή κυμάνθηκε από 31% αρχικά, στο 26% για τα φορολογικά έτη μέχρι το τέλος του 2005 και στο 24% για το φορολογικά έτος που έληγε το 2006 . Το ύψος του εφαρμοσθέντος στην Τσεχία φορολογικού συντελεστή του

φόρου επιχειρήσεων μπορεί να είναι υψηλότερο σε σύγκριση με τα υπόλοιπα εξεταζόμενα νέα κράτη μέλη, όμως είναι αρκετά χαμηλότερο σε σύγκριση με τα αντίστοιχα των υπολοίπων ευρωπαϊκών κρατών .

2.5.2.1.3 Εξαίρεση από την υποχρέωση καταβολής δασμών και ΦΠΑ για τον εισαγόμενο μηχανολογικό εξοπλισμό που πρόκειται να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία μιας επιχείρησης. Αίτηση για εξαίρεση από την υποχρέωση καταβολής δασμών και ΦΠΑ μπορούσε να κατατεθεί για την εισαγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού αξίας μεγαλύτερης των 10 εκ. Κορόνων. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός έπρεπε να μην έχει παλαιότητα πέραν του ενός έτους και να μην αποτελέσει αντικείμενο πώλησης ή ενοικίασης για μια περίοδο τεσσάρων ετών μετά τη μέρα που τέθηκε σε ελεύθερη κυκλοφορία.

2.5.2.1.4 Εισαγωγή χωρίς την υποχρέωση καταβολής δασμών υλικών, υποπροϊόντων και συστατικών μερών της παραγωγικής διαδικασίας που εισάγονται με σκοπό την επεξεργασία και στη συνέχεια την εξαγωγή .

2.5.2.1.5 Φορολογικές αποσβέσεις. Η τσεχική νομοθετική πράξη για την φορολογία εισοδήματος έδινε τον ορισμό των πάγιων ενσώματων στοιχείων. Πρόκειται για αγαθά των οποίων η αξία ήταν μεγαλύτερη από 40.000 κορόνες και των οποίων η αναμενόμενη λειτουργική και τεχνική διάρκεια ζωής ξεπερνούσε το έτος (π.χ κτίρια, κινητά αγαθά).

2.5.2.1.6 Μείωση των εξόδων έρευνας και ανάπτυξης. Ήταν δυνατό να μειωθεί από την φορολογική βάση το σύνολο των εξόδων που συντελέστηκαν κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου φορολογικού έτους για την πραγματοποίηση σχεδίων έρευνας και ανάπτυξης υπό την μορφή πειραματικών ή θεωρητικών εργασιών, υπολογισμών, τεχνολογικών προτάσεων, προετοιμασίας για την κατασκευή πρωτότυπων δειγμάτων κτλπ. Το κίνητρο αυτό περιελάμβανε και τα έξοδα για την κάλυψη των εξόδων απόκτησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κατοχύρωσης της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

2.5.2.1.7 Δυνατότητα μεταφοράς ζημιών που συντελέστηκαν σε κάποιο φορολογικό έτος προς τα επόμενα συνεχή επτά (μετά το 2003) φορολογικά έτη. Επίσης, παρέχονταν η ευχέρεια στον αποδέκτη του κινήτρου αυτού να επιλέξει ο ίδιος τη στιγμή που θα κάνει χρήση του μες στην πενταετία. Η δυνατότητα μεταφοράς ζημιών δεν παρέχονταν σε επιχειρήσεις που έλαβαν κάποιο άλλο φορολογικό κίνητρο, οι οποίες έπρεπε πρώτα να έχουν κάνει χρήση του δικαιώματος μεταφοράς των ζημιών πριν κάνουν χρήση κάποιου άλλου φορολογικού κινήτρου (πχ των φορολογικών απαλλαγών).

2.5.2.1.8 Δωρεές : Η φορολογική βάση μπορούσε να μειωθεί λόγω δωρεών για ειδικούς κοινωνικούς σκοπούς. Η ελάχιστη αξία των δωρεών ήταν 2,000 κορώνες και η μέγιστη μείωση της φορολογικής βάσης ήταν του ύψους του 5 %.

2.5.2.1.9 Απαλλαγή από τον φόρο παρακράτησης : Ορισμένες μορφές εισοδήματος όπως πχ τα μερίσματα υποβάλλονταν σε φόρο παρακράτησης που κυμαίνονταν από 1 μέχρι 25% .

2.5.2.2 ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

2.5.2.2.1 Πενταετής φορολογική απαλλαγή τόσο για τις νεοϊδρυθείσες όσο και για τις ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις.

Το πρώτο φορολογικό έτος κατά το οποίο μπορεί να δηλωθεί και άρα να αρχίσει η εφαρμογή της φορολογικής απαλλαγής, είναι το φορολογικό έτος όπου ο επενδυτής καλύπτει είτε γενικές προϋποθέσεις που καθορίζονται από τη φορολογική νομοθεσία είτε τα ειδικά κριτήρια του νέου τροποποιημένου επενδυτικού νόμου περί κινήτρων.

2.5.2.2.2 Μείωση του φορολογικού συντελεστή του φόρου επιχειρήσεων στα επίπεδα του 21 %.

2.5.3 ΙΣΧΥΟΝΤΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ .

Για τον καθορισμό του ύψους των επιχορηγήσεων για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την υλοποίηση προγραμμάτων

μετεκπαίδευσης των εργαζομένων, η τσεχική επικράτεια χωρίστηκε σε τρεις ζώνες ανάλογα με τα υφιστάμενα επίπεδα ανεργίας, σε κάθε μια από τις οποίες αντιστοιχούν διαφορετικά ποσά ή ποσοστά επιχορήγησης ανά εργαζόμενο.

2.5.3.1 Επιχορηγήσεις για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Το ύψος των επιχορηγήσεων αυτών κυμαίνεται ως εξής :

- Επιχορήγηση 50.000 τσεχικών κορόνων για κάθε νέα δημιουργηθείσα θέση εργασίας στις περιοχές με ποσοστά ανεργίας από 50% και πάνω από τον εθνικό μέσο όρο (περιοχή Α) τα τελευταία δύο χρόνια πριν από τη υποβολή της αίτησης για την λήψη των επενδυτικών κινήτρων. Αντίθετα οι περιοχές Β και Γ δεν γίνονται αποδέκτες τέτοιου είδους επιχορηγήσεων.

2.5.2.2 Επιχορηγήσεις για την υλοποίηση προγραμμάτων μετεκπαίδευσης των εργαζομένων. Οι επιχορηγήσεις αυτές καλύπτουν τα έξοδα μετεκπαίδευσης των εργαζομένων σε ποσοστό μέχρι και 35 % στην περιοχή Α .

2.6 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Εκτός από τα προαναφερθέντα κίνητρα αποδέκτες των οποίων είναι μόνο οι επενδύσεις στον κατασκευαστικό τομέα, η τσεχική Κυβέρνηση παρουσίασε δύο δέσμες επενδυτικών κινήτρων για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας και στον τομέα παροχής υπηρεσιών υποστηρικτικών των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

2.6.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ .

Αρχικά στις 10 Δεκεμβρίου 2003 η τσεχική Κυβέρνηση εξέδωσε το διάταγμα υπ.αριθμ' 1238 που συμπεριλάμβανε το Προγραμματικό Πλαίσιο για την ενίσχυση των τεχνολογικών κέντρων και των

επιχειρήσεων παροχής στρατηγικών υπηρεσιών. Το πρόγραμμα αυτό βασιζόταν στην επιτυχία των προηγούμενων προγραμμάτων που χορηγούσαν κίνητρα στους συγκεκριμένους αυτούς τους τομείς ήδη από το 2000.

Με τον όρο «επιχειρήσεις παροχής στρατηγικών υπηρεσιών» εννοούνταν οι επιλεγμένες υπηρεσίες των επιχειρήσεων εκείνων που χαρακτηρίζονταν από υψηλή αναλογία ποιοτικής εργασίας και από στενή σχέση με τις τεχνολογίες της πληροφορίας. Επρόκειτο για τις επιχειρήσεις των κέντρων παροχής πληροφοριών σε δυνητικούς πελάτες για επίλυση τεχνικών προβλημάτων, των κέντρων παροχής πληροφοριών προς εταιρίες σε θέματα μάρκετινγκ, χρηματοδότησης, λογιστικής, outsourcing, των τοπικών διευθυντηρίων μεγάλων πολυεθνικών, των κέντρων ανάπτυξης λογισμικών, των κέντρων ειδικών εφαρμογών πληροφορικής, των κέντρων επισκευής μηχανημάτων υψηλής τεχνολογίας.

Στον τομέα της υψηλής τεχνολογίας επιχορηγούνταν οι καινοτόμες δραστηριότητες τεχνολογικών κέντρων που ήταν στενά συνδεδεμένα με επιχειρήσεις παραγωγής προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και που δραστηριοποιούνταν κυρίως στους κάτωθι τομείς : αεροναυπηγική, φαρμακευτικό τομέα, στον τομέα ηλεκτρονικής και μικροηλεκτρονικής και στον τομέα των Η/Υ και των τηλεπικοινωνιών.

Με την απόφαση υπ' αριθμ. 217 της 12^{ης} Μαρτίου 2007, που τέθηκε σε ισχύ από την 18^η Απριλίου 2007 αναθεωρήθηκε πλήρως το καθεστώς παροχής επενδυτικών κινήτρων στα αποκαλούμενα « τεχνολογικά κέντρα ».

2.6.1.1 Υπό το νέο καθεστώς οι ενισχυόμενες δραστηριότητες είναι η εγκαθίδρυση ή η επέκταση αναπτυξιακών κέντρων της έρευνας, ανακάλυψης και ανάπτυξης νέων προϊόντων και τεχνολογιών. Ειδικότερα σύμφωνα με την ρητή πρόβλεψη της παρ. 2 της ως άνω απόφασης ως τεχνολογικά κέντρα ορίζονται τα κέντρα που εστιάζουν στην ανάπτυξη και ανακάλυψη προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και νέων

τεχνολογιών, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης ειδικού λογισμικού, καθώς και στις εφαρμογές που αποτελούν μέρος αυτών των προϊόντων και των τεχνολογιών.

1.6.1.1.2 Κριτήρια καταλληλότητας είναι το ελάχιστο ποσό επένδυσης να είναι μεγαλύτερο από 10 εκ. Κορόνες (περίπου 0, 4 εκ €), και οι δημιουργούμενες νέες θέσεις εργασίας να ξεπερνούν τις 30. Το τελευταίο και πιο πρακτικό κριτήριο καταλληλότητας συνίσταται στην δυνατότητα εφαρμογής των επιτευγμάτων των τεχνολογικών κέντρων στην παραγωγική διαδικασία.

2.6.1.1.3 Στις επιχειρήσεις αυτού του είδους παρέχονται τα ακόλουθα κίνητρα :

2.6.1.1.3.1 Επιχορηγήσεις επιχειρηματικής δραστηριότητας , οι οποίες κάλυπταν μέχρι το 60% των εξόδων μισθοδοσίας δύο χρόνων (μέχρι 30% σε ορισμένες περιοχές της Πράγας) .

2.6.1.1.3.2 Επιχορηγήσεις για την κάλυψη μέχρι και του 45% (40% στην Πράγα) των εξόδων εκπαίδευσης και μετεκπαίδευσης των εργαζομένων. Οι επιχορηγήσεις αυτές παρέχονται για μια περίοδο τριών ετών το μέγιστο ανάλογα με τις δημιουργούμενες νέες θέσεις εργασίας.

2.6.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Οι ενισχυόμενες δραστηριότητες είναι η εγκαθίδρυση κέντρων ανάπτυξης λογισμικού, κέντρων υψηλής τεχνολογίας, κέντρων επιδιόρθωσης και τηλεφωνικών κέντρων. Οι προϋποθέσεις καταλληλότητας είναι ίδιες με τις ως άνω λεπτομερώς περιγραφείσες, με μόνη διαφορά τον αριθμό των προβλεπόμενων δημιουργούμενων νέων θέσεων εργασίας οι οποίες κυμαίνονται τις 20 στα κέντρα ανάπτυξης λογισμικού , τις 50 στα κέντρα υψηλής τεχνολογίας και στα κέντρα επιδιόρθωσης, και τις 100 στα τηλεφωνικά κέντρα. Οι μορφές των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων είναι ακριβώς όμοιες με τις προπεριγραφείσες .

2.7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Από το 1999 το τσεχικό Υπουργείο Βιομηχανίας και εμπορίου προώθησε την ανάπτυξη βιομηχανικών περιοχών σε όλο το εύρος της τσεχικής επικράτειας προκειμένου αυτές να καλύψουν τις ανάγκες των νέων ή των ήδη υπάρχουσών επιχειρήσεων. Σ' αυτό το πλαίσιο, οι τσεχικοί δήμοι έλαβαν επιχορηγήσεις από την Κυβέρνηση, προκειμένου να συγχρηματοδοτήσουν την ανάπτυξη βιομηχανικών ζωνών στο χώρο ευθύνης τους .

Προβλεπόταν επίσης η χορήγηση γης από το Εθνικό Ταμείο Ακίνητης Περιουσίας (National Land Found) της Τσεχίας προς τους Δήμους σε μειωμένες τιμές ή η παροχή κρατικών επιχορηγήσεων προς τους Δήμους για την αγορά ακίνητης περιουσίας από ιδιώτες.²⁷ Οι πιο επιτυχημένες βιομηχανικές ζώνες βρίσκονται στο Πλζεν στη δυτική Βοημία , στο Κλάντνο κοντά στην Πράγα και στο Χράνιτσε στη κεντρική Μοραβία. Η πλειοψηφία των επενδύσεων που έλαβαν χώρα στο εσωτερικό των βιομηχανικών ζωνών ήταν τύπου greenfield .

2.8 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΜΕ

Εκτός από τα προαναφερθέντα επενδυτικά κίνητρα, τσεχική Κυβέρνηση παρέχει πλειάδα πρόσθετων κινήτρων σε μικρές σε μέγεθος και μικρομεσαίες επιχειρήσεις με προσωπικό κατώτερο των 250 υπαλλήλων .

²⁷ Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής ήταν τα κάτωθι : Το 1998 το πρόγραμμα ξεκίνησε με κρατική ενίσχυση ύψους 137.4 εκατομμυρίων τσεχικών κορώνων (περίπου 4 εκ δολαρίων) και δημιουργήθηκαν 147.5 εκτάρια βιομηχανικών ζωνών υπό τοπική-κοινοτική ιδιοκτησία. Το 1999 η κυβέρνηση παρείχε 167.5 εκατομμύρια τσεχικές κορώνες (περίπου 4,5 εκ. δολάρια) σε 18 κοινότητες και δημιουργήθηκαν 336 εκτάρια πλήρως εξοπλισμένων βιομηχανικών ζωνών. Επτά από τις δημιουργηθείσες νέες βιομηχανικές ζώνες προσέλκυσαν τους πρώτους τους επενδυτές κατά το έτος 1999 προσελκύοντας επενδύσεις ύψους 284 εκ. δολαρίων και προκαλώντας τη δημιουργία 2900 νέων θέσεων εργασίας. Τέλος το 2000 δόθηκαν 393.4 εκατομμύρια τσεχικές κορώνες (περίπου 11 εκ. δολάρια), για την υλοποίηση της δεύτερης φάσης του προγράμματος. 34 κοινότητες έγιναν αποδέκτες αυτών των επιχορηγήσεων και δημιουργήθηκαν 598 εκτάρια βιομηχανικών ζωνών.

Ενώ νομοθετικά στις παροχές αυτές έχουν πρόσβαση και οι ξένες επιχειρήσεις, στην πράξη αποδέκτες τους γίνονται κυρίως οι εγχώριες επιχειρήσεις. Τα προγράμματα υποστήριξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων ακολουθούν τις κατευθύνσεις της συμφωνίας εταιρικής σχέσης που υπογράφηκε το 1999 ανάμεσα στην Τσεχία και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχουν σκοπό τη διευκόλυνση της συμμετοχής τους σε προγράμματα βιομηχανικής ανάπτυξης στους τομείς του εμπορίου, των υπηρεσιών, και μεταφορών. Στο τέλος του 1999 είχαν ήδη εγκριθεί 17 τέτοια προγράμματα που παρείχαν υποστήριξη και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ .

2.9 ΖΩΝΕΣ ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ (ΖΕΕ)

Στο εσωτερικό των ΖΕΕ τα αγαθά μπορούν να εισαχθούν και μετά να εξαχθούν χωρίς την υποχρέωση καταβολής δασμών. Δασμοί χρειάζεται να καταβληθούν μόνο στην περίπτωση που τα αγαθά που εισήχθησαν στις ΖΕΕ αργότερα προωθηθούν στην τοπική οικονομία και άρα δεν θα αποτελέσουν αντικείμενο εξαγωγής. Πλέον στην δημοκρατία της Τσεχίας λειτουργούν οι εξής ΖΕΕ : δυο στην Πράγα, και από μία στις πόλεις Cheb, Ostrava, Pardubice, Zlin, Trinec, Bor u Tachova, Frantiskov nad Ploucnici and Hradec Kralove. Οι όροι λειτουργίας των ζωνών αυτών είναι οι ίδιοι με τις αντίστοιχες στην Ε.Ε.

3. ΟΥΓΓΑΡΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1989 η Ουγγαρία ήταν η πρώτη χώρα στην περιοχή της ΚΑ Ευρώπης που άνοιξε την οικονομία της στις ΑΞΕ, καθώς οι τελευταίες θεωρήθηκαν ως ο κύριος μοχλός μετάβασης από την κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία στην ανοιχτή και ελεύθερη οικονομία της αγοράς.

Το γεγονός αυτό της χρονικής προτεραιότητας σε συνδυασμό με το ότι από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 μόνο η Ουγγαρία και η Πολωνία εφήρμοσαν πολιτικές κινήτρων προσέλκυσης επενδύσεων της έδωσε το πλεονέκτημα της προσέλκυσης μεγάλων επενδυτικών σχεδίων. Έτσι από το 1990 μέχρι το 1995 η Ουγγαρία είχε ηγετικό ρόλο στην περιοχή όσον αφορά στην εισροή ΑΞΕ, υποχωρώντας το 1996 στην δεύτερη θέση πίσω από την Πολωνία.²⁸ Από το 1999²⁹ όταν τέθηκε σε εφαρμογή ο τσεχικός αναπτυξιακός νόμος επενδυτικών κινήτρων, η θέση της Ουγγαρίας όσον αφορά την προσέλκυση ΑΞΕ στην ευρύτερη περιοχή αποδυναμώθηκε σημαντικά και από τότε παρουσιάζει μια συνεχώς καθοδική τάση. Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2002 ακόμη και η Σλοβενία ξεπέρασε την Ουγγαρία όσον αφορά το μέγεθος των επενδυτικών ροών .

Οι αιτίες της προαναφερόμενης πτώσης, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής: Μία πιθανή αιτία είναι το ότι η συμμετοχή των ξένων επενδύσεων στην οικονομία της Ουγγαρίας, η οποία είναι μια από τις υψηλότερες στον κόσμο, είχε φτάσει στο ύψιστό της σημείο και άρα ήταν θέμα χρόνου η μείωσή της. Για το λόγο αυτό, οι ΑΞΕ που προσανατολίζονταν στην τοπική αγορά δεν έβρισκαν κάποιο λόγο να

²⁸ OECD : La réforme de la réglementation en Hongrie. Améliorer l' ouverture des marchés grace a la réforme de la réglementation, OECD, Paris, 2000, page 12 .

²⁹ Βλέπετε σχετικά ELTETO Andrea : Foreign direct investment in Hungary at the end of the nineties, Prepared in the framework of the Phare ACE project no P97-9112-R.

επανεπενδύσουν στην ασφυκτιούμενη από την παρουσία ξένων επενδυτών ουγγρική οικονομία και κινήθηκαν προς τις γείτονες χώρες.

Μια ακόμη σοβαρή αιτία είναι η πτώση των σχετιζόμενων με τις ιδιωτικοποιήσεις ΑΞΕ. Κατά την πρώτη φάση (περίοδο της μετάβασης) οι ΑΞΕ ήταν στην Ουγγαρία άμεσα συνδεδεμένες με τις ιδιωτικοποιήσεις. Η χώρα αυτή δεν ακολούθησε ένα συντηρητικό μοντέλο ιδιωτικοποιήσεων, αλλά ενθάρρυνε την πώληση των κρατικών επιχειρήσεων σε ξένους στρατηγικούς επενδυτές, γεγονός που της απέφερε πάνω από 10 δις δολάρια. Έτσι φυσικό ήταν όταν οι ιδιωτικοποιήσεις το έτος 1997 ολοκληρώθηκαν, να μειωθεί σημαντικά και το μερίδιο των ΑΞΕ των σχετιζόμενων μ' αυτές. Τέλος μια άλλη αιτία είναι το ότι οι επενδύσεις που αποβλέπουν στις εξαγωγικές δραστηριότητες τείνουν να επιλέγουν τις επενδυτικές τοποθεσίες της ευρύτερης περιοχής με το φτηνότερο και αφθονότερο εργατικό δυναμικό, και η Ουγγαρία δεν πληροί τα κριτήρια αυτά .³⁰

3.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΥΓΓΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Ουγγαρία πάντοτε προσέφερε γενναιόδωρα πακέτα επενδυτικών κινήτρων, το κύριο χαρακτηριστικό των οποίων ήταν η πολυπλοκότητά τους καθώς περιελάμβαναν μια πλειάδα από φορολογικά, χρηματοδοτικά και άλλου είδους κίνητρα σκοπός των οποίων δεν ήταν μόνο η προσέλκυση ΑΞΕ αλλά και ο προσανατολισμός τους σε επιλεγμένους τομείς, δραστηριότητες και τοποθεσίες. Τα επενδυτικά κίνητρα της Ουγγρικής Κυβέρνησης μπορούν να ενταχθούν σε τρεις χρονικές περιόδους³¹ : η πρώτη περίοδος διαρκεί από το 1990 μέχρι το

³⁰ ΒΛΕΠΕΤΕ SZANYI Milkos : An FDI –based development model for Hungary-New challenges?, Institute for world economics –Hungarian academy of sciences , Working Paper 141,Budapest , December 2003 .

³¹ TRIDICO Pasquale : The Transition of CEECs. Between Institutional Settlement and Economic Growth : The case of Poland, Prepared for the EAEPE conference, 2003 Maastricht, the Netherlands , page 21 .

1996,³² η δεύτερη περίοδος από το 1996 μέχρι το 2002, και η τρίτη από το 2003 μέχρι σήμερα.³³ Κάθε μία από αυτές τις περιόδους διακρίνεται από διαφορετικές οικονομικές και πολιτικές περιστάσεις, διαφορετικούς επιδιωκόμενους στόχους, διαφορετικές πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ και τέλος διαφορετική επίδραση των πολιτικών αυτών στις εισροές ΑΞΕ.

Έτσι, ο κύριος στόχος των επενδυτικών κινήτρων της πρώτης περιόδου ήταν η προσέλκυση επενδύσεων στον τομέα των Blue chips.³⁴ Για το λόγο αυτό διεξήχθησαν διαπραγματεύσεις σε εξατομικευμένο επίπεδο με στόχο την προσέλκυση ΑΞΕ στον ως άνω τομέα, κάποιες φορές εξασφαλίζοντάς τους μονοπωλιακή ή τουλάχιστον πολύ ισχυρή θέση στην αγορά. Την περίοδο αυτή τα ουγγρικά επενδυτικά κίνητρα ήταν πολύ πιο γενναιόδωρα από τα παρεχόμενα στις υπόλοιπες χώρες της ευρύτερης περιοχής.

Κατά τη δεύτερη περίοδο ο κύριος στόχος της πολιτικής περί κινήτρων πέρα από την προσέλκυση ΑΞΕ, ήταν η αύξηση των εξωτερικεύσεων τους προς την τοπική οικονομία και της απορροφητικότητας των ωφελειών τους από την τελευταία. Έτσι, οι ΑΞΕ θεωρήθηκαν ως μέσο για την επίτευξη στόχων άλλων πολιτικών (π.χ βιομηχανική και περιφερειακή ανάπτυξη, ισχυροποίηση του εμπορικού ισοζυγίου της χώρας, προώθηση της ΕκαιΑ, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας). Συγκεκριμένα, τα κίνητρα στόχευαν στην προσέλκυση μεγάλων σε μέγεθος επενδύσεων στον κατασκευαστικό τομέα προσανατολισμένων προς τις εξαγωγικές δραστηριότητες και στην αύξηση των δεσμών τους με τις τοπικές εταιρίες. Ταυτόχρονα, το σύστημα επενδυτικών κινήτρων έγινε πιο διαφανές και λιγότερο

³² SERCOVICH Francisco : Competition and the World Economy. Comparing Industrial Development Policies in the Developing and transition Economies, Edwar Elgar & UNIDO, 1999, page 303 .

³³ SASS Magdolna : FDI in Hungary-the first mover's advantage and disadvantage, EIB (European Investment Bank)Papers , Volume 9, No2, 2004, page 3 .

³⁴ PALANKAI Tibor : Determining factors of environment of FDI in CEE, Associazione Universitaria di studi europei, Italy, 03/2003, page 3 .

γενναιόδωρο τόσο σε σύγκριση μ' αυτό των προηγούμενων ετών όσο και μ' αυτό των υπολοίπων γειτονικών χωρών. Τα φορολογικά και τα άλλου είδους κίνητρα, κυρίως οι ζώνες ελεύθερου εμπορίου, παρέμειναν τα κύρια εργαλεία της πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων. Με σκοπό την άντληση μεγαλύτερων ωφελειών προς την τοπική οικονομία, οι προϋποθέσεις καταλληλότητας για την πραγματοποίηση των επενδύσεων έγιναν αυστηρότερες, απαιτώντας από τους ξένους επενδυτές να επενδύσουν σε συγκεκριμένες τοποθεσίες, τομείς και δραστηριότητες και να συμβάλλουν σε κάποια συγκεκριμένα επίπεδα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας ή πωλήσεων, προκειμένου να γίνουν αποδέκτες πιο γενναιόδωρων κινήτρων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της δεύτερης περιόδου είναι το ότι δόθηκε προτίμηση στην προσέλκυση μεγάλου μεγέθους επενδύσεων, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι ελάχιστες επιχειρήσεις, σχεδόν 50 έγιναν αποδέκτες του κινήτρου της πλήρους απαλλαγής από την εταιρική φορολογία .

Η τρίτη περίοδος εντάσσεται στο χρονολογικό πλαίσιο που εκτείνεται από τα τελευταία στάδια της προετοιμασίας ένταξης της Ουγγαρίας στην Ε.Ε³⁵ και την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, (με συνέπεια την ριζική αναδιάρθρωση των επενδυτικών κινήτρων), μέχρι σήμερα. Την περίοδο αυτή οι ζώνες ελεύθερου εμπορίου καταργήθηκαν, δόθηκε μεγαλύτερο βάρος στα χρηματοδοτικά κίνητρα και οι φορολογικές απαλλαγές έγιναν συμβατές με την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων. Ένα άλλο πολύ σημαντικό στοιχείο είναι ότι στην περίοδο αυτή τέθηκαν δικλείδες ασφαλείας κατά του κινδύνου να λάβει ο ανταγωνισμός περί κινήτρων ανεξέλεγκτες διαστάσεις στην περιοχή, αφού η είσοδος στην ΕΕ συμβάλλει από μόνη της στην υιοθέτηση των αρχών της παγκοσμιοποίησης σε μικρότερη

³⁵ Βλέπετε και LAZOWSKI Adam : The adaptation of the Polish legal system to European Union law: selected aspects, SEI Sussex European Institut, Working Paper No 45, Sussex, May 2001 .

κλίμακα και στην εξεύρεση των καταλληλότερων λύσεων για την αντιμετώπιση των δημιουργηθέντων από την διαδικασία αυτή προβλημάτων.³⁶

Κύριο χαρακτηριστικό της ουγγρικής πολιτικής περί κινήτρων που παρατηρήθηκε, όπως προαναφέραμε και στην Τσεχία, είναι ο έντονος δυαδισμός³⁷ ανάμεσα στις εγχώριες και τις ξένες επιχειρήσεις. Και εδώ, παρά την φαινομενική τήρηση της αρχής της εθνικής μεταχείρισης και της ίσης παροχής των επενδυτικών κινήτρων τόσο στους εγχώριους όσο και στους ξένους επενδυτές, συντελείται μια διάκριση εις βάρος των εθνικών επιχειρήσεων. Η διάκριση αυτή εστιάζεται τόσο στην δυνατότητα πλήρωσης των κριτηρίων παροχής των επενδυτικών κινήτρων, αφού τα επενδυτικά κίνητρα της Ουγγαρίας παρασχέθηκαν κυρίως στις ξένες τεχνολογικά προηγμένες επιχειρήσεις λόγω της μη πλήρωσης των προϋποθέσεων παροχής τους από τις οι εγχώριες παραδοσιακές επιχειρήσεις, όσο και στην παραγωγικότητα και κερδοφορία των εγχώριων επιχειρήσεων-αποδεκτών των κινήτρων σε σύγκριση με τις επιδόσεις των ξένων πολυεθνικών που έγιναν αποδέκτες τους. Η Ουγγαρία είναι η χώρα με το μεγαλύτερο χάσμα στις επιδόσεις παραγωγικότητας και κερδοφορίας ανάμεσα στις ξένες και τις εγχώριες επιχειρήσεις.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της Ουγγαρίας που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην μορφολογία των παρεχομένων επενδυτικών κινήτρων είναι το ότι η χώρα αυτή μπορεί να χωριστεί γεωγραφικά σε δυο ζώνες : οι

³⁶ COSTANTIN Daniela : The integration of central and east european countries Into The European And Global Network Economy , Romanian Journal of Economic Forecasting Volume (Year): 2 (2005), page 5 .

³⁷ HUNYA Gábor : International competitiveness impacts of FDI in CEECS . Vienna Institut of International Economic studies, Series: Research Reports, No. 268, Wien, August 2000, page 30 και HAMAR Judit : FDI and industrial Networks in Hungary, Centre for the study of economic & social change in Europe – School of Slavonic & East European Studies Working Paper 13/2002, London, 2002, page 8 .

βόρειες και δυτικές περιοχές είναι περισσότερο έντασης κεφαλαίου, ενώ οι νότιες και ανατολικές περιοχές είναι έντασης εργασίας.³⁸

3.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ .

Το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο το σχετικό με τα αναπτυξιακά και επενδυτικά κίνητρα που εφαρμόστηκε είναι εκτενές , πολύπλοκο και περιλαμβάνει ένα πλέγμα νομοθετικών πράξεων, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες :

3.3.1 Η νομοθετική πράξη υπ' αριθμ. 24/1988 για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Act XXIV of 1988) που ως σκοπό είχε την ανάπτυξη μιας διεθνούς οικονομικής συνεργασίας με την άμεση ανάμειξη ξένου εργατικού δυναμικού, και την προαγωγή της τεχνολογικής ανάπτυξης στην Ουγγαρία. Ο νόμος αυτός παρείχε προστασία από εθνικοποιήσεις, απαλλοτριώσεις ή άλλα παρόμοια μέτρα. Παράλληλα εγγυούταν ελεύθερο επαναπατρισμό του επενδυόμενου κεφαλαίου, των πραγματοποιηθέντων κερδών, καθώς και άλλων μορφών εισοδημάτων που προέκυπταν από τη λειτουργία ή την πώληση της επένδυσης. Επιπλέον, δεν υφίστατο κανένας περιορισμός στην διακίνηση κεφαλαίων.

3.3.2 Ο φορολογικός νόμος XCΙ του 1990 (Act XCΙ of 1990 on the Rules of Taxation),όπως τροποποιήθηκε πολλές φορές και πιο πρόσφατα με τον νόμο XCII του 2003³⁹ .

3.3.3 Η νομοθετική πράξη του 1994 για την ιδιοκτησία γης. Ο νόμος αυτός περιόριζε την δυνατότητα εξαγοράς ακίνητης περιουσίας από τους ξένους μέχρι την έκταση των 6.000 τμ, επέτρεπε ωστόσο το λίζινγκ (leasing) γής μέχρι 300 εκτάρια με μέγιστη χρονική διάρκεια 10 ετών. Η εξαγορά γεωργικών εκτάσεων από ξένους απαγορευόταν,

³⁸ BOUDIER –BANSEBAA Fabienne : Agglomeration economies and location choice : foreign direct investment in Hungary, The European Bank for Reconstruction and Development in its journal Economics of Transition. , Volume (Year): 13 (2005) .

³⁹ Βλέπετε σχετικά UNECE : Economic survey of europe 2004 No 1 : Tax reforms in the EU acceding countries, NY, 2004 .

επιτρεπόταν όμως το λίζινγκ. Στα πλαίσια εναρμόνισης με την Ε.Ε, είχε δοθεί στην Ουγγαρία μια μεταβατική περίοδος επτά ετών, αφότου ολοκληρωθεί η ένταξή της , μετά την πάροδο της οποίας θα επιτρέπεται και η αγορά γεωργικών εκτάσεων από ξένους επενδυτές.

3.3.4 Η νομοθετική πράξη LXXXI του 1996 (Act LXXXI of 1996 on Corporate and Dividend Tax) σχετικά με την φορολογία επιχειρήσεων και εταιρικών μεριδίων, όπως τροποποιήθηκε από την νομοθετική πράξη XCI του 2003 (Act XCI of 2003).η οποία μειώνει τον φορολογικό συντελεστή της φορολογίας επιχειρήσεων στο 16% .

3.3.5 Ο φορολογικός νόμος XLII του 2002 που θέτει σ' εφαρμογή ένα μηχανισμό παροχής φορολογικών κινήτρων συμβατό με την κοινοτική νομοθεσία, υπό την αίρεση της πλήρωσης των πολυάριθμων προϋποθέσεων του Διατάγματος υπ' αριθμ 162/2001 (IX.14). Ο ίδιος νόμος εισάγει στο νομοθετικό και φορολογικό πλαίσιο την έννοια του αφορολόγητου αποθεματικού.

3.3.6 Διάταγμα υπ' αριθμ. 1/2001 (I.5.) του υπουργείου οικονομικών για τον καθορισμό του υπολογισμού του προϋπολογισμού όσον αφορά τις επιχειρήσεις που καταργήθηκε από

3.3.7 Το διάταγμα υπ' αριθμ. 275/2003(XII.24.) για τα φορολογικά επενδυτικά κίνητρα με τις τροποποιήσεις που του επέφερε το :

3.3.8 Διάταγμα υπ' αριθμ. 85/2004 (IV.19.) για τις διαδικασίες παροχής κρατικών ενισχύσεων και τον περιφερειακό χάρτη ενισχύσεων που εμπίπτουν στην εφαρμογή του αρ. 87 της ΣυνθΕΚ

3.3.9 Το κυβερνητικό διάταγμα υπ' αριθμ. 206/2006 για τα αναπτυξιακά φορολογικά κίνητρα .

3.3.10 Διάταγμα του υπουργείου οικονομικών και μεταφορών υπ' αριθμ. 8/2007 για την παροχή επιχορηγήσεων με εξατομικευμένες κυβερνητικές αποφάσεις .

3.3.11 Διάταγμα του υπουργείου εργασίας και κοινωνικής απασχόλησης υπ' αριθμ. 15/2007 για την παροχή κινήτρων για την επαγγελματική εκπαίδευση ενηλίκων .

3.4 ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΝΤΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

3.4.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΚΤΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η Ουγγαρία είναι η μόνη χώρα της ευρύτερης περιοχής, η οποία διέθετε ένα ειδικό καθεστώς για την λειτουργία παράκτιων επιχειρήσεων, γεγονός που προκάλεσε την εγγραφή της μορφής αυτής του βλαβερού ανταγωνισμού στην σχετική λίστα του ΟΟΣΑ. Έτσι σύμφωνα με την ουγγρική νομοθεσία τη σχετική με τις παράκτιες επιχειρήσεις, κάθε τέτοιου είδους εγγεγραμμένη νομική οντότητα απολάμβανε υπερβολικά χαμηλό συντελεστή εταιρικής φορολογίας του ύψους του 3%. Για να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση ως "off shore" έπρεπε να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις ⁴⁰:

A) Περιορισμένο πεδίο δράσης των δραστηριοτήτων της. Απαγορευόταν ρητά διενέργεια οποιοσδήποτε δραστηριότητας στο εσωτερικό της χώρας. Επιτρεπόταν μόνο η διεξαγωγή εμπορικών πράξεων προς το εξωτερικό ή η παροχή εξαγωγικών υπηρεσιών για φορολογικούς λόγους σε ξένους πελάτες των οποίων ο τόπος διεξαγωγής των δραστηριοτήτων τους ήταν το εξωτερικό π.χ υπηρεσίες συμβουλευτικού μάνατζμεντ, αδειοδότηση , χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες που δεν καλύπτονται από το τραπεζικό δίκαιο κ.ά

B) Κατοχή του μετοχικού της κεφαλαίου κατά το 100% από ξένους. Απαγορευόταν κάποιος από τους μετόχους της να είναι Ούγγρος υπήκοος.

Γ) Ανυπαρξία διασύνδεσης και μη εξάρτηση άμεσων ή έμμεσων συμφερόντων της από κάποια εγχώρια επιχείρηση. Κανείς από τους μετόχους της δεν έπρεπε να έχει κάνει άμεση επένδυση σε κάποια ουγγρική επιχείρηση.

⁴⁰ βλέπετε WORKING GROUP MARKET ACCESS : Country Profile Fact Sheet – Hungary, Hungary, 2000, page 17 .

- Δ) Να διαθέτει την νομική υπόσταση των εγχώριων επιχειρήσεων .
- Ε) Κάλυψη της πλειοψηφίας των διευθυντικών θέσεων, των θέσεων μάνατζερ αλλά και των απλών εργατικών θέσεων από Ούγγρους υπηκόους .
- ΣΤ) Κάλυψη των λειτουργικών της εξόδων μέσω της συνεργασίας της με κάποιο εγχώριο τραπεζικό ίδρυμα (π.χ πληρωμή των ενοικίων του χώρου στέγασης, μισθοδοσία του υπαλληλικού προσωπικού
- Ζ) Χρήση μόνο Ούγγρου δικηγόρου για την εξωδικαστική και δικαστική εκπροσώπησή της .

Το προνομιακό αυτό καθεστώς διήρκησε για τις επιχειρήσεις που είχαν κάνει εγγραφή μέχρι το 2000, έως τις 31/12/2005. (Για τις επιχειρήσεις που εγγράφηκαν αργότερα και κάλυπταν όλες τις προϋποθέσεις το καθεστώς διήρκησε μέχρι τις 31/12/2003.) Το χρονικό διάστημα ανάμεσα στην 01^η/01/2003 και την 31^η/12/2005 είναι αυτονόητο ότι στις επιχειρήσεις αυτές δεν εφαρμόστηκαν οι νέες διατάξεις που εισήχθησαν με τον φορολογικό νόμο XLII de 2002 οι σχετικές με τις χρηματιστηριακές συνδιαλλαγές . Από την 01/01/2006 κάθε τέτοια επιχείρηση υποβάλλεται στο γενικό φορολογικό συντελεστή του ύψους του 16% και όχι στο μειωμένο συντελεστή του 3% που ίσχυε κατά το παρελθόν .

3.4.2 ΖΩΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Στην Ουγγαρία υπήρχαν δύο τύποι ζωνών ελεύθερου εμπορίου : οι ΖΕΕ που σχετιζόταν με την βιομηχανική διαδικασία (βιομηχανικές ΖΕΕ) και οι ΖΕΕ για αποθηκευτικούς σκοπούς. Οι βιομηχανικές ζώνες ελεύθερου εμπορίου (BZEE) εισήχθησαν το 1982 με σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ προσανατολισμένων στους τομείς των εξαγωγών και της υψηλής τεχνολογίας. Ένας άλλος σκοπός της εισαγωγής τους ήταν η ενσωμάτωση των ξένων επιχειρήσεων που λειτουργούσαν στο εσωτερικό τους όσο το δυνατό περισσότερο στην τοπική οικονομία, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος του δυαδισμού μεταξύ ξένων και εθνικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, η κάθε επιχείρηση

μπορούσε να εγκαθιδρύσει την δική της ΒΖΕΕ χωρίς κανενός είδους γεωγραφικό περιορισμό ύστερα από αδειοδότηση από τις τελωνειακές ή τις οικονομικές αρχές. Οι ΒΖΕΕ θεωρούνταν εξωεδαφικές περιοχές όσον αφορά την τελωνιακή και την σχετική με το ξένο συνάλλαγμα νομοθεσία.

Από το 1990 ο αριθμός των επιχειρήσεων που εγκαταστάθηκε στις ζώνες αυτές αυξήθηκε ταχύτατα. Μερικές από τις μεγαλύτερες πολυεθνικές τις θεώρησαν ως πολύ ελκυστικό τόπο επένδυσης. Στα τέλη του 2001 στην Ουγγαρία υπήρχαν περίπου 115 ΖΕΕ εκ των οποίων οι 70 με 75 εγκαθιδρύθηκαν μέσω επενδύσεων τύπου greenfield.

Η αποτελεσματικότητα των ουγγρικών ΒΖΕΕ στην προσέλκυση κυρίως εξαγωγικών επενδύσεων τύπου greenfield οφείλεται κυρίως στο ότι από το 1996 οι κάθε είδους εισαγόμενες πρώτες ύλες στο εσωτερικό τους και τα μέσα παραγωγής π.χ μεγάλης αξίας εξοπλισμός, καύσιμα, βοηθητικά υλικά (εκτός από τα κτίρια) δεν υποβάλλονταν σε δασμούς και Φ.Π.Α., γεγονός που απάλλαξε τις επιχειρήσεις από πολλά επιπρόσθετα υψηλά έξοδα. Η αύξηση του αριθμού των ΑΞΕ στις ΒΖΕΕ οφείλεται επίσης στο ότι οι επιχειρήσεις που λειτουργούσαν εκεί χρειαζόταν ειδική άδεια για να αγοράσουν υλικά από τους εγχώριους προμηθευτές και μπορούσαν να το πράξουν αυτό μέχρι ένα ορισμένο ποσό. Έτσι οι ξένοι προμηθευτές εγκαθίδρυσαν εκεί τις θυγατρικές τους, προς εξυπηρέτησή τους.

Μετά την είσοδο της Ουγγαρίας στην Ε.Ε όλες οι επιχειρήσεις που μέχρι τότε λειτουργούσαν στις ΒΖΕΕ έγιναν αναπόσπαστο μέρος του ουγγρικού τελωνειακού καθεστώτος .

3.5 ΙΣΧΥΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Στην Ουγγαρία δεν υπάρχει μια ενιαία νομοθεσία που να καλύπτει το καθεστώς παροχής επενδυτικών κινήτρων στο σύνολό του. Οι διάφορες μορφές των παρεχομένων κινήτρων ρυθμίζονται από μια πλειάδα ξεχωριστών νομοθετημάτων τα οποία βρίσκονται σε πλήρη

συμβατότητα με τους γενικούς κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων του ευρωπαϊκού δικαίου.

3.5.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Ο νομοθετικός κορμός των παρεχόμενων από την ουγγρική Κυβέρνηση φορολογικών κινήτρων αποτελείται από τον νόμο LXXXI του 1996, από το φορολογικό νόμο XLII του 2002, από τα Διατάγματα υπ' αριθ. 275/2003 και 85/2004 και από το πρόσφατο διάταγμα 206/2006 (Χ.16) περί των αναπτυξιακών φορολογικών κινήτρων .

Τα παρεχόμενα φορολογικά κίνητρα που παρήχθησαν είναι τα εξής :

Το καθεστώς «επενδυτικών φορολογικών κινήτρων», αντικατέστησε το προενταξιακό καθεστώς που παρείχε πλήρη απαλλαγή από το φόρο επιχειρήσεων σε περίπτωση πλήρωσης ορισμένων προϋποθέσεων. Το νέο καθεστώς είναι πλήρως συμβατό με τους γενικούς κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων.

3.5.1.1 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΕΙΣΕΣ ΜΕΤΑ ΤΟ 1996 ΜΕ ΙΣΧΥ ΜΕΧΡΙ 31/12/2011

3.5.1.1.1 ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Κίνητρα παρεχόμενα σε κοινωνικά ή οικονομικά υποβαθμισμένες περιοχές. Εδώ το ελάχιστο ποσό πραγματοποίησης της επένδυσης είναι οι 3 δισ HUF (δηλ. 12.1 εκ.€) Στις επιχειρήσεις που εγκαταστάθηκαν σ' αυτές τις περιοχές μετά το 1996⁴¹ παρασχέθηκε απαλλαγή από τον φόρο επιχειρήσεων ίση προς το 50% του οφειλόμενου φόρου επιχειρήσεων, της οποίας η χρήση επιτρεπόταν να γίνει μέσα στα πρώτα δέκα χρόνια από την πραγματοποίηση της επένδυσης, εφόσον παρουσιαζόταν αύξηση των εσόδων τουλάχιστον ίση με το 5% της αξίας της επένδυσης ή εφόσον ο ετήσιος αριθμός των εργαζομένων αυξηθεί τουλάχιστον κατά 100 σε σύγκριση με τον αριθμό

⁴¹ SZANYI Milkos : State aid to the Hungarian Manufacturing sector 1990, Institute for world economics –Hungarian academy of sciences , Working Paper 146, Budapest, December 2004, page 14 .

των εργαζομένων που υπήρχαν το φορολογικό έτος πριν την έναρξη της επένδυσης .

-- Κίνητρα παρεχόμενα σε επιχειρηματικές ζώνες ή σε ζώνες προτεραιότητας. Ως ζώνες προτεραιότητας ορίζονται οι περιοχές με επίπεδα ανεργίας πάνω από 15%, ενώ οι επιχειρηματικές ζώνες ορίζονται έτσι από τον νόμο. Και στις δύο περιπτώσεις, το ελάχιστο ποσό πραγματοποίησης της επένδυσης είναι οι 1 δισ HUF (δηλ. 4.03 εκ.€). Στις επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα που εγκαθίστανται σ' αυτές τις ζώνες παρέχεται απαλλαγή από τον φόρο επιχειρήσεων ίση προς το 100% του οφειλόμενου φόρου επιχειρήσεων. Η χρήση της επιτρέπεται να γίνει μέσα στα πρώτα πέντε χρόνια από την πραγματοποίηση της επένδυσης, εφόσον τα εισοδήματα από τις πωλήσεις παρουσιάζουν αύξηση σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, της τάξης τουλάχιστον του 1% στην περίπτωση των επενδύσεων σε επιχειρηματικές ζώνες. Στην περίπτωση των επενδύσεων σε ζώνες προτεραιότητας, η αύξηση των εσόδων πρέπει να είναι τουλάχιστον ίση με το 5% της αξίας που απαιτείται για την πραγματοποίηση επένδυσης σε μια τέτοια ζώνη. Τέτοιου είδους φορολογικές απαλλαγές δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε επιχειρήσεις που ιδρύονται μετά την 31/12/2002. Τελευταίο έτος μέχρι το οποίο παρέχεται η δυνατότητα απόλαυσης αυτών των απαλλαγών είναι το 2011 .

3.5.1.1.2 ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΕ ΟΡΙΣΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ : ΣΤΙΣ επενδύσεις στον κατασκευαστικό τομέα αξίας πάνω από 10 δισ HUF που άρχισαν τη λειτουργία τους μετά το 1996 παρέχεται απαλλαγή από τον φόρο επιχείρησης ίση προς το 100% του οφειλόμενου φόρου επιχειρήσεων, της οποίας η χρήση επιτρέπεται να γίνει μέσα στα πρώτα δέκα χρόνια από την πραγματοποίηση της επένδυσης, εφόσον παρουσιάζεται αύξηση των εσόδων τουλάχιστον ίση με το 5% της αξίας της επένδυσης ή εφόσον ο ετήσιος αριθμός των εργαζομένων αυξηθεί τουλάχιστον κατά 500 σε σύγκριση με τον αριθμό των εργαζομένων που

υπήρχαν το φορολογικό έτος πριν την έναρξη της επένδυσης. Το ύψος της φορολογικής απαλλαγής περιορίζεται στο 50%, αν η επένδυση στον κατασκευαστικό τομέα είναι αξίας τουλάχιστο 1 δις HUF. Στην περίπτωση αυτή η χρήση επιτρέπεται να γίνει μέσα στα πρώτα πέντε χρόνια από την πραγματοποίηση της επένδυσης, εφόσον παρουσιάζεται αύξηση των εσόδων τουλάχιστον ίση με το 5% της αξίας της επένδυσης. Για την διάρκεια ισχύος του κινήτρου αυτού ισχύουν ακριβώς τα ίδια με την προηγούμενη κατηγορία .

3.5.1.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΝΕΟΪΔΡΥΘΕΙΣΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ – ΝΕΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

3.5.1.2.1 ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΟ ΦΟΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

3.5.1.2.1.1 ΕΝΙΣΧΥΟΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

α) Επενδυτικά σχέδια ύψους μεγαλύτερου των 3 δις HUF (δηλ. 12.1 εκ.€) .

β) Επενδυτικά σχέδια που λειτουργούν στις διοικητικές δικαιοδοσίες μιας προτιμώμενης τοπικής κοινότητας ⁴² και πληρούν τα συγκεκριμένα κριτήρια που θέτει το κυβερνητικό διάταγμα ύψους 1 δις HUF (δηλ. 4 εκ.€), και πάνω.

γ) Επενδυτικά σχέδια ύψους 100 εκ HUF (400.000 €) και άνω, που ως στόχο έχουν την επίτευξη της συμβατότητας των διαδικασιών παραγωγής τροφίμων ζωικής προέλευσης με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για την υγιεινή των τροφίμων.

δ) Σχέδια προστασίας ή αποκατάστασης του περιβάλλοντος ύψους 100 εκ HUF (400.000 €) και άνω .

ε) Σχέδια υπηρεσιών διαδικτυακής ευρυζωνικότητας ύψους 100 εκ HUF (400.000 €) και άνω .

⁴² a) The planning and statistical regions of Northern Hungary, Northern Great Plains, Southern Great Plains, Central Trans-Danubia or Southern Trans-Danubia, b) The Celldömölk, Letenye, Óriszentpéter, Tét, Vasvár and Zalaszentgrót micro regions within the planning and statistical region of Western Trans-Danubia .

στ) Σχέδια σχετιζόμενα με την βασική έρευνα, την εφαρμοσμένη έρευνα και την πειραματική ανάπτυξη πραγματοποιούμενα σε περιοχές δικαιοδοσίας ενός ανώτατης εκπαίδευσης ινστιτούτου έρευνας, της ουγγρικής Ακαδημίας των επιστημών ή ενός κρατικού οργανισμού, ύψους 100 εκ HUF (400.000 €) και άνω

ζ) Σχέδια με στόχο την παραγωγή κινηματογραφικών φίλμ ή βίντεο, ύψους 100 εκ HUF (400.000 €) και άνω .

η) Σχέδια με στόχο την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας .

3.5.1.2.1.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ

α) Τουλάχιστον το 25% της επένδυσης πρέπει να καλύπτεται με ίδια κεφάλαια του επενδυτή.

β) Τουλάχιστον το 30 % της αξίας της επένδυσης πρέπει να καλύπτει νέα στοιχεία, ενώ τα έξοδα ανανέωσης δεν επιτρέπεται να ξεπεράσουν το 20 % της αξίας της επένδυσης.

γ) Πλήρωση μιας εκ των τριών εξής προϋποθέσεων : i) Δημιουργία 100 νέων θέσεων εργασίας παντού στην ουγγρική επικράτεια ή 50 θέσεων στις περιοχές προτεραιότητας για τουλάχιστον 5 χρόνια⁴³ ii) αύξηση του κόστους μισθοδοσίας τουλάχιστον 600 φορές από τον επίσημο κατώτατο μισθό (το έτος 1996) ή 300 φορές στις περιοχές προτεραιότητας για τουλάχιστον 5 χρόνια iii) Κάλυψη τουλάχιστον του 30% των αναγκών τους από μικρομεσαίες επιχειρήσεις .

3.5.1.2.1.3 ΥΨΟΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ

Η ενίσχυση φτάνει μέχρι το μέγιστο επιτρεπόμενο από την νομοθεσία της ΕΕ όριο, μετά την αφαίρεση όλων των άλλων μορφών άμεσων επιχορηγήσεων. Η μέγιστη επιτρεπόμενη ένταση καθορίζεται από δυο συνιστώσες :

α) Από την τοποθεσία πραγματοποίησης της επένδυσης : Έτσι η ένταση της ενίσχυσης επιτρέπεται να αγγίξει το 50 % στις

⁴³ Βλέπετε και FREY Maria : Changes in the legal and institutional environment of the labour market, page 130. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : econ.core.hu/doc/mt/2006/en/legal2006.pdf .

προτιμώμενες περιοχές, το 45% στην περιοχή της δυτικής Trans-Danubia, το 40 % στην πόλη Pest, και το 35% στη Βουδαπέστη β) Από το μέγεθος του επενδυτικού σχεδίου : Οι επενδύσεις ύψους μέχρι 50 εκ. δεν υφίστανται κάποιο επιπρόσθετο περιορισμό, στις επενδύσεις ύψους από 50 μέχρι 100 εκ. χορηγείται μέχρι το 50% της επιτρεπόμενης ενίσχυσης στην περιοχή, ενώ στις επενδύσεις ύψους πάνω από 100 εκ. χορηγείται μέχρι το 34% της επιτρεπόμενης ενίσχυσης στην περιοχή.

Τα ως άνω ποσοστά αυξάνονται κατά 15% στην περίπτωση επενδύσεων μικρομεσαίων επιχειρήσεων και μειώνονται στην περίπτωση των μεγάλων επενδυτικών σχεδίων.

3.5.1.2.1.4 ΧΡΟΝΙΚΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η χρονική διάρκεια του ως άνω παρεχόμενου επενδυτικού κινήτρου είναι πενταετής .

3.5.1.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΜΜΕ

Στις ΜΜΕ επιχειρήσεις παρέχονται ειδικές φορολογικές απαλλαγές, αν απασχολούν όχι περισσότερους από 250 εργαζομένους, το καθαρό εισόδημά τους από τις πωλήσεις δεν ξεπερνά τα 4 δις (16 εκ) και ή αν το συνολικό ισοζύγιο δεν ξεπερνά τα 2.7 δις (11 εκ) και η συμμετοχή-μερίδιο του κράτους, των τοπικών κυβερνήσεων ή κάποιου τρίτου μέρους δεν ξεπερνά το 25% είτε ατομικά είτε συνολικά .

3.5.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

3.5.2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ Β'ΦΑΣΗ(1996-2002)

Κατά την δεύτερη φάση το πλαίσιο των χρηματοδοτικών κινήτρων συνίστατο σε στοχευμένες τοποθετήσεις για την οικονομική , τεχνολογική και αγροτική ανάπτυξη, που συντελούνταν μέσω του ταμείου αγοράς εργασίας και τα προγράμματα για την ανάπτυξη του τουρισμού, την περιβαλλοντική προστασία και τις αγροτικές

δραστηριότητες. Οι στοχευμένες τοποθετήσεις για την οικονομική ανάπτυξη θεσμοθετήθηκαν με το Διάταγμα υπ' αριθμ. Νϋ4/1996 και τέθηκαν υπό την διαχείριση του υπουργείου οικονομικών. Το 1996 το πρόγραμμα είχε στην διάθεση του 15 διςΗ. Στόχος του ήταν η προώθηση του εμπορίου, των ΑΞΕ και η οικονομική ανοικοδόμηση. Τα κίνητρα που παρείχε παρασχέθηκαν τόσο στους ξένους όσο και στους ντόπιους επενδυτές και πήραν κυρίως τη μορφή επιχορηγήσεων, άτοκων δανείων, επιδοτήσεων επιτοκίων, επιστρεπτέων άτοκων επιχορηγήσεων από το ταμείο του κεντρικού προγράμματος τεχνικής ανάπτυξης, τραπεζικών δανείων από την εθνική τράπεζα της Ουγγαρίας, κ.ά. Το ύψος της επιχορήγησης δεν μπορούσε να ξεπεράσει το 1/3 του συνολικού κόστους της επένδυσης και τα 200 εκΗ. Οι στοχευμένες τοποθετήσεις για την περιφερειακή ανάπτυξη παρείχαν ενισχύσεις στις επιχειρήσεις που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και προσελάμβαναν ανέργους σε περιοχές με ποσοστά ανεργίας πάνω από 15%. Όλες οι επιχειρήσεις που είναι εγγεγραμμένες στην Ουγγαρία, δικαιούνται ενίσχυση 700.000 Η για κάθε νέα δημιουργούμενη θέση εργασίας.

Τέλος, κατά τη δεύτερη φάση εφαρμόστηκαν ειδικά προγράμματα που παρείχαν δάνεια με τόκους χαμηλότερους από αυτούς της αγοράς για την ανάπτυξη ΜΜΕ από τα οποία ήταν αποκλεισμένοι οι ξένοι.

3.5.2.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗ Γ'ΦΑΣΗ(2003 επ)

3.5.2.2.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ SMART HUNGARY

Η ουγγρική κυβέρνηση προκειμένου να διατηρήσει και μετά την διεύρυνση τις υψηλές εισροές ξένων κεφαλαίων και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της, εκπόνησε το 2003 ένα νέο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα επενδυτικών κινήτρων (πρόγραμμα SMART HUNGARY). Σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα οι επιχειρήσεις μπορούν να κάνουν αίτηση για την παροχή άμεσων μη επιστρεπτέων επιχορηγήσεων των οποίων η παροχή δεν είναι αυτόματη, αλλά έγκειται

στην διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου υπουργείου. Οι προϋποθέσεις που θέτε το πρόγραμμα είναι οι εξής :

- Πραγματοποίηση της επένδυσης σε τομείς παραγωγής αγαθών υψηλής ποιότητας και ανταγωνιστικότητας. Η επένδυση πρέπει να κοστολογείται τουλάχιστον 100 εκ (δηλ. 390.000 €). Το μέγιστο ύψος της παρεχόμενης επιχορήγησης είναι η κάλυψη μέχρι και του 20% της συνολικής αξίας της επένδυσης.

Εγκατάσταση περιφερειακών διοικητικών κέντρων των αιτούντων στην Ουγγαρία στα οποία οι ξένοι επενδυτές μεταφέρουν υποστήριξη υψηλής τεχνολογίας, γενικό μάνατζμεντ και δραστηριότητες λογιστικές, εκπαιδευτικές, έρευνας και ανάπτυξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Εδώ το ύψος της επένδυσης περιλαμβανομένου του κόστους επαγγελματικής εκπαίδευσης των εργαζομένων πρέπει να είναι τουλάχιστον 300 εκ.(περίπου 1.1 εκ €). Το μέγιστο ύψος της επιχορήγησης που προορίζεται για να καλύψει μέχρι και το 30% της εκπαίδευσης των εργαζομένων αγγίζει τα 100 εκ.€

Τα χρηματοδοτικά κίνητρα/ επιχορηγήσεις που εφαρμόστηκαν στα πλαίσια του προγράμματος SMART HUNGARY πήραν τις εξής μορφές:

- Επιχορηγήσεις για επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση.

Το Ταμείο της Αγοράς Εργασίας χορηγεί επιδοτήσεις για προγράμματα κατάρτισης σε επενδύσεις που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας σε υποβαθμισμένες περιοχές με υψηλά ποσοστά ανεργίας, παρέχει επιδότηση μισθοδοσίας ελαχιστοποιώντας το κόστος εργασίας κ.ά

- Επιχορηγήσεις για ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών . Με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την μείωση του κόστους εκπαίδευσης και την προώθηση περισσότερο ελαστικών συστημάτων εργασίας, προβλέπεται υποστήριξη για επενδύσεις που αφορούν σε ανάπτυξη, επέκταση και αναβάθμιση δικτύων Internet, καθώς και για αγορά εξοπλισμού από Internet Providers, με σκοπό την βελτίωση της πρόσβασης των συνδρομητών στο Internet.

- Επιδότηση για ανάπτυξη υποδομής εκτός των ορίων λειτουργίας

της επιχείρησης : Κάποιο ποσό πάνω από ορισμένο ύψος του επενδυμένου κεφαλαίου για την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων καταβάλλεται από το κράτος.

- Επιχορηγήσεις για τη δημιουργία, την διατήρηση και την επέκταση των ανταγωνιστικών δυνατοτήτων των ήδη υφισταμένων επενδύσεων. Οι επιχορηγήσεις αυτές αποβλέπουν στην παραγωγή υψηλής ποιότητας και υψηλής προστιθέμενης αξίας επενδύσεων, συμβάλλοντας έτσι στην αναδιάρθρωση της ουγγρικής βιομηχανίας.

- Επιχορηγήσεις προς τα τμήματα Έρευνας και Ανάπτυξης και καινοτομίας των επιχειρήσεων με σκοπό την παραμονή ερευνητών υψηλής ειδίκευσης στην Ουγγαρία.

- Χρηματοδοτικά κίνητρα για τις επενδύσεις που είναι φιλικές προς το περιβάλλον. Στα πλαίσια εναρμόνισης με το δίκαιο της Ε.Ε, προβλέπονται κίνητρα προς τις επενδύσεις που χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, κάνουν χρήση τεχνολογιών που συμβάλλουν σε σημαντική μείωση των επικίνδυνων εκπομπών, αποκατάσταση μολυσμένων περιοχών από τη βιομηχανική παραγωγή , ανακύκλωση αποβλήτων ως πηγών ενέργειας κ.ά .

3.5.2.2.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ Ε.Ε (ECOP)

Στα πλαίσια του λειτουργικού προγράμματος της οικονομικής ανταγωνιστικότητας παρέχονται μη επιστρεπτές επιχορηγήσεις σε επενδύσεις από 25 μέχρι 150 εκ.Η για την προώθηση προγραμμάτων στους ακόλουθους τομείς :

3.5.2.2.2.1 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ

Οι επιχορηγήσεις αυτές παρέχονται σε ανταγωνιστικά επενδυτικά σχέδια που ως στόχο έχουν την παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και αφορούν την ανάπτυξη και των εκσυγχρονισμό των υποδομών, την κατασκευή των απαραίτητων

κτιρίων για την διενέργεια των δραστηριοτήτων τους (το μέγιστο μέχρι το 5% του συνολικού ποσού της ενίσχυσης), την απόκτηση άυλων αγαθών (κάλυψη έως και 25% της αξίας των άυλων αγαθών) και τέλος την αγορά νέων μηχανημάτων και εξοπλισμού. Κριτήρια καταλληλότητας είναι : το ελάχιστο ποσό επένδυσης να ξεπερνά τα 150 εκ Η (600.000€), τήρηση των κριτηρίων και μη υπαγωγή στους ευαίσθητους τομείς του διατάγματος 85/2004, συμβολή του επενδυτή με ίδια κεφάλαια τουλάχιστο στην κάλυψη του 25% του επενδύμενου κεφαλαίου, κάλυψη τουλάχιστον του 75% του επενδυτικού κόστους από νέα μηχανήματα και εξοπλισμό, οικονομική ολοκλήρωση της επένδυσης μες σε 2 χρόνια από την έναρξη της (όχι πάντως μετά την 31-10-2007), διατήρηση της επένδυσης τουλάχιστο για μια πενταετία. Το μέγιστο ύψος της ενίσχυσης που μπορεί να καλύπτει μέχρι και το 50% της επένδυσης ανέρχεται στα 300 εκ Η (δηλ. 1,2 εκ €).

3.5.2.2.2 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ

Στόχος των επιχορηγήσεων αυτών είναι η εγκατάσταση ή η επέκταση περιφερειακών επιχειρηματικών κέντρων που εστιάζονται στις ακόλουθες δραστηριότητες : στη διανομή, στο εμπόριο, στις υπηρεσίες χρηματοδοτικής υποστήριξης, στις υπηρεσίες παροχής συμβουλών σε λογιστικά και φορολογικά θέματα ή σε θέματα μάρκετινγκ, στην εγκαθίδρυση κέντρων-βάσεων Ε και Α, στην έρευνα αγοράς, στις βοηθητικές χρηματοδοτικές υπηρεσίες κ.ά. Κριτήρια καταλληλότητας είναι : το ελάχιστο ποσό επένδυσης να ξεπερνά τα 100 εκ Η (400.000€), τήρηση των κριτηρίων του διατάγματος 85/2004, περιορισμός των δραστηριοτήτων των περιφερειακών κέντρων μόνο μέσα στα γεωγραφικά όρια της Ουγγαρίας, η δημιουργία και η διατήρηση κάποιου ελάχιστου αριθμού θέσεων εργασίας (30) τουλάχιστον για πέντε χρόνια, η ολοκλήρωση της επένδυσης μες σε 2 χρόνια από την έναρξη της (πάντως το αργότερο μέχρι 31-10-2007), Όσον αφορά το μέγιστο ύψος της ενίσχυσης και το τί καλύπτεται μ' αυτό

ισχύουν ακριβώς τα ίδια με τις επιχορηγήσεις τεχνολογικού εξοπλισμού με την προσθήκη της κάλυψης των εξόδων μεταφοράς και θέσης σε λειτουργία του εξοπλισμού.

3.5.2.2.3 ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ

Στόχος αυτού του είδους των επιχορηγήσεων είναι η κατασκευή και ο εκσυγχρονισμός των υποδομών, η αγορά νέων μηχανημάτων και εξοπλισμού, η κάλυψη του κόστους μεταφοράς και εγκατάστασης, η αγορά άυλων αγαθών, η εισαγωγή και υιοθέτηση νέων και σύγχρονων τεχνολογιών, η αύξηση της ασφάλειας των προϊόντων, η έναρξη κατασκευής νέων και σύγχρονων προϊόντων, η αύξηση της ποιότητας και της τεχνολογικής υποδομής με σκοπό την εξασφάλιση προγραμματισμένων και συστηματικών προμηθειών κ.ά. Ως «προμηθευτής» στα πλαίσια των ανωτέρω ενισχύσεων, θεωρείται κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο που παράγει, συμπληρώνει και προμηθεύει μέρη του τελικού προϊόντος ή μετά την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας, ο προμηθευτής του τελικού προϊόντος. Κριτήρια καταλληλότητας είναι : το ελάχιστο ποσό επένδυσης να ξεπερνά τα 50 εκ Η (200.000€), η τήρηση των κριτηρίων και η μη υπαγωγή στους ευαίσθητους τομείς του διατάγματος 85/2004, η κάλυψη τουλάχιστον του 75% του επενδυτικού κόστους από νέα μηχανήματα και εξοπλισμό, η ολοκλήρωση της επένδυσης μες σε 2 χρόνια από την έναρξη της (πάντως το αργότερο μέχρι 31-10-2007). Το ύψος της ενίσχυσης δεν πρέπει να ξεπερνάει το 50 % του συνολικού κόστους του επενδυτικού σχεδίου και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ξεπεράσει τα 100 εκ. Η

3.5.3 ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΥΨΗΛΗΣ ΑΞΙΑΣ

Ο ουγγρικός φορέας προώθησης επενδύσεων υποστηρίζει τα κάτωθι επενδυτικά πακέτα : 1. Επενδυτικά κίνητρα για επενδύσεις εγκαθίδρυσης τουριστικών διευκολύνσεων μεγέθους τουλάχιστον 50 εκ ΕΥΡΩ. 2. Επενδυτικά κίνητρα για επενδύσεις εγκαθίδρυσης

διευκολύνσεων logistics μεγέθους τουλάχιστον 10 εκ ΕΥΡΩ. **3.** Επενδυτικά κίνητρα για επενδύσεις εγκαθίδρυσης διευκολύνσεων έρευνας και ανάπτυξης μεγέθους τουλάχιστον 10 εκ ΕΥΡΩ **4.** Επενδυτικά κίνητρα για επενδύσεις εγκαθίδρυσης περιφερειακών κέντρων υπηρεσιών μεγέθους τουλάχιστον 10 εκ ΕΥΡΩ **5.** Επενδυτικά κίνητρα για επενδύσεις εγκαθίδρυσης κατασκευαστικών διευκολύνσεων μεγέθους τουλάχιστον 10 εκ ΕΥΡΩ .

Τα επενδυτικά κίνητρα που παρέχονται στις ως άνω επιχειρήσεις είναι τα εξής : 1. Επιχορηγήσεις το ύψος των οποίων καθορίζεται με εξατομικευμένη κυβερνητική απόφαση 2. Φορολογικά αναπτυξιακά κίνητρα 3. Επιχορηγήσεις εκπαίδευσης προσωπικού και 4. Επιχορηγήσεις δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

4. ΠΟΛΩΝΙΑ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Πολωνία είναι η πρώτη χώρα της ευρύτερης περιοχής για την οποία εκδηλώθηκε ήδη από την εποχή του υπαρκτού Σοσιαλισμού, εξαιτίας της μεγάλης διασποράς πολωνικής καταγωγής, ενδιαφέρον για την πραγματοποίηση ΑΞΕ στο εσωτερικό της.⁴⁴ Η πρώτη σχετική νομοθεσία υιοθετήθηκε μόλις το έτος 1976 και το Διάταγμα του 1983 για τις συνδεδεμένες επιχειρήσεις παρείχε στις επιχειρήσεις με ξένη συμμετοχή διετή απαλλαγή από τον φόρο επιχειρήσεων. Το 1988 τέτοιου είδους φορολογική απαλλαγή διάρκειας από 3 έως 6 χρόνια παρασχέθηκε σε κάθε επιχείρηση στην οποία τα ξένα κεφάλαια ξεπερνούσαν το 20%.⁴⁵

Μετά την πτώση του Σοσιαλιστικού καθεστώτος η κεφαλαιουχική αγορά της Πολωνίας βρισκόταν στα πρώτα στάδια της ανάπτυξής της και δεν μπορούσε να στηρίξει την υλοποίηση μεγάλων επενδυτικών σχεδίων. Τα δύο κυριότερα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Πολωνία ήταν η ανεπάρκεια πρώτων υλών και η μειωμένη παραγωγή προϊόντων απαραίτητων για την διενέργεια των παραγωγικών δραστηριοτήτων των επενδύσεων που ενδεχομένως θα λάμβαναν χώρα, με συνέπεια για την ανεύρεσή τους να καθίσταται απαραίτητη η αναζήτησή τους από το εξωτερικό.

Η προσέλκυση ΑΞΕ φάνταζε ως η ιδανικότερη λύση για την ταυτόχρονη επίλυση και των δύο αυτών προβλημάτων. Στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1990 η Πολωνία κατείχε την δεύτερη θέση μετά τη Ουγγαρία στην εισροή ξένων κεφαλαίων. Στην περίοδο αυτή το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων σχετιζόταν άμεσα με τις

⁴⁴ Βλέπετε και GROS Daniel and STEINHERR Alfred : Winds of change . Economic transition in central and eastern Europe, Longman editions, 1995 .

⁴⁵ KLAZAR S. and SEDMIHRADSKY M. : Tax Competition for FDI in Central-European Counties, cesifo, Munich 2002, page 3 .

ιδιωτικοποιήσεις, αφού η Κυβέρνηση ιδιωτικοποίησε περίπου 8.500 επιχειρήσεις οι οποίες στην πλειοψηφία τους αποτελούσαν κρατικές επιχειρήσεις. Το 1994 η πολωνική οικονομία σταθεροποιήθηκε και θεσπίστηκε η νομοθεσία για τις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες (ΕΟΖ), οι οποίες τέθηκαν σε λειτουργία το επόμενο έτος. Όλες αυτές οι πρωτοβουλίες έδωσαν τεράστια ώθηση στην προσέλκυση ΑΞΕ στην Πολωνία, η οποία το 1994 πήρε την πρωτοκαθεδρία από την Ουγγαρία, μια θέση που διατηρεί μέχρι και σήμερα. Οι επιδόσεις της Πολωνίας ήταν εντυπωσιακές : το ύψος των επενδύόμενων κεφαλαίων έφτασε από τα 88 εκ\$ το 1990, στα 10,6 δις\$ το 2000.⁴⁶ Το 2001 το επενδυτικό κλίμα ανεστράφη κυρίως λόγω εξωτερικών παραγόντων (η κρίση στην Σοβιετική Ένωση), της υποχώρησης του ρεύματος των ιδιωτικοποιήσεων, της μειωμένης πραγματοποίησης επανεπενδύσεων από τις ξένες επιχειρήσεις που είχαν εγκατασταθεί παλαιότερα στην Πολωνία, της περιορισμένης απορροφητικότητας της Πολωνικής αγοράς και τέλος λόγω της μείωσης των ρυθμών ανάπτυξης της Πολωνίας.⁴⁷

4.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Το κύριο χαρακτηριστικό της Πολωνικής πολιτικής περί κινήτρων είναι η πολυπλοκότητά της, καθώς περιελάμβανε ένα πολύπλοκο σχήμα διαφορετικών ειδών περιφερειακών , τομειακών , οριζοντίων, φορολογικών, χρηματοδοτικών και άλλου είδους κινήτρων, που ο σκοπός τους δεν ήταν μόνο η προσέλκυση ΑΞΕ αλλά και ο προσανατολισμός τους σε επιλεγμένους τομείς, δραστηριότητες και τοποθεσίες. Το σχήμα αυτό περιπλέκεται ακόμη περισσότερο αν

⁴⁶ KORNECKI Lucyna : The importance of foreign direct investment in the polish economy, Daytona, 2007 .

⁴⁷ LATOSZEK Ewa : Influence of FDI on the Polish Economy, page 103 στο σύγγραμμα των ZUKROWSKA Katarzyna and SOBCZAK Dominik : Eastward Enlargement of the Eurozone – Impact on Trade, FDI and Capital Markets, Warsaw School of Economics, International Security Department, Association of student scientific societies, Warsaw, 2003.

λάβουμε υπόψη το ειδικό καθεστώς που ίσχυε στις Ζώνες Ελεύθερου Εμπορίου και στις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες.

Τα επενδυτικά κίνητρα της Πολωνικής Κυβέρνησης μπορούν να ενταχθούν στις εξής χρονικές περιόδους : η πρώτη περίοδος που χαρακτηρίζεται από την προσαρμογή της πολωνικής οικονομίας από το συγκεντρωτικό οικονομικό σύστημα σ' αυτό της ελεύθερης οικονομίας της αγοράς και από ένα δειλό στην αρχή αλλά συνεχώς αυξανόμενο κύμα ιδιωτικοποιήσεων, διαρκεί από το 1990 μέχρι το 1994.

Η δεύτερη περίοδος στην διάρκεια της οποίας θεσπίστηκαν και λειτούργησαν οι ΕΟΖ, οι οποίες αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της πολωνικής πολιτικής περί κινήτρων, και όπου οι ιδιωτικοποιήσεις έφτασαν στο ύψιστο σημείο τους διαρκεί από το 1995 μέχρι το 2000.⁴⁸

Η έναρξη της τρίτης περιόδου τοποθετείται στο 2000 με την εισαγωγή του νόμου της 16^{ης} Νοεμβρίου 2000 και κυρίως του Νόμου για τις προϋποθέσεις παροχής και τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων προς τους επιχειρηματίες, ο οποίος τέθηκε σ' εφαρμογή την 01/01/2002 και που οι ρυθμίσεις του είναι πλήρως συμβατές με το ευρωπαϊκό δίκαιο. Χαρακτηριστικές στην περίοδο αυτή είναι και ο ρυθμίσεις του Νόμου για την χρηματοδοτική ενίσχυση των επενδύσεων του Μαρτίου του 2002 (Law on Financial Support for Investment of March 2002).

Και η τέταρτη περίοδος είναι αυτή που διανύεται κατά τη συγγραφή του παρόντος, δηλαδή μετά την ένταξη της Πολωνίας στην ΕΕ μέχρι σήμερα, μια περίοδος κατά την οποία η Πολωνία πρέπει να ενσωματώσει πλήρως το ευρωπαϊκό κεκτημένο αλλά ταυτόχρονα να

⁴⁸ Βλέπετε και SOWA Marcin : State aid and Government Policy in Poland, 1994- 2002 , CASE, Warsaw, 15 November 2003 .

διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ⁴⁹ .

Τα παρεχόμενα από την Πολωνία κίνητρα απευθυνόταν τόσο σε επενδυτές που στόχευαν στην ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στην εσωτερική πολωνική αγορά των 40 εκατομμυρίων καταναλωτών, όσο και στις εξαγωγικές επιχειρήσεις, αφού η πλειοψηφία των ΕΟΖ τοποθετήθηκε στην συνοριακή ζώνη προκειμένου να επιτευχθεί η εγγύτητα με τις αγορές των γειτονικών χωρών (π.χ Γερμανία).

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης μεταξύ των ξένων και των Πολωνών επενδυτών τόσο ως προς τις συνθήκες αρχικής επένδυσης όσο και μετά την πραγματοποίησή της, βρίσκει πλήρη εφαρμογή στην Πολωνία.⁵⁰ Μετά την ένταξη της Πολωνίας στην Ε.Ε καταργήθηκαν οι υφιστάμενες διακρίσεις που υπήρχαν στις συμβάσεις δημόσιων προμηθειών, σύμφωνα με τις οποίες :

- I) Ο αρμόδιος φορέας μπορούσε υπό προϋποθέσεις να περιορίσει το δικαίωμα συμμετοχής στην διαδικασία της πλειοδοσίας μόνο στις εγχώριες επιχειρηματικές οντότητες.
- II) Το ελάχιστο προαπαιτούμενο για όλες τις πλειοδοσίες ήταν η ύπαρξη ενός ποσοστού τουλάχιστον 50% σε εγχώριες πρώτες ύλες και εργατικό δυναμικό.
- III) Υφίστατο ένα πλεονέκτημα της τάξης του 20 % για τις εγχώριες επιχειρήσεις .
- iv) Η δραστηριοποίηση στον κατασκευαστικό τομέα υπήρξε προνόμιο μόνο των εγχώριων επιχειρήσεων.

⁴⁹ Βλέπετε και MICHALSKI Wolfgang : Economic and Social Policies in Support of Competitiveness in the Global Economy : The Challenges facing Poland , TIGER Working Paper Series No 10, Warsaw, July 2001 καθώς και PODKAMINER Leon : Poland's Competitive Position in the enlarged EU, TIGER Working Paper Series No 95, Warsaw, July 2006 .

⁵⁰ OECD : La réforme de la réglementation en Pologne. Améliorer l' ouverture des marchés grace a la réforme de la réglementation, Paris, 2002, page 14 .

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των εφαρμοσθέντων από την Πολωνία φορολογικών επενδυτικών κινήτρων είναι η άσκηση επιρροής ως προς την επιλογή του είδους της επένδυσης π.χ οι απαλλαγές από τον φόρο επιχειρήσεων ευνοούν τις επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς, οι φορολογικές απαλλαγές ευνοούν την εγκατάσταση στις ΕΟΖ κ.ά⁵¹. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι αυτού του είδους τα κίνητρα βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα της οικονομίας, και ορισμένα μάλιστα από αυτά έχουν και διεθνείς επιπτώσεις και θεωρούνται επιβλαβή από άλλες χώρες που προσπαθούν να εμφυτεύσουν ένα ουδέτερο φορολογικό καθεστώς.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν στον πολωνικό τομέα των κρατικών ενισχύσεων τρία πεδία που παρουσίασαν αρκετές δυσκολίες προσαρμογής με την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Πρόκειται για τις ενισχύσεις:

- α) Αναδιάρθρωσης των προβληματικών επιχειρήσεων .
- β) Περιβαλλοντικής προστασίας. Η υιοθέτηση από την Πολωνία των υψηλών στάνταρτ περιβαλλοντικής προστασίας που θέτει η Ε.Ε σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα απαιτεί υπερμεγέθη για τις δυνατότητες των Πολωνών επιχειρηματιών έξοδα. Για το λόγο αυτό είχε ζητηθεί από την Ε.Ε να επιτραπεί στην Πολωνία η δυνατότητα παροχής στον τομέα αυτό κρατικών ενισχύσεων μεγαλύτερου ύψους από το επιτρεπόμενο.
- γ) Περιφερειακής ανάπτυξης . Η Πολωνική κυβέρνηση ζήτησε την παροχή της δυνατότητας χρήσης μιας μεταβατικής περιόδου όσον αφορά συγκεκριμένες μορφές κρατικών ενισχύσεων που παρέχονταν στις ΕΟΖ. Για το συγκεκριμένο ζήτημα θα επακολουθήσει ανάλυση

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις καταλληλότητας των επενδύσεων, πρέπει να αναφερθεί ότι η Πολωνία γενικά δεν επιβάλλει τέτοιου είδους προαπαιτούμενα για την εγκατάσταση νέων ή την διατήρηση ήδη

⁵¹ BARTOSZUK L. and LENAIN P : The Polish tax reform, OECD Economics department working papers No 234, Paris, 2000, page 4 .

υπαρχουσών επιχειρήσεων. Εξαιρέσεις στον κανόνα αποτελούν οι ειδικοί όροι που τέθηκαν κατά την ιδιωτικοποίηση μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων π.χ όταν εξαγοράστηκε από την FIAT και τη DAEWOO η παλιά κρατική αυτοκινητοβιομηχανία, τέθηκαν ορισμένοι στόχοι επίτευξης επιπέδων παραγωγής και απασχόλησης .

Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι μια από τις κυριότερες επιδιώξεις της παροχής επενδυτικών κινήτρων από την πλευρά της Πολωνικής κυβέρνησης ήταν η μείωση της ανεργίας. Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού το 1989 το επίπεδο ανεργίας στην Πολωνία αυξήθηκε απότομα στο 16.4 το 1993 με ανοδική πορεία τα επόμενα χρόνια. Οι ΑΞΕ αυξάνουν άμεσα την απασχόληση⁵² με την είσοδο νέων ή την επέκταση ήδη υπαρχουσών επιχειρήσεων, αλλά και έμμεσα με την αύξηση της απασχόλησης στο πεδίο των προμηθευτών και των διανομέων (αναλόγως με το εύρος των τοπικών δικτύων). Οι ΑΞΕ επίσης διατηρούν τα επίπεδα απασχόλησης με την εξαγορά και αναδιάρθρωση προβληματικών τοπικών επιχειρήσεων που διαφορετικά θα έπαιναν τη λειτουργία τους .⁵³

4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΕΓΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Το νομοθετικό πλέγμα της πολωνικής πολιτικής περί επενδυτικών κινήτρων μετά το 1991 αποτελείται από τις εξής διατάξεις :

- Ο επενδυτικός νόμος του 1991 με τον οποίο παρεχόταν φοροαπαλλαγές μέχρι τη συμπλήρωση του αρχικού ποσού επένδυσης για τα επενδυτικά σχέδια ύψους τουλάχιστον 2.000.000 ECU. Η απόφαση για την παροχή τους ανήκε στην δικαιοδοσία του

⁵² EIMERS Hakan, TOORMAN Jan, NOUWENS Joris : The effects of foreign direct investment on local companies. Case : The Polish construction sector, Kristianstad University, department of business studies, Sweden, December 2004, page 17 .

⁵³ BEATA Heimann : Tax incentives for FDI in the tax systems of Poland, the Netherlands , Belgium and France, IWIM Working Paper n 74, Universitat Bremen, Germany, page 9 βλέπετε και GOLEJEWSKA Anna : FDI and its employment effects in Polish manufacturing during transition, Analizy i Opracowania KEIE UG Nr 4/2002 , Pazdziernik, 2002 .

Υπ.Οικονομικών και κριτήρια αποτελούσαν το ύψος της ανεργίας στην τοποθεσία πραγματοποίησης της επένδυσης, η μεταφορά νέων τεχνολογιών, και το ποσοστό εξαγωγής των προϊόντων που επρόκειτο να παραχθούν. Το όλο σύστημα δεν ήταν αρκετά διαφανές.

- Ο φορολογικός νόμος του 1993 με τον οποίο δεν παρεχόταν ειδικά φορολογικά κίνητρα, αλλά μονάχα μείωση της φορολογίας το έτος πραγματοποίησης της επένδυσης. Το ύψος της μείωσης κυμαίνονταν από 20 μέχρι 75%, ανάλογα με το μέγεθος της επένδυσης και το ύψος της ανεργίας στην τοποθεσία πραγματοποίησης της επένδυσης.

- Ο Νόμος για τις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες της 20^{ης} Οκτωβρίου 1994.

- Ο Νόμος για τις προϋποθέσεις παροχής και τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων προς τους επιχειρηματίες, ο οποίος τέθηκε σ' εφαρμογή την 01/01/2001. Ο νόμος αυτός αποτελεί το θεμέλιο της ρύθμισης της επενδυτικής δραστηριότητας στην Πολωνία. Ρυθμίζει τις προϋποθέσεις, τις διαδικασίες, το ύψος και τη μορφή των ενισχύσεων που παρέχονται στους επενδυτές. Οι λόγοι θέσπισης ενός τέτοιου νόμου ήταν τόσο εσωτερικοί όσο και εξωτερικοί. Οι εσωτερικοί λόγοι ήταν πέραν της προστασίας του ανταγωνισμού, η ανάγκη για μείωση του ελλείμματος του προϋπολογισμού, η ανάγκη για μείωση του δημοσίου χρέους, πληθωριστικές πιέσεις, η μεγαλύτερη διαφάνεια των δημοσίων εξόδων, η βελτίωση της συλλογής των φορολογικών εσόδων.⁵⁴ Ο εξωτερικός λόγος ήταν σαφώς η ένταξη στην ΕΕ. Η εφαρμογή του νόμου περί κρατικών ενισχύσεων του έτους 2000 ήταν πολύ δύσκολη λόγω της πολυπλοκότητας των ρυθμιζόμενων ζητημάτων και της ασάφειας ορισμένων νομικών εννοιών. Το εύρος των απαιτούμενων αλλαγών ήταν τόσο μεγάλο που ο ως άνω νόμος αντικαταστάθηκε από

- Τον νόμο περί κρατικών ενισχύσεων του 2002. Με το νόμο αυτό οι γενικές προϋποθέσεις παροχής των επενδυτικών κινήτρων παραμείναν

⁵⁴ Βλέπετε FORNALCZYK A. : State aid monitoring in Poland-premises and rules, What are the reasons for state aid monitoring ?, PHARE ACE P97-8179-R, 2000.

οι ίδιες, μερικοί ορισμοί έγιναν πιο σαφείς, και απεμπλοίστηκαν όλες οι διατάξεις που εμφάνιζαν αντιθέσεις προς το ευρωπαϊκό δίκαιο.

- Ο νόμος για την χρηματοδοτική υποστήριξη των επενδύσεων (Μάρτιος 2002)
- Ο νόμος περί ελευθερίας της οικονομικής δραστηριότητας (act on freedom of economic activity) της 2^{ας} Ιουλίου 2004 .
- Ο νόμος για τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης(Ιούλιος 2005).

4.4 ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ

Οι κρατικές ενισχύσεις που παρέχονται από την πολωνική Κυβέρνηση μπορούν να ενταχθούν σε τρεις κατηγορίες. Στις περιφερειακές ενισχύσεις, οι οποίες αποτελούν το βασικό κορμό και τον μεγαλύτερο όγκο των κρατικών ενισχύσεων, στις τομεακές ενισχύσεις που παρέχονται σε οικονομικά ευαίσθητους τομείς και τέλος στις οριζόντιες ενισχύσεις, οι οποίες μπορούν να παρασχεθούν επιπρόσθετα στις επιχειρήσεις που έχουν ήδη κάνει χρήση της μέγιστης επιτρεπόμενης περιφερειακής ενίσχυσης (ενισχύσεις για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, επαγγελματικής εκπαίδευσης, Έρευνας και Ανάπτυξης, περιβαλλοντικής προστασίας κ.ά). Πέραν από αυτό το σχήμα οι επιχειρήσεις μπορούν να γίνουν αποδέκτριες προνομιακών εξαγωγικών ή εισαγωγικών πολιτικών, ειδικών φορολογικών κινήτρων, ειδικών μειώσεων των τιμών των μηχανημάτων και των εξοπλισμών. Όλες αυτές οι μορφές των επενδυτικών κινήτρων μπορούν να συνδυαστούν, εντούτοις το συνολικό ποσό των φορολογικών απαλλαγών και των παρεχόμενων επιχορηγήσεων δεν επιτρέπεται να ξεπεράσει το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος των κρατικών ενισχύσεων. Τέλος, στην Πολωνία λειτουργούν και ζώνες εξαγωγικού εμπορίου.

4.4.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Οι περιφερειακές ενισχύσεις ως στόχο έχουν την εγκαθίδρυση μιας νέας επιχείρησης ή την θεμελιώδη αλλαγή του είδους των προϊόντων ή της παραγωγικής διαδικασίας μιας ήδη υπάρχουσας

επιχείρησης. Προυποθέσεις παροχής αυτού του είδους της ενίσχυσης είναι η διατήρηση της επένδυσης ή των δημιουργούμενων τα τρία πρώτα χρόνια μετά την ημέρα ολοκλήρωσης της επένδυσης θέσεων εργασίας, για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 5 ετών, προκειμένου να αποφευχθούν οι ενδεχόμενες μετεγκαταστάσεις των επιχειρήσεων που έγιναν αποδέκτες της ενίσχυσης αμέσως μετά την παροχή της.⁵⁵

Το μέγιστο ύψος των περιφερειακών ενισχύσεων δεν μπορεί να ξεπεράσει τη «μέγιστη επιτρεπόμενη ένταση» της κρατικής ενίσχυσης της συγκεκριμένης περιοχής, όπως αυτή διατυπώνεται στη σχετική νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων. Ο όρος «επιτρεπόμενη ένταση» υποδηλώνει το ποσοστό του κόστους της επένδυσης το οποίο επιτρέπεται να καλυφθεί από μια τέτοιου είδους ενίσχυση. Εκφράζεται σαν ένα ποσοστό των δυνάμενων προς κάλυψη εξόδων, τα οποία περιλαμβάνουν τα αρχικά έξοδα επένδυσης και τα έξοδα που απαιτούνται για την κάλυψη των επί διετία παραγόμενων εξόδων μισθοδοσίας και κάθε άλλου είδους οικονομικών βαρών που συνεπάγεται η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Έτσι, π.χ οι επενδυτές μπορούν να λάβουν φορολογικές απαλλαγές (ή άλλου είδους κίνητρα) το συνολικό ύψος των οποίων να φτάνει μέχρι την κάλυψη του 50% (στην συντριπτική πλειοψηφία των περιοχών της Πολωνίας, του 40% στην Κρακοβία και στις πόλεις Gdańsk-Sopot-Gdynia, Wrocław και του 30% στην Βαρσοβία και στην Poznań) των εξόδων επένδυσης ή των εξόδων που απαιτούνται για την κάλυψη των επί διετία εξόδων μισθοδοσίας των δημιουργούμενων νέων θέσεων εργασίας. Η επιλογή ανάμεσα στις δύο αυτές εναλλακτικές δυνατότητες ανήκει στον επενδυτή. Για τις ΜΜΕ σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία (Economic Activity Law) επικρατούν πιο ευνοϊκοί όροι και το όριο μετατίθεται προς τα πάνω κατά 15%, δηλαδή η μέγιστη

⁵⁵ ERNEST & YOUNG : Doing Business in Poland – A guide to doing business in Poland, Edition 2006,page 10. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.ey.com/global/content.nsf/Poland_E/Publications_-_Doing_Business_in_Poland_2006.

επιτρεπόμενη ένταση φτάνει στο 65% (και στο 55% και 45% αντίστοιχα για τις υπόλοιπες πόλεις).

Όσον αφορά τις περιφερειακές ενισχύσεις για τα μεγάλα επενδυτικά σχέδια το επίπεδο της ενίσχυσης μειώνεται και ισχύουν τα ακόλουθα : Για ποσό επένδυσης μέχρι τα 50 εκ.€ παρέχεται το 100% του ύψους της επιτρεπόμενης ενίσχυσης, για το ποσό από τα 50 εκ. μέχρι τα 100 εκ€ παρέχεται το 50%, και για το μέρος της επένδυσης από τα 100εκ.€ και πάνω παρέχεται το 34% του ύψους της επιτρεπόμενης ενίσχυσης. Για την ανεύρεση του ακριβούς ποσού που δικαιούται ένα μεγάλο επενδυτικό σχέδιο ακολουθείται ο τύπος [Μέγιστη επιτρεπόμενη ένταση X ($50 \text{ εκ ΕΥΡΩ} + 0,5\chi B + 0.34\chi \Gamma$)].⁵⁶

Οι παρεχόμενες περιφερειακές ενισχύσεις παίρνουν τις κάτωθι μορφές :

4.4.1.1 ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Σύμφωνα με τον νόμο περί χρηματοδοτικών ενισχύσεων για τις επενδύσεις της 20^{ης} Μαρτίου 2002 (Law on Financial Support for Investment of 2002) οι επενδυτές μπορούν να γίνουν αποδέκτες⁵⁷ :

A) Επιχορηγήσεων που να καλύπτουν μέχρι και το ήμισυ της μέγιστης επιτρεπόμενης έντασης της περιφερειακής ενίσχυσης, ήτοι μέχρι και το 25% των επενδυτικών εξόδων (το ποσοστό αυτό δεν πρέπει να ξεπερνά το 20% στην Κρακοβία και στις πόλεις Wrocław, Gdańsk, Gdynia και Sorot, ενώ στην Βαρσοβία και στην Poznań περιορίζεται μόλις στο 15%).

B) Επιχορηγήσεων δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας που κυμαίνονται από 846€ μέχρι και τα 4.000€ για κάθε νέα δημιουργούμενη θέση. Παρέχονται μόνο κατά την πρόσληψη ανέργων και εφόσον συντρέχουν ειδικές συνθήκες στην αγορά εργασίας. Περιλαμβάνουν την

⁵⁶ <http://www.uokik.gov.pl> και <http://europa.eu.int/comm/competition/> .

⁵⁷ ALLEN & OVERY : Foreign direct investment in Central and Eastern Europe, 2006, page 31. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.visegradgroup.eu/download.php?ctag=download&docID=93 .

κάλυψη των εξόδων μισθοδοσίας, των μπόνους και μέρους των εξόδων κοινωνικής ασφάλισης. Η διάρκεια τους εκτείνεται στους 6 μήνες εάν παρέχονται κάθε μήνα και στους 12 μήνες αν παρέχονται ανά δίμηνο. Σε ειδικές περιπτώσεις μπορεί να διαρκέσουν και από 12 μέχρι 18 μήνες. Προϋπόθεση της παροχής τους είναι η παροχή πλήρους ή μερικής απασχόλησης σε μέχρι τότε ανέργους και η διατήρηση της θέσης εργασίας των ατόμων αυτών για τουλάχιστον 6 μήνες μετά την συμπλήρωση της χρονικής διάρκειας ισχύος τους. Στις επιχορηγήσεις δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας, το ύψος της ενίσχυσης δεν μπορεί να ξεπεράσει το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη των εξόδων απασχόλησης νέου προσωπικού για 2 έτη, εφόσον το ποσό αυτό ανταποκρίνεται στο μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος της περιφερειακής ενίσχυσης.

Γ) Επιχορηγήσεων για την κάλυψη των εξόδων κοινωνικής ασφάλισης με μέγιστο ύψος τα 606€. Για την λήψη αυτού του είδους των ενισχύσεων ο εργοδότης οφείλει να παρέχει πλήρη απασχόληση σε πρώην ανέργους για τουλάχιστον 12 μήνες και να συνεχιστεί η απασχόληση των ατόμων αυτών για τουλάχιστον 6 μήνες μετά την παρέλευση της περιόδου αυτής .

Δ) Επιχορηγήσεων οι οποίες παρέχονται προς τις κοινότητες (gmina) για την αναβάθμιση των υποδομών των σχετικών με τις νέες επενδύσεις.⁵⁸

Οι επιχορηγήσεις αυτού του είδους παρέχονται βάσει συμφωνίας από το Υπουργείο Οικονομικών, Εργασίας και κοινωνικής πολιτικής. Στη συμφωνία αυτή διατυπώνεται η αξία του επενδυτικού σχεδίου, το χρονοδιάγραμμα της επενδυτικής διαδικασίας, οι τεχνολογίες που πρόκειται να εφαρμοστούν, ο αριθμός των δημιουργούμενων νέων θέσεων εργασίας κ.α.

⁵⁸ Βλέπετε και KPMG : Investment in Poland, 2006 Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.kpmg.pl/index.shtml/en/library/Archive/pub_2006/index.html .

Οι επενδυτές που επωφελούνται από τις ανωτέρω επιχορηγήσεις, δικαιούνται να γίνουν αποδέκτες και άλλων μορφών ενισχύσεων π.χ φορολογικών απαλλαγών στις ΕΟΖ ή τοπικών φορολογικών εκπτώσεων. Των χρηματοδοτικών αυτών κινήτρων έγιναν αποδέκτες όσες επιχειρήσεις είναι εγγεγραμμένες στην Πολωνία και υπέβαλλαν αίτηση μέχρι τον Ιούνιο του 2006, εφ' όσον πληρούνταν οι ακόλουθες προϋποθέσεις . Συγκεκριμένα απαιτείται :

- Η αξία της νέας επένδυσης να είναι τουλάχιστον 10 εκ.€ ή
- Η αξία της επένδυσης που προορίζεται για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό ήδη υπάρχουσών επιχειρήσεων να είναι τουλάχιστον 0.5 εκ.€ και να συντελείται διατήρηση τουλάχιστον 100 θέσεων εργασίας για 5 χρόνια. ή
- Δημιουργία για διάστημα τουλάχιστον 5 έτων 20 νέων θέσεων εργασίας ανά έτος.
- Η επένδυση να περιλαμβάνει την πραγματοποίηση τεχνολογικών καινοτομιών ή
- Η επένδυση να τηρεί τους κανόνες της περιβαλλοντικής προστασίας και να εισάγει φιλική προς το περιβάλλον τεχνολογία ή
- Η επένδυση να πραγματοποιείται μέσα σ' ένα βιομηχανικό ή τεχνολογικό πάρκο.

4.4.1.2 ΠΑΡΟΧΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Τον Ιούνιο του 2005 το υπουργικό συμβούλιο της Πολωνίας υιοθέτησε ένα νέο σύστημα για την χρηματοδοτική υποστήριξη μεγάλων επενδυτικών σχεδίων με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων βαρύνουσας σημασίας για την Πολωνική οικονομία εφ' όσον η επένδυση αυτή λάβει χώρα σε κάποιον τομέα προτεραιότητας, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία ή ο ηλεκτρονικός τομέας.

Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει δυο είδη επιχορηγήσεων, ήτοι επιχορηγήσεις επενδύσεων σε περίπτωση που η αξία της επένδυσης ξεπερνά τα 40 εκ ΕΥΡΩ ή επιχορηγήσεις δημιουργίας νέων θέσεων

εργασίας, στην περίπτωση δημιουργίας τουλάχιστον 250 νέων θέσεων εργασίας. Για κάθε μια νέα θέση εργασίας ο επενδυτής μπορεί να γίνει αποδέκτης επιχορήγησης ποσού ύψους από 2.000 μέχρι 5.000 ΕΥΡΩ ανάλογα με τον συνολικό αριθμό των δημιουργηθέντων θέσεων εργασίας. Επιπρόσθετα για την πρόσληψη ατόμων πανεπιστημιακής μόρφωσης παρέχεται επιχορήγηση 5.000 ΕΥΡΩ για κάθε νέα θέση εργασίας αν η επένδυση αφορά δραστηριότητες ΕκαιΑ, ηλεκτρονικών υπολογιστών και του μηχανολογικού τομέα, ή 10% υψηλότερη επιχορήγηση σε σχέση με την βασική προαναφερθείσα επιχορήγηση (2.000-5.000 ΕΥΡΩ) .

Οι επιχορηγήσεις επενδύσεων καλύπτουν τα επενδυτικά έξοδα πχ αγοράς ακίνητης περιουσίας (μέχρι το 10% της συνολικής αξίας της επένδυσης), νέων πάγιων αγαθών πχ κτιρίων, μηχανολογικού εξοπλισμού, αδειών, πατεντών ή του Know-how κ.α

4.4.2 ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

Όπως προαναφέρθηκε η σημασία των οριζόντιων ενισχύσεων έγκειται στο ότι αυτές αποτελούν πρόσθετη μορφή ενίσχυσης προς τον επενδυτή, δηλαδή η παροχή τους επιτρέπεται και μετά την συμπλήρωση του μεγίστου επιτρεπόμενου ορίου περιφερειακών ενισχύσεων. Οι οριζόντιες ενισχύσεις εμφανίζονται με τις εξής μορφές :

4.4.2.1 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Οι ενισχύσεις αυτές αφορούν την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες ή μειονεκτούντων ατόμων ή την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους απασχόλησης ατόμων με ειδικές ανάγκες , εφόσον σε όλες τις ως άνω περιπτώσεις πρόκειται για ανέργους. Ως δημιουργία νέων θέσεων εργασίας εννοείται η καθαρή αύξηση του αριθμού των θέσεων εργασίας, σε σύγκριση με τον ετήσιο μέσο όρο απασχόλησης και η διατήρησή τους για τουλάχιστον 3 χρόνια (2 στις ΜΜΕ). Οι δημιουργούμενες θέσεις εργασίας δεν χρειάζεται να είναι το αποτέλεσμα

μιας αρχικής επένδυσης. Οι συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων που αφορούν οι ενισχύσεις αυτές είναι : νέοι κάτω των 25, μακροχρόνια άνεργοι, άτομα πάνω των 50 ετών, άτομα χωρίς ειδικά προσόντα , άτομα με ειδικές ανάγκες.

Το μέγιστο ύψος των επενδύσεων μπορεί να φτάσει μέχρι τα 504.2 PLN το μήνα για κάθε άτομο που απασχολείται στα προγράμματα αυτά για τουλάχιστον έξι μήνες και στη συνέχεια μέχρι τις 3.520.9 (150% του μέσου μισθού) για κάθε πρόσωπο που απασχολείται μετά τη λήξη των προγραμμάτων αυτών και για τους επόμενους έξι μήνες. Οι ενισχύσεις αυτές επιβαρύνουν τον πολωνικό κρατικό προϋπολογισμό από το 2004 μέχρι το 2006.

Όσον αφορά την απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες πρέπει να τονιστεί ότι το μέγιστο ύψος της ενίσχυσης φτάνει στα 46.944,8 PLN (20 μέσους μισθούς) για κάθε δημιουργούμενη θέση εργασίας. Οι ενισχύσεις παρέχονται και με τη μορφή απαλλαγής από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, εάν πρόκειται για επιχειρήσεις με λιγότερους από 25 εργαζομένους, ή σε επιχειρήσεις με περισσότερους από 25 εργαζομένους αν το ποσοστό των απασχολούμενων με ειδικές ανάγκες ατόμων καλύπτει τουλάχιστον το 6% του εργατικού δυναμικού. Οι ενισχύσεις μπορούν επίσης να παρασχεθούν με τη μορφή χρηματοδοτικής μισθολογικής υποστήριξης από 314.6 μέχρι 1.168,8 PLN ανάλογα με τον βαθμό της αναπηρίας και τον συνολικό αριθμό των εργαζομένων στην επιχείρηση.

4.4.2.2 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΕκαιΑ)

Σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας και της Βαρκελώνης τα κράτη μέλη πρέπει να παρέχουν στην ΕκαιΑ τουλάχιστον το 3% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Επιπλέον η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα και την ανάπτυξη πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον το 65%. Η Πολωνία ήταν μια από τις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά χρηματοδότησης σε ΕκαιΑ το ύψος των

οποίων άγγιζε μόλις το 0.6 του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της πολωνικής οικονομίας μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΕ είναι δύσκολο εγχείρημα⁵⁹ και μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο μέσω της καινοτομίας των επιχειρήσεων. Πολλές από τις πολωνικές επιχειρήσεις κυρίως οι ΜΜΕ δεν είναι σε θέση να διαθέσουν σημαντικά κεφάλαια για Ε και Α. Έτσι με σκοπό την ενθάρρυνση της ερευνητικής δραστηριότητας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Πολωνίας, εισήχθη τον Ιούλιο του 2005 ο νέος νόμος για την ΕκαιΑ, ο οποίος τέθηκε σ'εφαρμογή ένα μήνα αργότερα, με εξαίρεση τις διατάξεις τις σχετικές με τα φορολογικά κίνητρα, οι οποίες τέθηκαν σ' εφαρμογή την 01/01/2006. Ο νόμος αυτός τέθηκε για να καλύψει τους κοινωνικοοικονομικούς σκοπούς της Πολωνίας, ως κράτος μέλος της ΕΕ, και να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την υιοθέτηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας και των νέων χρηματοδοτικών ευρωπαϊκών προοπτικών των ετών 2007-2013.⁶⁰

Γενικά ο νόμος παρέχει υποστήριξη στις τεχνολογικές επενδύσεις, οι οποίες ορίζονται ως οι επενδύσεις εκείνες που αφορούν νέα τεχνολογία που ανακαλύφθηκε και χρησιμοποιήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο για διάστημα όχι μεγαλύτερο από 5 χρόνια. Οι κύριες επιδιώξεις του είναι η αλλαγή του προσανατολισμού των κρατικών

⁵⁹ Βλέπετε και GWIAZDA Anna : Europeanization, EU accession conditionality and domestic policy structures. Isomorfism of Polish competition policy, Phd rsearch proposal – First draft , Department of Political Science Trinity College of Dublin, Dublin, May 2002 και COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF POLAND : Poland's negotiation position in the area of competition policy, Poland, February 2001 και PODKAMINER Leon : Poland's Competitive Position in the Enlarged EU, TIGER Working Paper Series No 95, Warsaw, July 2006 .

⁶⁰ AMBROZIAK Adam : State aid as an instrument for reinforcing competitiveness of polish undertakings. Necessity for retargeting of the granted aid, within the framework of the project: Changes in Industrial Competitiveness as a Factor of Integration: Identifying Challenges of the Enlarged Single European Market, Research project co-ordinated by CASE - Center for Social and Economic Research, funded by the 5th Framework Programme of the European Union, Brussels 2005 (in English), page 2 .

ενισχύσεων από τομιακές σε οριζόντιες⁶¹, η μείωση της κλίμακας των παρεχόμενων ενισχύσεων και η λήψη υπόψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τις πολωνικής οικονομίας. Με τον νόμο αυτό παρέχονται τριών ειδών κίνητρα για την E και A :

4.4.2.2.1 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Τα επί ένα ποσοστό μη επιστρεπτά τεχνολογικά δάνεια αποτελούν σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιφερειακές ενισχύσεις, μορφή κρατικής ενίσχυσης . Ένα τεχνολογικό δάνειο ύψους μέχρι τα 2 εκ € μπορεί να χορηγηθεί σε θεμελιώδεις τεχνολογικές επενδύσεις. Το δάνειο αυτό υποβάλλεται στην τοκοφορία της αγοράς, αλλά στην συνέχεια το 50% του κεφαλαίου μπορεί να εξαιρεθεί της τοκοφορίας. Βασική προϋπόθεση για την χορήγηση του δανείου είναι η εξακολούθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας για τουλάχιστον 5 χρόνια μετά την πραγματοποίηση της επένδυσης. Τέλος τίθενται κάποιιοι περιορισμοί στην γεωγραφική τοποθέτηση της επένδυσης και ορισμένοι τομείς της επιχειρηματικής δραστηριότητας εξαιρούνται από την δυνατότητα χορήγησης των τεχνολογικών δανείων.

4.4.2.2.2 ΚΕΝΤΡΑ E και A .

Ο νόμος αυτός φέρνει στην επιφάνεια τον ορισμό του όρου « κέντρα E και A». Κάθε νέα επιχείρηση που χαρακτηρίζεται ως κέντρο E και A δικαιούται μείωση από το φορολογήσιμο εισόδημα ίση με το 20% του εισοδήματος του προηγούμενου έτους. Επιπλέον οι δραστηριότητες EκαιA εξαιρούνται από την υποχρέωση φορολογίας σε επίπεδο κοινοτήτων. Προκειμένου μια εταιρία να ενταχθεί στο καθεστώς EκαιA πρέπει οι πωλήσεις της το προηγούμενο έτος να ξεπερνούν τα 80.000€ και πάνω από το 50% του συνολικού μεγέθους των πωλήσεων να προέρχεται από την πώληση προϊόντων EκαιA .

⁶¹ KROES Neelie : Competition law and the liberalisation of the Polish Market, Dutch-Polish Chamber of commerce Conference, Warsaw, 24 June 2005 .

4.4.2.2.3 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕκαιΑ .

Ο νόμος αυτός εισάγει ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση στις δαπάνες για ΕκαιΑ, οι οποίες απαλλάσσονται μερικώς από την φορολογία.

4.4.2.3 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Οι ενισχύσεις αυτές αφορούν δραστηριότητες αποκατάστασης ή ενίσχυσης της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος ή των φυσικών πηγών ή την ενίσχυση της αποτελεσματικής προστασίας αυτών των πηγών. Οι ενισχυόμενες δραστηριότητες πρέπει να συμβάλλουν στην προσαρμογή της υπάρχουσας περιβαλλοντικής υποδομής στις απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας της ΕΕ. Το ύψος των ενισχύσεων δεν μπορεί να ξεπεράσει τα 5 εκ ΕΥΡΩ για κάθε τύπο σχεδίου. Καλύπτεται από το 30 μέχρι το 50% του νόμιμου κόστους της επένδυσης.

4.4.2.4 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Συντελείται μέσω της μείωσης του κόστους της επαγγελματικής εκπαίδευσης των εργαζομένων που πρέπει να παρέχεται μέσω ειδικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους στην Πολωνική Επικράτεια (πχ πανεπιστήμια) ή εταιριών που εξειδικεύονται στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Το μέγιστο ύψος της ενίσχυσης φτάνει το 60% των εξόδων γενικής εκπαίδευσης και το 35% των εξόδων ειδικής εκπαίδευσης . Στην περίπτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες συντελείται προσαύξηση των ως άνω ποσοστών κατά 10%. Οι αιτήσεις μπορούσαν να κατατεθούν μέχρι 17-5-2006.

4.4.3 ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ (SPECIAL ECONOMIC ZONES)

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχόλησαν τον δημόσιο διάλογο στην Πολωνία ήταν η αποτελεσματικότητα των ειδικών οικονομικών ζωνών. Οι ΕΟΖ κατηγορήθηκαν από πολλούς ότι δεν

πέτυχαν το σκοπό για τον οποίο υιοθετήθηκαν, ήτοι δεν προσέλκυσαν περαιτέρω ποσά επενδύσεων, δεν δημιουργήθηκε κάποιος σχεδιασμένος αριθμός θέσεων εργασίας, ούτε έγιναν ατμομηχανές ανάπτυξης για την τοπική οικονομία. Αν δεχτούμε ότι οι ως άνω μορφές ευσταθούν έως ένα βαθμό, σε κάθε περίπτωση πρέπει να τονιστεί ότι στην πράξη υπήρχε έλλειμμα πολιτικής βούλησης να μεταμορφωθούν οι ΕΟΖ σε βάση αποτελεσματικής περιφερειακής πολιτικής πχ προσέλκυσης επενδύσεων και δημιουργίας θέσεων εργασίας σε περιοχές περιμετρικά των ΕΟΖ.

4.4.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ, ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οι Ειδικές Οικονομικές Ζώνες(ΕΟΖ),⁶² είναι ειδικά καθορισμένες από τη νομοθεσία περιοχές της πολωνικής επικράτειας στο εσωτερικό των οποίων οι επιχειρηματικές δραστηριότητες (κυρίως οι κατασκευαστικές δραστηριότητες και ο τομέας της διανομής) διεξάγονται υπό προνομιακούς όρους.

Κύριος στόχος του σχεδιασμού τους ήταν η περιφερειακή ανάπτυξη περιοχών με χρόνια ανεργία και υποανάπτυξη, μέσω της προσέλκυσης ΑΞΕ. Το νομοθετικό πλαίσιο για τις ΕΟΖ εισήχθη το 1994 με τον Νόμο για τις Ειδικές Οικονομικές Ζώνες της 20^{ης} Οκτωβρίου 1994⁶³ και τέθηκε σε εφαρμογή το επόμενο έτος. Το δημιουργούμενο με το νόμο αυτό καθεστώς παροχής επενδυτικών κινήτρων τροποποιήθηκε ριζικά με το νέο νόμο του 2000, προκειμένου να γίνει συμβατό με την ευρωπαϊκή νομοθεσία ενόψει της ένταξης της Πολωνίας στην Ε.Ε.

Όλες οι ΕΟΖ εγκαθιδρύθηκαν μεταξύ του 1995 και του 1997. Το Euro-Park Mielec ήταν η πρώτη ΕΟΖ που συστήθηκε(1995). Μέχρι το 1998 λειτουργούσαν στην Πολωνία 16 ΕΟΖ (και ένα τεχνολογικό πάρκο

⁶² Polish Information and foreign investment agency : Special Economic Zones in Poland. A unique investment opportunity, Warsaw, 2003 .

⁶³ Act on Special Economic Zones of October 20, 1994 (Journal of Laws of November 23, 1994, No. 123, item 600 .

στην Κρακοβία), δύο εκ των οποίων έκλεισαν το 2001 επειδή δεν κατόρθωσαν να προσελκύσουν τον επιδιωκόμενο αριθμό ΑΞΕ. Έτσι, σήμερα λειτουργούν 14 ζώνες και υποζώνες συνολικής έκτασης 6.300 εκταρίων, η διάρκεια ισχύος των περισσότερων εκτείνεται μέχρι το 2017. Οι ΕΟΖ λειτουργούν υπό την δικαιοδοσία του Υπουργείου Οικονομικών. Το Υπουργικό Συμβούλιο καθορίζει τις επιτρεπόμενες στο εσωτερικό τους δραστηριότητες, τις προϋποθέσεις παροχής και τη διάρκεια των φορολογικών απαλλαγών και των άλλων κινήτρων. Οι υφιστάμενες στην Πολωνία ΕΟΖ μπορούν να ενταχθούν στις κάτωθι κατηγορίες ⁶⁴ : α) Ζώνες για την μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας β) Ζώνες για την ανοικοδόμηση της τοπικής βιομηχανίας γ) Ζώνες που περιέχουν ΑΞΕ στρατηγικής σημασίας δ) Ζώνες εκμετάλλευσης ειδικών πλεονεκτημάτων συγκεκριμένων περιοχών ε) Ζώνες στο εσωτερικό των οποίων λειτουργούν τεχνολογικά πάρκα .

Τα πλεονεκτήματα της εγκατάστασης μιας επιχείρησης στις ΕΟΖ είναι πολλά⁶⁵ και για τον λόγο αυτό εξελίχθηκαν αμέσως σε κινητήρια δύναμη της πολωνικής πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων. Στις δραστηριότητες που ελάμβαναν μέρος στο εσωτερικό τους παρέχονταν πλήρης απαλλαγή από το φόρο επιχειρήσεων, (το μόνο μέρος στην Πολωνία που απολάμβανε τέτοιο φορολογικό προνόμιο) και πλήρης εγγύηση για την χρήση από τον επενδυτή όλης της κρατικής ενίσχυσης που δικαιούνταν. Επίσης στα ακίνητα που προοριζόταν για την πραγματοποίηση των επενδύσεων παραχωρούνταν και καλυπτόταν όλες οι ενεργειακές ανάγκες (νερό, αέριο, ηλεκτρισμός, σύστημα αποχέτευσης κ.ά). Ένα άλλο μεγάλο πλεονέκτημά των ΕΟΖ είναι η γεωγραφική τους τοποθέτηση στις συνοριακές περιοχές της Πολωνίας,

⁶⁴ ANTALOCZY Katalin and SASS Magdolna : Foreign direct investment incentive policies in the Czech Republic, Estonia, Hungary, Poland Slovakia and Slovenia, February 2001 . page 22. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.wifo.ac.at/-luger/sass_antaloczy.pdf 22.

⁶⁵ www.paiz.pol : Investment Incentives in Poland 2004 , Presentation for Polish Forum of Young Diplomats, Warsaw, 26 April 2004 .

πράγμα πολύ σημαντικό για τα επενδυτικά σχέδια που στοχεύουν στην εξαγωγική δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Στα μειονεκτήματα των ΕΟΖ κατατάσσεται η υποχρέωση καταβολής ενός διοικητικού τέλους και το ότι οι τιμές των ακινήτων μπορεί στο εσωτερικό τους να είναι υψηλότερες σε σχέση με τον μέσο όρο στην συγκεκριμένη περιοχή-κοινότητα. Τέλος ένα άλλο μειονέκτημά τους είναι η έλλειψη ομοιομορφίας στα κίνητρα που παρέχονται από ΕΟΖ σε ΕΟΖ. Έτσι, η τοπική φορολογία και οι υπηρεσίες που παρέχονται διαφέρουν από ζώνη σε ζώνη, γεγονός που απαιτεί την επαγρύπνηση του επενδυτή, προκειμένου η επένδυση του να λάβει χώρα στη ζώνη που ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες της επιχείρησής του.

Κάθε επενδυτής προκειμένου να γίνει αποδέκτης των παρεχόμενων στις ΕΟΖ κινήτρων, πρέπει σε πρώτο στάδιο να αποκτήσει ειδική άδεια που παρέχεται από το Υπουργείο Οικονομικών και που συγκεκριμενοποιεί ορισμένα στοιχεία π.χ το πεδίο της δραστηριότητας. Κάθε επιχείρηση που λειτουργεί στις ΕΟΖ απαγορεύεται να επεκτείνει τις δραστηριότητες της και έξω από αυτές. Στο εσωτερικό των ΕΟΖ επιτρέπεται η διεξαγωγή ορισμένου μόνο είδους δραστηριοτήτων π.χ δραστηριοτήτων σχετικών με τις τεχνολογίες της πληροφορικής, την ΕκαιΑ, τεχνική έρευνα και ανάλυση, τηλεφωνικά κέντρα, . Αντιθέτως δεν επιτρέπεται η παροχή αδειών για την διεξαγωγή των εξής δραστηριοτήτων ⁶⁶ : κατασκευή εκρηκτικών υλών, παραγωγή προϊόντων καπνού και αλκοολούχων ποτών, επεξεργασία καυσίμων, η παροχή υπηρεσιών που συνδέονται με την εγκατάσταση, την επισκευή και την συντήρηση των μηχανημάτων και του εξοπλισμού που χρησιμοποιείται για την διεξαγωγή των δραστηριοτήτων στις ΕΟΖ, ορισμένοι τύποι κατασκευαστικών

⁶⁶ www.polbizbkk.com : Economic and Commercial Section of Embassy of the Republic of Poland 2002-2003 .

υπηρεσιών, υπηρεσίες που συνδέονται με το λιανεμπόριο και το χονδρεμπόριο, με την επισκευή οχημάτων, οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες, υπηρεσίες χρηματοδοτικής διαμεσολάβησης, ενοικίασης και πώλησης ακινήτων, και τέλος οι υπηρεσίες στον τομέα της δημόσιας διοίκησης, της εθνικής άμυνας, της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης κ.ά

4.4.3.2 ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1995-2000

Όπως προαναφέρθηκε τα παρεχόμενα κίνητρα διαφέρουν από ζώνη σε ζώνη, όμως γενικότερα την συγκεκριμένη περίοδο συνίσταντο στα εξής(άρθρο 12 της Νομοθετικής Πράξης για τις ΕΟΖ του 1994) :

1. Πλήρης φορολογική απαλλαγή από τον προσωπικό φόρο και τον φόρο επιχειρήσεως, του εισοδήματος που παράχθηκε από νομικά ή φυσικά πρόσωπα από δραστηριότητες που διεξήχθησαν στις ΕΟΖ. Η χρονική διάρκεια των φορολογικών αυτών απαλλαγών ήταν ίση με το ήμισυ της χρονικής περιόδου ισχύος της κάθε ΕΟΖ, δηλαδή δεκαετής. (με την εξαίρεση της Κρακοβίας και της πόλης Mazowiecka όπου ήταν εξαετής). Το συνολικό ύψος των απαλλαγών μπορούσε να φτάσει μέχρι τη συμπλήρωση του συνόλου των κεφαλαίων που επενδύθηκαν. Βασική προϋπόθεση για την παροχή αυτών των φοροαπαλλαγών ήταν το επενδύόμενο κεφάλαιο να αγγίζει κάποιο συγκεκριμένο ποσό το οποίο κυμαίνονταν από 350.000€ στην πόλη Suwalki μέχρι 2.000.000 € στη ζώνη της Κρακοβίας.
2. Μερική απαλλαγή μέχρι και 50% από τον φόρο επιχειρήσεως του εισοδήματος που παρήχθη τα φορολογικά έτη που ακολουθούσαν την συμπλήρωση της δεκαετίας και μέχρι την λήξη της ισχύος των ΕΟΖ.
3. Παροχή δυνατότητας να συμπεριληφθούν στην αξία του εισοδήματος του φορολογικού έτους στο οποίο πραγματοποιήθηκαν, των επενδυτικών δαπανών που δεν σχετίζονται με την αγορά πάγιων αγαθών, που συνδέονται άμεσα με τις οικονομικές δραστηριότητες που διεξάγονται στις ΕΟΖ και που προκλήθηκαν από οικονομικές οντότητες

οι οποίες δεν μπορούν να γίνουν αποδέκτες των υπό αρ.1 και 2 φορολογικών απαλλαγών.

4. Αποσβέσεις στα πάγια αγαθά που χρησιμεύουν στην διεξαγωγή των οικονομικών δραστηριοτήτων στις ΕΟΖ και που δεν μπορούν να γίνουν αποδέκτες των υπό αρ.1 και 2 φορολογικών απαλλαγών

5. 10% μέχρι 25% μείωση του φόρου εισοδήματος για κάθε 10 εργαζόμενους . Το κίνητρο αυτό δεν παρέχεται στις ζώνες της Κρακοβίας. και της Mazowiecka.

6. Φοροαπαλλαγή μέχρι και 50% του εισοδήματος που παρήχθη από την εξαγωγή των προϊόντων που κατασκευάστηκαν και τις υπηρεσίες που παρασχέθηκαν από τη ζώνη Mielec.

7. Απαλλαγή των κτιρίων από τον φόρο ακίνητης περιουσίας.

Προς απάντηση στους φόβους της Ε.Ε ότι οι ΕΟΖ θα γίνουν γενεσιουργός παράγων αθέμιτου ανταγωνισμού στην κοινή Αγορά και προς συμμόρφωση με την συνθήκη προσχώρησης στην ΕΕ, η Πολωνική Κυβέρνηση συμφώνησε να σταματήσει από το 1998 το άνοιγμα νέων ΕΟΖ ή την επέκταση των ήδη υπαρχόντων. Μέρος των διαπραγματεύσεων για την είσοδο της Πολωνίας στην Ε.Ε αφορούσε την τύχη των φορολογικών πλεονεκτημάτων ή των υπολοίπων κινήτρων που παρέχονται στις ΕΟΖ μετά την 01/05/2004.

Αποφασίστηκε ότι οι επενδύσεις που είχαν λάβει πιστοποιητικό παροχής επενδυτικών κινήτρων πριν τον Ιανουάριο του 2001 θα μπορούσαν να απολαμβάνουν τα κίνητρα αυτά μέχρι την 01/05/2004. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απέρριψε το αίτημα της Πολωνίας για σεβασμό των «κεκτημένων δικαιωμάτων» των επιχειρήσεων που είχαν πραγματοποιήσει επενδύσεις στις ΕΟΖ την χρονική περίοδο 1995-2000. Επιπλέον⁶⁷, μετά την ένταξη οι μικρές επιχειρήσεις θα λειτουργήσουν υπό το παλιό καθεστώς μέχρι το 2011, και οι μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις μέχρι το 2010.

⁶⁷ <http://www.polandembassy.org/Business/p5-1.htm> Embassy of the Republic of Poland in Washington, D_C

4.4.3.3 ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΑΠΟ ΤΟ 2000 ΚΑΙ ΜΕΤΑ

Υπό το νέο καθεστώς η έναρξη του οποίου τοποθετείται στη 01/01/2001 οι επενδυτές μπορούν να λάβουν ενίσχυση μέχρι το μέγιστο επιτρεπτό ποσοστό έντασης που αποτυπώνεται στην νομοθεσία περί κρατικών ενισχύσεων. Τα επενδυτικά κίνητρα που παρέχονται στο πλαίσιο των ΕΟΖ είναι:

1. Απαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος επιχειρήσεως ή από τον προσωπικό φόρο, σε εισοδήματα που προήλθαν από δραστηριότητες που διεξήχθησαν στις ΕΟΖ. Οι φοροαπαλλαγές αυτού του είδους υπό το νέο καθεστώς θεωρούνται ως μια μορφή κρατικής ενίσχυσης (περιφερειακή ενίσχυση) .
2. Μείωση ή πλήρης εξάλειψη της φορολογίας ακίνητης περιουσίας και της φορολογίας στα μέσα μεταφοράς. Αυτή η μείωση είναι γενικής φύσης και παρέχεται από τις τοπικές αρχές σε τοπικό επίπεδο .
3. Δασμολογικές ελαφρύνσεις .
4. Παροχή μη φορολογικών κινήτρων που σχετίζονται με την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
5. Παροχή μη φορολογικών κινήτρων που σχετίζονται με τις επενδυτικές διαδικασίες στις ΕΟΖ.

Οι γενικές προϋποθέσεις παροχής των επενδυτικών κινήτρων είναι το ύψος της επένδυσης να αγγίζει τουλάχιστον τις 100.000 €, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των δημιουργούμενων επενδύσεων να συνεχιστούν για τουλάχιστο 5 χρόνια από την έναρξη της επένδυσης, (εάν επιλέχθηκε η πρώτη εναλλακτική) και οι νέες θέσεις εργασίας να διατηρηθούν για τουλάχιστο 5 χρόνια(εάν επιλέχθηκε η δεύτερη εναλλακτική).

4.4.3.4 ΜΟΡΦΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΕΟΖ

4.4.3.4.1 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΕΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Το ύψος της περιφερειακής ενίσχυσης για νέα επενδυτικά σχέδια εξαρτάται από το ύψος, τη φύση και τη δομή των εξόδων που απαιτήθηκαν για τη συγκεκριμένη επένδυση. Κατά τον υπολογισμό του συνολικού ύψους της επιτρεπόμενης παρεχόμενης κρατικής ενισχύσεως λαμβάνονται υπόψη και οι εξής μορφές ενίσχυσης:

- 1) Ενίσχυση για την αγορά ακίνητης περιουσίας το ύψος της οποίας δεν πρέπει να ξεπερνά το 5% του συνολικού ποσού της επένδυσης
- 2) Ενίσχυση για την κάλυψη αναγκών σε κτίρια και υποδομή το ύψος της οποίας δεν πρέπει να ξεπερνά το 10% του συνολικού ποσού της επένδυσης .
- 3) Ενίσχυση για την κάλυψη αναγκών σε εξοπλισμό το ύψος της οποίας δεν πρέπει να ξεπερνά το 70% του συνολικού ποσού της επένδυσης .

4.4.3.4.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το ύψος αυτών των περιφερειακών ενισχύσεων υπολογίζεται βάση των εξόδων που απαιτούνται για την κάλυψη των επί διετία παραγόμενων εξόδων μισθοδοσίας και κάθε άλλου είδους οικονομικών βαρών που συνεπάγεται η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας⁶⁸ .

4.4.4 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΡΚΑ

Τα βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα είναι επενδυτικές τοποθεσίες, οι επενδύσεις που λαμβάνουν χώρα στο εσωτερικό των οποίων έχουν την ευχέρεια να αναπτύσσονται πολύ γρήγορα, λόγω της εκεί μεγάλης συγκέντρωσης επιχειρήσεων συγκεκριμένων κλάδων. Πρόκειται για ένα προ ενταξιακό μοντέλο ανάπτυξης που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο στην Πολωνία. Στο εσωτερικό τους ισχύει η αρχή της ίσης μεταχείρισης τόσο για τους εθνικούς όσο και για τους ξένους επενδυτές.

Τα βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα δημιουργούνται με την συνδρομή των τοπικών αρχών και σκοπός τους είναι η παροχή

⁶⁸ Βλέπετε αναλυτικά <http://www.polandguangzhou.com> .

προνομιακών συνθηκών για της επιχειρήσεις, κυρίως τις ΜΜΕ. Ως στόχο έχουν την παροχή ευκαιριών για βιώσιμες επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν νέες τεχνολογίες, η προσέλκυση επενδυτών και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

4.4.5 ΖΩΝΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η λειτουργία των Ζωνών Ελεύθερου Εμπορίου στην Πολωνία ρυθμίζεται από τον τελωνειακό νόμο του 1997 και από τις ρυθμίσεις τις σχετικές με τις ΖΕΕ που αναθεωρήθηκαν για πρώτη φορά το 2001, και για στη συνέχεια για δεύτερη φορά το 2004 ενόψει της επικείμενης ένταξης της χώρας στην Ε.Ε. Η πλειοψηφία των ΖΕΕ εγκαθιδρύθηκαν για μια περίοδο 20 ετών. Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες στο εσωτερικό τους εκτελούνται βάση των ίδιων αρχών με αυτές που ισχύουν στις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Οι ξένες επιχειρήσεις έχουν τις ίδιες πιθανότητες με τις εγχώριες να επωφεληθούν από το προνομιακό καθεστώς που παρέχεται στις ΖΕΕ .

Στην Πολωνία λειτουργούν 7 ΖΕΕ: Στη GLIWICE, στο διεθνές αεροδρόμιο της KATOWICE, στη MALASZEWICZE/ TERESPOL MSZCZONOW κοντά στην Βαρσοβία, στο διεθνές αεροδρόμιο της WARSZAWA-OKECIE στη SZCZECIN, στη SWINOUJSCIE, και στη GDANSK (ALL BALTIC λιμάνια). Επίσης λειτουργούν και 5 αποθηκευτικοί χώροι : ένας στο λιμάνι της GDYNIA και άλλοι τέσσερις στα αεροδρόμια της Κρακοβίας της WROCLAW, της KATOWICE και της GDANSK. Η κύρια δραστηριότητα στις ΖΕΕ αφορά την αποθήκευση, την παροχή δασμολογικών διευκολύνσεων, το πακετάρισμα προϊόντων κ.α. Τα παρεχόμενα από τις ΖΕΕ προνόμια θα διαρκέσουν όσο ο νόμος για τις ΕΟΖ παραμείνει σε ισχύ. Τα κύρια πλεονεκτήματα που παρέχονται στο εσωτερικό τους είναι τα εξής :

- Φορολογικές απαλλαγές ίσες με κάποιο ποσοστό επί του συνολικού ποσού της επένδυσης. Όταν η επένδυση ξεπερνάει ορισμένα ελάχιστα όρια, τότε απαλλάσσεται ποσό ίσο με το συνολικό ύψος της επένδυσης.(τα ελάχιστα αυτά όρια διαφέρουν από περιοχή σε περιοχή

αλλά γενικά κυμαίνονται από 350.000 ECU και 2 εκ. ECU στην Κρακοβία)

- Φορολογική μείωση 10% για κάθε δέκα νέες θέσεις εργασίας.

Η μείωση αυτή μπορεί να φτάσει σε ορισμένες περιοχές το 25%.

4.4.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

4.4.6.1 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ

Ο φορολογικός συντελεστής μειώθηκε από το 34% το 1999 και από το 28% το 2001, στο 22% το 2004 και στο 19% μετά το 2004. Με την μείωση αυτή η φορολογία επιχειρήσεων έγινε πιο ανταγωνιστική και συναφής με τα δεδομένα της ευρύτερης περιοχής. Επίσης, ο φόρος παρακράτησης υπολογίζεται στο 10%, και την περίοδο από 1 Ιουλίου 2009 μέχρι 31 Ιουνίου 2013 θα κυμαίνεται στο 5%.⁶⁹

4.4.6.2 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΠΟΣΒΕΣΕΙΣ .

Με τον νέο νόμο περί φορολόγησης του εισοδήματος των επιχειρήσεων οι φορολογικές αποσβέσεις μειώθηκαν αισθητά από 63 σε 10. Κάποια από τα σημαντικότερα ποσοστά αποσβέσεων είναι τα εξής : Κτίρια οίκησης και διαμερίσματα 1.5%, μεταλλικές μηχανές και μηχανήματα της βιομηχανίας τροφίμων και της πλαστικής και χημικής βιομηχανίας 14 %, οχήματα 20 % .

⁶⁹ Βλέπετε Polish Information and foreign investment agency CIT-Corporate Income Tax 07 .

Κεφάλαιο Δ´

Η ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ, ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΧΩΡΩΝ ΜΕΛΩΝ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1.1.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ

1.1.1 Η διεύρυνση είναι μια δεξαμενή μεγάλων επιχειρηματικών ευκαιριών για τις επιχειρήσεις των νέων κρατών μελών. Μετά από μια δεκαετία συνεχών αναδιοργανώσεων η δομή του κατασκευαστικού τομέα των ΧΚΑΕ προσέγγισε κατά πολύ αυτή των παλιών κρατών μελών. Με γρήγορους σχετικά ρυθμούς έφτασε τα επίπεδα ποιότητας και τεχνογνωσίας των τεχνολογικά πιο προηγμένων και εξειδικευμένων επιχειρήσεων της ΕΕ.¹

Ένα σημαντικό ποσοστό των εισαγωγών που πραγματοποιούν τα παλαιά κράτη μέλη σε συγκεκριμένους κλάδους, είναι πλέον προέλευσης ΧΚΑΕ, με συνεχώς αυξανόμενη τάση από το 1993 μέχρι το 2003, κυρίως στους παραδοσιακούς κλάδους και στους τομείς όπου οι

¹ Βλέπετε σχετικά : COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES : Commission staff working paper : The impact of enlargement on industry, Brussels, 24.2.2003 .

πολυεθνικές έχουν εντάξει τις ΧΚΑΕ στην παραγωγική διαδικασία των προϊόντων τους .

Στους κόλπους της συνεχώς αυξανόμενης στις ΧΚΑΕ εξειδίκευσης², παρατηρείται μια ισχυρή αντίφαση. Από τη μια η εξειδίκευση των ΧΚΑΕ εστιάζεται στους περισσότερο παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους έντασης εργασίας και χαμηλής εξειδίκευσης πχ στην αυτοκινητοβιομηχανία, στα προϊόντα ξυλείας, στην κλωστοϋφαντουργία, και στις μεταλλουργικές επιχειρήσεις, γεγονός που αποδεικνύεται από το αυξανόμενο ποσοστό των εξαγωγών που πραγματοποιούν οι ΧΚΑΕ στους τομείς αυτούς προς τα υπόλοιπα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα οι εισαγωγές των παλιών κρατών μελών από τα νέα κράτη μέλη να εστιάζονται κυρίως σε παραγωγή που απαιτεί ένταση εργασίας.

Και από την άλλη ο ταχύτατος δυναμισμός της ανάπτυξης λαμβάνει χώρα σε τομείς όπου απαιτείται υψηλή τεχνολογική εξειδίκευση (μηχανολογικός εξοπλισμός, χημικά, ηλεκτρονικός και οπτικός εξοπλισμός).

1.1.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ

Οι επιχειρηματικοί κύκλοι των Χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης εμφανίσουν ταχύτατο και συνεχώς αυξανόμενο συγχρονισμό στην ανάπτυξή τους. Η συνολική εικόνα των τριών υπό εξέταση χωρών (Δημοκρατία της Τσεχίας, Ουγγαρία, Πολωνία) είναι μια εικόνα έντονης σύγκλισης σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας, βιομηχανικών δομών και εμπορικής εξειδίκευσης.

Εντούτοις ουσιώδεις διαφορές προέκυψαν ανάμεσά τους. Ενώ η Ουγγαρία και η Τσεχία προσέγγισαν πολύ γρήγορα τα επίπεδα των χωρών της ΕΕ των 15 και επέτυχαν γρήγορη εξειδίκευση στον τεχνολογικό τομέα και κίνηση προς υψηλότερη ποιότητα των παραγόμενων από αυτές προϊόντων , η Πολωνία δείχνει να είναι

² CRABBE K., BEINE M., VANDENDUSSCHE : Trade, institutions and export specialization, Leuven, March 2007, page 4 .

προσκολλημένη σε πιο παραδοσιακούς κλάδους χαρακτηριζόμενους από χαμηλή εξειδίκευση και ένταση εργασίας του εργατικού δυναμικού. Αυτή η διαφορετική ανάπτυξη θα έχει σημαντικές συνέπειες στην βιομηχανική και περιφερειακή πολιτική των υπό εξέταση ΧΚΑΕ.

Η χώρα εκείνη που ήδη έχει μέχρι σήμερα προσελκύσει περισσότερες μη παραδοσιακές και πρωτοποριακές ΑΞΕ είναι η Ουγγαρία. Οι πολυεθνικές συνεχώς εγκαθιστούν στο εσωτερικό της βάσεις σύλληψης νέων ιδεών, κέντρα έρευνας και τεχνολογίας. Οι υπόλοιπες υπό εξέταση ΧΚΑΕ δεν έχουν πετύχει τα ίδια αποτελέσματα σ' αυτόν τον τομέα, αφού το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων που επενδύουν στο εσωτερικό τους διατηρούν τις βάσεις που φέρουν ένα πρόσθετο ειδικό βάρος για τη συνολική παραγωγική διαδικασία στην χώρα προέλευσης τους. Είναι ευδιάκριτος ο ανταγωνισμός που επικρατεί ανάμεσα στις υπό εξέταση ΧΚΑΕ ως προς την προσέλκυση τέτοιου είδους ΑΞΕ, αφού αν μια πολυεθνική θελήσει να αποκεντρώσει τις λειτουργίες που φέρουν ένα πρόσθετο ειδικό βάρος στην παραγωγική διαδικασία, θα επιλέξει μια μόνο χώρα από όλη την ευρύτερη περιοχή. Τη μάχη μέχρι στιγμής έχει κερδίσει η Ουγγαρία.³

Έντονες διαφοροποιήσεις παρουσιάζονται και σ' έναν άλλο σημαντικότερο παράγοντα-ρυθμιστή του επιχειρηματικού κλίματος των ΧΚΑΕ, ήτοι στις ιδιωτικοποιήσεις. Όπως αναλύθηκε διεξοδικώς στο τρίτο κεφάλαιο του παρόντος, οι ΧΚΑΕ μπορούν να χωριστούν σε τρία γκρουπ : Αυτές στις οποίες οι κυριότερες ιδιωτικοποιήσεις έχουν ήδη εδώ και προ πολλού ολοκληρωθεί (Δημοκρατία της Τσεχίας, Ουγγαρία), αυτές που βρίσκονται στο μέσο και προς το πέρας της διαδικασίας (Πολωνία), και αυτές που τώρα ξεκινούν (λοιπές ανατολικότερες ΧΚΑΕ) .

³ PICCIOTTO Benerice (Groupement d' etudes et de recherche Notre Europe) : L'IDE vers les nouveaux adherents d' Europe Centrale et Orientale. Ce que l' elargissement pourrait changer , Etudes et recherches n 24 , Paris, Mai 2003 , page 26 .

1.1.3 ΝΕΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στόχος των υπό εξέταση ΧΚΑΕ είναι η προσέλκυση όσο το δυνατό περισσότερων ΑΞΕ προκειμένου να επιτύχουν την αναδιάρθρωση του επιχειρηματικού τους τομέα. Έχουν ήδη αρχίσει να υιοθετούν μεταρρυθμίσεις « δεύτερης γενιάς » και η προσοχή τους έχει αρχίσει να στρέφεται σε πιο μεσοπρόθεσμους στόχους πχ στην ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης, στην εξειδίκευση και στα περιβαλλοντικά θέματα .

Ενας ακόμη σημαντικότερος στόχος είναι η παροχή της δυνατότητας συμμετοχής των ξένων επενδυτών ⁴ στη διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων, στο βαθμό που αυτές δεν έχουν ολοκληρωθεί . Απ' τη στιγμή όμως που στις υπό εξέταση χώρες η διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων έχει ήδη προ πολλού ολοκληρωθεί ή βρίσκεται στα τελικά της στάδια, νέος στόχος για τις χώρες αυτές είναι η προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς ήδη ιδιωτικοποιημένους.

Η ανάπτυξη νέων βιομηχανικών τομέων παραγωγής ενδιάμεσων αγαθών, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία και τα ηλεκτρονικά προϊόντα, μαρτυρούν την εμφάνιση νέων ειδικοτήτων στις οποίες τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των περιοχών αυτών μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο οικονομικής εκμετάλλευσης. Η αύξηση των συναλλαγών ανάμεσα στις επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου μαρτυρά μια δυναμική σύγκλιση προς τις δυτικές παραγωγικές διαδικασίες .

Κύριος στόχος τους θα πρέπει παράλληλα να θεωρείται και η συνέχιση της στρατηγικής προσέλκυσης επενδύσεων τύπου greenfield. λόγω της σημαντικότητά τους και της προαναφερόμενης ολοκλήρωσης των ιδιωτικοποιήσεων. Η επίδραση των ΑΞΕ στην αύξηση της τεχνολογικής εξειδίκευσης της χώρας υποδοχής εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τύπο της επένδυσης. Οι επενδύσεις τύπου greenfield

⁴ REPUBLIQUE FRANCAISE - Direction des relations economiques exterieures : Argumentaire economique et commercial sur l'Elargissement, Paris, Fevrier 2003 , page 4.

και κυρίως στον τομέα των εξαγωγών είναι αυτές που είναι περισσότερο συνδεδεμένες προς τις εταιρίες υψηλής τεχνολογίας και συνεπώς οι εξωτερικεύσεις τους προς την τοπική οικονομία είναι μεγαλύτερες. Το στοίχημα για την ΕΕ είναι το σύνολο των νέων κρατών μελών να προσελκύσει παρόμοιο με την Ουγγαρία είδος ΑΞΕ και καμία από τις χώρες αυτές να μην μείνει πίσω στους υπό εξέταση τομείς. Αντιθέτως, είναι ζημιογόνες και έχουν αρνητικά αποτελέσματα οι ΑΞΕ που υλοποιούνται μέσω της εξαγοράς ήδη υπάρχουσών τοπικών επιχειρήσεων, αφού διατηρείται η ήδη υπάρχουσα τεχνολογική εξειδίκευση και τεχνογνωσία .

Επιπλέον είναι σημαντικό για τις ΧΚΑΕ να μην προσελκύσουν ΑΞΕ που ενδιαφέρονται μόνο για την διαφορά στο κόστος παραγωγής ανάμεσα σε αυτές και τις υπόλοιπες πιθανές τοποθεσίες πραγματοποίησης της επένδυσης, αφού τέτοιου είδους επενδύσεις δεν είναι βιώσιμες και υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος να μετακινηθούν ανατολικότερα. Για το λόγο αυτό θα πρέπει τα παρεχόμενα επενδυτικά κίνητρα να στοχεύουν στην προσέλκυση πολυεθνικών των οποίων οι θυγατρικές θα προσδώσουν ένα πρόσθετο ειδικό βάρος στο σύνολο της παραγωγικής διαδικασίας .⁵

Η σύμπλευση της δράσης των τοπικών κυβερνήσεων και των ξένων πολυεθνικών καθίσταται αναγκαία. Οι πολυεθνικές με την εγκατάστασή τους στην τοποθεσία της επένδυσης θα δημιουργήσουν για την εξυπηρέτηση των αναγκών τους τα κύρια δίκτυα παραγωγής των προϊόντων τους , αλλά απαιτούνται επιπρόσθετα βοηθητικά δίκτυα που θα συνδέουν την θυγατρική της πολυεθνικής με το σύνολο των υπηρεσιών της ίδιας της επιχείρησης αλλά και του δημοσίου τομέα .⁶

⁵ RADOSEVIC Slavo : Central and Eastern Europe between domestic and foreign led modernisation, Prepared for the IWH-Halle –TU Freiberg Workshop of the EACES, National Innovation Systems and FDI in Central Europe : June 30-July 2 2005, page 20 .

⁶ Βλέπετε σχετικά SHARP Margaret : Industrial policy and european Integration : Lessons from experience in Western Europe over the last 25 years, Centre for study of economic &

Το μέλλον της ανάπτυξης για τις ΧΚΑΕ είναι να κινηθούν στην πραγματοποίηση επιπρόσθετων επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο και υποδομές.

Τέλος, οι ΧΚΑΕ πρέπει να ενισχυθούν ακόμη περισσότερο σε τομείς όπου το εθνικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα τους είναι ήδη αναβαθμισμένο. Οι ΑΞΕ μπορούν να συμβάλλουν στην ενδυνάμωση αυτών των πλεονεκτημάτων με ποικίλους τρόπους, καθώς οι πολυεθνικές είναι παγκόσμιοι παίχτες και φέρουν μαζί τους ένα ολοκληρωμένο πακέτο συστατικών ανάπτυξης, αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης.

1.2 ΖΗΜΙΕΣ ΚΑΙ ΟΦΕΛΗ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

1.2.1 ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ

Οι ανακοινώσεις περί εισόδου στην ΕΕ είχαν σημαντικές και ποσοτικά μεγάλες επιδράσεις στις ΑΞΕ προς τις ΧΚΑΕ.⁷ Η ανακοίνωση της Κοπεγχάγης το 1993 επηρέασε θετικά τις ΑΞΕ σε μια περίοδο που ο κίνδυνος επένδυσης στις χώρες αυτές ήταν μεγάλος. Η ανακοίνωση της ατζέντα 2000 είχε μεγάλη επίδραση στις χώρες του «δευτέρου κύματος». Η διεύρυνση είναι γενικά μια διαδικασία γενεσιουργός θετικών συνεπειών για τις ΧΚΑΕ.⁸ Ειδικότερα :

1.2.1.1 Η είσοδος στην ΕΕ και η ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού κεκτημένου θα προκαλέσει περαιτέρω αύξηση των εμπορικών ροών τρεις λόγους : Πρώτον, ένας μεγάλος αριθμός διοικητικών εμποδίων του

social change in Europe. School of Slavonic & East european studies, University College London (SSEES,UCL) Working Papers number 30, London 2003.

⁷ CLAUSING A Kimberly and DOROBANTU Cosmina : Re-entering Europe : Does UE candidacy boost FDI ?, Economics of Transition Volume 13 (1) 2005, pages 77-103 και BEVAN Alan and ESTRIN Saul : The Determinants of FDI in Transition Economies. William Davidson Institute Working Paper N. 342 , Michigan, October 2000, page 26 .

⁸ MAYHEW Alan : Recreating Europe. The european Unions Policy towards Central and Eastern Europe, Cambridge University Press, 1998, page 199 .

εμπορίου εξαφανίστηκε ή τουλάχιστον περιορίστηκε στα ισχύοντα μεταξύ των χωρών της ΕΕ των 15 επίπεδα. Ο μικρότερος χρόνος αναμονής στα σύνορα και ο περιορισμός της γραφειοκρατίας και των τυπικοτήτων θα μειώσουν περαιτέρω το εμπορικό κόστος. Δεύτερον, τα τεχνικά εμπόδια του εμπορίου μειώθηκαν δραστικά. Η κοινή αγορά μειώνει αυτά τα τεχνικά εμπόδια με την αμοιβαία αναγνώριση των διαφορετικών τεχνικών κανονισμών παραγωγής, των ελάχιστων απαιτήσεων καταλληλότητας και της εναρμόνισης της σχετικής νομοθεσίας, με συνέπεια τη μείωση της αβεβαιότητας και του επιχειρηματικού κινδύνου.⁹

1.2.1.2 Το επίπεδο της παραγωγικότητας στις ΧΚΑΕ είναι ακόμη πολύ χαμηλό σε σχέση με αυτό των παλαιών κρατών μελών, αφήνοντας περιθώριο για περαιτέρω αύξηση των επιπέδων της παραγωγικότητας. Υπολογίζεται ότι η διεύρυνση θα επιφέρει μείωση των επιπέδων παραγωγικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 σε σχέση με αυτά των ΗΠΑ κατά 10% περίπου, σε σύγκριση με την Ευρώπη των 15. Μακροπρόθεσμα όμως ο περιορισμός των εμπορικών εμποδίων θα εκτοξεύσει τις εμπορικές ροές και η αναδιάρθρωση, τα δημιουργηθέντα πλεονεκτήματα από την αύξηση του εμπορίου, και η στροφή της απασχόλησης από τους λιγότερο στους περισσότερο παραγωγικούς τομείς, θα αυξήσει την παραγωγικότητα.¹⁰

Για ορισμένους επιτυχώς αναδιάρθρωμένους τομείς όπου οι ξένες επενδύσεις όχι μόνο συνέβαλαν στην αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά επίσης παρείχαν πρόσβαση σε ξένες αγορές, το κέρδος για τις ΧΚΑΕ ήταν ακόμη μεγαλύτερο από τον μέσο όρο, και ακόμη βελτιώνεται. Η εναρμόνιση με την ευρωπαϊκή νομοθεσία θα

⁹ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ Παναγιώτης : Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση, Εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2005, σελ 224 .

¹⁰ MC KINSEY & COMPANY : Business Consequences of the EU enlargement, 2002, page 7-9. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.euractiv.com/en/enlargement/business-consequences-eu-enlargement-major-change-non-event/article-117598>.

δημιουργήσει νέες επενδυτικές ευκαιρίες και στρατηγικές εξοικονόμησης κέρδους, και θα ενδυναμώσει την δημιουργία πιο σύνθετων δικτύων παραγωγής, αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα¹¹ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Παράλληλα αναμένεται και αύξηση των επιπέδων ανάπτυξης της ΕΕ στο σύνολό της λόγω των υψηλών δεικτών ανάπτυξης των ΧΚΑΕ. Η διαφαινόμενη αύξηση της παραγωγικότητας θα οδηγήσει σε ταυτόχρονη μείωση του επιπέδου των τιμών και συνεπώς σε αύξηση της δυναμικής της ανάπτυξης στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών. Αφού οι επιχειρήσεις οι εγκατεστημένες στις μεγαλύτερες σε μέγεθος χώρες απολαμβάνουν χαμηλότερο κόστος, τα κέρδη από την διεύρυνση του μπλόκ θα τα επωφεληθούν δυσαναλόγως περισσότερο οι μικρές σε μέγεθος χώρες, αφού η είσοδος νέων χωρών μειώνει τη σημασία των τοπικών αγορών και αυξάνει το σχετικό πλεονέκτημα των μικρών σε έκταση χωρών.»¹²

1.2.1.3 Κάτω από την επίδραση των ΑΞΕ και του προσανατολισμού των προϊόντων παραγωγής των ΧΚΑΕ προς τις χώρες της ΕΕ, η εξαγωγική βάση των χωρών αυτών αλλάζει ταχύτατα. Καθώς οι εξαγωγές των προϊόντων του κατασκευαστικού τομέα προς την ΕΕ αυξήθηκαν, το ποσοστό των προϊόντων φυσικής προέλευσης ενώ παλιότερα αποτελούσε το 50% του συνόλου των εξαγωγών στα τέλη δεκαετίας 90 έπεσε στο επίπεδο του 25 %. Στην αρχή παρατηρούνταν εξαγωγή προϊόντων χαμηλής εξειδίκευσης και έντασης εργασίας ενώ η τάση από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 είναι η αντίθετη. Παράλληλα παρατηρούμε μια εξάπλωση του εμπορίου ομοειδούς προϊόντων, ως συνέπεια της αύξησης των ΑΞΕ. Το εμπόριο της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Ουγγαρίας, της Σλοβακίας, και της

¹¹ NUGENT Neill : European Union Enlargement, Palgrave macmillan , USA, 2004, page 167 .

¹² BREUSS Fritz : Macroeconomic effects of EU Enlargement for old and New Members , WIFO Working Paper number 143. Wien, March 2001, page 8 .

Σλοβενίας, προς τα παλαιά κράτη μέλη, συνίσταται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο ενδοβιομηχανικό εμπόριο.

Η όλη εξειδίκευση των ΧΚΑΕ επηρεάζεται σημαντικά από τη διεξαγωγή εμπορικών συναλλαγών με τις χώρες της ΕΕ. Οι ΧΚΑΕ ακολουθώντας το παράδειγμα της Ουγγαρίας εστιάζουν την εξειδίκευσή τους σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας μεσαίου προς υψηλού επιπέδου. Ο κύριος εμπορικός τους εταίρος είναι η ΕΕ, στοιχείο που συνεπάγεται ότι η διεύρυνση, το αυξανόμενο εμπόριο και οι αυξανόμενη ροή ΑΞΕ έχουν συμβάλει στην αναβάθμιση της εξειδίκευσης των ΧΚΑΕ. Σταδιακά όλο και περισσότερο οι μεγάλες πολυεθνικές εταιρίες θα προσαρμόσουν τις δομές τους στις νέες απαιτήσεις του διευρυμένου ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου. Εκείνες οι χώρες που κατά το παρελθόν προσέλκυσαν μεγαλύτερα ποσοστά ΑΞΕ (Τσεχία και Ουγγαρία) ¹³ έχουν βελτιώσει σημαντικά την ποιοτική ανταγωνιστική τους θέση. Έτσι έχουν βιώσει ακριβώς την αντίθετη κατάσταση από την πρόσφατη αποδυνάμωση της ευρωπαϊκής ανάπτυξης . Η παγκόσμια οικονομική κρίση δεν φαίνεται να επηρεάζει τις ΧΚΑΕ βραχυπρόθεσμα.

1.2.1.4 Ο αριθμός των ΑΞΕ στις ΧΚΑΕ υπολογίζεται ότι θα παρουσιάσει αυξητικούς ρυθμούς και στο μέλλον. Οι ΧΚΑΕ μετά την ένταξή τους στην ΕΕ παρέχουν στις εγκατεστημένες στο εσωτερικό τους πολυεθνικές, πρόσβαση σε ολόκληρη την κοινή αγορά, ένα ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα, εγγύηση ορισμένων οικονομικών στάνταρτ, και είναι υποχρεωμένες να υιοθετήσουν κανονισμούς σχεδιασμένους να εναρμονίσουν το νομοθετικό και επενδυτικό τους περιβάλλον μ'αυτό της ΕΕ. Το φτηνό εργατικό δυναμικό σε συνδυασμό με τις μελλοντικές ιδιωτικοποιήσεις και την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, θα

¹³ FRANCOIS f. Joseph and ROMBOUT Machiel : Trade effects from the integration of the CEECS into the European Union, Sussex European Institute Working Paper No 41 , Sussex, January 2001, page 15 .

προσελκύσουν ακόμη μεγαλύτερες ροές κεφαλαίων στις υπό εξέταση χώρες .

Οι χώρες αυτές θα παραμείνουν ελκυστικοί προορισμοί επενδύσεων, χάρη στην ευνοϊκή αναλογία του εργατικού κόστους προς την παραγωγικότητα. Και οι δυο αυτοί παράγοντες προβλέπεται ότι θα αυξηθούν μετά την διεύρυνση, αλλά η διατήρηση της ευνοϊκής αναλογίας ανάμεσά τους θα διαφέρει ανάλογα με τον τομέα.

Επιπλέον, οι πολυεθνικές που λειτουργούν στις ΧΚΑΕ μπορεί να προσπαθήσουν να αντισταθμίσουν τις επιδράσεις της χαμηλής παγκόσμιας ζήτησης. Οι δυτικές εταιρίες και αυτές των ΗΠΑ, της Κορέας και της Ιαπωνίας εκμεταλλεύονται το πλεονέκτημα κέρδους που παρέχουν οι ΧΚΑΕ σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η διεύρυνση θα αυξήσει περισσότερο τον αριθμό των ΑΞΕ προς τις ΧΚΑΕ, καθώς η ελκυστικότητά τους ως χώρος παραγωγής θα αυξηθεί μετά την διεύρυνση.¹⁴

Προβλέπεται τέλος ότι θα αυξηθούν οι ΑΞΕ προέλευσης χωρών εκτός ΕΕ. Αφού κάθε εμπόδιο στις συναλλαγές ανάμεσα στα παλιά και νέα κράτη θα εκλείψει, οι τρίτες χώρες θα χρησιμοποιήσουν την περιοχή των ΧΚΑΕ , σαν μια εξαγωγική βάση προς την διευρυμένη ΕΕ και εκεί να εμφυτεύσουν την παραγωγική τους βάση ή την ευρωπαϊκή τους θυγατρική. Αυτό ήδη έχει συμβεί με πολλές Ιαπωνικές επενδύσεις, οι οποίες εγκαθιστούν την παραγωγική τους βάση στις ΧΚΑΕ με σκοπό να προμηθεύσουν με ενδιάμεσα αγαθά τις θυγατρικές τους στη δυτική Ευρώπη .

1.2.1.5 Η υιοθέτηση των κανόνων του ευρωπαϊκού δικαίου θα συντελέσει στην αναζήτηση εκμέρους των ΧΚΑΕ του καταλληλότερου και πιο προσήκοντος είδους επενδύσεων. Οι ΧΚΑΕ έχουν δείξει δείγματα ότι στοχεύουν στις ΑΞΕ όχι αποκλειστικά και μόνο για την προσέλκυση ξένου κεφαλαίου, αλλά για να απορροφήσουν τις θετικές

14. HAVLIK Peter : EU Enlargement : Implications for growth and competitiveness, Vienna Institut for international Economic studies (WIIW) Vienna, August 2003, page 14 .

εξωτερικεύσεις ολόκληρου του επενδυτικού πακέτου, ήτοι των συστατικών στοιχείων της ανάπτυξης, περιλαμβανομένου του μηχανολογικού εξοπλισμού, της τεχνολογίας του μάνατζμεντ και του μάρκετινγκ.

Η ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού δικαίου θα σταθεροποιήσει τις θετικές επιδράσεις των ΑΞΕ, και θα τις εντάξει στην υπόλοιπη οικονομία. Επιπρόσθετα, η προσέλκυση του καταλληλότερου είδους επενδύσεων μέσω των στοχευμένων κινήτρων και της πραγματοποίησης επιλεκτικών ιδιωτικοποιήσεων, θα συμβάλλει στην ταχύτερη και αποτελεσματικότερη υιοθέτηση των μεταρρυθμίσεων.

1.2.1.6 Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα των ΧΚΑΕ από την είσοδό τους στην ΕΕ, ήταν η εστίαση της πολιτικής τους προς την ανάπτυξη του ενδοπεριφερειακού εμπορίου. Το ενδοπεριφερειακό εμπόριο γίνεται ολοένα και πιο ελκυστικό και οι επιχειρήσεις εκτός της περιφέρειας μεταφέρουν μέρος των παραγωγικών τους διαδικασιών στα σύνορα των περιοχών που είναι μέλη της περιφέρειας.

Η περιφερειακή ολοκλήρωση δημιουργεί νέες συνιστώσες τοπικών πλεονεκτημάτων, που αναγκάζει τις πολυεθνικές να αναπροσαρμόσουν τις προϋπάρχουσες επενδύσεις στην περιοχή, για να συμμετάσχουν στο διευρυμένο ελεύθερο ενδοπεριφερειακό εμπόριο. Η διαμορφωθείσα κατάσταση ασκεί πίεση στις πολυεθνικές εκτός μπλοκ να αντικαταστήσουν τις εξαγωγές τους προς την περιφέρεια με ΑΞΕ προς αυτές.¹⁵

Η περιφερειακή ολοκλήρωση οδηγεί σε μείωση του επενδυτικού κινδύνου και του κόστους μεταφοράς, γεγονός που συνεπάγεται αύξηση της όλης κινητικότητας του κεφαλαίου στην ολοκληρωμένη οικονομικά περιοχή. Η οικονομική ολοκλήρωση ανάμεσα σε αναπτυγμένες και λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές θα εκτοξεύσει τις ΑΞΕ προέλευσης εντός και εκτός της οικονομικά ολοκληρωμένης περιοχής.

¹⁵ BAHAROVA Bistra : EU Accession the determining factor of FDI in the CEECS, EPI Working Papers series, Sofia 2005, page 32 .

Οι ΑΞΕ προέλευσης εκτός συνασπισμού υπολογίζεται ότι αυξάνονται όταν ο μέσος δείκτης προστασίας προς τις τρίτες χώρες¹⁶ αυξάνει και το στοιχείο αυτό καθιστά την πραγματοποίηση επενδύσεων προτιμότερη από τις εμπορικές ροές .

Τέλος μακροπρόθεσμα προβλέπεται ότι η διεύρυνση θα οδηγήσει σε μια μεγαλύτερη οικονομική ολοκλήρωση¹⁷ ανάμεσα στις ίδιες τις ΧΚΑΕ, οι οποίες προς στιγμή έχουν αναπτύξει χαλαρούς εμπορικούς θεσμούς και επενδυτικές πρωτοβουλίες μεταξύ τους. Ενδέχεται αύξηση της ροής ΑΞΕ από τις περισσότερο στις λιγότερο αναπτυγμένες ΧΚΑΕ.

1.2.1.7 Μετά την διεύρυνση αναμένεται αναδιοργάνωση του δικτύου των πολυεθνικών στην περιοχή των ΧΚΑΕ. Μερικές από τις δραστηριότητες των πολυεθνικών που δραστηριοποιούνται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο ενδέχεται να συγκεντρωθούν σε ένα από τα νέα κράτη μέλη και να απομακρυνθούν από τις λιγότερο πλεονεκτικές περιοχές.

1.2.1.8 Μία από τις θετικότερες συνέπειες που θα επιφέρει η ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού δικαίου στις υπό εξέταση ΧΚΑΕ¹⁸ είναι το ότι τα προϊόντα με προέλευση τις ΧΚΑΕ θα αντιμετωπίζονται από τους καταναλωτές πανευρωπαϊκά ως ανήκοντα στην ίδια κλίμακα ποιότητας με αυτά των χωρών της ΕΕ των 15. Ο σκληρότερος ανταγωνισμός θα οδηγήσει σε αύξηση του μεριδίου πωλήσεων των προϊόντων τους στην αγορά της Ευρώπης των 15.¹⁹

¹⁶ KAHRAMAN Sevilay : The european neighbourhood policy : The euopean union's new engagement towards wider europe, Perceptions, Winter 2005, page 26 .

¹⁷ WILLEM TE VELDE Dirk and BEZEMER Dirk : Regional Integration and FDI in developing countries, UNCTAD, 2004. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.unctad.org/en/docs/iteiit20062a3_en.pdf .

¹⁸ GRABBE Heather and HUGHES Kristy : Enlarging the EU Eastwards . Chatham house papers , RIIA/Cassell- London , 1998, page 20 .

¹⁹ EKEM : Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και η Ελλάδα, Κείμενα έρευνας και τεκμηρίωσης Αρ 19, Αθήνα, Σεπτέμβριος 1995, σελ 6 .

1.2.1.9 Υπό όλες αυτές τις προϋποθέσεις θα οδηγηθούμε στην επιλογή ως χώρο υποδοχής των ΑΞΕ μιας συγκεκριμένης τοποθεσίας στο εσωτερικό μιας χώρας . Οι ΑΞΕ συγκεντρώνονται συνήθως σε συγκεκριμένες τοποθεσίες, δημιουργώντας δυναμικούς πόλους. Αυτός ο τοπικός συγκεντρωτισμός των ΑΞΕ έχει θετικές συνέπειες. Μια περιοχή όπου έχουν ήδη εγκατασταθεί άλλες επιχειρήσεις παρέχει στους επενδυτές πλειάδα πλεονεκτημάτων, όπως για παράδειγμα εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, ύπαρξη δικτύου προμηθευτών, πιθανή εγκατάσταση πόλων ΕκαιΑ, πιο αναπτυγμένες φυσικές υποδομές.

1.2.1.10 Η είσοδος στην ΕΕ επηρεάζει τόσο το μέγεθος της αγοράς, όσο και την πολιτική σταθερότητα. Οι μικρές σταθερές χώρες επωφελούνται περισσότερο όσον αφορά την προσέλκυση ΑΞΕ από τις μεγαλύτερες σε μέγεθος αλλά λιγότερο σταθερές χώρες. Οι ΑΞΕ στις ΧΚΑΕ μέχρι τώρα στόχευαν στην κατάκτηση της τοπικής αγοράς, με το ενδιαφέρον στην είσοδο στην ευρύτερη ευρωπαϊκή αγορά να είναι πολύ μικρότερο. Έτσι οι χώρες που μέχρι σήμερα προσέλκυαν ΑΞΕ λόγω του μεγάλου μεγέθους τους θα εξομοιωθούν με τις μικρότερες σε μέγεθος χώρες που προσφέρουν είσοδο στην μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά. Με τον τρόπο αυτό θα μεταβληθούν τα χαρακτηριστικά που λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να ληφθούν επενδυτικές αποφάσεις.

Θεωρείται δεδομένο ότι όσο μεγαλύτερο είναι το σχετικό μέγεθος της αγοράς μιας χώρας, τόσο μεγαλύτερο επενδυτικό κίνδυνο είναι διατεθειμένος να αναλάβει ο επενδυτής κατά τη λήψη της επενδυτικής του απόφασης και το ότι επενδύσεις σε βιομηχανίες με μακροπρόθεσμη απόδοση λαμβάνουν χώρα σε περισσότερο σταθερές χώρες, ενώ οι επενδύσεις σε βιομηχανίες με σύντομη απόδοση στις λιγότερο σταθερές χώρες. Τέλος γίνεται δεκτό το ότι αν μια χώρα με μικρή αγορά γίνει περισσότερο πολιτικά σταθερή τότε θα γίνει πιο ελκυστική ως τόπος προσέλκυσης ΑΞΕ από μια μεγάλη σε έκταση αλλά με πιο έντονο το στοιχείο του επιχειρηματικού κινδύνου περιοχή.

Η σχέση μεταξύ μεγέθους της αγοράς και πολιτικής σταθερότητας είναι αντίστροφη. Υψηλό πολιτικό ρίσκο μπορεί να καλυφθεί από πιθανή υψηλή απόδοση λόγω του μεγέθους της αγοράς . (βλπ Κίνα, Ρωσία). Η είσοδος στην ΕΕ θα επηρεάσει και τους δύο αυτούς παράγοντες.

1.2.1.11 Η προοπτική της υιοθέτησης του ΕΥΡΩ από τις υπό εξέταση χώρες ασκεί θετική επίδραση στην προσέλκυση επενδύσεων στο εσωτερικό τους ²⁰. Η σταθεροποίηση του συναλλάγματος είναι ένας άμεσος ενισχυτής των ΑΞΕ. Ενώ η μείωση του εμπορικού κόστους, η αύξηση του εισοδήματος και του μεγέθους της αγοράς, και η μείωση του επιχειρηματικού κινδύνου είναι έμμεσοι.

1.2.1.12 Στα θετικά στοιχεία επίσης συγκαταλέγεται η μείωση των κυβερνητικών εξόδων, αφού σύμφωνα με το ευρωπαϊκό κεκτημένο οι παραγωγικές επιδοτήσεις πρέπει να περιοριστούν, γεγονός με θετικές επιδράσεις στον προϋπολογισμό των ΧΚΑΕ.

1.2.2 ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΚΑΙ ΖΗΜΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ

1.2.2.1 Είναι δύσκολο να διαχωρίσουμε τις συνέπειες της διεύρυνσης από αυτές της παγκοσμιοποίησης. Οι συνέπειες της διεύρυνσης σε μακροοικονομικό επίπεδο για τα παλιά κράτη μέλη είναι αμελητέες έχουν όμως θετικό πρόσημο.²¹ Τα παλαιά κράτη μέλη που έχουν τους ισχυρότερους δεσμούς με τις νέες χώρες μέλη όπως η Αυστρία,²² η Γερμανία²³ και η Ιταλία, και που παρουσιάζουν την

²⁰ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Αλέξανδρος : Αλληλεπίδραση ευρωπαϊκής ενοποίησης και ΑΞΕ στο νεοπαγές περιβάλλον του ευρώ. Υποκεφάλαιο στο σύγγραμμα : Διεθνής πολιτική οικονομία : Θεωρία, δομή και προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας, Εκδόσεις Παπαζήση 2005, σελ 291 .

²¹ WRIGHT Roxana and DROUART Eric : Challenges and opportunities of the eu expansion in central and eastern europe, page 15. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.snhu.edu/files/vWrightandDrouartEU.doc .

²² ALTZINGER Wilfried : Structures and objectives of Austria' s Foreign Direct Investment in four adjacent central and eastern european countries . Paper presented at the 38th congress of the European Regional Science Association, Vienna, Austria, 1998.

²³ OCHAMANN Richard : The first EU Enlargement. Impacts on the german economy and public perception. Institute for world economics working paper 158, Budapest, May 2005 .

πλειοψηφία των εμπορικών και επενδυτικών ροών προς τις ΧΚΑΕ θα επωφεληθούν περισσότερο. Βέβαια, οι επιχειρήσεις των ως άνω χωρών που βρίσκονται στα σύνορα με τις ΧΚΑΕ, θα υπομείνουν τις περισσότερες πιέσεις.

1.2.2.2 Η υποχρέωση των επιχειρήσεων με προέλευση τις ΧΚΑΕ προς συμμόρφωση με τα ευρωπαϊκά στάνταρτ στον τομέα του περιβάλλοντος και της υγιεινής, θα οδηγήσει σε αύξηση των δραστηριοτήτων των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που εξειδικεύονται στους τομείς αυτούς .

1.2.2.3 Αναμένεται αύξηση της ανταγωνιστικής θέσης της ΕΕ στο σύνολό της, μέσω των νέων δημιουργηθέντων λόγω της διεύρυνσης εμπορικών και επενδυτικών ευκαιριών, του εξορθολογισμού της παραγωγής σε μια διευρυμένη ενιαία αγορά, και της ετερογένειας των δομών των μισθών και των τεχνολογικών δεξιοτήτων. Οι επιχειρήσεις των παλαιών κρατών μελών μπορούν πλέον να επιτύχουν υψηλότερα επίπεδα παραγωγής με χαμηλότερο παραγωγικό κόστος .

Ενόψει της αυξανόμενης ανταγωνιστικής πίεσης από της χώρες χαμηλού παραγωγικού κόστους, κυρίως από την ανατολική Ασία, η μετεγκατάσταση των σταδίων της παραγωγικής διαδικασίας που χαρακτηρίζονται από ένταση εργασίας στις ΧΚΑΕ βοήθησε τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να παραμείνουν ανταγωνιστικές στην παγκόσμια αγορά.

1.2.2.4 Επιπρόσθετα η επιχειρήσεις των παλαιών κρατών μελών θα ευνοηθούν λόγω της διεύρυνσης την ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς κατά μισό εκατομμύριο καταναλωτές. Τα παλιά κράτη μέλη υπολογίζεται ότι θα επωφεληθούν συνολικά γύρω στα 10 δις ΕΥΡΩ μακροπρόθεσμα από τη διεύρυνση. Αυτά τα κέρδη θα μοιραστούν ανισομερώς, με την Γερμανία να αντλεί το 1/3 των κερδών. Ακόμη και στις πιο απαισιόδοξες προβλέψεις 300.000 νέες θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν αν η διεύρυνση αυξήσει το ΑΕΠ κατά 0.2% Η ίδια έρευνα προβλέπει κέρδη για τα νέα κράτη-μέλη της τάξης των 23 δις ΕΥΡΩ στο πιο απαισιόδοξο σενάριο και της τάξης των 50 δις ΕΥΡΩ αν

οι επενδυτές πεισθούν ότι οι ΧΚΑΕ είναι ασφαλής χώρος επένδυσης. Οι κάτοχοι του κεφαλαίου παγκοσμίως θα μπορούν να διαπραγματεύονται επενδυτικές στρατηγικές με μεγαλύτερη βεβαιότητα, γιατί η ΕΕ θα εξασφαλίσει κοινά στάνταρτ και κοινό πεδίο δράσης και για τις 27 οικονομίες. Ένα κοινό νομοθετικό περιβάλλον χωρίς εμπορικούς περιορισμούς σε μια αγορά τέτοιου μεγέθους, παρέχουν τεράστια πλεονεκτήματα για τους επενδυτές .

1.2.2.5 Υπάρχουν φόβοι ότι στον κατασκευαστικό τομέα η διεύρυνση λόγω των εντόνων πιέσεων της παγκοσμιοποίησης ενδέχεται να οδηγήσει σε μετεγκατάσταση των βιομηχανιών έντασης εργασίας στα νέα κράτη μέλη, με συνέπεια την αύξηση της ανεργίας στα παλαιά κράτη-μέλη της ΕΕ, και κυρίως στους ανειδίκευτους εργάτες.

Μια έρευνα σχετική με την επενδυτική συμπεριφορά των Σουηδικών πολυεθνικών,²⁴ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι παραγωγικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στις ΧΚΑΕ τείνουν να αφορούν χαμηλή εργατική εξειδίκευση και σχεδόν ομοίου τύπου με αυτές των χωρών της βορειοανατολικής Ευρώπης και συνεπώς υφίσταται κίνδυνος μείωσης των ΑΞΕ, που λαμβάνουν χώρα στις τελευταίες. Η ίδια έρευνα κατέδειξε ότι οι σουηδικές πολυεθνικές μετά τη διεύρυνση μείωσαν το εργατικό τους δυναμικό στις χώρες της βορειοανατολικής Ευρώπης και όχι στη δυτική Ευρώπη. Συνεπώς η διεύρυνση ενδέχεται να οδηγήσει στην δημιουργία αρνητικών καταστάσεων για τους ανειδίκευτους εργάτες στα παλαιά κράτη μέλη λόγω της μετεγκατάσταση των βιομηχανιών έντασης εργασίας στις ΧΚΑΕ, οι οποίες παρουσιάζουν επιπλέον το πλεονέκτημα της γεωγραφικής εγγύτητας, σημαντικό στις περιπτώσεις όπου το κόστος μεταφοράς είναι μεγάλο.

²⁴ RAYMOND Van der Putten- BNP Paribas publications : The effects of EU Enlargement on product and labour market , Paris, July-August 2002, page 10 .

1.2.2.6 Είναι γνωστό ότι το κόστος πληροφόρησης ασκεί επίδραση στην προσέλκυση επενδύσεων. Το κόστος πληροφόρησης στο οποίο υποβάλλονται οι ξένες επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στις ΧΚΑΕ ενδέχεται να μειωθεί στο προσεχές μέλλον, καθώς οι χώρες αυτές αναπτύσσονται και ενσωματώνονται στο διεθνές κεφαλαιουχικό σύστημα, αλλά κυρίως επειδή οι ξένοι επενδυτές αποκτούν εμπειρία διαπραγματευόμενοι στις χώρες αυτές. Η είσοδος στην Ε.Ε απαιτεί υιοθέτηση κοινών στάνταρτ και θεσμών. Αυτή η σύγκλιση των θεσμών, ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση του κόστους πληροφόρησης για τους επενδυτές.²⁵

1.2.2.7 Σε οικονομικό επίπεδο η διεύρυνση θα συμβάλλει αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση του συνεχώς αυξανόμενου οικονομικού ανταγωνισμού στην ΕΕ στο σύνολό της. Με το να υποβάλλουν πιθανούς οικονομικούς ανταγωνιστές στην υπερκρατική δομή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας τα παλαιά κράτη μέλη αποφεύγουν να τους κάνουν περισσότερο ανταγωνιστικούς .

1.3 ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Σημαντικότερη συμβολή των Συνθηκών Μάαστριχ/Άμστερνταμ/Νίκαιας, στο επιχειρηματικό κλίμα των υπό εξέταση νέων κρατών μελών, είναι και η εν εξελίξει αλλαγή του είδους των επενδύσεων. Όπως αναλύθηκε λεπτομερώς στο τρίτο κεφάλαιο του παρόντος, στις αρχές τις δεκαετίας του 1990 οι επενδύσεις που λάμβαναν χώρα στις ΧΚΑΕ στόχευαν περισσότερο στο να εκμεταλλευτούν την γεωγραφική εγγύτητα των περιοχών με ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ των 15, και τις εμφανισθείσες επενδυτικές ευκαιρίες στα πλαίσια των διενεργούμενων ιδιωτικοποιήσεων. Στόχος των επενδυτών, ήταν να εκμεταλλευτούν το χαμηλό κόστος παραγωγής και την υψηλή αναπτυξιακή δυναμική των

²⁵ BUCH Claudia and PIAZOLO Daniel : Capital and trade flows in Europe and the impact of enlargement, Kiel University Working Paper No 1001, Kiel- Germany, September 2000 , page 8 .

χωρών αυτών για να αποκτήσουν μια βάση εξαγωγής των προϊόντων τους προς το σύνολο των χωρών της ευρύτερης περιοχής.

Μετά την ολοκλήρωση των ιδιωτικοποιήσεων, το είδος των επενδύσεων έχει αλλάξει χαρακτήρα και εστιάζεται περισσότερο σε επενδύσεις τύπου greenfield που στοχεύουν στην αποτελεσματικότητα και σε διασυνοριακές συγκεντρώσεις επιχειρήσεων. Αυτή η τάση αφορά κυρίως τις χώρες που βρίσκονται σε ένα πιο προχωρημένο στάδιο μεταρρυθμίσεων .

Η συσσώρευση των δυτικών επιχειρήσεων στο εσωτερικό των ΧΚΑΕ θα οδηγήσει σε ταχύτατη αύξηση της φυσικής εγγύτητας των αγορών, με συνέπεια οι ΑΞΕ να μην είναι πλέον απαραίτητες για να επιτευχθεί ο απαιτούμενος βαθμός φυσικής εγγύτητας των αγορών. Δηλαδή, θα συντελεστεί μείωση των ΑΞΕ που στοχεύουν στην φυσική εγγύτητα των αγορών και οι δυτικές επενδύσεις που μέχρι σήμερα λάμβαναν χώρα στις ΧΚΑΕ για λόγους φυσικής εγγύτητας των αγορών σύντομα θα προσανατολιστούν προς την εφαρμογή εναλλακτικών και περισσότερο αποδοτικών τρόπων εξυπηρέτησης των αγορών αυτών, όπως πχ οι εξαγωγικές δραστηριότητες .

Από την άλλη, οι δυτικές πολυεθνικές που έχουν ήδη εγκαταστήσει στις ΧΚΑΕ επιχειρήσεις αναζήτησης φυσικής εγγύτητας των αγορών, θα στοχεύσουν στην αναδιοργάνωση τους. Καθώς οι εθνικές κουλτούρες των παλαιών και των νέων κρατών μελών συγκλίνουν, η ανάγκη γεωγραφικής παρουσίας στην αγορά με σκοπό την αποτελεσματικότερη επικοινωνία μ' αυτή μειώνεται δραστικά. Έτσι, η διαδικασία της πολιτιστικής σύγκλισης δημιουργεί δυναμική για αναδιάρθρωση και σταθεροποίηση των δυτικών εταιριών και ευνοεί την εγκαθίδρυση πανπεριφερειακών στρατηγικών, με συνέπεια την γέννηση στρατηγικών

αγοράς όπου τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των τοπικών αγορών ως αυτοτελείς μονάδες δεν λαμβάνονται υπόψη.²⁶

Η σύγκλιση στην κουλτούρα των παλαιών και των νέων κρατών μελών, έχει εξαναγκάσει τις δυτικές επιχειρήσεις να κινηθούν προς πιο παν-περιφερειακές στρατηγικές που να καλύπτουν ολόκληρη την περιοχή των ΧΚΑΕ ή ολόκληρη την Ευρώπη.

Οι θυγατρικές των δυτικών εταιριών που έχουν ήδη εγκατασταθεί στις ΧΚΑΕ για λόγους φυσικής εγγύτητας των αγορών μπορεί να βρεθούν στην κατάσταση να πραγματοποιούν ίδιου τύπου δραστηριότητες με άλλες θυγατρικές του ίδιου δικτύου. Ενδέχεται να απολέσουν αρμοδιότητες, να πωληθούν ή να μεταβάλλουν το είδος των δραστηριοτήτων τους. Μόνο λίγες θυγατρικές των ΧΚΑΕ θα βγούν ωφελημένες από τις εξελίξεις αυτές και μέσω της αναδιοργάνωσής τους θα εξελιχθούν σε τοπικούς ηγέτες.

Σχετικό και χαρακτηριστικό παράδειγμα αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή είναι αυτό της πολυεθνικής Protector & Gamble.²⁷

Εντούτοις, υποστηρίζεται η άποψη ότι η μείωση των ΑΞΕ αναζήτησης φυσικής εγγύτητας των αγορών θα οδηγήσει σε απώλεια ορισμένων παραγόντων που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της διεθνούς ανταγωνιστικής θέσης των ΧΚΑΕ.

Τέλος, αν το ποσοστό των ΑΞΕ αναζήτησης της αποτελεσματικότητας αυξηθεί σε σύγκριση με το ποσοστό των ΑΞΕ αναζήτησης

²⁶ Βλέπετε σχετικά ECKERT Stefan and ROSSMEISL Frank : Western Firms Foreign Investment Strategies in CEEs at the dawning of EU-Enlargement, International Graduate School Zittau , Working Paper Series 01/2004, Zittau, 2004.

²⁷ « Το 1991 η Protector & Gamble άνοιξε την πρώτη επιχείρηση στην περιοχή της Τσεχοσλοβακίας και τα επόμενα χρόνια σε όλα τα κράτη των ΧΚΑΕ. Το 1999 όλες οι θυγατρικές όλων των ΧΚΑΕ έδωσαν την διεύθυνση του μάρκετινγκ και των χρηματοδοτικών δραστηριοτήτων σε ένα επιτελείο εγκατεστημένο στην Ουγγαρία, έχοντας γεωγραφική αρμοδιότητα για πέντε χώρες. Για λόγους μείωσης του κόστους υπάρχουν σχέδια αντικατάστασης των expatriates άλλων ΧΚΑΕ με ουγγαρέζικα σύντομα ».

ξένων αγορών, οι συνέπειες οι σχετικές με τη σύγκλιση θα έχουν θετικό πρόσημο. Οι ΧΚΑΕ θα προσπαθήσουν να παραμείνουν ανταγωνιστικές κυρίως μέσω του παράγοντα του χαμηλού παραγωγικού κόστους, κάτι που θα φρενάρει τη σύγκλιση.²⁸

1.4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Στις περιοχές που παλιότερα αποτελούσαν τα ανατολικά σύνορα της ΕΕ με τις νεοενταχθέντα κράτη μέλη, ενδέχεται οι συνέπειες της διεύρυνσης να είναι ευρύτερες λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας μ' αυτά. Οι περιοχές αυτές αναμένεται τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα να ευνοηθούν από την συντελούμενη οικονομική ολοκλήρωση, αφού οι αυξημένες διασυνοριακές αλληλοεπιδράσεις θα προκαλέσουν δυναμική ανάπτυξη στην περιοχή.²⁹

Η άρση των εμπορικών περιορισμών και η πλήρης απελευθέρωση του εμπορίου, θα ενισχύσει την συσσώρευση των οικονομικών δραστηριοτήτων σε περιοχές που παρουσιάζουν το χαμηλότερο κόστος για την είσοδο στην ξένη αγορά) Δηλαδή η απελευθέρωση του εμπορίου αυτόματα θα οδηγήσει σε γεωγραφική διασπορά της οικονομικής δραστηριότητας με συγκέντρωσή της στις περιοχές που έχουν το μικρότερο κόστος εισόδου στις ξένες αγορές. Όσο περισσότερο μια χώρα ανοίγει την οικονομία της προς μια ξένη χώρα, τόσο πιθανότερο είναι ο βιομηχανικός της τομέας να εγκατασταθεί σε περιοχές που διευκολύνουν το διεθνές εμπόριο. Και όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της χώρας προς στην οποία θα πραγματοποιηθούν οι εξαγωγές, τόσο περισσότερο ο βιομηχανικός τομέας θα συσσωρευτεί στην πλησιέστερη προς τη χώρα αυτή περιοχή της χώρας προέλευσης των εξαγωγών.

²⁸ BELLAK Christian : The impact of enlargement on the race for FDI, Vienna University of Economics, Working Paper No 86/2004, Vienna, January 2004, page 7 .

²⁹ NIEBUHR Annetrin : The impact of EU Enlargement on european border region, HWWA Discussion Papers 330, Hamburg 2005, page 1 .

Οι περιοχές που συνορεύουν τις ΧΚΑΕ όπως πχ η Αυστρία,³⁰³¹ η Γερμανία,^{32 33} η Σουηδία και η Φιλανδία θα επωφεληθούν περισσότερο απ' ότι τα υπόλοιπα κράτη-μέλη³⁴. Αλλά και προς την αντίθετη κατεύθυνση, ήτοι στις ΧΚΑΕ, οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι υψηλότεροι στις συνοριακές περιοχές (7,9 %), σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιοχές τους (4,4 %).

1.5 ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Αμέσως μετά την ένταξη των ΧΚΑΕ στην ΕΕ διατυπώθηκαν έντονες ανησυχίες και φόβοι για μαζικές μετεγκαταστάσεις τόσο αναφορικά με τον βιομηχανικό τομέα όσο και ως προς τον τομέα των υπηρεσιών.

Stricto sensu οι μετεγκαταστάσεις καλύπτουν το κλείσιμο παραγωγικών μονάδων μιας επιχείρησης σε μια χώρα, και το άνοιγμά τους σε μια δεύτερη χώρα, με σκοπό η επιχείρηση αυτή να επανεισάγει προς την πρώτη χώρα τα παραγόμενα στην δεύτερη χώρα αγαθά και υπηρεσίες ή με σκοπό να προμηθεύσει της αγορές προς τις οποίες παλαιότερα διενεργούσε εξαγωγικές. Μπορεί επίσης να πάρει τη μορφή

³⁰ HAVLIK Peter : EU Enlargement : Economic impacts on Austria, the Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia and Slovenia, WIIW, Wien, July 2002 .

³¹ BHATTACHARYA Rina : Austria's deepening economic integration with central and eastern europe , OECD economics department working Paper No 572, Paris, 2007 .

³² VOGEL Jean : L' Union Européenne et les défis de l' élargissement, Editions de l' Université de Bruxelles , Etudes Européennes, Bruxelles 1994, page 207 .

³³ BORRMANN Christine, JUNGnickel Rolf, KELLER Dietmar : What gravity model can tell us about the position of German FDI in Central and East Europe? HWWA Discussion paper 328, Hamburg 2005 .

³⁴ FIDRMUC Jarco, MOSER, POINTNER, RITZBERGER-GRÜNwald, SCHMIDT, SCHNEIDER, SCHOBBER-RHOMBERG, WEBER : EU enlargement to the East : Effects on the EU-15 in General and on Austria in particular, Focus on transition 1/2002, page 47 .
Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.oenb.at/en/geldp_volksw/zentral_osteuropa/eu_enlargement/2002_fidrmuc_et_al.jsp

της μεταφοράς στο εξωτερικό ορισμένων σταδίων της παραγωγικής διαδικασίας .

Πρόκειται δηλαδή τόσο για τις στρατηγικές οριζόντιας διεθνοποίησης³⁵ των πολυεθνικών επιχειρήσεων που αφορούν τις εξαγωγές δραστηριότητες τους ή που στοχεύουν στην κατάκτηση καινούργιων αγορών με τη δημιουργία στο εξωτερικό μονάδων παραγωγής, χωρίς κάποια ιδιαίτερη καινοτομία όσο και για τις στρατηγικές κάθετης διεθνοποίησης, των οποίων ο στόχος είναι η μείωση του κόστους παραγωγής, μέσω της αποσύνθεσης της διεθνούς παραγωγικής αλυσίδας, πράγμα που απαιτεί την εντατικοποίηση των ενδόβιομηχανικών συναλλαγών,³⁶ ή την ανάπτυξη συμφωνιών εκτέλεσης ορισμένων λειτουργιών στο εξωτερικό.

Αυτές οι δύο στρατηγικές δεν αλληλοαποκλείονται και μπορούν κάλλιστα να αλληλοσυμπληρωθούν στα πλαίσια των διεθνών παραγωγικών δικτύων των πολυεθνικών.

Τα παλιά κράτη-μέλη ανησυχούν για την μετεγκατάσταση μέρους των παραγωγικών διαδικασιών των επιχειρήσεών τους στις ΧΚΑΕ, τη στιγμή που οι ροές ΑΞΕ σ' αυτά συνεχώς ελαττώνονται. Ήδη τα κράτη αυτά έχουν λάβει κάποια μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί μια τέτοια αρνητική εξέλιξη πχ σχεδόν στο σύνολό τους έχουν προβεί σε μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων .

Οι ανησυχίες αυτές είναι αβάσιμες καθώς σχεδόν οι μισές ΑΞΕ που προέρχονται από τα παλιά κράτη μέλη αφορούν μη εμπορεύσιμους τομείς στις ΧΚΑΕ. Αφού η κύρια αιτία των επενδύσεων είναι η πρόσβαση στην ξένη αγορά, δεν υφίσταται σοβαρός κίνδυνος μετεγκαταστάσεων . Επιπλέον, μετεγκαταστάσεις δεν είναι πιθανόν να

³⁵ CARTAPANIS Andre, AUDREY Koulinsky et RICHEZ- BATTESTI Nadine : L' heterogenecite sociale de l'UE apres l'elargissement , Colloque International – Les nouvelles frontieres de l' Europe, Marrakech 16-17, Mars 2005, page 18 .

³⁶ KADITI Eleni : Multinational investment, intra-industry trade and contracts in transition economies : A case study for food-industries, ETSG – European Trade study Group 2004, Sixth Annual Conference. Nottingham, UK (09-11 Sept. 2004).

λάβουν χώρα σε μεγάλη κλίμακα, καθώς το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους των ΧΚΑΕ σταδιακά περιορίζεται.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι γιατί τους οποίους οι μετεγκαταστάσεις πρέπει να θεωρούνται ως κίνδυνος ελάσσονος σημασίας σήμερα. Ένας από αυτούς είναι και η δυνατότητα αναζήτησης εναλλακτικών επιχειρηματικών λύσεων, μίας εκ των οποίων είναι το outsourcing, που όπως θα αναλυθεί λεπτομερώς κατωτέρω τείνει να καταστεί μια από τις σημαντικότερες στρατηγικές των μεγάλων πολυεθνικών στην παγκόσμια αγορά.

Οι μετεγκαταστάσεις που ενδέχεται να λάβουν χώρα θα είναι μικρού μεγέθους και θα οφείλονται κυρίως στην πιθανή δημιουργία επενδυτικών πόλων στο εσωτερικό των υπό εξέταση χωρών. Από τη στιγμή που σε κάποια τοποθεσία στο εσωτερικό τους συντελεστεί συσσώρευση ΑΞΕ και αντίστοιχη αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, θα αυξηθούν παράλληλα τα επίπεδα των μισθών και της κατανάλωσης, με συνέπεια την αύξηση της ελκυστικότητας της τοποθεσίας αυτής ως προς τους άλλους εργαζομένους και ως προς άλλες επιχειρήσεις.³⁷

1.6 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ

Οι εξαγωγές των παλαιών κρατών μελών προς τις ΧΚΑΕ αφορούν προϊόντα εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης, ενώ οι εισαγωγές τους από τις ΧΚΑΕ αφορούν προϊόντα έντασης εργασίας στα οποία κατά κόρον απασχολούνται οι ανειδίκευτοι εργάτες.³⁸

Η παρούσα έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν πρόκειται να προκληθεί μείωση στα επίπεδα των μισθών και της απασχόλησης ,

³⁷ CROZET Matthieu : EU Enlargement and industrial relocation within the CEECs, Rapport 2002 , n° 36, Paris, 2002, page 10 .

³⁸ BOERI Tito and BRUCKER Herbert : Eastern enlargement and eu-labour market, Perceptions, Challenges and opportunities, World economics Vol 2. No 1(Jan/Mar 2001), page 7 .

αφού οι ΧΚΑΕ δεν εξειδικεύονται στην παραγωγή προϊόντων του ιδίου φάσματος ποιότητας με τους παραγωγούς των παλιών κρατών μελών. Όπως προαναφέρθηκε, εξαίρεση αποτελούν τα επίπεδα μισθών και απασχόλησης των ανειδίκευτων εργαζομένων σε καθορισμένους τομείς.

Τουναντίον, η αυξημένη μεταφορά κεφαλαίων στις ΧΚΑΕ είναι πιθανόν να προκαλέσει μεγαλύτερο εμπορικό πλεόνασμα, και να αποτελέσει μηχανισμό παραγωγής νέων θέσεων εργασίας .

1.7 ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΤΕΡΕΣ ΧΩΡΕΣ

Και άλλες πέραν από τις εξεταζόμενες ΧΚΑΕ μπορούν να καταστούν αξιόλογοι ανταγωνιστές στον τομέα της προσέλκυσης ΑΞΕ στην ευρύτερη περιοχή. Η Λιθουανία πχ προσφέρει χαμηλό εργατικό κόστος και η Σλοβενία παρουσιάζει αξιόλογη πολιτική σταθερότητα. Έτσι, είναι πιθανό οι ΑΞΕ να κατευθυνθούν προς άλλες περισσότερο ελκυστικές χώρες της ευρύτερης περιοχής. Η πρόκληση για τις υπό εξέταση ΧΚΑΕ είναι να αναπτύξουν τις εσωτερικές τους οικονομίες με τέτοιο τρόπο, ώστε να προσεγγίσουν τα επενδυτικά πλεονεκτήματα άλλων χωρών.³⁹

Οι ΧΚΑΕ αναγκάστηκαν να επιτείνουν τους περιορισμούς τους προς τους εξ ανατολής γείτονές τους καθιστώντας έτσι πιο δύσκολο των ενδοπεριφερειακό εμπόριο και τις επενδύσεις ανάμεσα στις δυο περιοχές. Πιθανή συγκέντρωση των ΑΞΕ στις ΧΚΑΕ μπορεί να προκαλέσει έλλειψη ροής ξένου κεφαλαίου προς τις γειτονικές ανατολικές χώρες και να οδηγήσει σε εμβάθυνση του χάσματος της περιφερειακής ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή.

Έρευνες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι λόγω της βαθύτερης ενσωμάτωσης των ΧΚΑΕ στην δυτική Ευρώπη οι ανατολικότερες χώρες θα υποστούν αρνητικότερες συνέπειες από τη διεύρυνση,

³⁹ KUDINA Alina : EU Enlargement and FDI in the accession countries. And the winner is .., University of Oxford, 2001, page 20 .

με συνέπεια την διεύρυνση του χάσματος μεταξύ αυτών και των υπό εξέταση ΧΚΑΕ. Αναφορικά με τις ΑΞΕ η διεύρυνση αναμένεται ότι θα ασκήσει μεγαλύτερη επίδραση στην γεωγραφική αναδιανομή των ΑΞΕ.

Όταν μια αδύναμη οικονομικά χώρα εισχωρεί στην Ε.Ε με συνέπεια την κατάργηση των συνοριακών εξόδων με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, είναι πολύ πιθανή η αύξηση των ροών ΑΞΕ στο εσωτερικό της. Αντιθέτως, καθώς τα συνοριακά έξοδα για τις ανατολικότερες χώρες παραμένουν τα ίδια τόσο πριν, όσο και μετά την διεύρυνση η δυναμική της ροής ΑΞΕ σ' αυτές είναι σχεδόν παρόμοια με το παρελθόν. Οι επενδύσεις στις χώρες αυτές κυρίως διενεργήθηκαν κατά την αρχική περίοδο, όταν ήταν τεράστιες οι διαφορές ανάμεσα στις χώρες υποδοχής και προορισμού των επενδύσεων, οπότε το ποσοστό επιστροφής του κεφαλαίου ήταν μεγάλο. Εντούτοις, στο προσεχές μέλλον οι επενδυτές θα αρχίσουν να αποσύρουν το κεφάλαιό τους από τις ανατολικότερες χώρες γιατί μετά από την αναμενόμενη ανάπτυξη που θα συντελεστεί στις χώρες αυτές, το τοπικό ποσοστό απόδοσης του κεφαλαίου δεν θα επαρκεί για να καλύψει τα συνοριακά έξοδα.⁴⁰ Έτσι αντίθετα με τις ΧΚΑΕ η παρουσία των ευρωπαϊκών επενδύσεων στις ανατολικότερες χώρες είναι παροδική και θα εξαφανιστεί λόγω των συνοριακών εξόδων.

1.8 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Η συντελούμενη λόγω της διεύρυνσης αύξηση των εμπορικών ροών⁴¹ θα προκαλέσει μετατόπιση της παραγωγής στις τοποθεσίες με υψηλότερα επίπεδα αποτελεσματικότητας, με συνέπεια την αύξηση της

⁴⁰ GARMEL Kateryna : The impact of the EU enlargement on FDI in acceding and non-acciding countries , National University Kyiv-Molyly Academy, Economics Education and Research Consortium Master's Program in Economics, 2004, page 8. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : eerc.kiev.ua/research/matheses/2004/Garmel_Kateryna/body.pdf .

⁴¹ HURST Christopher and Uppenberg Kristian : Investment issues in South-Eastern Europe . European Investment Bank-Economic and financial Report 2000/02, Luxembourg 2002, page 11.

αποτελεσματικότητας των επιχειρήσεων. Εντούτοις η αύξηση των εμπορικών ροών μεταξύ παλιών και νέων κρατών μελών ενδέχεται να μειώσει τις εμπορικές ροές μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών και να προκαλέσει στρέβλωση του εμπορίου.

Με την κατάργηση των τυπικών εμπορικών εμποδίων επηρεάζονται οι όροι του εμπορίου, δηλ. η τιμή των εξαγωγών προς την τιμή των εισαγωγών. Η κατάργηση των εξαγωγικών επιχορηγήσεων προκαλεί άνοδο των τιμών των προϊόντων, με συνέπεια την κερδοφορία για τα κράτη που καταργούν τις εξαγωγικές επιχορηγήσεις και απώλειες για υπόλοιπα κράτη. Επίσης η κατάργηση των δασμών εισαγωγής θα βελτιώσει τους εμπορικούς όρους για τις χώρες που εξάγουν τα προϊόντα τους σ' αυτή την αγορά, όμως προκαλεί απώλειες στη χώρα που καταργεί τους δασμούς .

Συντελείται δηλαδή εξομοίωση των εξαγωγικών και των εισαγωγικών εμπορικών δομών .⁴²

Οι ειδικότερες συνέπειες στο εμπόριο των υπό εξέταση νέων κρατών-μελών είναι η εξής⁴³ :

Στην Πολωνία αναμένεται μείωση των εμπορικών ροών λόγω της κατάργησης των εξαγωγικών επιχορηγήσεων και της μεγάλης μείωσης των εξωτερικών δασμών.

Στην Ουγγαρία αναμένεται ακριβώς η αντίστροφη εξέλιξη, δηλαδή αναμένεται κερδοφορία υπό εμπορικούς όρους. Τόσο οι εισαγωγικοί δασμοί της Ουγγαρίας προς την ΕΕ όσο και οι εξαγωγικοί της δασμοί ήταν πριν την διεύρυνση χαμηλότεροι ακόμη από τους

⁴² BENEDICTIS Luca and TAJOLI Lucia : Economic integration, similarity and convergence in the EU and CEECS trade structures, Centre for Research on Innovation and Internationalisation Working Paper 148/2003, Universita Bocconi, Milano, Italy, 2003, page 19.

⁴³ Βλέπετε και LEJOUR, A. R. DE MOOIJ and R. NAHUIS : Eu Enlargement : Economic implication for countries and industries, Center for Economic Studies and Ifo Institute for Economic Research Working Paper Series No. 585, Munich Germany October 2001 .

εφαρμοζόμενους από τα παλαιά κράτη μέλη της ΕΕ, με συνέπεια η είσοδος της στη ΕΕ να προκαλέσει αύξηση των εξωτερικών δασμών.

Η διεύρυνση θα ευνοήσει περισσότερο το ενδοβιομηχανικό και κάθετου τύπου εμπόριο. Η αύξηση των εμπορικών ροών μεταξύ των παλαιών και νέων κρατών μελών θα δημιουργήσει περισσότερες κάθετες εξειδικεύσεις, όπως συνήθως συμβαίνει στο διεθνές εμπόριο μεταξύ χωρών με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης.

Ήδη σήμερα τα έξι από τα δέκα παραγόμενα προϊόντα ανήκουν κοινώς τόσο στην λίστα των εξαγωγών από τα νέα κράτη μέλη όσο και στην λίστα των εισαγωγών από τα παλιά κράτη μέλη. (αυτοκίνητα, συστατικά αυτοκινήτου, τηλεπικοινωνίες κ.α). Άρα υπάρχει αυξανόμενη κάθετη εξειδίκευση μεταξύ παλαιών και νέων κρατών μελών.

Η δομή του εμπορίου μεταξύ των παλαιών και των νέων κρατών μελών επηρεάστηκε και θα συνεχίζει να επηρεάζεται άμεσα από την εξειδίκευση των ΧΚΑΕ στην προσέλκυση ΑΞΕ.⁴⁴

1.9 ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Η παραγωγικότητα του κατασκευαστικού τομέα στις υπό εξέταση ΧΚΑΕ χαρακτηρίζεται από έντονη δυναμικότητα καλύπτοντας σχεδόν το 50 με 60% της συνολικής παραγωγικότητας. Αντιθέτως υπάρχει πτώση της παραγωγικότητας στον τομέα των χημικών. Η ηγετική θέση της Ουγγαρίας στην παραγωγικότητα είναι αναμφισβήτητη.

Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι οι τεχνολογικά περισσότερο εξειδικευμένες βιομηχανίες έχουν βελτιώσει πολύ τις παραγωγικές τους επιδόσεις,⁴⁵ ενώ οι παραδοσιακοί κλάδοι που χρησιμοποιούν

⁴⁴ SACHWALD Frederique : The impact of the EU enlargement on firm's strategies and the location of production in Europe, ToKyo Club Research Meeting , Tokyo November 2004 , page 13 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.tcf.or.jp/seminars/2004/20041108-09.html -

⁴⁵ BENACEK Vladimir, GRONICKI Miroslav, HOLLAND Dawn and SASS Magdolna : The determinants and impacts of FDI in central and eastern europe : A comparison of survey and

συγκεκριμένες τεχνικές και εργαζομένους χαμηλής εξειδίκευσης δεν παρουσιάσουν τα επιθυμητά επίπεδα αποτελεσματικότητας. Η εξειδίκευση στην ΕΕ φαίνεται ότι κατευθύνεται προς πιο εξειδικευμένη παραγωγή σε τομείς εντάσεως κεφαλαίου και υψηλής τεχνολογίας.⁴⁶

Η σύγκλιση των παραγωγικών δομών των παλαιών και νέων κρατών μελών συνεπάγεται περισσότερη εξειδίκευση, ακόμη και εξομοίωση της παραγωγής στα παλιά και στα νέα κράτη-μέλη. Οι ΧΚΑΕ ενδέχεται να φτάσουν στα επίπεδα παραγωγικότητας των παλαιών κρατών μελών, λόγω του υψηλότερου σ' αυτά ποσοστού ανάπτυξης.

2. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

2.1.1 ΑΡΧΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

2.1.1.1 Μια βασική φορολογική αρχή είναι ότι όταν η φορολόγηση στοχεύει στη διόρθωση ατελειών της αγοράς ή στην παραγωγή εσόδων που προορίζονται για την εξυπηρέτηση σκοπών δημόσιου συμφέροντος, δεν θα πρέπει να στρεβλώνει τις οικονομικές αποφάσεις και να επηρεάζει την επιλογή του τόπου της επένδυσης και την ανάληψη επιχειρηματικών ρίσκων. Η επιλογή του τόπου της επένδυσης αν στηρίζεται κατά κύριο λόγο στις φορολογικές διαφοροποιήσεις στρεβλώνει την διεθνή τοποθέτηση των κεφαλαίων και μειώνει τον διεθνή πλούτο. Στην περίπτωση που η φορολογική πολιτική χρησιμοποιείται ως εργαλείο προσέλκυσης επενδύσεων μπορεί να οδηγήσει στις λεπτομερώς περιγραφείσες στο πρώτο κεφάλαιο του παρόντος

econometric evidence . Transnational Corporations, Journal of United Nations, vol 9, no.3, New York, December 2000, page 186 .

⁴⁶ TAJOLI Lucia : The economic integration between the european union and the central and eastern european countries : can we learn from the past ? Dipartimento di ingegneria Gestionale-Politecnico di Milano, Milano, May 2000, pages 18-19 .

αρνητικές μορφές του ανταγωνισμού περί κινήτρων, συμπεριλαμβανομένων όλων των αρνητικών μακροοικονομικών συνεπειών τους .

2.1.1.2 Μία ακόμη θεμελιώδης αρχή του ευρωπαϊκού φορολογικού δικαίου είναι η αρχή της επικουρικότητας,⁴⁷ η οποία εγγυάται στα κράτη μέλη την αποκλειστική εξουσία να θέτουν τα ίδια τους φορολογικούς συντελεστές στο εσωτερικό τους, πάντοτε σε σύμπλευση με τους εθνικούς τους στόχους. Πρέπει εντούτοις να σημειωθεί ότι έχουν ήδη εισαχθεί μέτρα εναρμόνισης του ΦΠΑ σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να ληφθεί πρόληψη έναντι των στρεβλώσεων του ενδοευρωπαϊκού εμπορίου και να περιοριστούν οι επιπτώσεις (εξωτερικεύσεις) της εφαρμοσθείσας από ένα κράτος μέλος ευνοϊκής φορολογικής πολιτικής στα υπόλοιπα κράτη μέλη.

2.1.2 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

2.1.2.1 Σύμφωνα με τους Mutti & Grubert⁴⁸ η φορολογία της χώρας υποδοχής ασκεί περιορισμένη επιρροή στην λήψη της επενδυτικής απόφασης όταν η επένδυση είναι οριζόντιου τύπου (στοχευμένη εισοδος στην αγορά). Στην περίπτωση αυτή οι ξένες επιχειρήσεις προτιμούν να προσεγγίσουν την ξένη αγορά μέσω της πραγματοποίησης ΑΞΕ. Κρίνεται δηλαδή πιο ελκυστική και συμφέρουσα οικονομικά η εγκατάσταση σε μια ξένη χώρα από την εξαγωγή προϊόντων σ' αυτή. Στην περίπτωση αυτή όλοι οι παραγωγοί και οι πωλητές υπόκεινται στους ίδιους φορολογικούς κανόνες και τους ίδιους φορολογικούς συντελεστές (ουδετερότητα στο εισαγόμενο κεφάλαιο), σε πλήρη αντίθεση με την περίπτωση που οι ΑΞΕ διενεργούνται από κάθετου τύπου επιχειρήσεις που στοχεύουν στην κατάκτηση των

⁴⁷ VAN DEN BERGH Roger : The subsidiarity principle and the EU competition rules : The costs and benefits of decentralisation στο σύγγραμμα : Constitutional Law and economics of the European Union , Edward Elgar, 1997, page 142 .

⁴⁸ MUTTI j. and GRUBERT H : Empirical asymmetries in foreign direct investment, journal of International Economics 62, pages 337-358 .

αγορών μέσω των εξαγωγών, όπου οι πωλητές από διαφορετικές χώρες συναγωνίζονται στο εσωτερικό των αγορών αυτών.⁴⁹

2.1.2.2 Οι σημαντικές φορολογικές διαφοροποιήσεις επηρεάζουν τις επενδυτικές ροές μόνο προς στα παλαιότερα κράτη μέλη της ΕΕ, ενώ η επιρροή τους στις επενδυτικές ροές προς στις νέες χώρες-μέλη είναι ελάχιστη. Παρόλο που τα επίπεδα φορολογίας είναι κατά μέσο όρο πολύ χαμηλότερα στις ΧΚΑΕ σε σύγκριση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη, η διαφοροποίηση αυτή δεν οδήγησε σε σημαντικά υψηλότερες ροές επενδύσεων.

2.1.2.3 Η πραγματοποίηση μιας επένδυσης λαμβάνει χώρα μέσω δυο σταδίων και αντιστοίχως λαμβάνονται δυο διαφορετικές αποφάσεις. Πρώτον, αν θα γίνει η επένδυση και δεύτερον τι ποσό θα επενδυθεί. Η επένδυση λαμβάνει χώρα μόνο αν υπολογίζεται ότι τα κέρδη που θα πραγματοποιηθούν στην χώρα υποδοχής, τα οποία εξαρτώνται αρνητικά από το επίπεδο των φορολογικών συντελεστών της χώρας υποδοχής, είναι μεγαλύτερα από το κόστος εγκαθίδρυσης.

Οι αυξημένοι φορολογικοί συντελεστές της χώρας προέλευσης της επένδυσης μειώνουν το πάγιο κόστος και ως εκ τούτου μειώνοντας το κόστος μιας επένδυσης αυξάνεται η πιθανότητα πραγματοποίησή της. Η φορολογία της χώρας προέλευσης έχει μικρή σημασία για το μέγεθος του επενδυτικού σχεδίου, καθώς οι ΑΞΕ υπόκεινται στον ίδιο ΦΣ της χώρας προέλευσης με τον επαναπατρισμό των κερδών. Συνεπώς, οι φορολογικοί συντελεστές της χώρας προέλευσης ασκούν επιρροή μόνο στο στάδιο της λήψης της επενδυτικής απόφασης καθώς το πάγιο κόστος επιδέχεται φορολογική έκπτωση στην χώρα προέλευσης, όχι όμως και στο μέγεθος της επένδυσης.

Απ' την άλλη η αύξηση των φορολογικών συντελεστών της χώρας υποδοχής ασκεί αρνητική επίδραση στο μέγεθος των ΑΞΕ

⁴⁹ LAHRECHE – REVIL Amina : Who's afraid of tax competition. Harmless tax competition from the new member states, CEPII working Paper No 2006-11, Paris, 2006, page 12 .

καθώς μειώνει τις επιστροφές της επένδυσης και κατά συνέπεια την καθαρή αξία της επένδυσης. Αυτή η εξέλιξη εξαρτάται κυρίως από το εφαρμοζόμενο σε κάθε περίπτωση φορολογικό σύστημα. Η πλειοψηφία των χωρών εξαιρεί από τη φορολογία το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος που προέρχεται από τις θυγατρικές ξένων πολυεθνικών που είναι εγκατεστημένες στο εσωτερικό τους. Στην περίπτωση αυτή η φορολογία επιδρά στις ΑΞΕ μόνο αν το ξένο κέρδος φορολογείται.

Τέλος η μικρή επιρροή των χαμηλών φορολογικών συντελεστών στην προσέλκυση επενδύσεων επιβεβαιώνεται και από το ότι όταν οι πολυεθνικές πραγματοποιούν μια επένδυση, συνήθως δεν εξετάζουν μόνο το μέγεθος της ξένης τοπικής αγοράς, αλλά και τη δυναμική της και σωρεία άλλων παραγόντων, όπως για παράδειγμα την συγκέντρωση της τοπικής αγοράς γύρω από τα μεγάλα παραγωγικά κέντρα. Το κύριο, λοιπόν, κριτήριο της πραγματοποίησης της επένδυσης είναι η δυναμική της αγοράς.

2.1.3 ΑΥΞΗΣΗ ΑΛΛΗΛΟΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

Η αύξηση της αλληλοεπίδρασης ανάμεσα στις εθνικές φορολογικές πολιτικές έχει πολλές συνέπειες. Το κάθε κράτος μέλος μπορεί ατομικώς και μονομερώς να μειώσει τους φορολογικούς συντελεστές που εφαρμόζει στις κινητές βάσεις, αναγκάζοντας τους ανταγωνιστές του να κάνουν το ίδιο αν θέλουν να διατηρήσουν το μερίδιό τους στις ευρωπαϊκές κινητές βάσεις. Προς αντιμετώπιση αυτής της αρνητικής κατάστασης, οι ευρωπαϊκές χώρες ενδέχεται να υιοθετήσουν μια πολιτική που ως στόχο θα έχει την μείωση του φορολογικού ανταγωνισμού με την καθιέρωση ελάχιστων φορολογικών συντελεστών και την συγκεκριμενοποίηση των φορολογικών βάσεων.

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον οι φορολογικές αλληλοεπιδράσεις αυξάνονται τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και σε επίπεδο περιοχών εντός των κρατών. Το αποτέλεσμα είναι μονόδρομος : αν τα κράτη αναλάβουν πρωτοβουλίες συνεργασίας θα

οδηγηθούμε στην φορολογική εναρμόνιση, που αποτελεί την αντίθετη περίπτωση του φορολογικού ανταγωνισμού. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναθεωρήσουν τα φορολογικά τους σχήματα, απ' τη στιγμή που η αυξημένη αλληλοεξάρτηση τείνει να διαβρώσει την έννοια της κατοικίας και της χώρας προέλευσης του εισοδήματος και αυξάνει το κίνητρο για φοροδιαφυγή.

Οι πρόσφατες αλλαγές στον ρυθμό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της παγκοσμιοποίησης έχουν δραματικά μειώσει την ανεξαρτησία των φορολογικών πολιτικών. Οι φορολογικές πολιτικές γίνονται ολοένα και περισσότερο αλληλοεξαρτώμενες. Η αύξηση ή η μείωση των φορολογικών συντελεστών στο κινητό μέρος της φορολογικής βάσης, ασκεί σημαντική επίδραση στις λιγότερο κινητές φορολογικές βάσεις.⁵⁰

2.1.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Υποστηρίζεται ότι υπάρχει μια παραδοσιακή σχέση ανάμεσα στην γεωγραφική απόσταση και στους εφαρμοζόμενους φορολογικούς συντελεστές : όσο μεγαλύτερη είναι η απόσταση ανάμεσα στην χώρα προέλευσης και στην χώρα υποδοχής της επένδυσης, τόσο μικρότεροι είναι οι φορολογικοί συντελεστές προκειμένου να αντισταθμίσουν τη μειονεκτική θέση της τοποθεσίας όπου λαμβάνει χώρα η επένδυση. Στην περίπτωση όμως των μεγάλων αποστάσεων η πρακτική αυτή δεν κρίνεται επωφελής και αποτελεσματική υπό οικονομικούς όρους.

Οι διαπιστώσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές και αν κατ' ακολουθίαν τους λάβουμε υπόψη τη σχέση μεταξύ απόστασης και φορολογικών συντελεστών στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, τότε η Ιρλανδία δεν μπορεί να θεωρηθεί ως χώρα που ασκεί φορολογικό ντάμπινγκ. Μόνο η Ισπανία και η Γερμανία μπορούν να θεωρηθούν χώρες που

⁵⁰ BENASSY -QUERE Agnes, FONTAGNE Lionel and AMINA LAHRECHE- Revil : FDI and the Prospects for tax Co-ordination in Europe, CEPII No 2000-06, Paris, 2000, page 6 .

έχουν πολύ χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές σε σύγκριση με τη γεωγραφική τους θέση.

2.1.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

Ορισμένα από τα προβλήματα που η παγκοσμιοποίηση έχει προκαλέσει τον τομέα της φορολογικής πολιτικής και στα πλαίσια υλοποίησης της κοινής αγοράς είναι ⁵¹ :

- Η τοποθέτηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε χώρες χαμηλής φορολόγησης ή σε ζώνες φορολογικών εξαιρέσεων .
- Η λογιστική μεταφορά των στοιχείων των πολυεθνικών εταιριών πχ των κερδών σε χώρες χαμηλής φορολογίας και των ζημιών σε χώρες με υψηλή φορολόγηση .
- Η «μετανάστευση» των φορολογικών βάσεων από τις χώρες υψηλής στις χώρες χαμηλής φορολόγησης.
- Η δημιουργία εικονικών εδρών εταιριών σε χώρες χαμηλής φορολόγησης για την τοποθέτηση μη διανεμημένων κερδών.
- Αύξηση των δραστηριοτήτων φυσικών προσώπων σε πολύ εξειδικευμένους τομείς, οι οποίες διενεργούνται εκτός της χώρας προέλευσης και άρα δεν υπόκεινται στην εγχώρια φορολογία .
- Η αύξηση των δραστηριοτήτων παράκτιων εταιριών .
- Η αύξηση του ηλεκτρονικού εμπορίου και χρήματος, που καθιστά πολύ δύσκολο τον υπολογισμό του μεγέθους των κερδών.

2.2 ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

2.2.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΥΠΟ ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΚΑΕ ⁵²

Γενικά η εταιρική φορολόγηση στα νέα κράτη-μέλη, ακολουθεί τα διεθνή στάνταρτ. Τα νέα κράτη-μέλη εφαρμόζουν χαμηλότερους σε

⁵¹ OVERBEEK Henk : Taxing capital in single market : the continuing struggle over european tax harmonization, Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam 2005, page 15.

⁵² Βλέπετε και BELLAK Christian and LEIBRECHT Markus Leibrecht : Do low corporate income tax rates attract FDI? Evidence from 8 Central and East European countries, University of Nottingham Research Paper 2005/43, Nottingham, 2005 .

σύγκριση με τα παλαιά φορολογικούς συντελεστές με μέσο όρο γύρω στο 21,5 % (Κύπρος, Λιθουανία 15%, Μάλτα 35%).⁵³

2.2.2 ΑΛΥΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΕΕ

Οι ΧΚΑΕ υποχρεούνται να προσαρμόσουν τα φορολογικά τους συστήματα στο ευρωπαϊκό κεκτημένο, μα διατηρούν την αποκλειστική αρμοδιότητα καθορισμού των επιπέδων των φορολογικών τους συντελεστών .

Με την είσοδο τους στην ΕΕ τα νέα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν ταχύτερη και εντονότερη έκθεση στον διεθνή ανταγωνισμό, γεγονός που εγκυμονεί κινδύνους μείωσης των δημοσίων εσόδων τους λόγω της αύξησης των ανταγωνιστικών πιέσεων και του κινδύνου χρηματοδοτικών κρίσεων. Διανύουμε μια περίοδο όπου καθίσταται περισσότερο από κάθε άλλη φορά επιτακτική η ανάγκη για τις ΧΚΑΕ αντιμετώπισης του φαινομένου του φορολογικού ανταγωνισμού .

2.2.3 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΥΠΑΡΞΗΣ 27 ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Η διατήρηση 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων έχει πολλά μειονεκτήματα. Το πρώτο αφορά την συμπεριφορά των κυβερνήσεων, που μπορεί να βρεθούν στην αρνητική κατάσταση να συναγωνίζονται μεταξύ τους για την προσέλκυση κινητών μορφών επένδυσης προσφέροντας χαμηλότερους εταιρικούς φορολογικούς συντελεστές ή ειδικά φορολογικά καθεστώτα που ευνοούν ορισμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Ειδικά στην περίπτωση που οι επενδύσεις εμφανίζουν μεγαλύτερη κινητικότητα μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ παρά μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών μη μελών της ΕΕ, θα υπάρξει συλλογικό όφελος από την συνεργασία των 27 κρατών μελών στον τομέα της εταιρικής φορολογίας, παρ' όλο που το όφελος από μια τέτοια συνεργασία θα διαφέρει σε μέγεθος από χώρα σε χώρα . Η μονομερής αναδιανομή

⁵³ CORICELLI Fabrizio : Fiscal Policy in an enlarged Europe, University of Siena , Special Issue, Siena, April 2004 .

των κερδών είναι το κύριο εμπόδιο στην φορολογική εναρμόνιση.⁵⁴ Το αρνητικότερο φαινόμενο που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η διευρυμένη ΕΕ είναι ο καλούμενος φορολογικός ανταγωνισμός .

2.2.4 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

2.2.4.1 ΟΡΙΣΜΟΣ – ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ

Η κινητικότητα των κεφαλαίων έχει αυξηθεί δραματικά μετά την απελευθέρωση της ευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς, καθώς η αύξηση της σημασίας των πολυεθνικών με υποκαταστήματα σε όλο τον κόσμο έχει δημιουργήσει νέους οικονομικούς όρους για την εθνική φορολόγηση του κεφαλαίου.

Ως φορολογικός ανταγωνισμός ορίζεται η κατάσταση κατά την οποία οι εθνικές κυβερνήσεις στρατηγικά προσαρμόζουν την φορολογική τους πολιτική εστιάζοντας την προσοχή τους στις νέες συνεχώς διαμορφούμενες οικονομικές καταστάσεις και κυρίως στις αλλαγές των φορολογικών συντελεστών των ανταγωνιστών τους . Ενδείξεις του θα μπορούσαν να θεωρηθούν η ξαφνική μείωση, χωρίς να συντρέχουν ιδιαίτερες περιστάσεις, των εγχώριων φορολογικών συντελεστών, ή η υιοθέτηση φορολογικών εξαιρέσεων και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης με στόχο την προσέκλυση ΑΞΕ.

Στην πράξη τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη και χώρες μέλη του ΟΟΣΑ έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στα επίπεδα των φορολογικών εταιρικών συντελεστών, ένδειξη ότι υφίστανται συνέπειες του φορολογικού ανταγωνισμού. Μόνο μετά το 2004 και την είσοδο των ΧΚΑΕ. χαρακτηριστικό των οποίων είναι τα χαμηλά επίπεδα συντελεστών φορολόγησης στην ΕΕ , άρχισαν να ενισχύονται οι προτάσεις για την υιοθέτηση κάποιου κατώτατου ορίου των εφαρμοζομένων φορολογικών συντελεστών στο εσωτερικό της .

⁵⁴ BOND Stephen : Corporate Tax Harmonisation in Europe. A Guide to the Debate, Institut for fiscal studies, London, 2000, page 9.

Η διεθνής βιβλιογραφία περί του φορολογικού ανταγωνισμού εκτιμά ότι η αύξηση της διεθνούς οικονομικής ολοκλήρωσης θα οδηγήσει σε αύξηση της πίεσης στις φορολογικές πολιτικές. Επειδή η διεύρυνση της φορολογικής βάσης είναι αναλογικά πιο σημαντική για τις μικρότερες σε μέγεθος χώρες απ' ό,τι για τις μεγαλύτερες, οι τελευταίες έχουν μεγαλύτερο κίνητρο να μειώσουν τα επίπεδα φορολογίας. Σε υποθετικό πάντα επίπεδο τέλεια διεθνής κινητικότητα κεφαλαίου μπορεί να οδηγήσει σε μηδενική φορολογία.

Για να υπάρχει φορολογικός ανταγωνισμός πρέπει να συντρέχουν τα κάτωθι συστατικά του στοιχεία : α) οι κινητές βάσεις να ανταποκρίνονται στις φοροαπαλλαγές μέσω της μετατόπισης τους . β) οι φοροαπαλλαγές να δημιουργούν μείωση των φορολογικών (δημοσίων) εσόδων ορισμένων τουλάχιστον κρατών γ) αυτή η απώλεια εσόδων θα πρέπει να αντισταθμιστεί από αύξηση της φορολογίας σε άλλες λιγότερο κινητές βάσεις πχ την (μη εξειδικευμένη) εργασία .

2.2.4.2 ΜΟΡΦΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

2.2.4.2.1 ΒΛΑΠΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ⁵⁵

Το είδος αυτό του φορολογικού ανταγωνισμού περιλαμβάνει τις περιπτώσεις όπου τα μέτρα της φορολογικής πολιτικής μιας περιοχής της ευρύτερης περιφέρειας ασκούν επιδράσεις στον προϋπολογισμό και την φορολογική πολιτική μιας άλλης περιοχής πχ όταν μια περιοχή μειώνει τους φορολογικούς τους συντελεστές στο κινητό κεφάλαιο, προσελκύει μεγαλύτερες ροές κεφαλαίων σε βάρος των υπολοίπων περιοχών , προκαλώντας τη μείωση των φορολογικών τους εσόδων .⁵⁶

⁵⁵ Βλέπετε σχετικά και : OECD : Concurrence fiscale dommageable. Un probleme mondial, Paris, 2000 .

⁵⁶ DOUGLAS WILSON John : Theories of tax competition, National Tax Journal Vol 52 no 2, june 1999, page 272 .

2.2.3.2.2 ΚΕΦΑΛΑΙΟΥΧΙΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ⁵⁷

Σε κάθε περιοχή , οι ανταγωνιζόμενες επιχειρήσεις παράγουν το προϊόν τους, χρησιμοποιώντας δυο παράγοντες παραγωγής : Έναν κινητό, το κεφάλαιο, και έναν ακίνητο, την εργασία. Η θεωρία του φορολογικού ανταγωνισμού εστιάζεται στην περίπτωση όπου όλες οι περιοχές είναι όμοιες και εφαρμόζουν τους ίδιους φορολογικούς συντελεστές. Το κόστος της απώλειας κεφαλαίου από μια περιοχή αντισταθμίζεται ακριβώς από την εισροή ισόποσου κεφαλαίου σε μια άλλη περιοχή.

Η κάθε επενδυτική τοποθεσία έχει τη διακριτική ευχέρεια να εφαρμόζει διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές. Αν οι φορολογικοί συντελεστές διαφέρουν τότε δυο είδη αναποτελεσματικότητων προκύπτουν στην οικονομία : Πρώτον, το επίπεδο των δημοσίων αγαθών είναι αναποτελεσματικό, αφού οι χώρες αποτυγχάνουν να υπολογίσουν τις ενδοπεριφερειακές εξωτερικεύσεις. Δεύτερον, το κεφάλαιο δεν διανέμεται σωστά ανάμεσα στις επιμέρους χώρες της ευρύτερης περιφέρειας ή στις διάφορες τοποθεσίες στο εσωτερικό των χωρών αυτών. Μια πλήρως αποτελεσματική αναδιανομή δεν μπορεί να επιτευχθεί αν οι φορολογικοί συντελεστές διαφέρουν στις επιμέρους περιοχές του περιφερειακού συνασπισμού, και η διαφορά ανάμεσα στο επίπεδο των φορολογικών συντελεστών δεν είναι συμβατή με τις διαφορές στην αποτελεσματικότητα των δημοσίων αγαθών, εκτός αν μια κεντρική αρχή αναδιανέμει τον πλούτο.

Από μικροοικονομικής άποψης ο διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός υφίσταται κυρίως στο πεδίο των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Αυτό διαπιστώνουμε αν λάβουμε υπόψη μας την πρόσφατη γερμανική εμπειρία. Ενώ πολλές άλλες χώρες μείωσαν τα επίπεδα των φορολογικών συντελεστών τους ή εισήγαγαν ειδικά

⁵⁷ KRAEMER Ulrike and RADAELLI Claudio : The coordination of Direct Tax Policy in the European Union : Actors and Modes of Governance, page 10. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.eu-newgov.org/datalists/deliverables_detail.asp?Project_ID=22 .

φορολογικά κίνητρα για κάποια είδη εταιρικού εισοδήματος, οι υψηλοί γερμανικοί φορολογικοί συντελεστές ώθησαν πολλές πολυεθνικές στην μεταφορά τουλάχιστον του πιο κινητού μέρους της φορολογικής τους βάσης σε άλλες χώρες χαμηλής φορολόγησης .

Η οικονομική ολοκλήρωση δημιούργησε τις κατάλληλες συνθήκες για την αύξηση του ανταγωνισμού στην φορολόγηση κεφαλαίου. Ενώ το 1997 η επίσημη ευρωπαϊκή θέση ήταν ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι επιβλαβής και πρέπει να περιοριστεί, το 2001 η άποψη του Κομισάριου Bolkestein για τον ρόλο του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά ήταν διαφορετική. Η άποψη αυτή βασίζεται στο γεγονός η βαρύτητα της φορολογίας είχε φτάσει σε υπερβολικά επίπεδα και ο φορολογικός ανταγωνισμός θεωρήθηκε τρόπος υγιεινούς αντιμετώπισής της. Ως βασική προτεραιότητα πρέπει να θεωρηθεί η μείωση της βαρύτητας της φορολογίας πανευρωπαϊκά και όχι η εναρμόνιση των εθνικών φορολογικών συστημάτων. Υπό αυτές τις συνθήκες η εναρμόνιση θα οδηγούσε σε μια σύγκλιση καθοδηγούμενη από τις δυνάμεις της αγοράς προς τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές .⁵⁸

Η Γαλλία, και η Γερμανία δείχνουν να συμμερίζονται την άποψη ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός πρέπει να θεωρείται και να αντιμετωπίζεται ως «επιβλαβής», ενώ η Βρετανία και η Ιρλανδία έχουν ήδη προβεί σε σημαντικές περικοπές στους φορολογικούς τους συντελεστές και είναι από τις χώρες που πιέζουν για περισσότερο φορολογικό ανταγωνισμό.

2.2.4.3 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να οδηγήσει στην καθίζηση των εθνικών φορολογικών συντελεστών (race to the bottom) στις διεθνώς κινητές φορολογικές βάσεις, με άμεση συνέπεια την μείωση του επιπέδου της παρεχόμενης δημόσιας υποδομής, αν και

⁵⁸ MENDOZA E. and TEZAR Linda : Why hasn't tax competition triggered a race to the bottom ? , Journal of onrtary economics 52(2005) , page 166 .

δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι οδηγούμαστε προς την κατεύθυνση αυτή.⁵⁹

2. Ο φορολογικός ανταγωνισμός εμποδίζει την επίτευξη στόχων δημοσίου συμφέροντος, ιδίως αν είναι επιβλαβής.⁶⁰ Μπορεί επίσης να μεταφέρει το βάρος φορολόγησης από τις βάσεις με υψηλή κινητικότητα (κεφάλαιο)στις λιγότερο κινητές βάσεις πχ εργασία, προκαλώντας στρεβλώσεις και αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση

3. Σύμφωνα με τον Tiebout οι φορολογικές βάσεις θα μετακινηθούν αναλόγως του συνδυασμού της φορολογίας και των παρεχομένων δημοσίων αγαθών. Έτσι ο κάθε επενδυτής θα επιλέξει τον τόπο που παρέχει συνδυασμό που ανταποκρίνεται περισσότερο στις ανάγκες του. Στόχος των κυβερνητικών πολιτικών είναι η προσέλκυση κεφαλαίων μέχρι να φτάσουν σ' ένα μέγεθος που να τους επιτρέψει να ελαχιστοποιήσουν το κόστος παροχής των δημοσίων αγαθών. Ο φορολογικός ανταγωνισμός, καθώς εμπλέκεται στην διεύρυνση της φορολογικής βάσης μέχρι αυτή να φτάσει το μέγιστο επιθυμητό μέγεθος, συμβάλλει ενεργά στην προσπάθεια αυτή.

4. Οι συνέπειες του φορολογικού ανταγωνισμού στους καταστατικούς φορολογικούς συντελεστές είναι αρνητικές , κυρίως λόγω των πολύ χαμηλών Ιρλανδικών φορολογικών συντελεστών, που κάνουν τον ανταγωνισμό ιδιαίτερα επώδυνο για την φορολογική ισορροπία των ευρωπαϊκών χωρών, των οποίων τα φορολογικά έσοδα θα πέσουν γύρω στο 2,6 του ΑΕΠ. Αντιθέτως, η επίδραση της εναρμόνισης θα είναι μετριότερου βεληνεκούς.

⁵⁹ FOURCANS Adre and WARIN Thierry : Can tax competition lead to a race to the bottom in Europe? A skeptical view , Middlebury college economics discussion paper No 06-04, Middlebury , 2004, page 6 .

⁶⁰ JAKUBIAK Malgorzata and MARKIEWICZ Malgorzata : Capital mobility and tax competition in the EU after enlargement, 2nd EUROFRAME conference on economic policy issues in the European Union : Trade, FDI, and relocation : Changes for employment and growth in the European Union, june 2005, page 3 .

5. Εγκυμονεί ο κίνδυνος «μεταφοράς κερδών» από τις χώρες με υψηλή φορολόγηση στις υπόλοιπες (χαμηλής φορολόγησης) και μέσω του δανεισμού ανάμεσα στις εταιρίες του ίδιου γκρουπ. Η μεταφορά των κερδών επιτρέπει στις εταιρίες να τοποθετούν τα κέρδη τους εκεί όπου η φορολογία είναι η ελάχιστη, και με τον τρόπο αυτό διακόπτεται η σύνδεση ανάμεσα σε επιχειρηματική δραστηριότητα και την κερδοφορία .

6. Μια ακόμη αρνητική συνέπεια είναι η άσκηση επιρροής στην επιλογή του τόπου πραγματοποίησης της επένδυσης. Όταν μια επένδυση προσελκύεται σε κάποια τοποθεσία μόνο και μόνο λόγω του χαμηλού επιπέδου της εφαρμοζόμενης φορολογίας η αποτελεσματικότητά της είναι αμφίβολη.

Οι υπόλοιπες χώρες που υφίστανται απώλεια ΑΞΕ λόγω των εφαρμοζόμενων αλλού χαμηλών φορολογικών συντελεστών, έχουν κάθε κίνητρο να μειώσουν τους φορολογικούς τους συντελεστές, με συνέπεια την πρόκληση της απώλειας της κοινωνικής αποδοτικότητας της επένδυσης, και στην περίπτωση των δημοσίων αγαθών οδηγώντας ακόμη και σε αυτοχρηματοδότηση των δημοσίων υποδομών. Οι εργαζόμενοι θα είναι αυτοί που θα υπομείνουν πέραν του όλου κόστους του κοινωνικού κράτους, επιπρόσθετα και το κόστος των δημοσίων υποδομών.

7. Ο Zodrow σημειώνει ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να οδηγήσει ακριβώς παρόμοιες σε χαρακτηριστικά περιοχές να εξειδικευτούν αναποτελεσματικά σε διαφορετικού είδους δραστηριότητες, απλώς και μόνο επειδή εφαρμόζεται διαφορετικός συνδυασμός εταιρικής φορολόγησης και εξόδων υποδομής .⁶¹

⁶¹ Βλέπετε σχετικά και : BELLAK Christian, LEIBRECHT Markus and DAMIJAN J. : Infrastructure endowment and corporate income taxes as determinants of FDI in central and eastern european countries . LICOS discussion Paper 193/2007, Katholieke University Leuven, Leuven, 2007.

8. Η ενδεχόμενη αύξηση της φορολογίας μπορεί να αυξήσει τις ΑΞΕ προερχόμενες από χώρες που εφαρμόζουν σχήματα πιστώσεων στην φορολόγηση των επαναπατρισμένων κερδών, καθώς οι επενδυτές από τις χώρες αυτές θα γίνουν δέκτες μεγαλύτερων πριν την φορολόγηση επιστροφών, ενώ μερικώς θα αποζημιωθούν από τους διογκωμένους φόρους στην χώρα υποδοχής.

2.2.4.4 ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Η ενδεχόμενη όξυνση του φαινομένου του φορολογικού ανταγωνισμού θα έχει αρνητικότερες συνέπειες για τις ΧΚΑΕ. Η αύξηση τη κινητικότητας του κεφαλαίου έχει ωθήσει τις χώρες αυτές στην αλόγιστη παροχή φορολογικών κινήτρων αγνοώντας στις υπόλοιπες χώρες της ευρύτερης περιοχής, με συνέπεια η επίδρασή τους στην κινητικότητα του κεφαλαίου να είναι περιορισμένη και να προκαλείται μείωση των φορολογικών εσόδων των τελευταίων.

Υπάρχουν δύο στρατηγικές αντίδρασης στον φορολογικό ανταγωνισμό⁶²: Στην πρώτη κάθε χώρα αντιδρά σε μια απροειδοποίητη μείωση των φορολογικών συντελεστών των υπολοίπων χωρών μειώνοντας τους φορολογικούς της συντελεστές. Στην δεύτερη περίπτωση η χώρα αυτή δεν αντιδρά στις απροειδοποίητες μειώσεις των φορολογικών συντελεστών των υπολοίπων χωρών και δεν προσπαθεί να ανακόψει τις προσδοκίες τους. Καταρχάς, η συμπεριφορά συνεργασίας (Β περίπτωση) κάμπτεται από την πολιτική έλλειψης συνεργασίας (Α). Η μόνη εξισορρόπηση για όλες τις πλευρές είναι να μην συνεργαστούν και να ακολουθήσουν την πρώτη συμπεριφορά . Με τον τρόπο αυτό οδηγούμαστε στο κλασικό « δίλημμα του φυλακισμένου », που προϋποθέτει ότι όλες οι πλευρές δεν συνεργάζονται σε καμία περίοδο.

⁶² FOURCANS Andre and THIERRY Warin : Tax harmonisation vs tax competition in Europe . A Game theoretical approach, CREFE cahier de recherche n. 132, Montreal 2001, page 16.

Η ιδανική λύση είναι να ακολουθηθεί η δεύτερη στρατηγική, αλλά αυτή η πολιτική είναι πιθανή μόνο αν οι εμπλεκόμενες χώρες συμφωνήσουν σε διμερή βάση για την εφαρμογή ενός σταθερού επιπέδου φορολογικό συντελεστή. Διαφορετικά η κυρίαρχη πολιτική είναι αναπόφευκτα η πρώτη.

Ένα πολύ σημαντικό κίνητρο που ασκεί μεγάλη επιρροή στην επιλογή της τελικής τοποθεσίας της επένδυσης είναι η ποιότητα της παρεχόμενης υποδομής, η οποία πρέπει να χρηματοδοτηθεί από τα φορολογικά έσοδα. Μ' άλλα λόγια αυτό που έχει σημασία για την ανταγωνιστικότητα των ΧΚΑΕ είναι η επίτευξη της κοινωνικής αποδοτικότητας του κεφαλαίου. Υπάρχει ένα φυσικό εμπόδιο που μειώνει τις διαβρωτικές συνέπειες του φορολογικού ανταγωνισμού : Αν οι φόροι αντιμετωπίζονται σαν το τίμημα που πρέπει να πληρωθεί για την παρεχόμενη υποδομή, ο επενδυτής θα το αποδεχτεί.⁶³

Στο προσεχές μέλλον οι ΧΚΑΕ θα αντιμετωπίσουν έντονες πιέσεις σχετικά με τον φορολογικό ανταγωνισμό. Αφού οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές στις ΧΚΑΕ είναι χαμηλότεροι από τα παλιά κράτη – μέλη, από πολλούς υποστηρίζεται η άποψη ότι οι πιέσεις που θα τους ασκηθούν προκειμένου να χαμηλώσουν τα επίπεδα των φορολογικών τους συντελεστών θα είναι μικρές αν όχι ανύπαρκτες . Αυτό είναι λάθος. Για να προσελκύσουν περαιτέρω ΑΞΕ οι ΧΚΑΕ θα πρέπει να υιοθετήσουν ακόμη χαμηλότερη φορολογία, αφού η παροχή από αυτές χαμηλής ποιότητας σε σύγκριση με τη δύση υποδομών, θα πρέπει να αντισταθμιστεί από άλλα τοπικά πλεονεκτήματα, πχ με χαμηλότερη φορολογία, ή με χαμηλότερα επίπεδα μισθών .

Οι περιοχές που παρουσιάζουν έντονη βιομηχανική συγκέντρωση διαθέτουν μεγαλύτερο οπλοστάσιο ώστε να αντισταθμίσουν τις

⁶³ WAGNER Helmut : Fiscal issues in the new member countries: Prospects and challenges, SUERF - The European Money and Finance Forum , SUERF Study number 2006/1 , Vienna, 2006, page 19 .

καθοδικές πιέσεις που δέχονται οι φορολογικοί συντελεστές λόγω του φορολογικού ανταγωνισμού. Όταν η κινητικότητα κεφαλαίου αυξάνει, οι φορολογικοί συντελεστές αναμένεται ότι θα μειωθούν αν υπάρχει μικρή συγκέντρωση της παραγωγής, ενώ στις χώρες με μεγάλη συγκέντρωση της παραγωγής είναι δυνατή η εφαρμογή μεγαλύτερων επιπέδων φορολόγησης κερδών κεφαλαίου.

Ένας ακόμη αποτελεσματικότερος τρόπος αντιμετώπισης του φορολογικού ανταγωνισμού είναι η θεσμοθέτηση μιας αρχής που στόχο θα έχει να επιτύχει αποτελεσματική αναδιανομή των φορολογικών εσόδων, παρέχοντας σε περιοχές που πλήττονται από την εφαρμοζόμενη σε άλλες περιοχές πολιτική περί κινήτρων «διορθωτική επιδότηση» όταν αυξάνονται στις τελευταίες τα φορολογικά τους εισοδήματα συνέπεια των ως άνω πολιτικών.

Στη συνέχεια θα ακολουθήσει λεπτομερής ανάλυση των προτεινόμενων μορφών αντιμετώπισης του φορολογικού ανταγωνισμού σε πανευρωπαϊκό επίπεδο .

2.2.5 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ

Ως φορολογική εναρμόνιση γενικά εννοείται η μεταρρυθμιστική διαδικασία των φορολογικών συστημάτων διαφορετικών δικαιοδοσιών με στόχο την επίτευξη μιας κοινής πολιτικής. Στην πλήρη διάστασή της καταλήγει στην εφαρμογή από κάθε κράτος μέλος ακριβώς του ίδιου φορολογικού συστήματος με όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη .

Η φορολογική εναρμόνιση συμβάλλει στην εξασφάλιση της κατάλληλης λειτουργίας της κοινής αγοράς με την εγκαθίδρυση των κατάλληλων συνθηκών φορολόγησης σε επίπεδο κρατών μελών και κοινότητας. Δεν είναι ένα εύκολο εγχείρημα⁶⁴ και η επίτευξή του καθίσταται εφικτή μόνο σταδιακά.⁶⁵

⁶⁴ BLUMANN Claude : La CEE en crise , Etudes de la faculté de droit et des sciences economics de Tours , Editions Economica, Paris, 1982, page 187 .

2.2.5.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Οι πρώτες απόπειρες εναρμόνισης των καταστατικών φορολογικών συντελεστών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο θα πρέπει να αναζητηθούν στην σχετική οδηγία του έτους 1975. Η ως άνω εναρμόνιση ήταν στοιχείο και των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων στη σύσκεψη του Ruding (1992) που μάλιστα πρότεινε μια στρατηγική φορολογικού συντονισμού συντελούμενη σε τρεις φάσεις. Το μετέπειτα βήματα για την εναρμόνιση της εταιρικής φορολογίας σε επίπεδο ΕΕ είναι ο Κώδικας Συμπεριφοράς του έτους 1997.

Ακολουθεί το έτος 2001 η αναφορά Bolkestein, που αναλύει τις στρεβλωτικές συνέπειες της φορολογικής εναρμόνισης στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Αντίθετα με την αναφορά του Ruding η αναφορά Bolkestein δεν συνιστά τον φορολογικό συντονισμό ως τρόπο αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών του φορολογικού ανταγωνισμού, αλλά προτείνει τέσσερις (4) τρόπους υπέρβασης των ως άνω στρεβλωτικών αποτελεσμάτων. Οι εναλλακτικοί αυτοί τρόποι εστιάζουν στη συνένωση του κέρδους των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που λειτουργούν σε περισσότερα κράτη μέλη και στην αποφυγή της χρήσης των φορολογικών κινήτρων.

Τέλος ακολούθησε η οδηγία υπ' αριθμ. 2003/48/ΕΚ για τη φορολόγηση των υπό μορφής τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις και η οδηγία υπ' αριθμ. 2003/49/ΕΚ « περί τόκων και δικαιωμάτων ».

2.2.5.2 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ (ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ – ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ)

Από το 2001 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κάνει μικρή μα σταδιακή πρόοδο προς την εισαγωγή μιας κοινής εταιρικής φορολογικής βάσης στην ΕΕ. Ακόμη και αν η άμεση φορολογία δεν προβλέπεται στην

⁶⁵ ΣΚΛΙΑΣ Νίκος : Η εναρμόνιση των φόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα . Παρουσίαση – ανάλυση νομοθετικών μέτρων από τη Συνθήκη της Ρώμης μέχρι σήμερα . Θέσεις της Επιτροπής για το μέλλον, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1992 .

Συνθήκη, καθώς το άρθρο 93 ΣυνθΕΚ αναφέρεται σε μέτρα για την έμμεση μόνο φορολογία, στον τομέα αυτό υιοθετήθηκαν, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, σημαντικότερες οδηγίες.

Όσον αφορά την οδηγία υπ' αριθμ. 2003/48/ΕΚ « για τη φορολόγηση των υπό μορφής τόκων εισοδημάτων από αποταμιεύσεις », πρέπει να ειπωθούν τα κάτωθι. Σημαντικότερη παράμετρος προκειμένου τόσο η φορολογική εναρμόνιση όσο και ο φορολογικός συντονισμός να ευοδωθούν στη πράξη, είναι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων φορολογικών αρχών. Προς την κατεύθυνση αυτή εκδόθηκε η ως άνω οδηγία , η οποία βοηθά στη βελτίωση του συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών για την εξασφάλιση της αποτελεσματικής φορολόγησης του ξένου εισοδήματος. Η εφαρμογή της οδηγίας θα βελτιώσει την οικονομική αποτελεσματικότητα σε επίπεδο ΕΕ εξασφαλίζοντας ίση μεταχείριση του εισοδήματος που προέρχεται από ξένες πηγές και αυτού που προέρχεται από εγχώριες πηγές μέσω των αποταμιεύσεων. Επιπλέον θα ενισχυθεί η νομιμοποίηση της ευρωπαϊκής φορολογικής αρχής, πχ καθιστώντας στην πράξη ευρέως κατανοητό ότι η απελευθέρωση της ροής κεφαλαίων στην κοινότητα δεν πραγματοποιήθηκε με σκοπό να διευκολύνει την φοροδιαφυγή, αλλά με σκοπό να αυξήσει την παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας .

Τέλος η Επιτροπή σε σύμπλευση με την θέση του παρόντος που διατυπώθηκε λεπτομερώς ανωτέρω, συντάσσεται με την άποψη ότι ο επιβλαβής φορολογικός ανταγωνισμός, οδηγεί σε μετατόπιση της φορολογίας από το κινητό κεφάλαιο σε ακίνητους παράγοντες κυρίως στην εργασία, με επιβλαβέστερες συνέπειες για την απασχόληση .

Την ίδια στάση ακολουθεί και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπως φαίνεται στην αναφορά του, του έτους 2005. Το Κοινοβούλιο επανέλαβε τη θέση ότι η υιοθέτηση μιας κοινής φορολογικής βάσης δεν σημαίνει αναγκαστικά την εφαρμογή κοινών φορολογικών συντελεστών. Κυρίως η αναφορά του κοινοβουλίου δίνει έμφαση στο ότι τα

κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν το δικαίωμα να ορίζουν τα ίδια τα επίπεδα των φορολογικών τους συντελεστών και ότι η υιοθέτηση κοινών ή τουλάχιστον ελαχίστων φορολογικών συντελεστών δεν πρέπει να αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης .

2.2.5.3 ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν διστακτικά την υιοθέτηση μιας κοινής ευρωπαϊκής φορολογίας, γιατί επιθυμούν να διατηρήσουν την ευελιξία της φορολογικής τους πολιτικής, κυρίως μετά την απώλεια κάθε αρμοδιότητας στον τομέα της νομισματικής τους πολιτικής, και λόγω του φόβου ότι η υιοθέτηση μιας κοινής φορολογικής βάσης είναι το πρώτο βήμα για την υιοθέτηση ελάχιστων κοινών φορολογικών συντελεστών. Τα τελευταία χρόνια το κλίμα έχει ριζικά μεταστραφεί λόγω της πίεσης των επιχειρηματικών κύκλων⁶⁶ για την υιοθέτηση μιας κοινής φορολογικής βάσης που μόνο αυτή, κατά την άποψή τους, θα μπορούσε μακροπρόθεσμα πλήρως και αποτελεσματικά να αντιμετωπίσει τα φορολογικά εμπόδια που τίθενται στη διασυνοριακή επιχειρηματική ολοκλήρωση της ΕΕ.

Στην μεταστροφή αυτή των κρατών μελών επίσης συνέβαλλαν οι δυσκολίες στην μεταφορά των κερδών και η αύξηση των διασυνοριακών επενδύσεων και εμπορίου σε συνδυασμό με την έλλειψη αντιστάθμισης των διασυνοριακών απωλειών στην ΕΕ, η αποτυχία του συστήματος του ξεχωριστού υπολογισμού να αντανάκλασει τις δομές της ευρωπαϊκής επιχειρηματικότητας και τέλος η επιθυμία αποφυγής του κόστους συμμόρφωσης σε 27 διαφορετικούς τρόπους υπολογισμού των κερδών.

Σημειωτέον ότι η εναντίωση ορισμένων κρατών μελών στην υιοθέτηση μιας κοινής φορολογικής βάσης δεν μπορεί να εμποδίσει

⁶⁶ KRAEMER Ulrike and RADAELLI Claudio : The coordination of direct tax policy in the european union : actors and modes of Governance , Centre for regulatory governance, University of Exeter, UK, page 8. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : huss.exeter.ac.uk/politics/research/readingroom/radaelliDirectTaxPolicy.doc

τα υπόλοιπα να προχωρήσουν μέσω της πολιτικής των ενισχυμένων συνεργασιών,⁶⁷ σε μια μάλιστα περίοδο όπου οι διαφορές στη φορολογία έχουν αποκτήσει τεράστια σημασία στην λήψη αποφάσεων των επιχειρήσεων, και που οι υπόλοιπες διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών τείνουν να εκλείψουν, μια τάση που ενισχύεται με την υιοθέτηση ενός μόνο νομίσματος στη ζώνη ευρώ.

2.2.5.4 ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ

Η εναρμόνιση της εταιρικής φορολογίας μπορεί να πάρει διάφορες μορφές ορισμένες εκ των οποίων παρέχουν το δικαίωμα επιλογής στις πολυεθνικές, ενώ άλλες είναι υποχρεωτικής εφαρμογής για όλες τις εταιρίες που λειτουργούν στον ευρωπαϊκό χώρο.

Ένα κοινό στοιχείο όλων των μορφών αυτών είναι η μείωση της πρακτικής του χωριστού υπολογισμού που στηρίζεται στην αρχή «arms length», όσον αφορά τις ατομικές εταιρικές οντότητες ενός πολυεθνικού γκρουπ, και η συνεπαγόμενη παροχή στις ευρωπαϊκές πολυεθνικές της δυνατότητας υπολογισμού των πανευρωπαϊκών τους κερδών υπό μια κοινή φορολογική βάση. Ένα κοινό χαρακτηριστικό όλων των συστημάτων είναι η διατήρηση τους δικαιώματος επιλογής των επιπέδων των φορολογικών τους συντελεστών, όσον αφορά το δικό τους μερίδιο των πανευρωπαϊκών κερδών των πολυεθνικών.

2.2.5.4.1 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Το είδος αυτό της εναρμόνισης δεν αφορά αποκλειστικά τους καταστατικούς φορολογικούς συντελεστές, αλλά επεκτείνεται και στους πραγματικούς φορολογικούς συντελεστές. Παρέχεται η δυνατότητα εφαρμογής παρόμοιων ή ίδιων επιπέδων φορολογικών συντελεστών στα εταιρικά κέρδη, αλλά άλλες πτυχές του φορολογικού συστήματος

⁶⁷ NEUNREITHER Karlheinz and WIENER Antje : European Integration after Amsterdam. Institutional Dynamics and prospects for democracy, Oxford University Press, 2000, page 224 .

όπως ο ορισμός των φορολογητέων κερδών, η εξαιρέσεις από την φορολογική βάση, η μεταχείριση των διασυνοριακών συναλλαγών δεν αποτελούν αντικείμενο εναρμόνισης .

Στα θετικά του είδους αυτού της εναρμόνισης συγκαταλέγεται ο περιορισμός των ανταγωνιστικών πιέσεων μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τα επίπεδα των φορολογικών συντελεστών, η μείωση των στρεβλώσεων που προκαλούνται από τις διαφοροποιήσεις των φορολογικών συντελεστών καθώς και τα περιορισμένα έξοδα συμμόρφωσης. Στα αρνητικά του συγκαταλέγεται η απώλεια φορολογικών εσόδων, επειδή παρέχεται η δυνατότητα στις εταιρίες να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους τις στρεβλώσεις και τις διαφορές στον ορισμό των φορολογικών βάσεων.⁶⁸

2.2.5.4.2 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ

Πρόκειται για την συγκεκριμενοποίηση των κερδών που υπόκεινται σε φορολογία μιας πολυεθνικής που λειτουργεί σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, με την ταυτόχρονη διατήρηση 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων και την παροχή στο κάθε κράτος μέλος της δυνατότητας να θέτει τα δικά του επίπεδα φορολογικών συντελεστών.

Οι διαφορές στη φορολογική βάση πρέπει να περιοριστούν, επειδή διαφορετικά οι επιχειρήσεις δεν θα μπορέσουν να λειτουργήσουν αρμονικά σε μια κοινή ενιαία αγορά και η ΕΕ δεν θα μπορέσει να ξεπεράσει τις ΗΠΑ ως η δυναμικότερη οικονομία του πλανήτη. Η Επιτροπή συμφωνεί ότι η υιοθέτηση μιας κοινής ενιαίας φορολογικής βάσης είναι ο μόνος τρόπος να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

Τα βήματα που πρέπει να γίνουν προς αυτή την κατεύθυνση είναι τα ακόλουθα :

- Εναρμόνιση της φορολογικής μεταχείρισης των φορολογητέων αντικειμένων που επιδέχονται μείωση φορολογίας .

⁶⁸ GAILLARD Emmanuel, CARREAU Dominique et LEE William : Le marché unique européen, Editions A. Pedone, Paris, 1999, page 254 .

- Συμφωνία για το είδος και την έκταση των φορολογικών κινήτρων των οποίων θα επιτραπεί η χρήση.

- Συμφωνία για την φορολογική μεταχείριση των κερδών που αποκτήθηκαν σ' άλλα κράτη-μέλη

- Συμφωνία για τον τρόπο λειτουργίας των φορολογικών κανόνων που θα θεσμοθετηθούν όσον αφορά τις χώρες εκτός ΕΕ.

Πολιτικά εμπόδια δυσχεραίνουν την εφαρμογή μιας κοινής φορολογικής βάσης, μα αν τα κράτη μέλη δεν συμφωνήσουν προς αυτή την κατεύθυνση θα εξαναγκαστούν σ' αυτή από το ΔΕΚ, το οποίο κατέχει θέση κλειδί στην όλη υπόθεση. Η πρώτη απόφαση που τάχθηκε υπέρ της εναρμόνισης της εταιρικής φορολογίας στην ΕΕ, εκδόθηκε το 1999 στα πλαίσια της υπόθεσης Saint-Gobain κατά Γερμανίας. Το ΔΕΚ αποφάσισε ότι η Γερμανία δεν έπρεπε να διακρίνει εφαρμόζοντας διαφορετικά φορολογικά συστήματα ανάμεσα στην μητρική γαλλική εταιρία Saint-Gobain και την εγκατεστημένη στη Γερμανία θυγατρική της .

Αυτού του είδους η εναρμόνιση αποτελούσε στοιχείο όλων των προτάσεων για φορολογική μεταρρύθμιση, και κυριαρχούσε στην οδηγία Bolkestein. Εξυπηρετεί δυο σκοπούς. Σε εθνικό επίπεδο ο καθορισμός της φορολογικής βάσης των υποκείμενων σε φορολόγηση εταιρικών κερδών, επηρεάζει το φορολογικό βάρος και τον πραγματικό φορολογικό συντελεστή του εταιρικού εισοδήματος. Αν οι χώρες με διαφορετικά επίπεδα φορολογικών συντελεστών χρησιμοποιήσουν την φορολογική βάση και τους φορολογικούς συντελεστές για να καθορίσουν το φορολογικό τους βάρος στα εταιρικά κέρδη, τότε η εναρμόνιση θα συμβάλει στον περιορισμό ενός πυλώνα στρέβλωσης των πραγματικών φορολογικών συντελεστών και οι διαφοροποιήσεις

αυτών ανά χώρα θα μειωθούν. Σύμφωνα μ' αυτό το σενάριο τα επίπεδα των πραγματικών φορολογικών συντελεστών θα μειωθούν.⁶⁹

Στα μειονεκτήματα του συστήματος αυτού συγκαταλέγεται η ενδεχόμενη πρόκληση απώλειας φορολογικών εσόδων μέσω της χρήσης της μεθόδου της μεταφοράς των κερδών. Για το λόγο αυτό καθίσταται απαραίτητο να γίνει υποχρεωτική η κοινή εφαρμογή των κανόνων του ΟΟΣΑ των σχετικών με την μεταφορά των κερδών .

Επίσης, η εναρμόνιση της φορολογικής βάσης μπορεί από τη μια να οδηγήσει σε μικρότερες διαφορές μεταξύ των 27 κρατών μελών, όμως απ' την άλλη θα διατηρηθούν τα ήδη υπάρχοντα προβλήματα μεταξύ της ΕΕ και του υπόλοιπου κόσμου.

Η επιλογή της τοποθεσίας της πραγματοποίησης της επένδυσης θα συνεχίσει να επηρεάζεται από τις διαφορές στους φορολογικούς συντελεστές, και οι φορολογικές οργανωτικές δομές θα συνεχίσουν να επηρεάζονται από την ύπαρξη 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων.

Με την εφαρμογή του συστήματος αυτού τα διοικητικά έξοδα πρόκειται να μειωθούν ελαφρώς, αλλά αν όλες οι φορολογικές επιστροφές υπολογιστούν επί τη βάση του ίδιου ορισμού των φορολογητέων κερδών, το σύστημα αποκτά πολύπλοκο χαρακτήρα (θα χρειαστεί να ληφθούν υπόψη και να υπολογιστούν 27 διαφορετικά φορολογικά συστήματα).

Ένα ακόμη μειονέκτημα είναι η αύξηση του κόστους συμμόρφωσης των επιχειρήσεων που λειτουργούν σε διεθνές επίπεδο, καθώς η φορολογική βάση κάθε θυγατρικής πρέπει να υπολογιστεί σύμφωνα με τον φορολογικό κώδικα της έδρας της κάθε επιχείρησης .

⁶⁹ GENSER Bernd : Capital taxation in an enlarged EU: The case for tax coordination στα πλαίσια της Oesterreichische Nationalbank : Capital taxation after EU Enlargement, Workshops No 6/2005, Vienna, 2005, page 110 .

Η εναρμόνιση της φορολογικής βάσης είναι ένας από τους στόχους της αναφοράς Bolkestein, προκειμένου να μειωθεί το κόστος συμμόρφωσης των επιχειρήσεων. Η αναφορά αυτή προτείνει τρεις τρόπους για την εναρμόνιση της φορολογικής βάσης. Οι δυο πρώτοι λειτουργούν επί τη βάση ενός δικαιώματος επιλογής (option) και επιτρέπουν στις πολυεθνικές επιχειρήσεις να υπολογίζουν την δική τους φορολογική βάση και την φορολογική βάση των θυγατρικών τους χωριστά ή να υπολογίζουν μια ενοποιημένη φορολογική βάση.

Σημαντικό στοιχείο στην πλειοψηφία των κάτωθι περιπτώσεων είναι η διατήρηση της εθνικής αυτονομίας στον καθορισμό των εταιρικών φορολογικών συντελεστών. Υποστηρίζεται πάντως ότι πρέπει να θεσμοθετηθεί ένα κατώτατο επίπεδο φορολογικών συντελεστών για να αποφευχθεί ο σχηματισμός του αναλυτικώς περιγραφέντος στο κεφάλαιο πρώτο του παρόντος αρνητικού φαινομένου του « αγώνα προς τα κάτω » (race to the bottom). Οι μορφές που μπορεί να πάρει η εναρμόνιση της φορολογικής βάσης είναι αναλυτικά οι εξής :

2.2.5.4.2.1 ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Το σύστημα αυτό προϋποθέτει ότι θα επιτρέπεται στις πολυεθνικές που λειτουργούν σε πανευρωπαϊκό επίπεδο να υπολογίσουν τα ενοποιημένα κέρδη των πανευρωπαϊκών δραστηριοτήτων τους σύμφωνα με το φορολογικό σύστημα του τόπου όπου είναι εγκατεστημένη η έδρα τους. Το κύριο πλεονέκτημα του συστήματος είναι ότι δεν απαιτείται κανένα απολύτως είδος εναρμόνισης. Προϋποθέτει ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης (που ισχύει στον τομέα της εσωτερικής αγοράς) θα εφαρμοστεί και στην εταιρική φορολογία⁷⁰.

Ο περιορισμός του ξεχωριστού υπολογισμού θα διευκολύνει απεριόριστα τις φορολογικές αρχές, καθώς διαφορετικές φορολογικές βάσεις θα συνυπάρχουν στην ΕΕ, μα κάθε επιχείρηση θα υπολογίζει τα

⁷⁰ VERRUE Robert : EU corporate tax reform : Progress and New challenges . Speech on European Conference on company taxation , Ostia, 5/12/2003 .

υποκείμενα σε φορολογία κέρδη της βάση των εφαρμοζόμενων σε ένα μόνο κράτος μέλος κανόνων. Επίσης το σύστημα αυτό παρέχει το δικαίωμα επιλογής και σε καμία επιχείρηση δεν θα επιβληθεί η εφαρμογή του. Στα πλεονεκτήματά του συγκαταλέγεται το χαμηλό κόστος φορολογικής συμμόρφωσης, με την αποφυγή της εφαρμογής διαφορετικών και πολλές φορές συγκρουόμενων κανόνων μεταφοράς των κερδών. Επίσης θα επιτρέπεται η μεταφορά των ζημιών που υπέστη μια επιχείρηση σε κάποιο κράτος μέλος της ΕΕ, ώστε να συμψηφιστούν με τα κέρδη που πραγματοποίησε η ίδια εταιρία σε κάποιο άλλο κράτος μέλος .

Η μεγάλη ευελιξία του συστήματος αυτού είναι και το κύριο μειονέκτημά του. Το σύστημα αυτό θα ωθήσει τα κράτη μέλη να ανταγωνίζονται μεταξύ τους προσφέροντας γενναιόδωρες φορολογικές βάσεις με σκοπό να προσελκύσουν τις έδρες των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων. Ένας τέτοιου είδους φορολογικός ανταγωνισμός θα προκαλέσει απώλεια φορολογικών εσόδων, καθώς μια έστω και πολύ μικρή διαφοροποίηση στην φορολογική βάση οποιουδήποτε κράτος μέλος θα εφαρμοστεί όχι μόνο στα κέρδη που πραγματοποιήθηκαν από την δραστηριότητα της επιχείρησης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, αλλά στο σύνολο των κερδών που πραγματοποιήθηκαν από την πανευρωπαϊκή επιχειρηματική δραστηριότητα της επιχείρησης .

Είναι πολύ πιθανό η «φορολογία της χώρας προέλευσης» να ωθήσει στον σχηματισμό νέων μορφών φορολογικού ανταγωνισμού, σχετικών με την προσέλκυση των αρχηγείων των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Σε παγκόσμιο επίπεδο η εφαρμογή του συστήματος αυτού ενδέχεται να υπονομεύσει την ομαλή λειτουργία των φορολογικών συστημάτων των υπολοίπων χωρών, καθώς η ΕΕ πιθανώς να χρησιμοποιηθεί από τις πολυεθνικές με δραστηριότητες σε διεθνές επίπεδο ως κανάλι φοροδιαφυγής.

2.2.5.4.2.2 ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΚΟΙΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ

Με την μέθοδο της κοινής ενιαίας ευρωπαϊκής φορολογικής βάσης παρέχεται η δυνατότητα επιλογής στις ευρωπαϊκές πολυεθνικές να υπολογίσουν τα κέρδη που πραγματοποίησαν από τις δραστηριότητές τους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο είτε υπό μια κοινή δέσμη φορολογικών κανόνων είτε να μπορούν να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τους ισχύοντες σε κάθε κράτος μέλος όπου επιτελούν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες φορολογικούς κανόνες .

Η ιδέα μιας «κοινή ενιαίας φορολογικής βάσης» για όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δεν έγινε αποδεκτή ούτε από όλα τα κράτη μέλη, ούτε από σύσσωμο τον επιχειρηματικό κόσμο. Η απαιτούμενη ομοφωνία στο Συμβούλιο των Υπουργών μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο, το οποίο θα μπορούσε πιθανότατα να υπερσκελισθεί με μια ενδεχόμενη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στα πλαίσια της ενισχυμένης συνεργασίας. Επίσης πολλές κυβερνήσεις των κρατών μελών διάκινται αρνητικά στην εφαρμογή μιας κοινής ενιαίας φορολογικής βάσης λόγω των πολύπλοκων τεχνικών απαιτήσεων της και του φόβου ότι η τελευταία θα επιφέρει πλήρη εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών.

Στα θετικά του συστήματος ως προς τις επιχειρήσεις συγκαταλέγεται το ότι πρόκειται για ένα καθεστώς στο οποίο μια διεθνώς λειτουργούσα πολυεθνική επιχείρηση μπορεί να απολαύσει ενοποιημένη φορολογική ισορροπία, υπολογιζόμενη επί τη βάση ειδικών φορολογικών κανόνων. Η εφαρμογή του συστήματος αυτού είναι πιο απλή για τις επιχειρήσεις και πιο αρμόζουσα στις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς, αφού οι πραγματικοί φορολογικοί συντελεστές θα γίνουν πιο διαφανείς με μια κοινή βάση, και υπολογίζεται παράλληλα ότι θα ενισχυθεί ο υγιής ανταγωνισμός ανάμεσα στα κράτη-μέλη.

Το μειονέκτημά του συστήματος αυτού στην περίπτωση εφαρμογής της πρώτης εναλλακτικής είναι ότι η μείωση της εθνικής αυτονομίας στον καθορισμό της φορολογικής βάσης μόνο ως προς τις

πολυεθνικές, μπορεί να δημιουργήσει στρεβλώσεις ανάμεσα στις μεγάλες και στις μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις που λειτουργούν στο εσωτερικό των κρατών-μελών, αφού οι μικρές σε μέγεθος επιχειρήσεις χωρίς διεθνή δραστηριότητα θα συνεχίσουν να υπόκεινται στους τοπικούς φορολογικούς κανόνες.⁷¹

2.2.5.4.2.3 ΚΟΙΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η λειτουργία του συστήματος αυτού δεν απαιτεί αντικατάσταση των υπαρχουσών εθνικών φορολογικών συστημάτων ή εναρμόνιση των 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων και η εφαρμογή του ασκείται με δικαίωμα επιλογής (option). Τα πρώτα βήματα προς την εφαρμογή του συστήματος αυτού έγιναν το 2001, όταν η Επιτροπή με την υπ' αριθμ. 582(2001) ανακοίνωσή της παρουσίασε την άποψη της σχετικά με την εφαρμογή μιας κοινής ενιαίας φορολογικής βάσης, θεωρώντας την ως την μοναδική διέξοδο για την αντιμετώπιση των εμποδίων των προερχομένων από τις διασυννοριακές δραστηριότητες των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Στη συνέχεια με την ανακοίνωση υπ' αριθμ. 726/2003 η Επιτροπή πρότεινε λύσεις που θα επέτρεπαν στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν μια μόνο φορολογική βάση. Από τον Ιανουάριο του 2005 οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν θέσει σ' εφαρμογή τα στάνταρτ διεθνούς υπολογισμού, που θα επιτρέψουν την προσαρμογή των φορολογικών βάσεων σε αυτά τα στάνταρτ. Δεδομένου ότι αυτά τα προβλήματα είναι πιο σημαντικά για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η επιτροπή ανέπτυξε το σχέδιο « εθνική φορολόγηση των ΜΜΕ »

⁷¹ SORENSEN Birch : The future of company taxation in the European Union . Comments on the speech given by Frits Bolkestein at the conference on Tax Policy in the European Union in Rotterdam, October 2001, page 2 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.econ.ku.dk/pbs .

2.2.5.4.2.4 Η « ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΩΣ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΒΑΣΗ »

Κατά το σύστημα αυτό η φορολογική βάση υπολογίζεται με βάση τους ίδιους κανόνες για όλες τις επιχειρήσεις εντός του εσωτερικού της ΕΕ. Βασική του προϋπόθεση είναι ότι μια και μόνο κοινή φορολογική βάση θα εφαρμοστεί σε όλες τις επιχειρήσεις όλων των κρατών μελών .

Με την μείωση του ξεχωριστού υπολογισμού και την εφαρμογή μιας ενοποιημένης βάσης επιτυγχάνεται μείωση του κόστους συμμόρφωσης καθώς εφαρμόζεται ένα μόνο σύστημα υπολογισμού της φορολογίας, και ταυτόχρονα περιορίζονται τα κίνητρα για μεταφορά των κερδών από ένα κράτος μέλος σε κάποιο άλλο. Οι επιχειρήσεις δεν θα μεταφέρουν πλέον τα κέρδη τους στις θυγατρικές που εδρεύουν σε χώρες με χαμηλή φορολογία, με συνέπεια τη μείωση του κόστους ελέγχου της μεταφοράς των κερδών. Μια ακόμη θετική συνέπεια του συστήματος αυτού είναι η μείωση των διασυνοριακών απωλειών των αντισταθμισμάτων.

Η ενοποίηση της φορολογικής βάσης θεωρείται εξέχουσας σημασίας για τις ΧΚΑΕ, καθώς οι θυγατρικές που εκεί ξεκινούν τη λειτουργία τους και οι οποίες συνήθως προκαλούν απώλειες φορολογικών εσόδων κατά τα πρώτα χρόνια, θα πάψουν πλέον να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση.

Για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος αυτού βασική προϋπόθεση είναι η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ούτως ώστε να αφεθεί πεδίο δράσης για όλες τις επιχειρήσεις τόσο τις τοπικές όσο και τις διεθνείς .

2.2.5.4.3 ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ

Περιλαμβάνει την μονομερή εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών και της φορολογικής βάσης με την ταυτόχρονη διατήρηση 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων.

Ένας πανευρωπαϊκός εταιρικός φόρος θα μπορούσε να λειτουργήσει υπό πολλές μορφές :

A) Η βασικότερη από αυτές είναι ο φόρος να λειτουργήσει ως υποκατάστατο των εταιρικών φόρων που επιβάλλονται από κάθε κράτος μέλος. Να επιβάλλεται δηλαδή ένας μόνο φόρος σε μια συγκεκριμένη κατηγορία κερδών, φορολογητέα με ένα μόνο συντελεστή, που θα διευθύνεται κεντρικώς, με το κέρδος να αναδιανέμεται μεταξύ των κρατών-μελών σύμφωνα με τον τύπο που θα έχει προσυμφωνηθεί. Βασική προϋπόθεση είναι να έχουν λάβει χώρα συμφωνίες σχετικά με την μεταχείριση των κερδών μεταξύ και των 27 κρατών μελών με τις χώρες εκτός ΕΕ, πράγμα που ήδη συμβαίνει σε διμερές επίπεδο .

Επιπλέον τα κράτη-μέλη δεν θα είναι υποχρεωμένα να συμφωνήσουν την ακριβή σχέση μεταξύ των εταιρικών φόρων και της προσωπικής φορολογικής μεταχείρισης των μερισμάτων.

Το σύστημα αυτό μπορεί να λάβει και εναλλακτικές μορφές. Μια από αυτές είναι η εφαρμογή του μόνο στις πολυεθνικές που λειτουργούν εντός της ΕΕ, και όχι σε όλες ανεξαρτήτως τις επιχειρήσεις.

Η δυσκολία εφαρμογής του συστήματος αυτού έγκειται στη δυσκολία του προκαθορισμού του είδους των δραστηριοτήτων που θα φορολογηθούν. Θεωρητικά θα μπορούσε να επιβληθεί χαμηλότερος φορολογικός συντελεστής στις περισσότερο κινητές λειτουργίες των πολυεθνικών. Μια ακόμη λύση θα ήταν η εφαρμογή ενός ενιαίου φόρου σε όλες τις επιχειρήσεις, με την ταυτόχρονη παροχή δυνατότητας στα κράτη επιβολής επιπρόσθετα της δικής τους εταιρικής φορολογίας . Υπό την μορφή αυτή, η φορολογική βάση του κάθε κράτους μέλους θα υπολογίζεται σε πολύ κοντινά επίπεδα με την φορολογική βάση του εφαρμοζόμενου πανευρωπαϊκού εταιρικού φόρου, με μικρές διαφοροποιήσεις που θα αντανakλούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε κράτους μέλους . Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αφήνονται κάποια περιθώρια ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών , αλλά οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού είναι σαφώς μικρότερες

B) Μια άλλη μορφή είναι η επιβολή του πανευρωπαϊκού εταιρικού φόρου σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα κράτη-μέλη με την ταυτόχρονη διατήρηση από τα κράτη μέλη της αρμοδιότητας επιβολής φορολογίας στις εθνικές επιχειρήσεις.

2.2.5.5 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ

Το κυριότερο πλεονέκτημα της φορολογικής εναρμόνισης ως προς τις επιχειρήσεις είναι η μείωση των εξόδων συμμόρφωσης. Ως προς την αποτελεσματικότητα των φορολογικών αρχών και των εφαρμοζόμενων από αυτές πολιτικών το κυριότερο πλεονέκτημα συνίσταται στον περιορισμό της πρακτικής της μεταφοράς των κερδών, στη μείωση των φορολογικών εξωτερικεύσεων και των εξόδων φορολογικού ελέγχου. Επίσης, τα εναρμονισμένα στάνταρτ υπολογισμού περιορίζουν τα εθνικά περιθώρια για άδικες φορολογικές πρακτικές και εξασφαλίζεται η μείωση των διασυνοριακών απωλειών των αντισταθμισμάτων. Από άποψη φορολογικής πολιτικής, η εναρμόνιση, η αναδιανομή και η χρήση διαφορετικών φορολογικών συντελεστών συμβαδίζει με την εξαγωγική ουδετερότητα του κεφαλαίου. Εναρμόνιση σημαίνει ότι κάθε ευρώ που κερδίζεται σε κάποια χώρα της εσωτερικής αγοράς φορολογείται με τον ίδιο μέσο φορολογικό συντελεστή. Τέλος με την εναρμόνιση τηρείται και γίνεται σεβαστή η αρχή της επικουρικότητας.

2.2.5.6 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ

Το κυριότερο μειονέκτημα της φορολογικής εναρμόνισης είναι ο περιορισμός των φορολογικών εσόδων των κρατών μελών. Η αναφορά Μπόλκεστειν συνυπολόγισε αυτή την απώλεια προτείνοντας την ενοποίηση της φορολογικής βάσης σαν μια δυνατότητα επιλογής (οψιόν), αφήνοντας στις επιχειρήσεις το περιθώριο να επιλέξουν την εφαρμογή της μεθόδου του ξεχωριστού υπολογισμού, αυξάνοντας το κόστος των επιχειρήσεων που θα υποχρεωθούν να συγκρίνουν τις επιλογές, καθώς και την απώλεια φορολογικών εσόδων των

φορολογικών αρχών που θα υποχρεωθούν να ελέγχουν διαφορετικά συστήματα υπολογισμού της φορολογίας. Είναι εύκολα κατανοητό ότι ένα τέτοιου είδους σύστημα είναι δαπανηρό και θέτει σε λειτουργία τους μηχανισμούς αναζήτησης της επενδυτικής τοποθεσίας με την πιο ευνοϊκή φορολόγηση . Τέλος, η εφαρμογή μιας κοινής φορολογικής βάσης για όλες ανεξαρτήτως τις επιχειρήσεις επιβαρύνει με επιπλέον έξοδα τις επιχειρήσεις μικρού μεγέθους χωρίς διεθνείς θυγατρικές .

Σύμφωνα με μια άποψη η φορολογική εναρμόνιση μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερα επίπεδα φορολογικών συντελεστών στην ΕΕ, τη στιγμή που ο φορολογικός ανταγωνισμός θα μπορούσε να συμβάλλει στην εγκαθίδρυση αποτελεσματικότερων φορολογικών συστημάτων ⁷².

2.2.6 ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ (Tax coordination)

Τα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών διαρθρώθηκαν με σκοπό την επίτευξη ορισμένων στόχων μέσω της αναμεταξύ τους συνεργασίας. Στην παρούσα φάση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αφού η άμεση φορολογία δεν προβλέπεται άμεσα από την Συνθήκη, η φορολογική εναρμόνισή θα ήταν ασυμβίβαστη με το ευρωπαϊκό δίκαιο, ενώ ο συντονισμός είναι νομικά αποδεκτός .

Από καθαρά οικονομικής άποψης ο φορολογικός συντονισμός θα πρέπει να στοχεύσει στην αποτελεσματική αξιοποίηση και διανομή του κεφαλαίου στην διευρυμένη εσωτερική κεφαλαιαγορά.

⁷² MENDOZA Enrique and TEZAR Linda : Winners and losers of Tax Competition in the European Union, National Bureau of Economic Research Working Paper number 10051, 2003, page 16 και STULTS Tom : Tax Harmonization versus Tax Competition: A Review of the Literature, Entry For The 2004 Moffatt Prize in Economics, 2004 Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : economics.about.com/cs/moffattentries/a/harmonization.

2.2.6.1 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΣΤΟΧΟΣ

Στη στενή του έννοια ο φορολογικός συντονισμός περιλαμβάνει κάθε προσαρμογή του φορολογικού συστήματος ενός κράτους μέλους στο φορολογικό σύστημα ενός άλλου κράτους μέλους. Δηλαδή κύριο χαρακτηριστικό του είναι ότι δεν απαιτείται ομοιομορφία των φορολογικών συστημάτων μεταξύ των κρατών μελών.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της ευρωπαϊκής φορολόγησης επιχειρήσεων, όπως προειπώθηκε, είναι ο κίνδυνος μεταφοράς των κερδών των πολυεθνικές στις θυγατρικές τους που είναι εγκατεστημένες σε κράτη-μέλη με χαμηλή φορολόγηση, με συνέπεια την απώλεια φορολογικών εσόδων χωρίς να έχει συντελεστεί καμία μετεγκατάσταση. Έτσι, η φορολόγηση των κερδών των πολυεθνικών θα πρέπει να γίνει ο κύριος στόχος του ευρωπαϊκού συντονισμού φορολόγησης. Η αρχή της μη διάκρισης είναι βεβαίως μια κεντρική πολιτική της κοινής αγοράς. Αλλά πρόκειται περισσότερο για ένα πολιτικό παρά για ένα οικονομικό επιχείρημα.

2.2.6.2 ΜΟΡΦΕΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Ανάλογα με το κίνητρο-στόχο που αυτός κάθε φορά επιδιώκει θα εφαρμοστούν και οι αντίστοιχες μορφές του.

2.2.5.2.1 Θετικό πρόσημο έχει ο φορολογικός συντονισμός όταν οι κυβερνήσεις συντονίζονται για την επίτευξη κάποιου επιπέδου φορολόγησης ή μίας φορολογικής πολιτικής, που θα εξασφαλίζει τουλάχιστον την χρηματοδότηση των εξόδων των δημοσίων υποδομών από την φορολόγηση του κεφαλαίου (κοινωνική αποδοτικότητα της επένδυσης).

2.2.5.2.2 Αν η φορολόγηση κεφαλαίου συντονίζεται με σκοπό να εσωτερικεύσει τις φορολογικές εξωτερικεύσεις, ενδέχεται τα κράτη-μέλη να υποβληθούν στα ίδια επίπεδα εξωτερίκευσης, και συνεπώς θα συντελεστεί μια παρόμοια αύξηση των φορολογικών συντελεστών.

2.2.5.2.3 Αν όμως ο φορολογικός συντονισμός επιτελεστεί με σκοπό να τροποποιήσει την κάθετη αναδιανομή, πρέπει να αναμείνουμε ότι χώρες με διαφορετικό επίπεδο σεβασμού της αρχής της ισότητας θα στοχεύουν σε διαφορετικά επίπεδα φορολογικών συντελεστών, με συνέπεια η εφαρμογή του να καταστεί πιο δύσκολη.⁷³

2.2.5.2.4 ΑΥΘΟΡΜΗΤΟΣ (SPONTANEOUS) ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Μια ακόμη μορφή φορολογικού συντονισμού είναι ο αυθόρμητος φορολογικός συντονισμός. Είναι μονομερής στη φύση του,⁷⁴ δηλ. δεν περιλαμβάνει διαπραγματεύσεις ή συνεργασία μεταξύ των διαφόρων κρατών. Μπορεί να προέλθει είτε λόγω του φορολογικού ανταγωνισμού είτε μέσω της χρήσης του συγκριτικού δικαίου ή από σύμπτωση. Για παράδειγμα η κατάργηση ενός φόρου παρακράτησης στις ΗΠΑ στις επενδύσεις χαρτοφυλακίου παρέσυρε όλες τις κύριες οικονομίες του πλανήτη στο να ακολουθήσουν την πολιτική αυτή από το φόβο μήπως προκληθεί διαρροή κεφαλαίων προς τις ΗΠΑ.

2.2.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

1. Τα δέκα νέα κράτη μέλη μοιάζουν να θέλουν να επιτύχουν το Ιρλανδικό θαύμα προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη τους μέσω της εφαρμογής χαμηλών φορολογικών συντελεστών και γενναίων επενδυτικών κινήτρων προσέλκυσης ΑΞΕ.⁷⁵

2. Ο αριθμός των στοχευουσών στην αποτελεσματικότητα ΑΞΕ θα αυξηθεί στο μέλλον, αφού απ' τη στιγμή που η φορολογία επιδρά άμεσα στο παραγωγικό κόστος, είναι αυτονόητο ότι αυτού του είδους οι επενδύσεις ανταποκρίνονται καλύτερα στις φορολογικές

⁷³ ZAGLER Martin : Distributional consequences of capital tax coordination, Wirtschafts Universitat Wien Discussion Paper No. 6/2005, Wien, 2005, page 11 .

⁷⁴ Βλέπετε σχετικά INFANTI Anthony : Spontaneous Tax Coordination On adopting a comparative approach to reforming the us internaional ta regime, Vanderbilt journal of transational law , Vol 35 .

⁷⁵ Βλέπετε και ERNEST & YOUNG : Company taxation in the New EU member states, (2006)

πολιτικές σε σύγκριση με τις ΑΞΕ που στοχεύουν στην κατάκτηση της τοπικής αγοράς. Σαν συνέπεια, το ενδεχόμενο οι ΧΚΑΕ μεταξύ των άλλων να συνεχίσουν να χρησιμοποιούν τη εταιρική φορολογία ως ένα μέσο προσέλκυσης ΑΞΕ είναι πολύ έντονο στο προσεχές μέλλον.⁷⁶

3. Αναμένεται ότι η ελαστικότητα των συντελεστών φορολόγησης θα είναι μεγαλύτερη στις ΧΚΑΕ σε σύγκριση μ' αυτές των κρατών μελών του ΟΟΣΑ. Καθώς η κινητικότητα των επιχειρήσεων είναι σχετικά περιορισμένη, μικρός αριθμός μετεγκαταστάσεων ή μεταφοράς κερδών θα συντελεστεί βραχυπρόθεσμα προς τις χώρες με χαμηλά επίπεδα φορολόγησης. Έτσι, δεν αναμένεται γρήγορη μεταστροφή των στρατηγικών χαμηλής φορολόγησης.

4. Επίσης αναμένεται μεγαλύτερη μείωση των φορολογικών συντελεστών στα παλαιά κράτη μέλη που συνορεύουν με τις ΧΚΑΕ. Για παράδειγμα οι σημαντικές διαφορές στα επίπεδα των φορολογικών συντελεστών των επιχειρήσεων ανάμεσα στην Αυστρία και τις γείτονες ΧΚΑΕ (κυρίως την Ουγγαρία και τη Σλοβακία), έχουν ήδη οδηγήσει σε σημαντικές περικοπές των φορολογικών συντελεστών της Αυστρίας κατά τις τελευταίες φορολογικές μεταρρυθμίσεις .⁷⁷

5. Ο φορολογικός ανταγωνισμός δεν είναι ένα καινούργιο φαινόμενο. Οι πολυεθνικές πάντοτε λάμβαναν υπόψη και εκμεταλλευόταν τις διαφορές ανάμεσα στα ισχύοντα στα κράτη μέλη φορολογικά καθεστώτα. Στην ΕΕ η οικονομική ολοκλήρωση της αγοράς και η νομισματική ενοποίηση έδωσαν έρρισμα για μεγάλες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στα φορολογικά καθεστώτα. Υπάρχουν υποστηρικτές της άποψης ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός θα ενταθεί στην διευρυμένη Ευρώπη με συνέπεια τη μείωση του επιπέδου των φορολογικών συντελεστών στα κράτη μέλη. Όμως τα παλιά κράτη μέλη

⁷⁶ Βλέπετε και SCHNEIDER Ondrej and ZÁPAL Jan : Fiscal Policy in new EU member states . Go East , prudent man, CESifo Working Paper No 1486, June 2005 .

⁷⁷ DYKER David : The dynamic impact on the central east european economics of accession to the EU, University of Sussex, Working Paper 06/00 , Sussex 2000 .

ήδη ανταγωνίζονταν στην παγκόσμια αγορά με χώρες χαμηλής φορολόγησης. Δηλαδή, η διεύρυνση θα αυξήσει σημαντικά τον ανταγωνισμό περί κινήτρων στην ΕΕ, μα αυτή η εξέλιξη είναι μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας οικονομικής ενοποίησης όπου πολλοί άλλοι παράγοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.

6. Η ανάγκη για ομοφωνία στην λήψη αποφάσεων⁷⁸ δεν ευνοεί τον φορολογικό συντονισμό, Είναι πιθανό ότι ο συντονισμός θα λάβει χώρα όταν η αρνητικότητα των συνεπειών του φορολογικού ανταγωνισμού καταστεί δυσβάστακτη .

7. Υπό την ΣυνθΕΚ τα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωμένα να εναρμονίσουν τους φορολογικούς τους συντελεστές ή τις φορολογικές τους βάσεις. Η εναρμόνιση πρέπει να προσεγγισθεί μόνο αν αυτό απαιτηθεί για την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία της κοινής αγοράς. Το ενδεχόμενο της εφαρμογής μιας πιο έντονης μορφής φορολογικού συντονισμού δείχνει πολύ πιθανό. Η μεγαλύτερη προσέγγιση των φορολογικών συστημάτων θα δώσει ώθηση στις επενδύσεις και θα μειώσει το κόστος ελέγχου . Το κεφάλαιο είναι λιγότερο κινητό στην ΕΕ σαν σύνολο, απ' ότι ανάμεσα στα κράτη- μέλη σαν αυτόνομες μονάδες. Ο συντονισμός θα καταστήσει ευκολότερη τη φορολόγηση των συνολικών κερδών μιας συγκεκριμένης επιχείρησης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο .

8. Το ενδεχόμενο συντέλεσης της φορολογικής εναρμόνισης καθίσταται χρονολογικά πιο πιθανό μετά το 2011, χρονολογία όπου οι υπάρχουσες μορφές ενισχύσεων θα αντικατασταθούν από την αναπτυξιακή βοήθεια της ΕΕ.⁷⁹

⁷⁸ NEUNREITHER Karlheinz and WIENER Antje : European Integration after Amsterdam. Institutional Dynamics and prospects for democracy, Oxford University Press, 2000, page 224 .

⁷⁹ EROS Adrienn : The Hungarian Specialities and the European Tax Harmonisation, European Integration Studies, Miskolc, Volume 1. Number 2 (2002), page 62 .

9. Η πλήρης εναρμόνιση των άμεσων φόρων δεν θα ήταν συμβατή με την αρχή της επικουρικότητας.⁸⁰ Επίσης, μια τέτοια εναρμόνιση θα είχε αρνητική επίδραση στις επιχειρηματικές δραστηριότητες κυρίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Για πολλές χώρες η ανταγωνιστική φορολογική πολιτική είναι ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή φορολογική πολιτική είναι ευεργετική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που θεωρούνται οι κυριότερες ατμομηχανές ανάπτυξης και απασχόλησης .

10. Σύντομα θα ενταθεί η διαμάχη σχετικά με την αναγκαιότητα χαμηλότερων επιπέδων εταιρικής φορολογίας, που θα οδηγήσει στην μείωση των φορολογικών εσόδων, και την αναγκαιότητα για περαιτέρω χρηματοδότηση των δημοσίων υποδομών. Μεσοπρόθεσμα, προσελκύνοντας περισσότερες ΑΞΕ και αυξάνοντας τους ρυθμούς ανάπτυξης και τα επίπεδα πραγματικής σύγκλισης, η μείωση της φορολογίας θα αυξήσει τα φορολογικά έσοδα. Επίσης με την ποιοτική αναβάθμιση των υποδομών θα δημιουργηθούν περιοχές βιομηχανικής συγκέντρωσης και με τον τρόπο αυτό θα αποδυναμωθεί η σημασία του φορολογικού ανταγωνισμού για την προσέλκυση ΑΞΕ.

11. Στο προσεχές μέλλον οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα στραφούν προς οικονομικά μοντέλα που προϋποθέτουν την αλληλοεπίδραση των κρατών μελών στην χάραξη των φορολογικών τους πολιτικών και που λαμβάνουν υπόψη την σημασία της φορολογίας για την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, στα πλαίσια μάλιστα της συντελεσθείσας νομισματικής ενοποίησης. Τέτοιου είδους συστήματα επιτρέπουν την διαχείριση ασύμμετρων σοκ ενώ ταυτόχρονα αποφεύγουν και τις συμπεριφορές « free riding » . Αν το σύνολο των κρατών μελών δεσμευτεί ότι δεν θα χρησιμοποιήσει τη φορολογική πολιτική ως εργαλείο προσέλκυσης ΑΞΕ, καθίσταται σχεδόν αδύνατο να ξεσπάσει

⁸⁰ ΦΙΝΟΚΑΛΙΩΤΗΣ Κωνσταντίνος : Η εναρμόνιση της φορολογίας εισοδήματος συνδεδεμένων επιχειρήσεων στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1995, σελ 43 .

φορολογικός πόλεμος, και η σταθερότητα του συστήματος θα διασφαλιστεί.

12. Η φορολόγηση κεφαλαίου σε σχέση με το ΑΕΠ αυξήθηκε στην πλειοψηφία των κρατών μελών και στην ΕΕ ως σύνολο από το 2000. Μόνο πρόσφατα το ποσοστό αυτό μειώθηκε ελάχιστα. Επίσης, οι φορολογικές βάσεις των κρατών μελών διευρύνθηκαν σημαντικά και περιορίστηκαν σημαντικά οι γενναιόδωρες αφορολόγητες εκπτώσεις. Έτσι καθίσταται σχεδόν απίθανη μια ραγδαία μείωση των φορολογικών συντελεστών.⁸¹

13. Μια κοινή ευρωπαϊκή βάση για όλες τις επιχειρήσεις θα είναι ένα βήμα προς τα εμπρός για μια ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση βασισμένη σε εναρμονισμένους κανόνες. Μακροπρόθεσμα η διατήρηση 27 διαφορετικών φορολογικών συστημάτων πρέπει να θεωρείται πολύ δύσκολη.

14. Η εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών των κρατών μελών θα προκαλέσει ανύψωση των φορολογικών συντελεστών στην Μεγάλη Βρετανία. Έτσι θα σταματήσει η ανάγκη για ομοφωνία στα φορολογικά ζητήματα.

15. Το παρόν σύγγραμμα καταλήγει στην πρόβλεψη ότι η εναρμόνιση θα συμφωνηθεί στα επίπεδα φορολογίας της Γερμανίας και της Γαλλίας, τα οποία είναι έτσι και αλλιώς πολύ υψηλά, παρέχοντας δικλείδα ασφαλείας στις κυβερνήσεις των κρατών μελών έναντι του ενδεχομένου εφαρμογής χαμηλού επιπέδου φορολογικών συντελεστών.

16. Ένα πολύ σημαντικό πρακτικό πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί είναι η εναρμόνιση των τρόπων συλλογής των φόρων. Οι διάφορες μορφές της φορολογίας αντανακλούν διαφορετικές πολιτικές και κοινωνικές αξίες και προτεραιότητες : έτσι κάποιες χώρες θα πρέπει να επιβάλλουν τις αξίες τους στα φορολογικά συστήματα των υπολοίπων κρατών .

⁸¹ Boss Alfred : Tax competition and tax revenues, Kiel Institut of world economics Working Paper 1256/2005, Kiel-Germany, July 2005 , page 3 .

17. Αν η φορολογική πολιτική της κάθε χώρας είναι εξαρτώμενη από τις άλλες, είναι πιθανό να υπάρξουν συμπεριφορές « free riding » . Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί επίσης να δημιουργήσει δημοσιονομικά προβλήματα και να συμβάλλει στην αποτυχία επίτευξης ενός ισορροπημένου προϋπολογισμού. Ο φορολογικός ανταγωνισμός οδηγεί σε ελλιπή και μη ποιοτική παροχή των δημοσίων υποδομών και σε ανεπαρκή αναδιανομή του πλούτου.

18. Οι φόβοι για τη μετά τη διεύρυνση κατάρρευση των φορολογικών εσόδων των κρατών μελών είναι υπερτιμημένοι. Τα φορολογικά έσοδα από την εταιρική φορολογία αυξήθηκαν τα τελευταία χρόνια τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ, όσο και ως μερίδιο του συνολικού ποσού των κρατικών εσόδων. Ακόμη και αν τα έσοδα από την εταιρική φορολογία μειωθούν υπερβολικά στο μέλλον, δεν είναι σίγουρο ότι αυτό τροποποιεί την αληθινή ισορροπία της φορολογίας μεταξύ του κεφαλαίου και της εργασίας, ούτε ότι οι συνέπειες θα είναι καταστρεπτικές για την απασχόληση. Σε οικονομίες που είναι ανοιχτές στο εμπόριο και στις εισαγωγές κεφαλαίου, η φορολογική πολιτική επηρεάζει άμεσα την κερδοφορία των επιχειρήσεων και απαιτείται αύξηση των απαιτούμενων ποσοστών επιστροφής της επένδυσης ώστε να αποφευχθεί η μετατόπιση του κεφαλαίου σε περιοχές με χαμηλότερη εταιρική φορολογία. Οι συνέπειες της μείωσης της ροής των επενδύσεων (λιγότερο κεφάλαιο ανά εργάτη, μικρότερη παραγωγικότητα, και χαμηλότερη μισθοί), είναι αρνητικές τόσο όσον αφορά τον τομέα της απασχόλησης όσο και σε επίπεδο φορολογικών κρατικών εσόδων από την φορολόγηση της εργασίας.

19. Στα πλαίσια της ΟΝΕ το κάθε κράτος θέτει τον εξής διπλό στόχο : Να επιτύχει αφ' ενός δημοσιονομική ισορροπία μεσοπρόθεσμα (σύμφωνα σταθερότητας) και αφ' ετέρου υψηλά επίπεδα απασχόλησης ή ανάπτυξης μέσω μιας πολιτικής φορολογικού ανταγωνισμού. Οι ειδικοί επί της νομισματικής ενοποίησης αναμένουν ότι αυτή θα συνοδευτεί από την πραγματοποίηση της φορολογικής εναρμόνισης .

3. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οι ΧΚΑΕ μετά την διεύρυνση έγιναν μέλη της ΕΕ, η οποία από άποψη περιφερειακής πολιτικής αποτελεί μια Περιφερειακή Εμπορική Συμφωνία (ΠΕΣ).

Στις συμφωνίες αυτές υπάρχουν πολλές προβλέψεις σχετικές με τον ανταγωνισμό, η σημασία των οποίων είναι τεράστια, ώστε τα οφέλη από την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων και των επενδύσεων να μην περιορίζονται από διασυννοριακές ενάντια στον ανταγωνισμό πρακτικές . Ο δεύτερος λόγος που περιλαμβάνονται στις ΠΕΣ προβλέψεις σχετικές με τον ανταγωνισμό είναι η πρόθεση δημιουργίας περιφερειακών πολιτικών και θεσμών ανταγωνισμού που επιδιώκουν μεγαλύτερα επίπεδα ολοκλήρωσης.⁸² Επιπλέον με το άνοιγμα της κοινής αγοράς στον διεθνή ανταγωνισμό, οι χώρες γίνονται πιο επιρρεπείς σε αντι- ανταγωνιστικές πρακτικές που προέρχονται από περιοχές εκτός των συνόρων τους .

3.2 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΣΕ ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ

Είναι σημαντικό για τις μικρές σε μέγεθος οικονομίες η πολιτική τους η σχετική με τον ανταγωνισμό να είναι κατάλληλα δομημένη και αποτελεσματικά εξαναγκαστέα. Ενώ ο γενικός στόχος των νομοθετικών διατάξεων των σχετικών με τον ανταγωνισμό φαίνεται να είναι κοινός τόσο στις μικρές όσο και στις μεγάλες σε μέγεθος οικονομίες, η παρουσία φαινομένων συγκέντρωσης των αγορών στις μικρές σε μέγεθος οικονομίες καλεί για διαφορετικού είδους νομοθετική προσέγγιση του ζητήματος. Η πολιτική περί ανταγωνισμού σε μικρές οικονομίες πρέπει να επιδιώκει τη μείωση των ανεπιθύμητων οικονομικών συνεπειών της συγκέντρωσης των οικονομικών δομών και να εστιάζεται

⁸² Βλέπετε σχετικά BRUSICK Philippe, ALVAREZ Anna Maria and CERNAT Lucian : Competition Provisions in Regional Trade Agreements : How to Assure Development Gains, United nations, New York, Geneva, 2005 .

στον περιορισμό φαινομένων δημιουργίας και διατήρησης τεχνητών εμποδίων εισόδου στην αγορά και στην υιοθέτηση νέων μεθόδων παραγωγής και διανομής. Το ζητούμενο είναι αν η υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου διευκολύνει την επίλυση ή μεγεθύνει τα προβλήματα των μικρών σε μέγεθος οικονομιών.

Η πλειοψηφία των ΧΚΑΕ αποτελείται από μικρές σε μέγεθος αγορές. Ο στόχος της πολιτικής της σχετικής με τον ανταγωνισμό στις χώρες αυτές ήταν εξ' αρχής μετά την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των αγορών κυρίως μέσω νομοθετικών εργαλείων, ενώ στην ΕΕ ο κύριος στόχος της πολιτικής ανταγωνισμού είναι η καταπολέμηση του αθέμιτου ανταγωνισμού από τις ξένες επιχειρήσεις. Οι εφαρμοζόμενες στις ΧΚΑΕ πολιτικές περί ανταγωνισμού σήμερα κυρίως εστιάζουν στην αντιμετώπιση των δομικών στρεβλώσεων, στην βελτίωση της διανομής των πηγών και στην προώθηση των ξένων επενδύσεων. Οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων στις περιοχές αυτές λόγω του σοσιαλιστικού παρελθόντος ήταν έντονες. Ενώ το πρόβλημα αρχικά θεωρούνταν ότι θα είναι βραχυπρόθεσμο, τελικά παραμένει ενεργό σε διαφορετικό βαθμό σε κάθε μια από τις χώρες αυτές .

3.3 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ

3.3.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΧΚΑΕ ΠΟΥ ΔΕΝ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΥΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Οι βασικές δομές του δικαίου του ανταγωνισμού ήταν παρόμοιες ανάμεσα στις ΧΚΑΕ αλλά όχι πανομοιότυπες.⁸³ Τα ειδικά και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των οικονομιών των ΧΚΑΕ ίσως απαιτούσαν την υιοθέτηση διαφορετικής φύσης κανόνων ανταγωνισμού από τους κοινοτι-

⁸³ VAN DEN BOSSCHE Anne-Marie : The competition provisions in the europe agreements . A comparative and critical analysis, στο σύγγραμμα : Enlarging the EU. Relations between the EU and central and eastern europe. Longman , London and New York,1997, page 85.

κούς την περίοδο της εισχώρησης τους στην ΕΕ ή πιο ευέλικτη υιοθέτησή τους.⁸⁴

Την περίοδο αυτή δεν δόθηκε η πρέπουσα σημασία στην υιοθέτηση από τις ΧΚΑΕ μιας αποτελεσματικής πολιτικής περί ανταγωνισμού τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο. Η υιοθέτηση του ευρωπαϊκού κεκτημένου δεν έλαβε υπόψη τις ιδιαίτερες οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες των εθνικών αγορών των νέων κρατών μελών, της επιχειρηματικής κοινότητας και των καταναλωτών.⁸⁵

Η αναγκαιότητα της συμμόρφωσης των εθνικών κανόνων ανταγωνισμού με τους κοινοτικούς, υπερσκέλισε την εθνική απαίτηση να ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες των χωρών αυτών. Εντούτοις στην πράξη πολλές ΧΚΑΕ έλαβαν μέτρα πολύ πιο δυναμικά και θαρραλέα από την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί ανταγωνισμού πχ προβλέπεται η επιβολή ποινικών κυρώσεων ή η δυνατότητα ιδιωτικών προσφυγών των ιδιωτών σε περίπτωση παραβίασης των εθνικών κανόνων του ανταγωνισμού.⁸⁶

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των οικονομιών των χωρών αυτών ίσως απαιτούσαν διαφορετική προσέγγιση από την συντελεσθείσα πλήρη εναρμόνιση.

Η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού στις υπό εξέταση χώρες στο άμεσο μέλλον, θα εξαρτηθεί σημαντικά από το βαθμό που θα ληφθούν υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες. Πρόκειται για οικονομίες που απαρτίζονται από μικρές εγχώριες σε μέγεθος αγορές. Γενικά το μικρό μέγεθος των εγχώριων

⁸⁴ Βλέπετε και HERAUSGEGEBEN Von : EU Law in new member states , Freshfields Bruckhaus deringer , Manz , Wien 2003.

⁸⁵ Βλέπετε WINIECKI Jan : Institutional barriers to Poland's economic development . The incomplete transition. Routledge , London –New York, 1997 .

⁸⁶ CSERES J. Kati. : The interface between EC competition law and the competition laws of the new member states :implementation or innovation ? , Universiteit van Amsterdam – Amsterdam center for Law & Economics, Working Paper 2006/06, Amsterdam, 2006, page 4.

αγορών, επηρεάζει την αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα τους και μπορεί να έχει αρνητικό αποτέλεσμα στις επιδόσεις της οικονομίας. Σε ορισμένους βιομηχανικούς τομείς στο εσωτερικό των χωρών αυτών ο αριθμός των ανταγωνιστών που μπορούν να συμμετάσχουν είναι περιορισμένος κυρίως λόγω του σχηματισμού ολιγοπωλίων ή ακόμη και μονοπωλίων .⁸⁷

Επίσης πρόκειται για μικρές σε μέγεθος οικονομίες που χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη σε πολλούς τομείς κρατικών μονοπωλίων που δεν έχουν υποβληθεί ακόμη σε μεταρρύθμιση, από περιοριστικά σχήματα διανομής, από συγκεντρωτικές δομές της αγοράς, και από την ύπαρξη πολλών μικρών σε μέγεθος και αναποτελεσματικών επιχειρήσεων.

Η συγκεκριμενοποίηση του ορισμού της «σχετικής αγοράς» με σκοπό να καθοριστεί η « δεσπόδουσα θέση» δεν είναι εύκολη υπόθεση. Σε πολλές περιπτώσεις στις ΧΚΑΕ η «σχετική αγορά» δεν είναι η εγχώρια αγορά, αλλά ολόκληρη η ευρωπαϊκή αγορά στο σύνολό της.⁸⁸ Μάλιστα υπάρχουν περιπτώσεις όπου εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας η « σχετική αγορά » είναι η παγκόσμια αγορά. Διαπιστώνουμε ότι όσο μικρότερο είναι το μέγεθος της τοπικής αγοράς πχ Σλοβενία, τόσο ευρύτερος είναι ο ορισμός της « σχετικής αγοράς » .

⁸⁷ ΒΛΕΠΕΤΕ σχετικά LORENTZEN Jochen & MOLLGAARD Peter : Competition compliance limits to competition policy harmonisation in EU Enlargement , University of Copenhagen. Department of Economics. Centre for Industrial Economics Working Paper number 2002/11, Copenhagen, 2002 .

⁸⁸ HOLMES Peter, SMITH Alasdair and YOUNG Alasdair : Regulatory convergence between the EU and the Central and Eastern Europe, Chapter 7 in Jens van Scherpenberg and Elke Thiel (eds.), Towards Rival Regionalism ? US and EU Regional Regulatory Regime- Buildind (Baden-Baden : Nomos, 1998), pages 146-163 .

3.3.2 Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΑ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι ΧΚΑΕ μπορεί στο προσεχές μέλλον να γίνουν εξαιρετικά επιρρεπείς σε αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές, κυρίως λόγω της καταχρηστικής συμπεριφοράς επιχειρήσεων που κατέχουν δεσπόδουσα θέση στην αγορά και της δυσκολίας αντιμετώπισης της δράσης των διεθνών καρτέλ.

Στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού οι ΧΚΑΕ υιοθέτησαν κανόνες που συχνά αντανάκλουν αποφάσεις του ΔΕΚ. πχ στην Ουγγαρία, την Εσθονία, τη Σλοβακία, την Σλοβενία και την Τσεχία η « δεσπόδουσα θέση » της αγοράς καθορίζεται με πιστή εφαρμογή της απόφασης United Brands.⁸⁹ Άλλες χώρες (Σλοβενία , Τσεχία, Εσθονία) εισήγαγαν το εφαρμοζόμενο στις αποφάσεις Hoffman-La Roche και AZKO για την διερεύνηση της ύπαρξης δεσπόδουσας θέσης στην αγορά τεκμήριο (ήτοι 40% μεριδίου της αγοράς).⁹⁰

3.3.2.1 ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Σήμερα που η οικονομία της Ουγγαρίας είναι σε καλύτερη σε σύγκριση με το παρελθόν κατάσταση, η πολιτική περί ανταγωνισμού και οι προτεραιότητες αυτής θα πρέπει να επικεντρωθούν στους οριζόντιους περιορισμούς και στις αντίθετες στον ανταγωνισμό συγχωνεύσεις επιχειρήσεων .

Κύριοι στόχοι της ουγγρικής πολιτικής περί ανταγωνισμού είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας,⁹¹ η δικαιοσύνη, και η προώθηση των συμφερόντων των καταναλωτών, ο σεβασμός της αρχής της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης του κράτους με τους ιδιώτες

⁸⁹ Απόφαση του ΔΕΚ της 14ης Φεβρουαρίου 1978, υπόθεση C-27/76 : United Brands κατά Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ειδ. Ελλ. Συλλ. 1978, σελ. 75 .

⁹⁰ Απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1979, Υπόθεση 85/76, Hoffman La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή, σ. 461

⁹¹ WISE Michael : The role of competition policy in regulatory reform, OECD, Paris, 1999, page 6 .

επενδυτές όταν το τελευταίο συμμετέχει στην αγορά ως ιδιώτης επενδυτής .

Ο ελεύθερος ανταγωνισμός αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένο στόχο. Περισσότερο εξειδικευμένοι πολιτικοί στόχοι εκθέτονται στο προοίμιο της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Μια νέα ανταγωνιστική κουλτούρα σχετικά με τις δυνάμεις της αγοράς άρχισε να σχηματίζεται στηριζόμενη στους πυλώνες της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου και της προσέλκυσης ξένων επενδύσεων .⁹²

Η αύξηση της συμβατότητας ανάμεσα στους εθνικούς κανόνες περί ανταγωνισμού και τους κοινοτικούς θα διευκολύνει την συμμόρφωση προς το ευρωπαϊκό δίκαιο των επιχειρήσεων προέλευσης ΧΚΑΕ των οποίων οι δραστηριότητες επεκτείνονται και στα παλιά κράτη μέλη. Είναι αλήθεια ότι όσον αφορά τους κάθετους περιορισμούς η ουγγρική προσέγγιση ήταν πιο ευαίσθητη στις οικονομικές αναλύσεις και λιγότερο φορμαλιστική σε σύγκριση με την προσέγγιση των παλαιών κρατών μελών.

Σύμφωνα με την Επιτροπή η ουγγρική νομοθεσία αντι-τραστ συμπλέει σε μεγάλο βαθμό με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, αλλά χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις κυρίως στον τομέα των κάθετων περιορισμών πάντοτε με σεβασμό στις αρχές του αντί-τραστ.

Μερικές μεγάλες σε μέγεθος πρώην κρατικές επιχειρήσεις επιβίωσαν από τις μεγάλης κλίμακας ιδιωτικοποιήσεις , αποτελώντας δικλείδα ασφαλείας έναντι της πιθανότητας σχηματισμού μονοπωλιακών καταστάσεων .⁹³

⁹² βλέπετε και KOVÁCS , ARPÁD, and SZÁBO : The process of privatisation in Hungary, Budapest, 1997 (draft) .

⁹³ HOLSCHER Jens and JOHANNES Stephan : Merger control and competition policy in central east europe in view of eu accession, ICFAI Journal of International Business Law, Vol. II, 2003, page 63 .

3.3.2.2 ΠΟΛΩΝΙΑ

Η Πολωνία δέχτηκε έντονη κριτική για τη λειτουργία στο εσωτερικό της των ζωνών εξαγωγικού εμπορίου.⁹⁴ Η Πολωνία υποστήριξε την άποψη ότι έπρεπε να της παρασχεθεί μια μεταβατική περίοδος μέχρι το έτος 2017 κατά την διάρκεια της οποίας να μπορεί να χρηματοδοτεί με λειτουργικές και εξαγωγικές ενισχύσεις τις επιχειρήσεις τις ήδη εγκατεστημένες στις ΖΕΕ . Από την πλευρά του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού η λειτουργία τέτοιου είδους ζωνών αποτελεί παράφορη παραβίασή του. Η Επιτροπή άσκησε κριτική στην Πολωνική κυβέρνηση γιατί εξακολούθησε να παρέχει άδειες σε επιχειρήσεις για την ένταξή τους στο ιδιαίτερο καθεστώς των ζωνών εξαγωγικού εμπορίου ακόμη και μετά την έναρξη ισχύος της νέας νομοθεσίας .

Η εναρμόνιση της εφαρμοζόμενης στη χώρα αυτή πολιτικής περί ανταγωνισμού με το ευρωπαϊκό δίκαιο είναι άκρως απαραίτητη προκειμένου οι επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στο εσωτερικό της να μπορέσουν να δράσουν στην ευρωπαϊκή αγορά, και αντιστοίχως οι επιχειρήσεις που εδρεύουν στην ΕΕ να μπορέσουν να λειτουργήσουν στην πολωνική αγορά υπό παρόμοιες συνθήκες. Η εναρμόνιση αυτή αποτελεί παράγοντα που θα συμβάλλει στην δημιουργία ενός μοντέρνου πλαισίου οικονομικής δραστηριότητας, στο οποίο οι κανόνες οι σχετικοί με τον ανταγωνισμό διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.⁹⁵

3.4 ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

3.4.1 ΑΝΤΙ-ΝΤΑΜΠΙΝΓΚ. ΑΝΑΓΚΗ ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗΣ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΤΟΥ

⁹⁴ Βλέπετε EUROPEAN COMMISSION, Directorate –General for Economic and Financial Affairs : European Economy, Brussels, 1999 .

⁹⁵ SKOCZNY Tadeusz : Harmonization of the competition law of the EC associated countries seeking for EU membership with the EC competition rules, University of Warsaw, Centre for Europe , Warsaw , 2003, page 1 .

Το αντι-ντάμπινγκ ορίζεται ως η επιβολή μιας επιπλέον υποχρέωσης σε ένα εισαγόμενο προϊόν από μια χώρα εισαγωγής (ή ομάδα χωρών, όπως στην περίπτωση της ΕΕ) για την αντιστάθμιση του ντάμπινγκ των αγαθών από έναν ξένο προμηθευτή.⁹⁶ Μόνο όταν το σύνολο των απαιτούμενων συνθηκών (όπως πχ οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις, τα ειδικά φορολογικά καθεστώτα, και ειδικοί βιομηχανικοί κανόνες) εναρμονιστούν πλήρως, θα καταστεί δυνατό να αναμείνουμε από τα κράτη-μέλη, να παραιτηθούν από το δικαίωμα τους να εφαρμόσουν μέτρα αντι-ντάμπινγκ.

Η αύξηση της αποτελεσματικότητας των κανόνων περί ανταγωνισμού παράγει ένα σημαντικό εμπορικό αποτέλεσμα.⁹⁷ Οι ΧΚΑΕ πρέπει να αυξήσουν τα επίπεδα εναρμόνισης τόσο στον τομέα του αντι-ντάμπινγκ όσο και σε άλλες εμπορικές πολιτικές.

Οι ΠΕΣ που υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τους εθνικούς κανόνες περί ανταγωνισμού χωρίς διάκριση τόσο στις εθνικές επιχειρήσεις, όσο και σ' αυτές των υπολοίπων κρατών-μελών, αλλά και των τρίτων χωρών, έχουν δημιουργικό εμπορικό αποτέλεσμα. Αντιθέτως, οι ΠΕΣ που περιέχουν κανόνες προστασίας του ανταγωνισμού μόνο ως προς τις δραστηριότητες επιχειρήσεων προέλευσης των κρατών-μελών, κάνουν διάκριση ως προς τις επιχειρήσεις των μη κρατών-μελών με συνέπεια το ενδεχόμενο πρόκλησης περαιτέρω στρέβλωσης του εμπορίου.

3.4.2 ΕΞΑΝΑΓΚΑΣΜΟΣ

Η δυνατότητα εξαναγκασμού της εφαρμογής του δικαίου περί

⁹⁶ Βλέπετε και BESELER F. And WILLIAMS A.N : Anti-dumping and anti-subsidy law. The European Communities , Sweet & Maxwell, London, 1986 .

⁹⁷ SNYDER Francis : Globalisation and Europeanisation as friends and rivals . European Union law in global economic networks, European University institute Working Paper Law 99/8, Florence, 1998, page 51 .

ανταγωνισμού στην ευρωπαϊκή ένωση⁹⁸ μέσω της ιδιωτικής πίεσης είναι περιορισμένη. Η Επιτροπή αναζητά τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες οι ιδιώτες θα μπορούν να προσφεύγουν στα εθνικά τους δικαστήρια για παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού.

Η αδυναμία επιβολής του ως άνω εξαναγκασμού παραμένει ένα πρόβλημα για τα περισσότερα νέα κράτη μέλη. Αυτή οφείλεται κυρίως στην ποικιλία των δομικών αδυναμιών (έλλειμμα πηγών, μικρή κατανόηση του δικαίου του ανταγωνισμού από τις επιχειρήσεις),⁹⁹ που δεν είναι εύκολο να επιλυθούν. Επίσης η διεύρυνση συνέπεσε χρονικά με μια περίοδο όπου συντελούνταν δραστικές τροποποιήσεις του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού, γεγονός που πρόσθεσε ακόμη περισσότερη πίεση στις αρχές ανταγωνισμού των ΧΚΑΕ.

Δεν πρέπει κάποιος να φτάσει στο αυθαίρετο συμπέρασμα ότι το υψηλό ποσοστό παροχής αδειών για συγχωνεύσεις στις ΧΚΑΕ αποτελεί ένδειξη χαλαρότητας των αρχών ανταγωνισμού στον τομέα των συγχωνεύσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, όπως προαναφέρθηκε, στις ΧΚΑΕ η « σχετική αγορά» δεν είναι η εγχώρια αγορά, αλλά η πανευρωπαϊκή αγορά. Είναι δηλαδή σχεδόν απίθανο το ενδεχόμενο εγκαθίδρυσης μιας δεσπόδουσας θέσης στην αγορά επί τη βάση συγχωνεύσεων. Έχοντας ως δεδομένη την προηγούμενη απειρία των ΧΚΑΕ στον τομέα αυτό και την πολυπλοκότητα του ελέγχου των συγχωνεύσεων οι αρχές οι σχετικές με τον ανταγωνισμό των χωρών αυτών τα πήγαν περίφημα. Οι ΧΚΑΕ θα πρέπει να δείξουν ιδιαίτερη προσοχή στις οριζόντιες συγχωνεύσεις που οδηγούν στον σχηματισμό μονοπωλίων. Μια εντελώς αυστηρή πολιτική συγχωνεύσεων

⁹⁸ Βλέπετε και RODRIGUEZ TERESA DE LAS HERAS BALLELL : Decentralised Application of EU Competition Law : A strategic approach . Clasf (Competition Law Scholars) Working Paper no 05/2004, London, 2004 .

⁹⁹ VAN MIERT Karel : Competition policy in relation to the Central and Eastern European countries- Achievements and challenges . Competition Policy Newsletter june 1998, page 8 .

στηριζόμενη αποκλειστικά σε δομικές θεωρήσεις δεν είναι απαραίτητα επιθυμητή για τα νέα κράτη-μέλη.

Πιο ανησυχητική περίπτωση, και εκεί πρέπει να εστιαστεί η προσπάθεια των υπό εξέταση χωρών, αποτελεί ο ισχνός εξαναγκασμός των παραβιάσεων του πυρήνα του ανταγωνισμού, πχ οι περιοριστικές συμφωνίες και η κατάχρηση της δεσπόδουσας θέσης στην αγορά. Πολλές τέτοιες πρακτικές όχι μόνο δεν αναφέρονται στην Επιτροπή, αλλά συχνά η υπάρχουσα πολιτική για την τιμωρία τους είναι ανεπαρκής.¹⁰⁰

4. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΙΣ ΧΚΑΕ – ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Κατά το παρελθόν οι ΧΚΑΕ αντιμετώπιζαν τεράστια περιβαλλοντικά προβλήματα. Η περιβαλλοντική νομοθεσία των ΧΚΑΕ που άρχισε να αναπτύσσεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970, παρέμεινε για πολλές δεκαετίες ανολοκλήρωτη και μη αποτελεσματική.

Σήμερα η κατάσταση στον περιβαλλοντικό τομέα έχει βελτιωθεί αισθητά και η πολιτική των χωρών αυτών εστιάζεται στον περιορισμό της επίδρασης των περιβαλλοντικών μεταρρυθμίσεων στην οικονομική τους ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα.¹⁰¹ Συγκεκριμένα, οι ΧΚΑΕ αντιμετωπίζουν το δύσκολο πρόβλημα της διευθέτησης των σημαντικών περιβαλλοντικών τους ζητημάτων στην τρέχουσα περίοδο

¹⁰⁰ GERADIN Damien and HENRY David : Competition law in the new member states Where do we come from ? Where do we go ?, in D. Geradin, Ed., Modernisation and Enlargement: Two Major Challenges for EC Competition Law, Intersentia, 2005, page 293 .

¹⁰¹ Βλέπετε σχετικά και EUROPEAN PARLIAMENT-Directorate-General for research : The Enlargement process of the EU : consequences in the field of environment, Environment Series ENVI 106 EN , Brussels, 2005 .

της φιλελευθεροποίησης των οικονομιών τους. Πολλοί αναλυτές πιστεύουν ότι η τάση αυτή είναι μόνο παροδική. Ένα μεγάλο σώμα της σύγχρονης βιβλιογραφίας συμφωνεί ότι η στατική άποψη ότι « η οικολογία μπορεί να προκαλέσει οικονομικές στρεβλώσεις» αγνοεί τον σημαντικότερο παράγοντα ενίσχυσης της παραγωγικότητας που είναι η καινοτομία. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη κατάλληλα διαμορφωμένα περιβαλλοντικά στάνταρτ καθιστούν τις επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές και όχι λιγότερο, αφού η καινοτομία επιτρέπει τις επιχειρήσεις να κάνουν πιο παραγωγική χρήση μιας σειράς αγαθών, από τις πρώτες ύλες ως την ενέργεια και την εργασία.

Ένα αξιοσημείωτο φαινόμενο που παρατηρείται στις ΧΚΑΕ είναι η σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά τον περιβαλλοντικό τομέα ανάμεσα στις διεθνείς πολυεθνικές και τις εγχώριες επιχειρήσεις. Οι τελευταίες διακρίνονται από μια στασιμότητα, ενώ οι πρώτες από μια δυναμική, αφού έχουν υιοθετήσει και προφανώς θα συνεχίσουν να υιοθετούν περισσότερο ενεργείς περιβαλλοντικές πολιτικές.¹⁰²

4.2 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.2.1 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η τήρηση μιας ορθολογικής και βιώσιμης περιβαλλοντικής πολιτικής είναι μια σημαντικότερη πρόκληση για την

¹⁰² Σύμφωνα με τους SKJAERSETH John Birger and WETTESTAD Jorgen : EU Enlargement and Environmental Policy, The Fridtjof Nansen Institut , Working Paper 14/2006, Oslo, Norway, 2006, page 5, : η δυναμική των ξένων πολυεθνικών οφείλεται σε τουλάχιστον τρεις λόγους. Πρώτον τέτοιες επιχειρήσεις συμμετέχουν σε ευρωπαϊκές επιχειρηματικές ομοσπονδίες στις οποίες τα περιβαλλοντικά θέματα είναι ψηλά στην ατζέντα και που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών. Δεύτερον, οι νέες εξαγωγικές αγορές στην ΕΕ και στις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ εκθέτουν τις βιομηχανίες των ΧΚΑΕ σε μεγαλύτερο βαθμό οικολογικής υπευθυνότητας στους καταναλωτές και στις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Και τρίτον, οι ευρωπαϊκές πολυεθνικές που λειτουργούν στις ΧΚΑΕ μπορεί να απαιτήσουν από όλα τα παραρτήματά τους παγκοσμίως να συμμορφωθούν με την κεντρική τους στρατηγική.

διευρυμένη Ευρώπη. Η διαφορά ανάμεσα στα περιβαλλοντικά στάνταρτ προστασίας των παλαιών κρατών μελών και των ΧΚΑΕ θα οδηγήσει, κατά την άποψη της Επιτροπής, σε σημαντικές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά και θα αποτελέσει εμπόδιο στην εφαρμογή κάθε αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής στην διευρυμένη ΕΕ. Και στα δέκα νέα κράτη μέλη η υιοθέτηση του ευρωπαϊκού κεκτημένου στον περιβαλλοντικό τομέα απαιτεί μαζικές επενδύσεις, που ξεπερνούν τα στενά όρια του κρατικού προϋπολογισμού

Η πλήρης συμμόρφωση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο υπολογίζεται ότι είναι σχεδόν αδύνατη στους τομείς των υδάτινων πόρων, των αποβλήτων και της ατμοσφαιρικής μόλυνσης. Αν αυτό το κενό ανάμεσα στα νέα και στα παλιά κράτη μέλη παραμείνει ενδέχεται να ληφθούν εκ μέρους της ΕΕ προστατευτικά μέτρα με τα αντίθετα – καταστροφικά αποτελέσματα για την εσωτερική αγορά. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής η Ουγγαρία, η Πολωνία και η Τσεχία, θα επιτύχουν την σύμπλευση με το ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο μεσοπρόθεσμα. Το ίδιο μπορεί να λεχθεί για τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και τις Βαλτικές χώρες, αν εντείνουν τις προσπάθειές τους¹⁰³

4.2.2 Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο υποστηρίζει την άποψη ότι ο διαχωρισμός των ΧΚΑΕ σε δυο γκρουπ δυναμικότητας ανάλογα με την χρονολογία ένταξής τους, θα είχε αρνητικές συνέπειες όσον αφορά την αποτελεσματικότητα της περιβαλλοντικής πολιτικής στην ευρύτερη περιοχή, αφού το πρώτο γκρουπ διακατεχόμενο από την εντύπωση του πρωτοπόρου στην περιβαλλοντική προστασία θα επιβράδυνε τις προσπάθειές του, ενώ το δεύτερο γκρουπ θα έχει λιγότερο κίνητρο να προσπαθήσει, με την πρόφαση ότι τα κριτήρια για την έναρξη των

¹⁰³ Kraus Hans : Environmental policy and enlargement, Briefing no 17, Luxembourg 1998, page 8 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/pdf/17a1_en.pdf .

διαπραγματεύσεων για την ένταξη τους στην ΕΕ ήταν πρωταρχικά πολιτικά και οικονομικά.

4.3 ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ΕΕ εφαρμόζει την περισσότερο προοδευτική περιβαλλοντική πολιτική από οποιοδήποτε άλλο κράτος ή ομοσπονδία κρατών στον κόσμο. Από πολλές πλευρές διατυπώνονται ανησυχίες ότι η διεύρυνση αναμένεται να προκαλέσει ρήγματα στην αποτελεσματική εφαρμογή της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής, λόγω της χαμηλού επιπέδου κοινωνικής απαίτησης για ποιότητα του περιβάλλοντος και των αδύναμων πράσινων οργανώσεων στις ΧΚΑΕ. Η έλλειψη της δυναμικότητας της περιβαλλοντικής πολιτικής των ΧΚΑΕ συνδέεται με το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των χωρών αυτών. Υπάρχουν φόβοι ότι οι ΧΚΑΕ θα συνεργαστούν με το γκρουπ των οπισθοδρομικών στην προστασία του περιβάλλοντος κρατών μελών, για να μπλοκάρουν την υιοθέτηση νέων φιλικών προς το περιβάλλον νομοθεσιών και να πιέσουν για την εφαρμογή πιο χαλαρών περιβαλλοντικών πολιτικών μέσω των αντιπροσώπων τους στα ευρωπαϊκά κέντρα λήψης αποφάσεων.¹⁰⁴

Επιπλέον στις ΧΚΑΕ είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο σύγκρουσης ανάμεσα στην επίτευξη του στόχου προσέλκυσης ΑΞΕ και του στόχου της προστασίας του περιβάλλοντος, σε μια περίοδο όπου οι επιχειρήσεις γίνονται όλο και περισσότερο κινητές και η ρύθμιση του πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος υποτάσσεται στους κανόνες του δικαίου του ανταγωνισμού και της φορολογίας .

Τέλος η μονομερής επέμβαση των παλαιών κρατών μελών στον σχηματισμό της πανευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής ενδέχεται να οδηγήσει σε «διοχέτευση» της μόλυνσης σε άλλες περιοχές,

¹⁰⁴ ANASTASAKIS Othon and BECHEV Dimitar : EU conditionality in south east europe : bringing commitment to the process , European studies centre, st Antony college, University of Oxford, Oxford, April 2003 .

αυξάνοντας τα επίπεδα μόλυνσης του περιβάλλοντος παγκοσμίως. Είναι ταυτόχρονα πολύ επιζήμια δυνάμενη να προκαλέσει ακόμη και μείωση του πραγματικού εισοδήματος. Για να ενισχύσω τον ισχυρισμό μου παραθέτω την κάτωθι υπόθεση εργασίας :

Ας υποθέσουμε ότι τα παλαιά κράτη μέλη ενισχύουν μονομερώς ακόμη περισσότερο την περιβαλλοντική τους πολιτική, ενώ οι ΧΚΑΕ δεν προβαίνουν σε καμία αλλαγή. Οι επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στη Δύση έχουν διπλή επιλογή. Είτε θα υποστούν το κόστος της αύξησης της περιβαλλοντικής προστασίας, είτε θα μετεγκατασταθούν .

Λόγω της αύξησης της περιβαλλοντικής προστασίας στα παλαιά κράτη μέλη, οι εγκατεστημένες στο εσωτερικό τους επιχειρήσεις θα υποβληθούν στους αυστηρότερους αυτούς περιβαλλοντικούς κανόνες , με συνέπεια την μείωση της αξίας του κεφαλαίου παγκοσμίως . Αφού τα παλαιά κράτη μέλη διαθέτουν περισσότερα κεφάλαια είναι αυτά που θα επηρεαστούν περισσότερο από τις νέες εξελίξεις. Αυτή η μείωση της αξίας του κεφαλαίου θα προκαλέσει μείωση του εισοδήματος και στις δύο περιοχές, επηρεάζοντας όπως περιγράφηκε περισσότερο τη Δύση.

4.4 ΘΕΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η πλήρης υιοθέτηση του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για εκσυγχρονισμό στον τομέα αυτό των ΧΚΑΕ και της επέκτασης των οικονομικών τους προσανατολισμών στις δυτικές αγορές με την αναβάθμιση των παραγωγικών στάνταρτ των προϊόντων τους .¹⁰⁵

Το περιορισμένο δημόσιο και πολιτικό ενδιαφέρον σε περιβαλλοντικά θέματα κατέστησαν τις περιβαλλοντικές οργανώσεις στις ΧΚΑΕ σχεδόν ανύπαρκτες. Η αρνητική αυτή κατάσταση στις ΧΚΑΕ σταδιακά θα αλλάξει μετά την ένταξή τους στην ΕΕ. Θα αυξηθεί η κοινωνική απαίτηση για περιβαλλοντική ποιότητα και οι θυγατρικές των

¹⁰⁵ ΚΟΥΤΑΛΑΚΙΣ Charalampos : Environmental Harmonization in Southern and central Eastern Europe. Do we need more flexibility ?, Nomos & Physis, July 2004, page 1 .

πολυεθνικών που λειτουργούν στις ΧΚΑΕ θα πιέσουν για υψηλότερα επίπεδα περιβαλλοντικής προστασίας .

Υπάρχουν και άμεσα οφέλη. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις και η εφαρμογή πιο σύγχρονων τεχνολογιών θα αυξήσουν την οικονομική αποτελεσματικότητα και θα δώσουν ώθηση στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων.

4.5 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΤΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ

1. Η συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο θεωρείται η ατμομηχανή της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών. Οι ΧΚΑΕ θα πρέπει να στοχεύσουν στην αύξηση των εμπορικών τους ροών διεθνώς με την παράλληλη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στο εσωτερικό τους .¹⁰⁶ Να επιδιώξουν μια συντονισμένη πολιτική, όπου η διανομή του βάρους του περιορισμού της μόλυνσης στις διάφορες περιοχές θα αφηθεί στις δυνάμεις της αγοράς. Ο συνδυασμός του ελεύθερου εμπορίου και της πανευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της περιβαλλοντικής πολιτικής μπορεί να επιφέρει βελτιώσεις τόσο στην οικονομική ευημερία των λαών όσο και στο επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας .

Το ελεύθερο εμπόριο μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της μόλυνσης παγκοσμίως, ακόμη και αν δεν υιοθετηθεί καμία συγκεκριμένη περιβαλλοντική πολιτική. Αυτό εξαρτάται από το κατά πόσο η εξειδίκευση στο παγκόσμιο εμπόριο οδηγήσει σε μεγαλύτερη παραγωγή της «μολυσματικής» ή της «φιλικής προς το περιβάλλον» πολιτικής . Αν το διεθνές εμπόριο οδηγήσει σε μια στροφή προς την «φιλική προς το περιβάλλον» παραγωγή τότε το διεθνές εμπόριο θα συμβάλει στην βελτίωση της κατάστασης της περιβαλλοντικής πολιτικής.

¹⁰⁶ Βλέπετε και ENI Xueqin and VAN IERLAND Ekko : Effects of the enlargement of EU on trade and the environment, Fondazione Eni Enrico Mattei, Working Paper No. 54.2001, Milano, 2001.

2. Οι ΧΚΑΕ πρέπει όχι μόνο να υιοθετήσουν ολόκληρο το σώμα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, αλλά και να αναπτύξουν τις δικές τους πολιτικές συμμόρφωσης.

3. Μια ακόμη επιθυμητή και επωφελής στόχευση είναι η εφαρμογή μιας κοινής περιβαλλοντικής και ενεργειακής πολιτικής, στηριζόμενη στα έσοδα τα προερχόμενα από την εφαρμογή της πανευρωπαϊκής νομοθεσίας την σχετική με την περιβαλλοντική φορολογία¹⁰⁷.

4. Μια ακόμη λύση για την άντληση θετικών συνεπειών είναι η υιοθέτηση μιας πολιτικής κόστους – πλεονεκτήματος . Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό η κινητικότητα των επιχειρήσεων ενθαρρύνει τις τοπικές αρχές να υιοθετήσουν μια αποτελεσματική πολιτική που να εξισορροπεί ανάμεσα στην αύξηση του κέρδους από την εισροή νέων επενδύσεων και των ζημιών που θα προκληθούν στο τοπικό περιβάλλον.

4.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ/ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ

1. Οι περιβαλλοντικοί κανόνες και τα περιβαλλοντικά στάνταρτ εφαρμόζονται σήμερα στα νέα κράτη μέλη με τον ίδιο τρόπο που εφαρμόζονται και στα παλιά. Δεν έγινε δεκτή κάποια μεταβατική περίοδος ή ανοχή σε χαμηλότερα επίπεδα περιβαλλοντικής προστασίας. Με τον τρόπο αυτό απεφεύχθη ο κίνδυνος «περιβαλλοντικού ντάμπινγκ» και της δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος υπέρ των ΧΚΑΕ.

2. Η ευρωπαϊκή εμπειρία έχει δείξει ότι υπάρχει θετική σχέση ανάμεσα στην οικονομική ανάπτυξη, την παραγωγικότητα και την περιβαλλοντική προστασία.

3. Η εναρμόνιση των περιβαλλοντικών πολιτικών και η διαμόρφωση κοινών περιβαλλοντικών αρχών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο είναι

¹⁰⁷ LASKOWSKA Agnieszka and SCRIMGEOUR Frank : Environmental taxation : The european experience. New Zealand Agricultural and Resource Economic Society Annual Conference, Blenheim, 5-6 July, 2002 .

δύσκολη λόγω πολιτικών προσεγγίσεων που είναι βαθιά ριζωμένες στην ιστορία κάθε κράτους μέλους .

4. Αναμένεται δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις βιομηχανίες που τηρούν τα περιβαλλοντικά στάνταρτ.

5. Υποστηρίζεται ότι η εναρμόνιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών αποτελεί δικλείδα ασφαλείας ενάντια στην απορύθμιση του ανταγωνισμού.

6. Η εμφύτευση του ευρωπαϊκού κεκτημένου θα έχει κάποιο κόστος για τις ΧΚΑΕ καθώς θα πρέπει σε σύντομο χρονικό διάστημα να εκσυγχρονίσουν, διευρύνουν ή εγκαταστήσουν νέες υποδομές .

7. Τα νέα κράτη μέλη υποχρεώθηκαν να υιοθετήσουν το σύνολο της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ πριν από την ένταξη τους σ'αυτή. Λαμβάνοντας υπόψη την δύσκολη οικονομική κατάσταση και τον αναποτελεσματικό εξαναγκασμό στην εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας στις χώρες αυτές , η άμεση υιοθέτηση του συνόλου της ευρωπαϊκής νομοθεσίας που στηρίζεται κυρίως σε μέτρα επιβολής και ελέγχου θα ήταν λόγω του κόστους της κυρίως αναποτελεσματική και ανέφικτη ίσως και απαγορευτική για ορισμένες από τις υπό εξέταση χώρες .¹⁰⁸

8. Όλες οι ΧΚΑΕ συμφώνησαν να μειώσουν τους ρύπους τους το 2010 στα επίπεδα που έχουν καθοριστεί από το πρωτόκολλο του Κιότο. Το σκεπτικό του πρωτοκόλλου αυτού είναι η μείωση των εκπομπών, όπου αυτό είναι δυνατό με το μικρότερο δυνατό κόστος. Η μείωση αυτή μπορεί να δώσει ώθηση στις τεχνολογικές και χρηματοδοτικές ροές προς τις ΧΚΑΕ.

9. Οι πλούσιες χώρες διαθέτουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα στις βιομηχανίες έντασης κεφαλαίου που εξ' ορισμού είναι οι βιομηχανίες που προκαλούν την μεγαλύτερη μόλυνση. Αντιθέτως, οι χώρες χαμηλού

¹⁰⁸ LOSCHEL Andreas and MRAZ Marian : EU Enlargement and Environmental Policy, ZEW Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung / Center for European Economic Research Working Paper 01/52, Mannheim, 2001, page 5.

εισοδήματος εξειδικεύονται σε τομείς έντασης εργασίας, που προκαλούν χαμηλότερα επίπεδα μόλυνσης . Η διαφορά στο εισόδημα αντανακλά στη διαφορά στην αυστηρότητα των περιβαλλοντικών κανόνων. Έτσι οι πλούσιες χώρες θα χρησιμοποιήσουν μια πιο αυστηρή νομοθεσία, ακόμη και αν γενικότερο διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον τείνει προς την εφαρμογή μιας σχετικά χαλαρής περιβαλλοντικής πολιτικής .¹⁰⁹

¹⁰⁹ RIEBER Arsene : Dumping environnemental et delocalisations des activités, Paris, juillet 2005, page 3. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.aed.auf.org/IMG/pdf/TRAN_Thi_Anh-Dao.Com.pdf .

Κεφάλαιο Ε΄

Η ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ ΠΑΓΚΟ- ΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΧΑΡΑΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΤΡΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΝΕΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΩΝ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εισαγωγή του ευρωπαϊκού δικαίου στις ΧΚΑΕ και η συνυπακόλουθη δραστική μείωση των ευνοϊκών επενδυτικών κινήτρων που είχαν παρασχεθεί από αυτές κατά το παρελθόν, είχε αρνητική επίδραση στην προσέλκυση μεγάλης κλίμακας επενδύσεων στο εσωτερικό τους (κυρίως επενδύσεις αμερικανικής,¹ ιαπωνικής και ευρωπαϊκής προέλευσης).²

Για την αντιμετώπιση της νέας διαμορφωθείσας κατάστασης η Πολωνική Κυβέρνηση υποσχέθηκε αποζημίωση στις ήδη λειτουργούσες στο εσωτερικό της επιχειρήσεις για την ζημιά που υπέστησαν από την πρόωρη διακοπή των ευνοϊκών επενδυτικών κινήτρων και η ουγγρική κυβέρνηση εκκίνησε το πρόγραμμα “ Smart Hungary ”, το οποίο είναι το πιο γενναιόδωρο σχέδιο επενδυτικής υποστήριξης στην ευρύτερη περιοχή, του οποίου οι παροχές αγγίζουν τα μέγιστα επιτρεπόμενα

¹ AUBIN Christian, BERDOT Jean-Pierre, GOYEAU Daniel et LEONARD Jacques : Le role des effets de change sur l'investissement direct etranger : Analyse comparative des investissements americains et europeens dans les PECO, Communication au colloque international « Les Nouvelles Frontieres de l' Union Europeenne », Marrakesh 2005. διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διάθεση www.cepii.fr/anglaisgraph/communications/pdf/2005/16170305/Leonard.pdf - .

² IWASAKI Ichiro and SUGANUMA Keiko : EU enlargement and FDI in transition economies, Hitotsubashi University, Kunitachi City, Tokyo Japan, 2007, page 18 .

όρια της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Τα νέα όμως αυτά επενδυτικά πακέτα είναι λιγότερο ελκυστικά σε σύγκριση με τα επενδυτικά κίνητρα που απεμπολήθηκαν και που αναλύθηκαν λεπτομερώς στο τρίτο κεφάλαιο του παρόντος. (πχ 10ετής πλήρης απαλλαγή από την φορολογία επιχειρήσεων) .

Η ιδιωτικοποίηση³ των προηγούμενων κρατικών επιχειρήσεων⁴, η μείωση των νομοθετικών ρυθμίσεων που αντιτίθεντο στην ανταγωνιστικότητα της αγοράς, η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και των επενδύσεων, δεν μπορούν από μόνες τους να δημιουργήσουν το είδος της δυναμικής και των διαδραστικών διαδικασιών της ανάπτυξης καθώς και τις οικονομικοπολιτικές μεταρρυθμίσεις που έχουν ανάγκη οι υπό εξέταση χώρες .⁵

Οι διεθνείς επενδυτές πιστεύουν ότι οι ΧΚΑΕ ακόμη και σήμερα προσφέρουν ελκυστικές νέες καταναλωτικές αγορές και επενδυτικά ενδιαφέρουσες ευκαιρίες εταιρικών συγχωνεύσεων.^{6 7} Εντούτοις τα νέα κράτη μέλη βρίσκονται σε μειονεκτικότερη θέση σε σύγκριση με τις

³ SARISOY Guerin Selen, MANZOCCHI Stefano : Political Regime and Vertical vs Horizontal FDI , Luis Lab of European Economics , LLEE Working Document no 49 , May 2007, page 17.

⁴ ESTRIN Saul and MEYER Klaus : Foreign direct investment in transition economies . Stengthening the gains from integration . Paper for presentation at the UN Conference : Strengthening Integration of the economies in transition into the world economy through economic diversification. Geneva, 2-4 April 2008, page 17. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.unece.org/ceci/ppt_presentations/2008/ic/desa/Estrin1.pdf

⁵ OMAN Charles, FRIES Steven and BUITER Willwm : Corporate governace in developing , transition and emerging-market economies, OECD Policy Brief No 23, Paris 2003 , page 14.

⁶ PENALVER Manuel : Globalization , FDI and growth. A Regional and country perspective, United Nations Department of Economic and Social Affairs, Marrakesh, Morocco, 10-13 December, 2002, page 14 .

⁷ SINGH Ajit : FDI, globalization and economic development : towards rforming national and international rules of the game, ESRC Centre for Business Research, University of Cambridge Working Paper No 304, Cambridge, March 2005, page 13. και NORBACK Pehr-johan and PERSSON Lars : Investment Liberalization – Who benefits fom Cross-Border Mergers & Acquisitions ?, The Research Institute of Industrial Economics Working Paper No 569, Stockholm, Sweden, 2001 .

χώρες της Ασίας όσον αφορά το επίπεδο του εργατικού κόστους , και είναι πιθανό να υποστούν απώλειες στην απορρόφηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων με τη μορφή του outsourcing τόσο από την Ινδία, όσο και από την Κίνα. Για το λόγο αυτό καθίσταται επιτακτική η επινόηση και εφαρμογή νέων μορφών επενδυτικών κινήτρων προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις της νέας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και στους περιορισμούς που θέτει το ευρωπαϊκό δίκαιο του ανταγωνισμού.

2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΞΕ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ

Από καμία μελέτη δεν αποδείχτηκε ραγδαία αύξηση των επενδυτικών ροών στις ΧΚΑΕ μετά την διεύρυνση. Για τις περισσότερες από τις χώρες αυτές η σχετική με τις ΑΞΕ έκρηξη ανήκει ήδη στο παρελθόν καθώς τα περισσότερα από τα οφέλη της συμμετοχής στην ΕΕ συμψηφίστηκαν από το κόστος της ένταξης σ' αυτή. Η ροή ΑΞΕ στις ΧΚΑΕ περιορίστηκε σημαντικά μετά το έτος 2003⁸.

Είναι όμως πιθανό να επανέλθουν οι ανοδικές τάσεις,⁹ αλλά όχι σε τόσο θεαματικό επίπεδο όσο στο παρελθόν, με αιχμή του δόρατος της διασυνοριακές συγχωνεύσεις.

Οι ΧΚΑΕ θα αντιληφθούν ουσιαστικά και πρακτικά ότι το κέντρο βάρους του ανταγωνισμού για την προσέλκυση επενδύσεων σε παγκόσμιο επίπεδο, τοποθετείται ανατολικότερα στην Ευρώπη και στην Ασία.¹⁰ Η προοπτική δραματικής αύξησης της χρήσης μέτρων προσέλκυσης επενδύσεων στο προσεχές μέλλον είναι μεγάλη. Η Κίνα και η Ινδία και για τα επόμενα χρόνια θα είναι όλο και περισσότερο ενεργείς στον αγώνα για την προσέλκυση ΑΞΕ και λαμβάνοντας ένα συνεχώς αυξα-

⁸ PROKOPIJEVIC Miroslav : Alice is not missing wonderland. The eastward enlargement of the european union, ICER Turin, 2004, page 3 .

⁹ STOIAN Carmen and FILIPPAIOS Carmen : Foreign direct investment in Central Eastern and south eastern europe : an eclectic approach to greek invesments, Int. J. Entrepreneurship and Innovation Management, Vol. X, No x,xxxx , page 2.

¹⁰ HUNYA Gabor and GEISHECKER Ingo : Employment effects of foreign direct investment in central and eastern europe, WIIW Research Report 321, Wien 2005, page 2.

νόμμο ποσοστό ΑΞΕ σε παγκόσμιο επίπεδο ενδέχεται να προκαλέσουν ενδοευρωπαϊκό πόλεμο για την προσέλκυση ΑΞΕ .

3. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

Κύριο χαρακτηριστικό του υφιστάμενου οικονομικού κλίματος είναι η έντονη παγκοσμιοποίηση¹¹ της αγοράς κύριο χαρακτηριστικό της οποίας είναι η οριζόντια διαστολή της παγκόσμιας οικονομίας με την λειτουργία παγκοσμιοποιημένων κανόνων σε όλο και περισσότερες αγορές. Καθοριστικό ρόλο στην διαδικασία αυτή παίζει η επανασύνδεση και η ενσωμάτωση των ΧΚΑΕ στην παγκόσμια οικονομία.¹² Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η κάθετη εμβάθυνση της παγκοσμιοποίησης¹³ που συντελείται μέσω της εντατικοποίησης της αλληλοεξάρτησης των εθνικών οικονομιών, της πολυεθνικοποίησης των επιχειρήσεων, της παγκοσμιοποίησης της παραγωγής και της αυξανόμενης ομοιογενειοποίησης των οικονομικών συστημάτων.¹⁴ Έρευνες στηριζόμενες στις επιχειρηματικές πρακτικές των πολυεθνικών καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι σύγχρονες ΑΞΕ επιδιώκουν την επίτευξη συνδυασμού στοχεύσεων ΑΞΕ τόσο καθέτου όσο και οριζοντίου τύπου.¹⁵

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας οδηγείται από την αλληλοεπίδραση ανάμεσα στα προηγμένα καπιταλιστικά κράτη και κυρίως από την εντατικοποίηση των συναλλαγών μεταξύ των τριών οικονομικών μακροπεριφερειών, ήτοι της Βορείου Αμερικής/Η.Π.Α, της Ανατολικής Ασίας/Ιαπωνίας-Κίνας και της ΕΕ. Η παγκοσμιοποίηση παρουσιάζει μια έντονα γεωγραφική διάσταση. Έχει οδηγήσει σε οικο-

¹¹ ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους . Μέρος Β', Αθήναι, Μάρτιος 2008, σελ 9. επ.

¹² MRAK Mojmir : Globalization : Trends, Challenges and opportunities for countries in Transition, UNIDO, Vienna, 2000 .

¹³ ΜΠΑΝΑΣΗΣ Στέργιος : Νέα Διεθνής οικονομία, Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2004 .

¹⁴ Βλέπετε σχετικά SEYF Ahmad : Can globalization and global location explain FDI Japanese firms in europe ?, International Journal of the Economics of Business, Vol 8, No 1, 2001 .

¹⁵ SACHWALD Frederique : Impact of changing production location on foreign direct investment, Tokyo club foundation for global studies, Tokyo, 2005, page 28.

νομική περιφερειοποίηση και γίνονται συνεχώς πολιτικές προσπάθειες θεσμοθέτησης περιφερειακών ενώσεων (σχηματισμών).¹⁶

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ

Η περιφερειοποίηση είναι ο καταλληλότερος τρόπος να περιγραφεί η σημερινή κατάσταση της οικονομικοπολιτικής αλληλοεξάρτησης των κρατών, ειδικότερα στην περίπτωση της ΕΕ. Γενικά, η οικονομική παγκοσμιοποίηση δεν εξελίσσεται αποκλειστικά και μόνο σε παγκόσμιο επίπεδο, αφού ακόμη και οι δραστηριότητες των πολυεθνικών συνεχίζουν να ποικίλουν ουσιαστικά ανάλογα με το πεδίο των δραστηριοτήτων τους (εθνικό, περιφερειακό επίπεδο) .

Η νέα τάση περιφερειοποίησης έχει διαδοθεί σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα από ότι το παλιότερο κύμα της δεκαετία του 1960, και τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της είναι η αναζήτηση νέων μορφών οικονομικής , πολιτικής και κοινωνικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών, των επιμέρους περιοχών εντός των κρατών καθώς και των πολιτών. Η ανάπτυξη « υπερ περιφερειών»¹⁷ και πολυεθνικών στρατηγικών

¹⁶ DEVOS Carl : The myth of globalisation and its strategic consequences , Gent 1999, page 11. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.psw.ugent.be/cms_global/uploads/publicaties/Polwet/demokritos02.PDF -

¹⁷ Οι προαναφερόμενες οικονομικές μακροπεριφέρειες αποτελούν μορφώματα και χαρακτηριστικούς σχηματισμούς της *de jure* περιφερειοποίησης . Δημιουργήθηκαν ως η πολιτική απάντηση στην παγκοσμιοποίηση προκειμένου να ενισχύσουν τις μικροοικονομικές δυνάμεις που οδηγούν την παγκοσμιοποίηση στην περιφέρεια με την διέγερση του εσωτερικού ανταγωνισμού και με την διεύρυνση της τοπικής αγοράς. Σκοπός τους η εξασθένιση των δυνάμεων των γκρουπ ειδικών συμφερόντων και η παροχή βοήθειας στις κυβερνήσεις των κρατών μελών συλλογικά να εγκαθιδρύσουν ή να επανιδρύσουν την πολιτική τους κυριαρχία ενάντι στις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό τους όσο και έναντι της παγκόσμιας αγοράς. Πολιτικά η *de jure* περιφερειοποίηση μπορεί να δώσει εξουσία στην τόσο αναγκαία νομοθετική αλλαγή σε εθνικό επίπεδο που διαφορετικά δεν θα μπορούσε να ξεπεράσει τις τοπικές αντιπαραθέσεις, και έτσι μπορεί να βοηθήσει την τοπική οικονομία να ανοιχτεί στην παγκοσμιοποίηση.

συμμαχιών αποτελεί ένδειξη έντονου κλίματος παγκοσμιοποίησης.¹⁸ Αυτού του τύπου οι συμμαχίες έχουν ωθήσει σε επαναπροσδιορισμό του ρόλου των περιφερειών στην παγκόσμια οικονομία .

Ως « περιφερειοποίηση» θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η διαδικασία εκείνη που περιλαμβάνει την αύξηση της ενσωμάτωσης μεταξύ δύο ή περισσότερων διαφορετικών οικονομιών ή κοινωνιών. Μπορεί να εμφανιστεί ως ένα *de jure* φαινόμενο οδηγούμενο από πολιτικές πιέσεις που ως στόχο έχουν την ασφάλεια, την επίτευξη οικονομικών ή άλλων επιδιώξεων, ή μπορεί να συντελέστηκε *de facto* οδηγούμενο από μικροοικονομικές δυνάμεις . Σαν πολιτικό φαινόμενο η *de jure* περιφερειοποίηση παίρνει πολλές θεσμικές μορφές. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται πολιτικά και οικονομικά η θέση των κρατών που μετέχουν στην περιφερειακή ένωση ενάντια στα υπόλοιπα κράτη και ενισχύονται οι ρυθμοί της οικονομικής τους ανάπτυξης .

Η *de jure* περιφερειοποίηση μπορεί να ενισχύσει την πολιτική σταθερότητα και αξιοπιστία των κρατών μελών που συμμετέχουν στην περιφερειακή ένωση, γιατί μια διεθνής συμφωνία συνήθως μεταβάλλεται πιο δύσκολα από έναν τοπικό νόμο, στοιχείο με θετικές συνέπειες για την μακροοικονομική σταθερότητα και στην προσέλκυση ΑΞΕ.

Ως πολιτικό εργαλείο σε επίπεδο εξατομικευμένων χωρών, μια *de jure* περιφερειακή συμφωνία πρέπει να επιδιώκει επιπλέον και έναν εσωτερικό σκοπό : την εξασθένιση ή την διάλυση των συχνά κατασταλτικών της ανάπτυξης δυνάμεων των τοπικών ομάδων ειδικών συμφερόντων, των ολιγοπωλίων και των « καρτέλ διανομής ». Η εξασθένιση αυτών των αρνητικών δυνάμεων μέσω της *de jure*

¹⁸ LACHAPELLE Guy and PAQUIN Stephane : Quebec's international strategies : Mastering globalization and new possibilities of governance . Paper presented at the conference : " Quebec's and Canada in the new century : New dynamics, new opportunities ", Queen's University , School of Policy Studies , 2003, page 11. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.queensu.ca/iigr/conf/Arch/03/03-1/3.pdf .

περιφερειακής ολοκλήρωσης μπορεί να συμβάλει στην ενδυνάμωση της τοπικής ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.

Η παγκοσμιοποίηση και η περιφερειοποίηση δεν αποτελούν ανταγωνιστικά μεταξύ τους φαινόμενα : η περιφερειοποίηση θα μπορούσε να θεωρηθεί σαν μια στρατηγική περιορισμού και ελέγχου των πιέσεων της παγκοσμιοποίησης.

Σταδιακά η περιφερειοποίηση ¹⁹ αναδεικνύεται σε πολιτική απάντηση στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης και ταυτόχρονα συμβάλει στην ενίσχυση των μικροοικονομικών δυνάμεων που οδηγούν την παγκοσμιοποίηση διεγείροντας τον εσωτερικό ανταγωνισμό, μέσω της επίτευξης της εύρυθμης λειτουργίας της διευρυμένης περιφερειακής αγοράς, της εξασθένισης της δύναμης των γκρουπ ειδικών συμφερόντων, της εγκαθίδρυσης πνεύματος συλλογικότητας ανάμεσα στους συμμετέχοντες, της κυριαρχία της πολιτικής έναντι στις δυνάμεις της αγοράς .

Δυστυχώς δεν είναι εύκολο εγχείρημα ο καθορισμός της κατάλληλης περιφερειακής πολιτικής που να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης, αφού τα πολιτικά κίνητρα της προστασίας των περιφερειακών βιομηχανιών και των εργαζομένων σε συνδυασμό με την γενική άγνοια της δυναμικής της παγκοσμιοποίησης εγκυμονεί τον κίνδυνο ότι οι θετικές περιφερειακές πολιτικές δεν θα υιοθετηθούν. ²⁰

Η παρούσα έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι συνθήκες είναι κατάλληλες ώστε οι τάσεις περιφερειοποίησης²¹ να ενταθούν ακόμη περισσότερο στο προσεχές μέλλον και είναι πιθανή η εμφάνιση

¹⁹ EKEM : Παρουσίαση της Πράσινης Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη και το μέλλον των σχέσεων της Ε.Ε και των χωρών ΑΚΕ, Πρακτικά Συμποσίου Αθήνα 1997, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1998 , σελ 48 .

²⁰ FESER Edward : Globalization, regional economic policy and research . Department of urban and regional planning, University of Illinois, USA, 2006, page 4 .

²¹ KIERZKOWSKI Henryk : Europe and Globalization, Palgrave macmillan, London, 2002, page 245 .

ενός άτυπου περιφερειακού σχηματισμού, μιας δηλαδή *de facto* περιφερειοποίησης ανάμεσα στις υπό εξέταση ΧΚΑΕ μέσα στους κόλπους του ευρύτερου (*de jure*) περιφερειακό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης .

Ο συνδυασμός κρατών με ανισότιμα επίπεδα ανάπτυξης στο εσωτερικό του ιδίου περιφερειακού συνασπισμού είναι το καταλληλότερο εργαλείο για την ανάπτυξη των παγκοσμίων στρατηγικών των πολυεθνικών. Στο μέλλον οι πολυεθνικές θα προσπαθήσουν να αντλήσουν πλεονεκτήματα και από τις δύο ως άνω περιγραφείσες βασικές τάσεις, ήτοι την παγκοσμιοποίηση και την περιφερειοποίηση και να γίνουν αποδέκτες συνδυασμού κινήτρων σε μια περιφερειακή βάση²². Η παγκόσμια ανταγωνιστικότητα των πολυεθνικών θα εκτοξευθεί και σε περίπτωση που οι επιδιωκόμενες προϋποθέσεις δεν καταστεί δυνατό να συμπέσουν στο εσωτερικό μιας συγκεκριμένης τοποθεσίας, θα επιλεγεί η χώρα μέσα στον άτυπο περιφερειακό σχηματισμό με τα καλύτερα τοπικά πλεονεκτήματα. Στο μεσοδιάστημα ένα δίκτυο τοπικών συνεργατών θα εμφυτευτεί στις ανατολικότερες γειτονικές χώρες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από χαμηλό κόστος παραγωγής και πολύ καλές μεταφορικές συνδέσεις με τις ΧΚΑΕ. Σε κάθε πάντως περίπτωση η εμπορική ολοκλήρωση των υπό εξέταση οικονομιών παρέχει οικονομικά κίνητρα για εταιρική αναδιοργάνωση. Μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση συγκεκριμένων κάθετων συνεργασιών, καθώς και του *outsourcing*.²³

5. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ

Οι διαμορφωθείσες μετά την διεύρυνση συνθήκες ωθούν όχι μόνο σε πολιτική και οικονομική αλλά και σε πολιτιστική²⁴ σύγκλιση με την

²² MICHALET Charles : Strategies of Multinationals and Competition for FDI the opening of Central and Eastern Europe . FIAS-World Bank, Washington DC, 1997, page 3 .

²³ GILPIN Robert : Η πρόκληση του παγκόσμιου καπιταλισμού – Η παγκόσμια οικονομία τον 21^ο αιώνα (σε μετάφραση Γιώργου Κατσιλιέρη), Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2003, σελ 206 .

²⁴ ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους . Μέρος Β', Αθήναι, Μάρτιος 2008, σελ 38 επ.

υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων και κοινών αξιών. Αυτό έχει ως συνέπεια όχι μόνο τη μείωση της φυσικής απόστασης ανάμεσα στις ΧΚΑΕ αλλά και της φυσικής απόστασης ανάμεσα στους πολίτες των χωρών αυτών.

6. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

6.1 Η διαμόρφωση μετά την 11^η Σεπτεμβρίου ενός νέου παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος ασκεί τρεις τεράστιες επιδράσεις στην γεωγραφία και την τοποθεσία των ΑΞΕ. Πρώτον, η υφιστάμενη μεγαλύτερη επικινδυνότητα που επικρατεί στο επιχειρηματικό περιβάλλον, είναι πιθανό να στρέψει την πραγματοποίηση επενδύσεων προς τοποθεσίες που θεωρούνται περισσότερο φιλικές προς την χώρα προέλευσής τους, περισσότερο πολιτικά σταθερές και λιγότερο εκτεθειμένες στην τρομοκρατία. Δεύτερον, η τάση αυτή ενδέχεται να προκαλέσει όξυνση των ανταγωνιστικών πιέσεων σε πολλούς τύπους βιομηχανιών αναγκάζοντάς τες να προβούν σε πολιτικές μείωσης του κόστους.²⁵ Η τρίτη επίδραση σχετίζεται με την επιθυμία των επιχειρήσεων να μειώσουν την αβεβαιότητα της αγοράς και τους επιχειρηματικούς κινδύνους.²⁶

6.2 Η ανασχετική αυτή για την προώθηση των ΑΞΕ κατάσταση συντελείται σε μια περίοδο κατά την οποία, όπως προαναφέρθηκε η σημασία του μεγέθους της αγοράς²⁷ σαν καθοριστικός παράγοντας της επιλογής του τόπου της επένδυσης έχει μειωθεί.

²⁵ DUNNING John : Determinants of FDI. Globalization induced changes and the role of FDI policies . Economist Intelligence Units , World Investment Prospects, 2002, London 2002, page 5 .

²⁶ HAUSMANN Ricardo and FERNADEZ-ARIAS Eduardo : Foreign Direct Investment. Good Cholesterol?, Inter – American Development Bank, Research Department, New Orleans, March 2000, page 16 .

²⁷ Βλέπετε και JENSEN Nathan : Fiscal Policy and the firm : Do low Corporate tax rates attract multinational corporations ?, Washington University, St. Louis - Department of Political Science, January 2007 .

Ακόμη και μικρές σε μέγεθος χώρες μπορούν τώρα να συναγωνιστούν τις μεγαλύτερες σε έκταση όσον αφορά την προσέλκυση ΑΞΕ, εφ' όσον διαθέτουν επαρκώς ελκυστικές παραγωγικές συνθήκες για τον ξένο επενδυτή. Στην εξέλιξη αυτή έχει συμβάλλει τα μέγιστα και η διάδοση του ηλεκτρονικού εμπορίου²⁸ που αποτελεί ένα όργανο διευκόλυνσης των αγορών καθώς μειώνει το κόστος ενδο-εταιρική πληροφόρησης και στο κόστος μεταφοράς.

6.3 Όσον αφορά τις ΧΚΑΕ η συσσώρευση των δυτικών επιχειρήσεων στο εσωτερικό τους έχει οδηγήσει σε ταχύτατη μεγέθυνση της φυσικής εγγύτητας των αγορών τους, με συνέπεια οι ΑΞΕ να μην είναι πλέον απαραίτητες για να επιτευχθεί ο απαιτούμενος βαθμός φυσικής εγγύτητας των αγορών. Για το λόγο αυτό παρατηρείται μείωση των ΑΞΕ που στοχεύουν στην φυσική εγγύτητα των αγορών. Πλέον οι αλλαγές στην κουλτούρα των λαών των χωρών αυτών έχουν ωθήσει τις δυτικές επιχειρήσεις να κινηθούν προς πιο παν-περιφερειακές στρατηγικές που να καλύπτουν ολόκληρη την περιοχή των ΧΚΑΕ ή ολόκληρη την Ευρώπη.

Ενδέχεται οι αγορές των ΧΚΑΕ λόγω της ως άνω μεγέθυνσης της φυσικής εγγύτητας να αντιμετωπιστούν από τις πολυεθνικές σαν μια κοινή ενιαία αγορά μέσα στην ευρύτερη ενιαία κοινή αγορά της ΕΕ.

6.4 Το σύγχρονο διεθνές παγκοσμιοποιημένο εμπόριο χαρακτηρίζεται από μια αυξανόμενη τάση για ενδοεταιρική εξειδίκευση. Συντελείται διαχωρισμός της παραγωγικής διαδικασίας ενός προϊόντος στα υπό μέρους τμήματά του και διαδικασίες, οι οποίες με τη σειρά τους

²⁸ DUNNING John : Institutional reform, FDI and european transition economies . To be published in R. Grosse (ed) International Business and Governments in the 21st Century, Cambridge University Press (2004) , page 13.

διανέμονται στις διάφορες χώρες υπό τη βάση του συγκριτικού πλεονεκτήματος,²⁹ που η κάθε χώρα παρέχει.

Παρουσιάζεται ραγδαία αύξηση των κάθετων εξειδικεύσεων του εμπορίου, ήτοι αύξηση της τάσης των χωρών να εξειδικεύονται σε συγκεκριμένα τμήματα της παραγωγικής αλυσίδας. Ένα συγκεκριμένο προϊόν δεν παράγεται πλέον από μια μόνο επιχείρηση σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία, αλλά από εξειδικευμένες υπομονάδες των επιχειρήσεων σε διαφορετικά μέρη του κόσμου.³⁰

6.5 Πλέον οι επιχειρήσεις³¹ εστιάζουν την προσοχή τους στον τρόπο παροχής των προϊόντων τους σε ολόκληρη την παγκόσμια αγορά. Η σύγχρονη επιχείρηση λειτουργεί μέσω του συνδυασμού των διαφόρων λειτουργιών, δεξιοτήτων και λοιπών στοιχείων της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της συντέλεσης της παραγωγής σε μια παγκόσμια παραγωγική βάση. Η παγκόσμια ολοκλήρωση των λειτουργιών ωθεί τις επιχειρήσεις να επιλέξουν αν θα διεξάγονται οι εργασίες τους στο εσωτερικό της χώρας όπου είναι εγκατεστημένες ή από εξωτερικούς συνεργάτες.³²

6.6 Η συντελεσθείσα λόγω της de facto περιφερειοποίησης των ΧΚΑΕ αύξηση στο μέγεθος της τελικής αγοράς τους, συνεπάγεται αύξηση της ελαστικότητας της ζήτησης στο εσωτερικό τους.

6.7 Η πραγματοποίηση ΑΞΕ συχνά αποτελεί την αντίδραση μιας επιχείρησης στις δραστηριότητες ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στην διεθνή αγορά. Το φαινόμενο αυτό βρίσκεται σε έξαρση λόγω της

²⁹ RAJAN Ramkishan : Economic globalisation and Asia Trade, Finance and Taxation, Adelaide University, Discussion Paper No 0108, Adelaide – Australia, March 2001, page 3.

³⁰ ANDREFF Wladimir : Les multinationales globales, Editions La Découverte, Paris 1996, page 47.

³¹ SVETLICIC Marjan : Transition economies' multinationals-Are they different from third world multinationals ? Proceedings of the 8th International conference on global business and economic development, Guadalajara-Mexico 2004, Chakraborty, Chandana (ed.), 2004.

³² PALMISANO F Samuel. : The Global Integrated enterprise, Foreign Affairs May/June 2006, page 131.

αλληλοεξάρτησης των επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την ολιγοπωλική δόμηση της αγοράς .

Οι πολυεθνικές ενδέχεται να πραγματοποιούν ΑΞΕ στο εξωτερικό σαν μια αμυντική στρατηγική προκειμένου να διατηρήσουν το μερίδιο της αγοράς τους τόσο στην εσωτερική όσο και στην ξένη αγορά, και να εκμεταλλευτούν το συγκεκριμένο τοπικό πλεονέκτημα των ξένων παραγωγικών βάσεων.

7. ΝΕΑ ΕΙΔΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ

Οι ΧΚΑΕ στο σύνολο τους έχουν εμπλακεί για πάνω από μια εικοσαετία σε μια προσπάθεια προσέλκυσης όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού ΑΞΕ στο εσωτερικό τους.³³ Τα σημερινά δεδομένα, ήτοι η σύμπλευση των πολιτικών τους με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και η παγκοσμιοποίηση της αγοράς με τον κίνδυνο μετεγκαταστάσεων των επενδύσεων ολοένα και Ανατολικότερα, επιτάσσουν την μείωση των απωλειών από τις πολιτικές παροχής επενδυτικών κινήτρων στο ελάχιστο. Ακολουθεί μια ανάλυση των κατευθύνσεων προς τις οποίες πρέπει να κινείται μια σύγχρονη, αποτελεσματική, ρεαλιστική και προσαρμοσμένη στα δεδομένα της εποχής πολιτική παροχής επενδυτικών κινήτρων .

7.1 Στόχος των στρατηγικών παροχής επενδυτικών κινήτρων³⁴ πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη απορροφητικότητα από τις τοπικές επιχειρήσεις των δεξιοτήτων και της γνώσης, ήτοι των εξωτερικεύσεων των ξένων πολυεθνικών. Τα επενδυτικά προγράμματα πρέπει να παρέχουν κίνητρα που αυξάνουν τις αποδόσεις της αρχικής επένδυσης, με σημαντικότερη την εξωτερίκευση της γνώσης μέσω των

³³ ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα, Αθήναι, 1996, σελ 223 επ.

³⁴ ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους . Μέρος Γ', Αθήναι, 2008, σελ 18 επ. (αναπτυξιακά κίνητρα) .

οριζοντίων ή καθέτων δικτύων που έχουν εγκαθιδρυθεί μεταξύ των ξένων πολυεθνικών επιχειρήσεων και των τοπικών αγορών. Τέτοιου είδους δεσμοί επηρεάζουν το εμπόριο, αυξάνουν την πρόσθετη αξία κάθε επενδυτικού σχεδίου και αυξάνουν την ικανότητα των τοπικών επιχειρήσεων να εμπλακούν σε μεγάλα επενδυτικά σχέδια. Τα επενδυτικά κίνητρα θα πρέπει για το λόγο αυτό να μην είναι τύπου *ex ante*, που παρέχονται και χρηματοδοτούνται στο σύνολό τους πριν την υλοποίηση της επένδυσης, αλλά αντιθέτως θα πρέπει να προωθούν εκείνες τις δραστηριότητες που θα επιφέρουν τις μεγαλύτερες δυνατές εξωτερικεύσεις, όπως πχ η επαγγελματική κατάρτιση, οι δραστηριότητες ΕκαιΑ καθώς και η αύξηση των δεσμών μεταξύ των ξένων και των τοπικών επιχειρήσεων.

Υπάρχει βέβαια ο αντίλογος κατά της παροχής τέτοιου είδους επενδυτικών κινήτρων, ήτοι ότι οι επιδιωκόμενες εξωτερικεύσεις δεν είναι αυτόματες, αλλά εξαρτώνται από την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι τοπικές επιχειρήσεις. Το πιο πιθανό είναι να μην λάβουν χώρα εκτός και αν οι τοπικές επιχειρήσεις δραστηριοποιηθούν και λάβουν τα κατάλληλα μέτρα (πχ επενδύσουν σε νέα τεχνολογία) . Έτσι τα επενδυτικά κίνητρα που στοχεύουν στην αύξηση των πιθανών εξωτερικεύσεων μπορεί να αποδειχτούν αναποτελεσματικά, εκτός αν συνοδευτούν με μέτρα βελτίωσης των ικανοτήτων εκμάθησης και απορρόφησης των εξωτερικεύσεων των τοπικών επιχειρήσεων, προκειμένου να διατηρηθεί ένα ανταγωνιστικό τοπικό επιχειρηματικό περιβάλλον.³⁵

7.2 Μεγάλη βαρύτητα πρέπει να δίνεται στο μέγεθος και στη διάρκεια της επένδυσης : Η αβεβαιότητα του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου οικονομικού τοπίου, δεν αφήνει περιθώρια για μεγάλα σε μέγεθος επισφαλή επενδυτικά σχέδια τα οποία γίνονται αποδέκτες αναλογικά μεγαλύτερων σε μέγεθος επενδυτικών πακέτων και μπορεί

³⁵ ΚΟΚΚΟ Ari : Globalization and FDI Incentives (report to the World Bank), Stockholm School of Economics, Stockholm – Sweden, 2000, page 8 .

να στοιχίζουν τόσο όσο πολλά μικρότερου μεγέθους επενδυτικά σχέδια μαζί. Τα μεγάλου μεγέθους επενδυτικά σχέδια περικλείουν πολύ μεγαλύτερο επενδυτικό κίνδυνο, αφού έστω και αν μια παράμετρος της επένδυσης αποδειχθεί προβληματική, οι απώλειες θα είναι τεράστιες. Στόχος θα πρέπει να γίνει η προσέλκυση μικρού μεγέθους ποιοτικών επενδύσεων και οι μεγάλες σε μέγεθος επενδύσεις θα πρέπει να προτιμώνται μόνο σε συνδυασμό με την παρουσία άλλων θετικών συνιστωσών, όπως πχ οι θετικές εξωτερικεύσεις.

Σημαντικός είναι επίσης και ο έλεγχος του χρονικού ορίζοντα του προσφερόμενου επενδυτικού πακέτου. Οι επενδύσεις με σχετικά σύντομο χρονικό ορίζοντα είναι αυστηρά ανεπιθύμητες για την προοπτική της χώρας υποδοχής. Στόχος των εφαρμοζόμενων επενδυτικών πολιτικών άμεσα σχετιζόμενος με την χρονική διάσταση των επενδύσεων θα πρέπει να είναι και η παραμονή τους στη χώρα υποδοχής και μετά την λήξη των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων, με την πραγματοποίηση επανεπενδύσεων στο κοντινό μέλλον. Οι ΑΞΕ που στοχεύουν στην αποτελεσματικότητα συνήθως συνοδεύονται από αποφάσεις επανεπένδυσης παρά από την πραγματοποίηση μιας νέας επένδυσης σε διαφορετική τοποθεσία. Απ' την πλευρά των επενδυτών ένας λόγος για τον οποίο θα πρέπει να προτιμούνται τα εξακολουθητικά της επένδυσης σχέδια (follow-up) είναι η μεγαλύτερη δύναμη διαπραγμάτευσης που οι επιχειρήσεις τους αποκτούν σε τοπικό επίπεδο σε σχέση με τους νέους επενδυτές. Επίσης, με αυτού του είδους τα σχέδια η επένδυση ως ενιαίο σύνολο αποκτά μεγαλύτερη διάρκεια και συνεπώς ενισχύεται η προοπτική διεθνοποίησης της.

7.3 Όπως προαναφέρθηκε η νέα τάση στο προσεχές μέλλον θα είναι η εγκαθίδρυση διαφόρων παραγωγικών μονάδων της ίδιας πολυεθνικής σε όλες τις ΧΚΑΕ, προκειμένου να συντελεστούν οι επιμέρους διαδικασίες παραγωγής ενός τελικού προϊόντος. Διαφορετικές πτυχές της παραγωγικής δραστηριότητας θα είναι εγκατεστημένες σε συγκεκριμένες τοποθεσίες των ΧΚΑΕ προκειμένου οι πολυεθνικές να

εκμεταλλευτούν τις διασυνοριακές εξειδικεύσεις και το τοπικό πλεονεκτήματα της κάθε τοποθεσίας.³⁶

Υπό αυτές τις περιστάσεις καθίσταται τεραστίας σημασίας στρατηγική για τις ΧΚΑΕ η παροχή κινήτρων που να καλύπτουν ολόκληρη την πανπεριφερειακή εδαφική έκταση, προκειμένου να δημιουργηθούν οι βάσεις για βαθύτερη ολοκλήρωση όλων των επιμέρους οικονομιών των χωρών αυτών και με τον τρόπο αυτό να αποφευχθεί το αρνητικό φαινόμενο κάποια από τις χώρες-μέλη του συνασπισμού να βρεθεί σε πολύ ισχυρότερη διαπραγματευτική θέση, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες .

7.4 Συναφής με την προηγούμενη κατηγορία είναι και η παροχή κινήτρων που στοχεύουν στην αύξηση του συντονισμού των ενδοεταιρικών δραστηριοτήτων. Στόχος η ενίσχυση πολυεστιάκών στρατηγικών που θα συμβάλλουν στην άσκηση πολιτικών περιφερειακού εξορθολογισμού, με θετικές συνέπειες τόσο για τις ίδιες τις συμμετέχουσες χώρες όσο και τις πολυεθνικές. Η ένωση όλων των διαδικασιών μείωσης του κόστους³⁷ μέσω της παροχής τέτοιου είδους κινήτρων θα επιτρέψει την διεθνή παραγωγή να οργανωθεί περισσότερο αποτελεσματικά διασυνοριακά.³⁸

³⁶ LANDESMANN Michael : The shape of the new Europe : Vertical production differentiation, wage and productivity hierarchies, BRIE (Berkeley Roundtable on the International Economy), Working Paper 104, 1998, page 3 .

³⁷ « Τα νέα επιτεύγματα της τεχνολογίας και των Η/Υ έχουν μειώσει το κόστος απόκτησης και διάδοσης της γνώσης και της πληροφορίας με δυο τρόπους . Πρώτον, υπάρχει μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφορία όσον αφορά τις αγορές . Αυτό επιτρέπει τις αγορές που προηγουμένως δεν μπορούσαν να αναμειχθούν σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές τώρα να το πράξουν. Δεύτερον οι πολυεθνικές είναι περισσότερο ικανές να ενσωματώσουν τις δραστηριότητες των ξένων θυγατρικών τους με την χρήση αυτών των τεχνολογιών , και έτσι πιο γρήγορα να απαντήσουν στην συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες παραγωγής και ζήτησης στις χώρες όπου δραστηριοποιούνται. »

³⁸ Βλέπετε σχετικά και DUNNING H. John : The changing nature of firms and governments in a knowledge-based globalizing economy . in Engelhard and W. A. Oehsler (eds) International Management : Effects of Global changes on competition, Corporate strategies and markets . Wiesbaden, Sonderdreck, 1999.

Τη στιγμή όμως που συντελείται η ως άνω κινητικότητα προς την ομοιογενειοποίηση, υπάρχουν ταυτόχρονα και έντονες τάσεις προς την διατήρηση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και εξειδικεύσεων, καθώς η διάδοση του κεφαλαίου υπήρξε μεγάλη σε ένταση και σε έκταση. Έτσι το κλειδί σ' αυτή τη νέα φάση του παγκόσμιου καπιταλισμού είναι η αλληλοσύνδεση, δηλαδή η ικανότητα δημιουργίας και διαχείρισης δεσμών μεταξύ δραστηριοτήτων που διαδίδονται με γρήγορους ρυθμούς.³⁹

7.5 Σημαντικό ρόλο στο προσεχές μέλλον θα διαδραματίσει και η ανταλλαγή ΑΞΕ ανάμεσα στις ίδιες τις ΧΚΑΕ. Τα παρεχόμενα μελλοντικά επενδυτικά κίνητρα θα πρέπει να στοχεύσουν και προς την κατεύθυνση του σχηματισμού και του τονισμού του πνεύματος οικειότητας ανάμεσα στις υπο εξέταση χώρες. Το αποτέλεσμα της οικειότητας ενθαρρύνει τους επενδυτές να επενδύσουν σε γεωγραφικά κοντινές χώρες με παρόμοια χαρακτηριστικά και νομοθετικά συστήματα.⁴⁰ Όσο η απόσταση προς την χώρα υποδοχής αυξάνει, τόσο η οικειότητα μειώνεται με την εξαίρεση των χωρών που μοιράζονται ίδιο ιστορικό παρελθόν. Η απόσταση μειώνει ενώ αντιθέτως η οικειότητα αυξάνει το αίσθημα ελέγχου της πραγματοποιηθείσας επένδυσης. Όποια χώρα από τις ΧΚΑΕ καταφέρει να δημιουργήσει προς τις υπόλοιπες σε μεγαλύτερο βαθμό αυτό το αίσθημα οικειότητας θα προσελκύσει και την πλειοψηφία των διμερών επενδυτικών ροών.

7.6 Κίνητρο στρατηγικής σημασίας για να πρωταγωνιστήσει κάποια χώρα στην ευρύτερη περιοχή είναι και η όσο το δυνατό

³⁹ PICCIOTO Sol : Globalization, Liberalisation, Regulation, Paper delivered at the conference on Globalisation, The nation-State and Violence organised by the Review of international political economy, Sussex University, April 1998, page 2 .

⁴⁰ SARISOY Guerin Selen : The Role of Geography in Financial and Economic Integration: A Comparative Analysis of Foreign Direct Investment, Trade and Portfolio investment flows The role of Geography in Financial Integration. FDI, The World Economy, Vol. 29, No. 2, pp. 189-209, February 2006 .

περισσότερο ολοκληρωμένη νομοθετική ρύθμιση της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η πνευματική ιδιοκτησία θα καταστεί ένα από τα γεωπολιτικά κλειδιά του 21 αιώνα. ⁴¹

7.7 Τεράστιας σημασίας είναι και ο σχηματισμός κινήτρων που θα παράσχουν βοήθεια στις επιχειρήσεις να εισαγάγουν στην αγορά τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα με πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς απ' ό,τι στο παρελθόν. Η ταχύτητα της καινοτομίας στις νέες τεχνολογίες έχει οδηγήσει στην μείωση του κύκλου ζωής των προϊόντων καθώς νέα ή τροποποιημένα προϊόντα συνεχώς με γρήγορους ρυθμούς ανακαλύπτονται και περνάνε στο στάδιο της παραγωγής. Η σύντμηση του κύκλου ζωής των προϊόντων συνήθως απαιτεί σχετικά υψηλό επίπεδο έντασης. ΕκαιΑ προκειμένου οι επιχειρήσεις να εξακολουθήσουν να παραμείνουν ανταγωνιστικές. Αυτό επίσης σημαίνει ότι οι καινοτόμες επιχειρήσεις χρειάζεται να ανακτήσουν αυτά τα έξοδα πριν η τεχνολογία τους διαδοθεί σε αφθονία. ⁴²

7.8 Οι ΑΞΕ εξαρτώνται από μια μεγάλη ποικιλία συνιστωσών, πολύ διαφορετική η μία από την άλλη που λαμβάνουν χώρα ανάλογα με τις ειδικότερες συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κράτος. Τα κίνητρα θα πρέπει να παρέχονται για τον σχηματισμό των κατάλληλων συνθηκών προσέλκυσης εκείνου του τύπου της επένδυσης που μπορεί να αποδώσει τη μέγιστη αποδοτικότητα στην συγκεκριμένη περιοχή, μέσω της δημιουργίας ενός ορθού πολιτικού και θεσμικού περιβάλλοντος.

7.9 Ο βασικότερος τρόπος διατήρησης της ανταγωνιστικότητας των ΧΚΑΕ είναι η διενέργεια επενδύσεων βελτίωσης της αποτελεσμα-

⁴¹ COSTALLI Stefano : Secure Investments : The influence of political and security variables on FDI flows . Paper prepared for the annual congress of the societa Italiana di Scienza Politica., Catania, 20-22 September 2007 .

⁴² NARULA Rajneesh and DUNNING H John : Globalisation and new realities for multinational enterprises. Developing host country interaction . Oslo, September 1998, page 16 .

τικότητας⁴³ των υπαρχουσών διευκολύνσεων. Αυτή η τάση είναι έκδηλη στις σύγχρονες επιχειρήσεις που τείνουν να μιμούνται τις υπάρχουσες «καλύτερες πρακτικές»,⁴⁴ των πιο επικερδών επιχειρήσεων. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό του σύγχρονου ανταγωνισμού είναι η υιοθέτηση νέων επιχειρηματικών δομών και η επένδυση σε εξοπλισμό και υψηλή τεχνολογία προκειμένου να μειωθεί το παραγωγικό και εργατικό κόστος. Οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τις θεσμικές και πολιτικές δομές που απαιτούνται για την επίτευξη της αποτελεσματικότητας. Στις ΧΚΑΕ απαιτείται να επιχειρηθούν τεχνικές αλλαγές προκειμένου να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους. Απαιτούνται καλές υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης σε στάνταρτ, ποιότητα, έλεγχο, ΕκαιΑ, και παραγωγικότητα.

7.10 Μια επιπλέον πρόταση προκειμένου οι ΧΚΑΕ να αντεπεξέλθουν στις αυξημένες ανάγκες της παγκοσμιοποίησης είναι ο περιορισμός παροχής κινήτρων προσέλκυσης ΑΞΕ αναζήτησης πρώτων υλών. Αυτού του είδους οι επενδύσεις συνήθως περιλαμβάνουν χαμηλής επιπρόσθετης αξίας δραστηριότητες και χαμηλού κεφαλαίου επένδυση σε εγκαταστάσεις και εξοπλισμό. Στις περιπτώσεις αυτές η επένδυση είναι περισσότερο κινητή. Γενικά μια αμιγώς αναζήτησης πρώτων υλών ΑΞΕ φυσιολογικά δεν είναι πλήρως ενσωματωμένη στην οργανωτική δομή της επιχείρησης που πραγματοποιεί την επένδυση. Αντιθέτως, οι πολυεθνικές σπάνια αναμειγνύονται σε ολοκληρωτική διεθνοποίηση των αγορών πρώτων υλών.

⁴³ SZALAVETZ Adrea : Some neglected effects of EU enlargement. Rationalization and specialization, Hungaria Institut for world economics Working paper No 129, Budapest, October 2002, page 5.

⁴⁴ PRAKASH Assem : Governance and Economic Globalization. Continuities and Discontinuities. United Nations General Assembly, New York, 1999, page 5.

7.11 Βαρύτητα πρέπει να δοθεί και στην αύξηση της εργατικής παραγωγικότητας.⁴⁵

7.12 Εξίσου σημαντική είναι και η χρήση όσο το δυνατό λιγότερο σύνθετων επενδυτικών σχημάτων καθώς τα πολύπλοκα σχήματα είναι πολυέξοδα και απαιτείται μεγαλύτερη ενασχόληση της παρέχουσας αρχής, που συνεπάγεται μεγαλύτερη χρονοτριβή. Στόχος η παροχή ενός απλά διαμορφωμένου επενδυτικού πακέτου σε σύμπλευση με τον τύπο των οικονομικών δραστηριοτήτων των οποίων επιδιώκεται η προσέλκυση ανώτερο σε ποιοτικά στοιχεία σε σύγκριση μ' αυτά που προσφέρονται από άλλες χώρες .

7.13 Προς την σωστή κατεύθυνση κινείται και η παροχή κινήτρων προσέλκυσης ΑΞΕ σε υποβαθμισμένες περιοχές ή σε περιοχές στις οποίες ελλείπουν οι εξειδικευμένες βιομηχανικές μονάδες παραγωγής . Έρευνες έχουν αποδείξει ότι επιχειρήσεις χαμηλής τεχνολογικής στάθμης σε υποβαθμισμένες περιοχές όταν εγκαθίστανται κοντά τους μεγάλες τεχνολογικές αλυσίδες μπορούν να ευνοηθούν από την συνύπαρξη αυτή, σε επίπεδο εργαζομένων, προμηθευτών και εξωτερικεύσεων της γνώσης .⁴⁶

7.14 Ζωτικής σημασίας θεωρείται η παροχή κινήτρων δημιουργίας κατάλληλων συνθηκών για την υλοποίηση συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων. Στο προσεχές μέλλον οι παγκόσμιες επιχειρήσεις θα σταματήσουν να πραγματοποιούν ΑΞΕ στο εξωτερικό. Ακόμη και σήμερα οι συγχωνεύσεις επιχειρήσεων θεωρούνται πολύ πιο σημαντικές επενδυτικά από τις επενδύσεις τύπου greenfield .

7.15 Καθώς το επίπεδο του συνολικού στοκ ΑΞΕ παγκοσμίως έχει αυξηθεί, μια αυξανόμενη αναλογία νέων επενδυτικών ροών είναι του

⁴⁵ STARK jurgen : Productivity, structural reforms and globalization, Speech delivered at Unternehmerforum, Brussels, 11 October 2007, page 4 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.ecb.int/press/key/date/2007/html/sp071011_1.en.html - 55k -

⁴⁶ TAVARES Ana Teresa and YOUNG Stephen : FDI and multinationals : Patterns, Impacts, and Policies . International Journal of the economics of Business Vol 12, No 1, February 2005 , page 11 .

τύπου έντασης τεχνολογίας και γνώσης. Αυτού του είδους οι επενδύσεις έχουν συνήθως τη ροπή να κατευθύνονται προς τις πιο προηγμένες τεχνολογικά αναπτυσσόμενες ή αναπτυσσόμενες χώρες. Το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο κλίμα επιτάσσει την παροχή κινήτρων σχετικών με τις νέες τεχνολογίες, την καινοτομία, την Ε και Α.⁴⁷ Σε μια εποχή όπου η ισχύς των πολυεθνικών στηρίζεται στο υψηλότερο επίπεδο γνώσης που κατέχουν σε σύγκριση με τις υπόλοιπες επιχειρήσεις,⁴⁸ οι τελευταίες μέσω των ειδικών αδειών πνευματικής ιδιοκτησίας και του μάνατζμεντ, της κεφαλαιοποίησης των ιδιαίτερων τεχνικών τους και του know-how, έχουν επεκτείνει τον έλεγχό τους στην παγκόσμια αγορά με εξαιρετικά χαμηλό κεφάλαιο επένδυσης.

Έρευνες έχουν δείξει ότι παρ'όλο που το 40% των δραστηριοτήτων των μεγάλων πολυεθνικών πραγματοποιείται εκτός της χώρας προέλευσής τους (καταστατικής τους έδρας), μόνο το 23,3 % των δραστηριοτήτων τους που σχετίζονται με την ΈκαιΑ ακολουθεί την ίδια πορεία. Οι μεγάλες πολυεθνικές έχουν την τάση να συγκεντρώνουν και να διατηρούν τις δραστηριότητες τις σχετιζόμενες με την καινοτομία στην χώρα προέλευσης. Καθίσταται απαραίτητη η παροχή κινήτρων για τη μεταστροφή αυτής της κατάστασης. Οι πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ των κυβερνήσεων θα πρέπει να στοχεύσουν στην ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών αγορών στο παγκόσμιο δίκτυο δεξιοτήτων κυρίως των σχετικών με την κοινωνία της γνώσης. Μια τέτοια πολιτική είναι τεραστίας σημασίας και για τις ΧΚΑΕ για τις οποίες μέχρι σήμερα υπάρχουν περιορισμένες ενδείξεις παρουσίας τεχνολογικών

⁴⁷ DARTIGUEPEYROU Carine : A prospective analysis of the new member states. Contribution to a Knowledge-based Europe. Communication & strategies, no 56, 4th quarter 2004, page 59.

⁴⁸ KUADA John : Internationalisation of firms in developing countries : Towards an integrated conceptual framework, International Business Economics Working Paper 43/2006, Aalborg-Denmark, 2006, page 4 .

εξωτερικεύσεων⁴⁹ από τις ξένες στις ντόπιες επιχειρήσεις (πέραν πχ ελάχιστων εξαιρέσεων στην περίπτωση της Ουγγαρίας στην πόλη Zemplinerona και στην περίπτωση της Τσεχίας στην πόλη Jarolim) ⁵⁰. Τα κέρδη της παραγωγικότητας καταγράφονται μόνο στις επιχειρήσεις ξένης ιδιοκτησίας και οι παραγόμενες εξωτερικεύσεις για τις τοπικές επιχειρήσεις εμφανίζονται μηδενικές. Οι ξένες επιχειρήσεις παρουσιάζουν πολύ υψηλότερα επίπεδα κερδοφορίας από τις τελευταίες, οι οποίες θα μπορούσαμε να πούμε ότι πάσχουν από το «σύνδρομο των καθυστερημένων εξωτερικεύσεων».

Τις τελευταίες δύο μεταβατικές δεκαετίες οι ΧΚΑΕ εστίασαν την προσοχή τους στην αύξηση του κεφαλαιουχικού τους στόκ παρά στην τεχνολογική τους πρόοδο. Σήμερα η κατάσταση έχει αντιστραφεί. Έχοντας σαν δεδομένη την σεβαστού μεγέθους τεχνολογική απόσταση που διαχωρίζει τις ΧΚΑΕ από τις πρωτοπόρες στον τομέα, το κλείσιμο της ψαλίδας ανάμεσά τους είναι μια επιμήκης διαδικασία τα αποτελέσματα της οποίας απαιτούν πολύ χρόνο για να γίνουν εμφανή. Αφού πλέον έχει επιτευχθεί η οικονομική σταθερότητα, καθίσταται απαραίτητη η παροχή κινήτρων προκειμένου να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την περαιτέρω τεχνολογική ανάπτυξη τους.⁵¹

Οι ξένοι επενδυτές έλκονται από χώρες που διαθέτουν ήδη μια υποδομή στους ανωτέρω τομείς . Οι ΧΚΑΕ πρέπει να εκμεταλλευτούν το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν ήδη επιτύχει τη δημιουργία ποιοτικών υποδομών και να χρησιμοποιήσουν το τεχνολογικό τους

⁴⁹ LORENTZEN Jochen and MOLLGAARD Peter : Competition Compliance : limits to competition policy harmonization in EU enlargement. Copenhagen Business School, september 2002, page 7 .

⁵⁰ MALLYA J.S Thaddeus, KUKULKA Zdenek and JENSEN Camilla : The political economy of FDI Incentives in transition , CEES Working Paper No 46, Copenhagen,Denmark, December 2002, page 3 .

⁵¹ SOHINGER Jasminka : Transforming competitiveness in european transition economies. The role of fdi. Institut of European Studies , Political Economy of International Finance , University of California, Berkley, Year 2004, page 14 .

πλεονέκτημα για την προσέλκυση ΑΞΕ. Οι υπόλοιπες γειτονικές χώρες της ευρύτερης περιοχής βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερο τεχνολογικά ανταγωνιστικό επίπεδο: δεν μπορούν να προσελκύσουν ΑΞΕ έντασης νέων τεχνολογιών γιατί δεν έχουν ούτε τις κατάλληλες υποδομές, ούτε την ικανότητα για να τις δημιουργήσουν. Οι ΑΞΕ μπορούν να μετατραπούν σε καταλύτη της τοπικής παραγωγικότητας και με την παρουσία τους καθώς και με την ανάπτυξη προμηθευτικών δικτύων να διεγείρουν την καινοτομία των τοπικών επιχειρήσεων μέσω των εξωτερικεύσεων της γνώσης⁵² και της μεταφοράς των πληροφοριών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί η σημασία⁵³ της δημιουργίας τοπικών οικονομιών της «μάθησης», για την οποία απαιτούνται αυξανόμενη γνωστική ένταση της παραγωγικής διαδικασίας, υιοθέτηση μοντέλου ανταγωνισμού βασισμένου στην καινοτομία και υιοθέτηση διεθνών κανόνων που να στηρίζονται σ' αυτές τις αρχές .

Για τον λόγο αυτό η συνεχής διαδικασία της καινοτομίας και οι ενδοεταιρικοί δεσμοί που την στηρίζουν έχουν καταστεί ιδιαίτερα σημαντικοί, και η σημασία τους επεκτείνεται και στην εοφώρο ανάπτυξη και καινοτομία των ΜΜΕ.

Κάτω από αυτές τις ανταγωνιστικές συνθήκες ο ρόλος των ΑΞΕ στον σχηματισμό ευκαιριών εκμάθησης και καινοτομίας χρήζει ευρύτερης ανάλυσης .

Με την παροχή κινήτρων προσέλκυσης ΑΞΕ προηγμένων τεχνολογιών θα επηρεαστούν οι τοπικές επιχειρήσεις του ίδιου βιομηχανικού κλάδου , κυρίως λόγω των εξωτερικεύσεων της γνώσης⁵⁴ και της μετακίνησης του εργατικού δυναμικού. Οι τοπικές επιχειρήσεις

⁵² LYER G. Krishina, Rambaldi N. Alicia and Tag Kam : Measuring Spillovers from Alternative Forms of FDI, School of economics, University of Queensland, March 2004, page 9

⁵³ Βλέπετε και δοκίμιο με τίτλο BRAVO CASTILLO Lily : Globalization : Strategic options for developing economies. Διαθέσιμο στη διεύθυνση orpheus.ucsd.edu/las/studies/pdfs/bravo.pdf .

⁵⁴ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ Παναγιώτης : Πολυεθνικές επιχειρήσεις και υπερκοστολογήσεις – υποκοστολογήσεις στην Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1978, σελ 32 επ.

ερχόμενες σε επαφή με τις ξένες πολυεθνικές αντλούν πληροφορίες για τις τεχνολογικές τους ανακαλύψεις και τις νέες τεχνικές μάνατζμεντ, οι οποίες μέσω του μιμητισμού αποτελούν αντικείμενο εφαρμογής και σ' αυτές .

Η υφιστάμενη υποδομή στους τομείς των νέων τεχνολογιών είναι πολύ σημαντική για την ενσωμάτωση των τοπικών παραγωγών στα διεθνή δίκτυα και στην προσέλκυση καθέτου τύπου ΑΞΕ τόσο στον τομέα των υπηρεσιών, όσο και στον κατασκευαστικό τομέα.⁵⁵ Πχ οι πολυεθνικές που παρέχουν επιχειρηματικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στην Ινδία όπου μπορούν να στηριχθούν στο τοπικό υψηλό επίπεδο στους ανωτέρω τομείς . Η αυτάρκεια στους ανωτέρω τομείς επίσης επηρεάζει τις οριζόντιες ΑΞΕ, δηλαδή την αύξηση της παραγωγικής διαδικασίας με σκοπό την πώληση των παραγόμενων προϊόντων σε μεγάλες σε μέγεθος αγορές όπως η Βραζιλία, η Κίνα και η Ινδία, όπου οι υψηλές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται όλο και περισσότερο για την σχηματισμό προμηθευτικών αλυσίδων (μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και μικρότερο επιχειρηματικό κόστος) .⁵⁶

7.16 Στην νέα παγκοσμίως διαμορφωθείσα κατάσταση επενδυτικά κίνητρα μπορούν να δικαιολογηθούν σε περίπτωση που στοχεύουν σε έναν νέο τομέα ή σε κάποιο τομέα που χρειάζεται ειδική προστασία. Θεωρείται πολύ δύσκολη η δημιουργία νέων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων στους βιομηχανικούς τομείς όπου οι ενδογενείς εταιρίες ήδη εκμεταλλεύονται τα τοπικά πλεονεκτήματα. Εντούτοις, σε βιομηχανίες όπου υπάρχουν πιθανές αλλά ανεξερεύνητες – ανεκμετάλλευτες ευκαιρίες (πχ βιομηχανίες που σχετίζονται με το

⁵⁵ SANJAYA Lall : Reiventing industrial strategy. The role of government policy in building industrial competitiveness. For the Intergovernmental Group on Monetary Affairs and Development (G-24) September 2003, page 30 .

⁵⁶ Βλέπετε και ADDISON Tony and HESHMATI Almas : The new Global Determinants of FDI flows to developing countries, United Nations University Discussion Paper No 2003/45, UNU-WIDER, Helsinki, Finland, May 2003 .

ανθρώπινο κεφάλαιο που ήδη έχει συγκεντρωθεί στις ΧΚΑΕ), σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικών εταιρικών στοιχείων, μια άμεση στρατηγική εκμετάλλευσης θα μπορούσε να οδηγήσει στον σχηματισμό δυναμικού συγκριτικού πλεονεκτήματος (πχ μέσω εξαγωγών στις περιφερειακές αγορές και στην παγκόσμια αγορά στη συνέχεια) .

Με την τεχνολογική τους ανάπτυξη οι ΧΚΑΕ θα γίνουν ταυτόχρονα και υποδοχείς μεγαλύτερων ροών ΑΞΕ λόγω της διαφοράς του τεχνολογικού επιπέδου τους με τις γειτονικές χώρες . Οι χώρες αυτές διαθέτοντας έτσι ανώτερη τεχνολογία θα παράγουν νέα προϊόντα και μετά από μια μονοπωλιακή περίοδο εφαρμογής και εκμετάλλευσης, θα μεταφέρουν τις διαδικασίες παραγωγής τους στις γειτονικές ανατολικές χώρες .

8. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Υπάρχουν έντονες και αποχρώσεις ενδείξεις ότι η όλη διαμορφωθείσα κατάσταση θα μεταβάλλει το χαρακτήρα των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων αναφορικά με το είδος των ΑΞΕ τις οποίες στοχεύουν να προσελκύσουν. Μέχρι σήμερα οι ΑΞΕ αναζήτησης αγοράς που ως στόχο είχαν την παροχή βοήθειας στις πολυεθνικές προκειμένου αυτές να επεκτείνουν αποτελεσματικά την προμήθεια των προϊόντων τους στην χώρα υποδοχής της επένδυσης και στην αγορά των υπολοίπων ΧΚΑΕ, ήταν η κινητήριος δύναμη των ΑΞΕ στις ΧΚΑΕ. Δεσπόζουσα θέση κατείχαν και οι ΑΞΕ αναζήτησης φυσικής εγγύτητας, οι οποίες δεν είναι πλέον απαραίτητες για να επιτευχθεί ο απαιτούμενος βαθμός φυσικής εγγύτητας των αγορών, καθώς η συνεχής συσσώρευση δυτικών επιχειρήσεων έχει οδηγήσει από μόνη της σε μια ταχύτατη αύξηση της φυσικής εγγύτητας των αγορών. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι οι ΑΞΕ και συνεπώς και τα κίνητρα που κινούνται σε μια τέτοια κατεύθυνση έχουν απολέσει τη σημασία τους. Οι διευρυμένες απαιτήσεις της νέας κατάστασης επιτάσσουν αλλαγή του όλου διαμορφωθέντος σκηνικού.

8.1 Οι δυτικές επιχειρήσεις που μέχρι σήμερα πραγματοποιούσαν επενδύσεις στις ΧΚΑΕ για λόγους φυσική εγγύτητας των αγορών έχουν στέψει την προσοχή τους στην αναζήτηση άλλων περισσότερο αποδοτικών τρόπων εξυπηρέτησης αυτών των αγορών. Η συντελούμενη και συνεχώς διογκούμενη μείωση των ΑΞΕ αναζήτησης φυσικής εγγύτητας των αγορών θεωρείται παράγων που μπορεί να προκαλέσει αποδυνάμωση της διεθνούς ανταγωνιστικής θέσης των ΧΚΑΕ. Η παροχή κινήτρων από τις ΧΚΑΕ προς τις επιχειρήσεις που μέχρι σήμερα πραγματοποιούσαν τέτοιου είδους ΑΞΕ πρέπει να κινηθεί προς την κατεύθυνση του σχηματισμού μιας δυναμικής αναδιοργάνωσης των ήδη εγκατεστημένων στο εσωτερικό τους δυτικών επιχειρήσεων .

8.2 Καθίσταται αναγκαία η ενίσχυση της ήδη διαμορφωθείσας τάσης παροχής κινήτρων στον τομέα των υπηρεσιών.⁵⁷ Ο χαρακτήρας των ροών ΑΞΕ συνήθως επηρεάζεται από τα διαδοχικά κύματα ανακαλύψεων και υιοθετήσεων νέων τεχνολογιών. Το τελευταίο κύμα – η συντελεσθείσα επανάσταση στις τηλεπικοινωνίες – διευκολύνει την παγκόσμια στροφή προς τον τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες τώρα μετεγκαθίστανται σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες χώρες ακολουθώντας την πορεία που είχε ακολουθήσει παλαιότερα ο κατασκευαστικός τομέας. Οι υπηρεσίες πρέπει να παράγονται όταν και όπου καταναλώνονται.⁵⁸ Ο μοναδικός τρόπος εισαγωγής τους στις ξένες αγορές είναι μέσω των ΑΞΕ. Όπως αναλύθηκε διεξοδικά στο τρίτο κεφάλαιο του παρόντος τα παρεχόμενα στις ΧΚΑΕ πακέτα κινήτρων έκαναν έντονη διάκριση σε βάρος των επενδύσεων στον τομέα των υπηρεσιών. Οι αναλύσεις υποδεικνύουν την δυνατότητα άντλησης σημαντικών ωφελειών από την συμπερίληψη των υπηρεσιών στα εφαρμοζόμενα

⁵⁷ PALIWODA Stanley : Investing in Eastern Europe. Capitalizing on Emerging Markets , Addison-Wesley Publishing Company, Longman, 1994, page 20 .

⁵⁸ SAUVANT P Karl : Reservoirs of the Future . in Samuel Passow and Magnus Runnbeck (eds.), What's Next? Strategic Views on Foreign Direct Investment (Jönköping, Sweden: Invest in Sweden Agency), page 92 .

επενδυτικά σχήματα, καθώς παρέχουν μεγαλύτερη κοινωνική αποδοτικότητα. Υπολογισμοί από τις πόλεις Zemplinerova & Rajdlona έδειξαν ότι η κοινωνική ανταποδοτικότητα των ΑΞΕ είναι τουλάχιστον 2 φορές μεγαλύτερη στον τομέα των υπηρεσιών.⁵⁹

8.3 Η οικονομική παγκοσμιοποίηση επιβάλλει την παροχή κινήτρων προκειμένου να μεταστραφεί ο χαρακτήρας του είδος των ΑΞΕ από ΑΞΕ αναζήτησης αγοράς σε ΑΞΕ αναζήτησης της αποτελεσματικότητας ή προς τις ΑΞΕ αναζήτησης της γνώσης. Οι ΑΞΕ αναζήτησης της αποτελεσματικότητας μπορούν να ωθήσουν τις ΧΚΑΕ να κινηθούν προς ένα είδος βιομηχανοποίησης που να βασίζεται στην ενεργοποίηση πηγών στατικού συγκριτικού πλεονεκτήματος, με συνέπεια τη βελτίωση της παγκόσμιας αποτελεσματικότητας της διανομής των πηγών.⁶⁰ Οι ΑΞΕ αναζήτησης της γνώσης που ως στόχο έχουν την χρησιμοποίηση συγκεκριμένου τοπικού δημιουργικού δυναμικού⁶¹ διαθέσιμου στην θυγατρική για την ανάπτυξη νέων προϊόντων για την χώρα υποδοχής της επένδυσης και για τις υπόλοιπες ΧΚΑΕ ή και για άλλες πιο διευρυμένες αγορές, μπορούν να αυξήσουν ικανότητες τεχνολογικών εφαρμογών μιας ΧΚΑΕ και να συνεισφέρουν ώστε αυτή να λάβει μέρος και στον περαιτέρω εμπλουτισμό αυτής της τεχνολογίας

8.4 Εξίσου σημαντική είναι και η στόχευση επενδύσεων αναζήτησης στρατηγικών στοιχείων. Η αναζήτηση στρατηγικών στοιχείων από τις ξένες επιχειρήσεις μπορεί να οδηγήσει σε συνεργασία με ήδη υπάρχοντες πόλους στοιχείων ή να αποτελέσει ένα συμπλήρωμα στα

⁵⁹ Βλέπετε σχετικά και TAVARES Ana Teresa and YOUNG Stephen :FDI and multinationals : Patterns, Impacts, and Policies, International Journal of the economics of Business Vol 12, No 1, February 2005 ,

⁶⁰ PEARCE Robert : Globalization and development. An international business strategy approach, United Nations, New York and Geneva, 2006, page 67-68 .

⁶¹ MARIN Dalia, VERDIER Thierry : Globalization and the New Enterprise, Journal of the European Economic Association, MIT Press, vol. 1(2-3), pages 337-344, 04/05.

δικά τους στοιχεία.⁶² Τα στρατηγικά στοιχεία όπως οι γνωστικές ικανότητες, οι οργανωτικές δομές κ.α σήμερα είναι απαραίτητα για την μακροπρόθεσμη επιτυχία των επιχειρήσεων, προκειμένου να διατηρήσουν ή αναβαθμίσουν την ανταγωνιστική τους θέση.

8.5 Τα παρεχόμενα κίνητρα πρέπει να στοχεύουν στην προώθηση των « ποιοτικών » και την αποφυγή των « βλαπτικών-επιζήμιων» ΑΞΕ.⁶³ Η παγκόσμια επενδυτική αναφορά του UNCTAD για το έτος 2006 χαρακτηρίζει ως ποιοτικές επενδύσεις εκείνο το είδος των επενδύσεων που αυξάνει την απασχόληση, αναπτύσσει τις δεξιότητες και δίνει ώθηση στην ανταγωνιστικότητα των τοπικών επιχειρήσεων.⁶⁴ Συγκεκριμένα οι ΑΞΕ στον κατασκευαστικό τομέα λαμβάνουν χώρα με δύο διαφορετικές μορφές : Απ' τη μια ως πλήρεις μονάδες με τεχνολογία αιχμής και σύγχρονες πρακτικές μανάτζμεντ, που συνήθως έχουν εξαγωγικούς προσανατολισμούς και που ενσωματώνονται στην προμηθευτική αλυσίδα της μητρικής εταιρίας. Και απ' την άλλη ως παραγωγικές υπομονάδες με λιγότερο σύγχρονη τεχνολογία και πρακτικές μανάτζμεντ, και με λίγες προοπτικές να καταστούν ανταγωνιστικές. Απαιτείται αποκλεισμός των δεύτερων και στόχευση των πρώτων.

8.6 Η στόχευση αναμένεται ότι θα κατευθυνθεί προς την προσέλκυση σχετικά περισσότερων ΑΞΕ οριζοντίου τύπου.

8.7 Αποτελεί αντικείμενο κοινής παραδοχής ότι οι ξένες επιχειρήσεις που στοχεύουν στις εξαγωγικές δραστηριότητες⁶⁵ παρέ-

⁶² DONGES B. Jurgen : Competition for FDI in developing Countries. The role and Impact of investment incentives. Universitat zu Koln, Koln-Germany, Marz 2005, page 12 .

⁶³ MORAN H.Theodore : Harnessing FDI for Development, Centre for Global Development, Washington DC, 2006, page 164 .

⁶⁴ ALFARO Laura and CHARLTON Andrew : Growth and quality of FDI. Is all FDI equal ? , Harvard Business School Finance Working Paper No. 07-072 , Harvard May 2007, page 1 .

⁶⁵ Οι επιχειρήσεις με ξένο κεφάλαιο είναι σημαντικά πιο παραγωγικές από τις τοπικές επιχειρήσεις . Όμως δεν εντοπίζουμε καμιά ένδειξη εξωτερικεύσεων παραγωγικότητας σε όλες τις υπό εξέταση χώρες όσο διαφορετικές και αν είναι. Η μόνη εξαίρεση είναι οι επιχειρήσεις που στοχεύουν στις εξαγωγές , που παράγουν θετικές εξωτερικεύσεις

χουν περισσότερα εχέγγυα παραγωγής θετικών εξωτερικεύσεων για τις τοπικές επιχειρήσεις σε σύγκριση με τις υπόλοιπες. Η αιτία εντοπίζεται στο ότι για να είναι ανταγωνιστικές στην διεθνή αγορά, οι επιχειρήσεις του τύπου αυτού πρέπει να χρησιμοποιούν παραγωγικές τεχνολογίες αιχμής. Οι περισσότερες ΧΚΑΕ ενδείκνυνται για την προσέλκυση ΑΞΕ που στοχεύουν στις εξαγωγικές δραστηριότητες, αφού είναι μικρές σε μέγεθος και ανοιχτές οικονομίες που τείνουν να είναι πιο διεθνοποιημένες και ένα μεγάλο ποσοστό των δραστηριοτήτων τους διεξάγεται με τον μοναδικό στόχο της εξυπηρέτησης άλλων αγορών.

8.8 Επιπλέον ενδείκνυται και η αναζήτηση ΑΞΕ αύξησης της παραγωγικότητας. Η παραγωγικότητα των τοπικών επιχειρήσεων τείνει να αυξηθεί εκεί όπου οι ξένες επιχειρήσεις είναι πιο παραγωγικές. Πχ Στην Πολωνία και την Ρουμανία η παρουσία πιο παραγωγικών ΑΞΕ συνοδεύτηκε από υψηλότερα επίπεδα εισροής κεφαλαίων και παραγόμενης εργασίας των τοπικών επιχειρήσεων μετά από ένα χρόνο.⁶⁶ Αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο η ποσότητα αλλά κυρίως η ποιότητα των ΑΞΕ έχει σημασία για τις εξωτερικεύσεις στις τοπικές επιχειρήσεις.

8.9 Έρευνες που περιέχουν λεπτομερή στοιχεία συμπεραίνουν ότι οι εξωτερικεύσεις των πολυεθνικών επιχειρήσεων προς τις τοπικές είναι εντονότερες στην περίπτωση που οι ΑΞΕ είναι στοχευμένες.⁶⁷ Οι εξωτερικεύσεις είναι πιο έντονες όταν οι θυγατρικές των ξένων επιχειρήσεων και οι τοπικές επιχειρήσεις βρίσκονται σε πιο άμεσο ανταγωνισμό μεταξύ τους.

⁶⁶ TYTELL Irina and YUDAEVA Ksenia : The role of FDI in Eastern Europe and New Independent States . The channels for the spillover effect . Centro Studi Luca D' Agliano , Development Studies Working Paper N. 217, Milano, July 2006, page 5 .

⁶⁷ GOLBERG Linda : Financial FDI and Hot countries . New and old lessons, Federal Reserve Bank of New York, NY, March 2003, page 6 .

8.10 Τέλος παρατηρείται μια μετακίνηση από τις ΑΞΕ στόχευσης της τοπικής αγοράς προς ΑΞΕ που στοχεύουν στην παγκόσμια αγορά.⁶⁸

9. ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΜΑΛΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΑ ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ, ΩΣΤΕ ΟΙ ΧΚΑΕ ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΟΥΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

9.1 ΕΜΠΡΑΚΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ⁶⁹

Αληθεύει ότι παρατηρείται μια τεράστια διαφορά στη μεταχείριση των ξένων επενδυτών ⁷⁰ σε σύγκριση με τους τοπικούς επενδυτές και ότι υπάρχει ανάγκη αποκατάστασης εν τοις πράγμασι της διαβληθείσας αρχής της ισότητας. Στην Τσεχία πχ παρά την νομοθετική διακήρυξη της αρχής της μη διάκρισης, στην πράξη οι επιχειρήσεις που υφίστανται το αποτέλεσμα της διάκρισης είναι οι εγχώριες επιχειρήσεις που δεν έχουν πρόσβαση στο διεθνές κεφάλαιο και στην προηγμένη τεχνολογία. Εξίσου διαβρωτικό είναι και το αποτέλεσμα των έμμεσων διακρίσεων που συντελούνται πχ μέσω των όρων παροχής των κινήτρων ή επίσης μέσω της παροχής μεταμφιεσμένων κινήτρων, όπως η δυνατότητα πρόσβασης χωρίς αντίτιμο στα βιομηχανικά πάρκα ή η σύναψη ευνοϊκών συμβολαίων παροχής ενέργειας.

Καθώς οι υφιστάμενες διακρίσεις είναι παράνομες σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες, καθίσταται αναγκαία η εγκαθίδρυση ενός περισσότερο διαφανούς συστήματος, προκειμένου να διασφαλιστεί η μη διενέργεια διακρίσεων προς όφελος των ξένων και εις βάρος των

⁶⁸ NUNNENKAMP Peter : Determinants of FDI in Developing countries. Has globalization changed the rules of the game ? Kiel Institut for World Economics, Kiel-Germany, July 2002, page 7 .

⁶⁹ DASHWOOD Alan and O ' LEARY Siofra : The Principle of equal treatment in EC Law , Centre for European legal Studies, Cambridge, Sweet & Maxwell , 1997 .

⁷⁰ WALTER Andrew : Globalization and policy convergence. the case of FDI rules. London School of Economics, London, 1998, page 19 .

τοπικών επιχειρήσεων.⁷¹⁷² Οι θιασώτες της παγκοσμιοποίησης υποστηρίζουν ότι η τελευταία προκαλεί άνοδο στα νομοθετικά και πολιτικά στάνταρτ. Για παράδειγμα οι financial times πρόσφατα δημοσίευσαν ότι ο παγκόσμιος ανταγωνισμός σχετικά με την προσέλκυση κεφαλαίων σημαίνει ότι οι χώρες που κάνουν άδικες διακρίσεις κατά των ξένων επενδυτών κινδυνεύουν να τιμωρηθούν από τις ίδιες τις δυνάμεις της αγοράς .

Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί και η πρακτική των εγχώριων επενδυτών να εγκαταλείπουν τη χώρα προέλευσης και να επιστρέφουν με το μανδύα του ξένου επενδυτή για να γίνουν αποδέκτες των επενδυτικών κινήτρων. Για το λόγο αυτό τα κίνητρα θα πρέπει να είναι διαθέσιμα ισότιμα και ισόποσα τόσο στους ξένους όσο και στους ντόπιους επενδυτές υπό τις ίδιες συνθήκες .

Η ίδια πολιτική πρέπει ακολουθηθεί για να μειωθεί η ευνοϊκή μεταχείριση του βιομηχανικού τομέα έναντι των υπολοίπων πχ του τομέα των υπηρεσιών .

9.2 ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΑΝΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στρατηγικής σημασίας είναι και η παροχή κινήτρων για την παραμονή των ήδη εγκατεστημένων επιχειρήσεων στο εσωτερικό των ΧΚΑΕ με απώτερο στόχο την υλοποίηση επανεπενδύσεων. Η διεύρυνση άσκησε θετική επίδραση στις επιχειρήσεις που είχαν ήδη εγκατασταθεί στις ΧΚΑΕ, καθώς αυτές κατέστησαν περισσότερο διεθνείς, με τη διεύρυνση του κύκλου των αποδεκτών των προϊόντων τους . Η πραγματοποίηση επανεπενδύσεων ισοδυναμεί με ένα αξιοζήλευτο μερίδιο εισροών ΑΞΕ. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα κίνητρα προσέλκυσης ΑΞΕ πρέπει να λάβουν τον χαρακτήρα της παροχής

⁷¹ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ Ελίζα : Η διακρίνουσα μεταχείριση στα πλαίσια του ανταγωνισμού και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ΕΕΕυρΔ 1: 1982, σελ 116 επ .

⁷² SCHULZ Martin : International Investment Frameworks as a tool for Regional Economic Integration : FRI (FUJITSU RESEARCH INSTITUTE) Research Report No.288 May 2007, page 3 .

υψηλής ποιότητας υπηρεσιών εξυπηρέτησης των επενδύσεων μετά την πραγματοποίησή τους .

Αλλά και οι ίδιες οι ήδη εγκατεστημένες επιχειρήσεις μπορούν να χρησιμεύσουν ως κίνητρα προσέλκυσης νέων ΑΞΕ, καθώς οι τελευταίες είναι πιο πιθανό να εγκαταστήσουν νέες μονάδες σε τοποθεσίες με μεγαλύτερα επίπεδα παρόμοιας ήδη λειτουργούσας βιομηχανικής δραστηριότητας.⁷³ Είναι σημαντικό για μια επιχείρηση προκειμένου να διευρύνει το ανταγωνιστικό ή τεχνολογικό της πλεονέκτημα να ευνοηθεί από την περιφερειακή πολιτική αύξησης της εταιρικής παραγωγικότητας που έχει εφαρμοστεί και αποδώσει καρπούς σε ήδη εγκατεστημένες στην ευρύτερη περιοχή βιομηχανίες .

Η ελκυστικότητα μιας τοποθεσίας στο εσωτερικό της οποίας έχουν ήδη έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις για την προσέλκυση περαιτέρω επενδύσεων είναι μεγάλη, αφού παρουσιάζονται πλεονεκτήματα από την ήδη εγκαθιδρυμένη υποδομή, την συσσωρευμένη εμπειρία, από την δημιουργηθείσα βάση πελατών και προμηθευτών και από την ευκολία προσέλκυσης του ποιοτικού εργατικού δυναμικού. Επιπλέον, πραγματοποίηση επένδυσης από μια πολυεθνική σε κάποια χώρα μπορεί να ωθήσει και άλλες πολυεθνικές να επενδύσουν στην ίδια ακριβώς χώρα υποδοχής με στόχο να καταστούν προμηθευτές τους .⁷⁴

Τέλος οι ήδη εγκατεστημένες ξένες επιχειρήσεις αποτελούν πόλο έλξης και για τις ίδιες τις τοπικές επιχειρήσεις.⁷⁵ Υπολογίζεται ένα επιπλέον δολάριο τοπικής επένδυσης για κάθε δολάριο που ήση επενδύθηκε στην ίδια τοποθεσία από μια πολυεθνική .

⁷³ MERCIER- SUISSA Catherine : Determining causes of FDI and New criteria for the selection of settlement locations, Universite Jean Moulin, Lyon 3, page 15 .

⁷⁴ DEUTSCHE BUNDESBANK- International Relations Department : The role of FDI in emerging market economies compared to other forms of financing. Past developments and implications for financial stability, Frankfurt, 2003, page 12 .

⁷⁵ MEYER Klaus : Perspectives on multinational enterprises in emerging economies. , Copenhagen Business School, Copenhagen – Denmark, March 2004, page 7 .

9.3 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Παρόλο που διεθνώς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τις μικρότερες σε μέγεθος χώρες τείνουν να έχουν σχετικά μεγαλύτερα επίπεδα διεθνούς οικονομικής δραστηριότητας, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις των ΧΚΑΕ κατά το παρελθόν βρισκόταν σε άσχημη οικονομική κατάσταση χωρίς ισχυρή διαπραγματευτική ισχύ, λόγω της έλλειψης οικονομικών πόρων και πρόσβασης σε επαρκείς πρώτες ύλες.⁷⁶ Η εικόνα αυτή όμως έχει πλήρως αναστραφεί τις τελευταίες δεκαετίες .⁷⁷

Σήμερα η αυξανόμενη σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην παγκόσμια οικονομία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στη συμμετοχή πολλών μικρότερων σε μέγεθος επιχειρήσεων στην διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Έχουμε οδηγηθεί στον σχηματισμό των μικροπολυεθνικών⁷⁸. Το χαμηλό κόστος της πληροφόρησης και των επικοινωνιών έχει επιτρέψει σε ένα μεγάλο αριθμό μικρότερων σε μέγεθος επιχειρήσεων με περιορισμένες πηγές να διεθνοποιήσει τις λειτουργίες του. Τέτοιου είδους επιχειρήσεις δεν πάσχουν από έλλειψη γνώσεων, εξειδίκευσης και χρηματοδοτικών πηγών και μπορούν εύκολα και με τον καταλληλότερο τρόπο να διεισδύσουν και να προσαρμοστούν στην τρέχουσα κατάσταση της αγοράς .⁷⁹

⁷⁶ HOGENBRIRK Annelies, NARULA Rajneesh : Globalisation and the small economy : The case of the Netherlands , Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology . Series Research Memoranda - number 002, January 1999, page 2 .

⁷⁷ βλέπετε και EUROPEAN COMMISSION – Observatory of European SMEs : The impact of EU enlargement on European SMEs, Brussels, 2003 και RHEINISCH –WESTFALISCHES INSTITUT FUR WIRTSCHAFTSFORSCHUNG : Impact of the enlargement of the European Union on small and medium –sized Enterprises in the Union, Essen and Glasgow, 2000 .

⁷⁸ Ο Δημητράτος χρησιμοποιεί τον όρο μικροπολυεθνικές για να αναφερθεί σε ένα νέο και συνεχώς αναπτυσσόμενο κύμα ΜΜΕ που ελέγχει και διευθύνει τις δραστηριότητες πρόσθετης αξίας μέσω των επενδύσεων σε περισσότερες από μια χώρες . Αυτές περιλαμβάνουν τις ονομαζόμενες «διεθνείς νέες αλυσίδες επιχειρήσεων» και λειτουργούν σε ξένες αγορές μέσω οργανωτικών δικτύων, συμμαχιών και υποκαταστημάτων

⁷⁹ HIBBERT Edgar : The globalization of markets. How can SME's compete?, Middlesex University Business School, Marketing Discussion Papers, Middlesex, May 2000, page 7 .

Μια σημαντική στρατηγική προκειμένου οι ΧΚΑΕ να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις της παγκοσμιοποίησης είναι η παροχή κινήτρων για τον πλήρη εκσυγχρονισμό των τοπικών ΜΜΕ⁸⁰, προκειμένου αυτές στη συνέχεια να εξαγοραστούν από ξένους επενδυτές. Στην σημερινή τους κατάσταση οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν έλλειψη πληροφόρησης όσον αφορά την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και έλλειψη διαπραγματευτικής ικανότητας για την απόκτηση τους .

Η αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας στρατηγικής εξαρτάται και από το μέγεθος της συμπληρωματικότητας μεταξύ των συγκεκριμένων εξειδικευμένων στοιχείων των πολυεθνικών επιχειρήσεων και των τοπικών στοιχείων.⁸¹ Τα τοπικά στοιχεία χρησιμοποιούνται πιο αποτελεσματικά όταν μεταφέρονται από τις τοπικές στις ξένες επιχειρήσεις μέσω της εξαγοράς τους, καθώς οι πολυεθνικές είναι τυπικά επιχειρήσεις με έντονα εξειδικευμένα εταιρικά στοιχεία, όπως ισχυρή τεχνολογία, Know-how, οργάνωση κ.α .

Με στόχο την αποτελεσματικότερη και όσο το δυνατό περισσότερο κερδοφόρα αξιοποίηση αυτής της στρατηγικής το δέον θα είναι τα τοπικά στοιχεία να πωληθούν στα αρχικά τους στάδια για δύο λόγους. Πρώτον γιατί αυξάνεται η τιμή εξαγοράς τους λόγω του ότι η αποκτούσα ξένη επιχείρηση αποκτά το πλεονέκτημα του « πρώτου εκκινούντος », εγκαθιδρύοντας μια δεσπίζουσα θέση στην αγορά. Και δεύτερον γιατί στην αντίθετη περίπτωση, ήτοι με το πέρασμα του χρόνου, μειώνεται η αγοραστική τους αξία, με συνέπεια να μειώνεται

⁸⁰ SMALLBONE David : Foreign direct investment and SME development : some policy issues for transition and developing countries . Kingstom University, UK, 2007, Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.unwe.acad.bg/yearbook/2007/2.pdf

⁸¹ « Ο συνδυασμός ενός ισχυρού ονόματος της πολυεθνικής και η απόκτηση της γνώσης της τοπικής αγοράς από την εταιρία που εξαγοράστηκε ή η δύναμη στη διανομή, μπορούν να θέσουν την πολυεθνική σε πολύ ισχυρή θέση. Άμα το brand name των τοπικών στοιχείων είναι τοπικά πολύ ισχυρό, η στρατηγική αξία των στοιχείων θα είναι επίσης υψηλή. »

το αγοραστικό προφίλ της αποκτούσας επιχείρησης και να μειώνονται επίσης οι απώλειες των κερδών των μη αποκτούσων επιχειρήσεων.

Πέραν των ανωτέρω υφίστανται ενδείξεις ότι οδηγούμαστε στον σχηματισμό διεθνών μικρομεσαίων συνδεδεμένων επιχειρήσεων. Για το λόγο αυτό καθίσταται αναγκαία η παροχή κινήτρων προκειμένου να εξασφαλιστεί μια σειρά από παράγοντες που είναι απαραίτητοι για τον σχηματισμό τέτοιου είδους μορφωμάτων .

9.4 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΜΟΝΟΠΩΛΙΩΝ

Καθίσταται αναγκαίος ο περιορισμός των διαμορφωθέντων μονοπωλίων στην ευρύτερη περιοχή των ΧΚΑΕ.⁸² Οι μεγάλες πολυεθνικές μέσω στατικών και δυναμικών μοντέλων ανταγωνισμού, δημιουργούν εμπόδια εισόδου στις τοπικές αγορές και αυξάνουν την αβεβαιότητα για τις μικρότερες σε μέγεθος τοπικές επιχειρήσεις.⁸³ Έχουμε ωθηθεί στον σχηματισμό ολιγοπωλιακών δικτύων της γνώσης⁸⁴ που επηρεάζουν τα τοπικά συστήματα έρευνας και τεχνολογίας και τα

⁸² THOMSEN Stephen and WOOLCOCK Stephen : Direct Investment and European Integration. Competition among firms and governments, The Royal Institute of International affairs, Printer Publishers, London, 1993, page 105 .

⁸³ BILAL Sanoussi and OLARREAGA Marcelo : Regionalism, Competition Policy and abuse of dominant position, JOURNAL OF WORLD TRADE, vol. 32, #3, May 1998, page 4 .

⁸⁴ Τα ολιγοπωλιακά δίκτυα της γνώσης έχουν τέσσερα κοινά χαρακτηριστικά :

-Πρώτον, στηρίζονται στην γνώση που προϋποθέτει συνεργασία στην παραγωγή και χρήση ή στον έλεγχο της εξέλιξης των καινοτομιών. Έτσι τα νέα αυτά ολιγοπώλια είναι δυναμικά , τολμούν διευθύνουν και ελέγχουν την αλλαγή.

-Δεύτερον, εστιάζουν λιγότερο στην δημιουργία στατικών εμποδίων εισόδου και περισσότερο στον σχηματισμό μελλοντικών εμποδίων σε μια βιομηχανία, και τα τεχνολογικά trajectories, στάνταρτ και κανόνων του ανταγωνισμού ανάμεσα τους , είναι μια πηγή δυναμικών εμποδίων εισόδου στην αγορά.

- Τρίτον τα ολιγοπώλια αυτά αποτελούνται από δίκτυα επιχειρήσεων παρά από εξατομικευμένες επιχειρήσεις .

- Τέταρτον, τα νέα ολιγοπώλια μπορούν να δημιουργήσουν εντός ή εκτός της βιομηχανίας φραγμούς

οποία διαφέρουν κατά πολύ από τις κλασσικές μορφές των ολιγοπωλίων.

Οι εφαρμοζόμενες στις ΧΚΑΕ πολιτικές πρέπει να στοχεύσουν στην καλύτερη κατανόηση της φύσης των νέων ολιγοπωλιακών δομών σε παγκόσμιο επίπεδο και της επιρροής που ασκούν στα επίπεδα ποιότητας της τοπικής έρευνας και καινοτομίας καθώς και του πλαισίου μες στο οποίο η παγκόσμια διάσταση πρέπει να ενσωματωθεί στην ανάλυση των τοπικών συστημάτων της καινοτομίας.⁸⁵

9.5 ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΥΡΥΤΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Οι χώρες υποδοχής των επενδύσεων αξιολογούνται από τις πολυεθνικές επί τη βάση μιας πλειάδας πολιτικών και ειδικών τοπικών στοιχείων.⁸⁶ Οι τοπικές πολιτικές οικονομικής ανάπτυξης των ΧΚΑΕ σε μια ταχέως παγκοσμιοποιημένη οικονομία επιβάλλεται να προχωρήσουν πιο πέρα από την παροχή επενδυτικών κινήτρων παραδοσιακού χαρακτήρα. Υπάρχουν πολλοί άλλοι τρόποι να αυξηθεί η πιθανότητα προσέλκυσης ΑΞΕ κυρίως μέσω της ενδυνάμωσης των οικονομικών θεμελίων και των θεσμών. Τα συγκεκριμένα τοπικά πλεονεκτήματα στα οποία δίνουν έμφαση οι κινητές ΑΞΕ συνεχώς μεταβάλλονται στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Σύμφωνα με τον Dunning οι ΑΞΕ με προέλευση από τις πιο προηγμένες βιομηχανικές χώρες, εστιάζουν την προσοχή τους περισσότερο στις κυβερνητικές πολιτικές τις συνοδευόμενες από διαφάνεια και από ενισχυτική υποδομή.

⁸⁵ MYTELKA K. Lynn : Globalization and investment. A learning and innovation approach, Paper prepared for the DRUID Conference on national innovation systems, Industrial Dynamics and Innovation policy, Rebild 1999, page 5-6 .

⁸⁶ SLANGEN Louis, VAN KOOTEN Cornelis SUCHANEK Pavel : Institution of sustainability in Central and Eastern European countries , December 2001, page 2. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.ecsocman.edu.ru/images/pubs/2004/03/04/0000150641/180-141-slangen-cornelis-vankooten-suchanek.pdf

Το αναπτυξιακό αποτέλεσμα των ΑΞΕ δεν υλοποιείται αυτόματα, αλλά πρέπει να συνοδευτεί από κατάλληλες οικονομικές πολιτικές .^{87 88}

Προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται οι κάτωθι κυβερνητικές πολιτικές :

- Η συνεργασία ανάμεσα σε κυβερνήσεις, επιχειρήσεις και ακαδημαϊκούς θεσμούς. Από πολλούς τονίζεται η σημασία της δημιουργίας δημοσίων ινστιτούτων έρευνας ως μαγνήτης των δραστηριοτήτων μεγάλων πολυεθνικών. Απαιτείται επένδυση σε αξιοκρατικά εκπαιδευτικά συστήματα και ελευθερία μετανάστευσης εγκεφάλων, της οποίας η μελλοντική αποδοτικότητα αποδεικνύεται μεγάλη.⁸⁹ Για παράδειγμα, η επιστροφή της εξειδίκευσης Ινδών επιστημόνων που φοίτησαν στα πιο έγκριτα εκπαιδευτικά ιδρύματα της δύσης, πίσω στην Ινδία μπορεί να αποτιμηθεί σε κεφάλαιο.

- Μια σημαντική πρωτοβουλία αποτελεί η μείωση της γραφειοκρατίας και η ενίσχυση της ποιότητας της θεσμικής διακυβέρνησης .⁹⁰

- Τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να προσβλέπουν στην διαμόρφωση σωστών και ηθικών επιχειρηματιών. Είναι πλέον πρόσφορες οι συνθήκες για την εμφάνιση ενός νέου είδους επιχειρηματιών από διαφορετικές κοινωνικο-οικονομικές ομάδες , λόγω των νέων ευκαιριών

⁸⁷ βλέπετε σχετικά και RIESS Armin and UPPENBERG Kristian : The internationalisation of production : moving plants, products and people, EIB Papers, Volume 9, N 1/2004 .

⁸⁸ BANGA Rashmi : Impact of Government Policies and Investment Agreements on FDI Inflows to developing countries. An empirical Evidence, Indian Council for Research on International Economic Relations, New Delhi Working Papers 116, Indian Council for Research on International Economic Relations, New Delhi, India, 2003, page 8 .

⁸⁹ Πχ η ελεύθερη κίνηση των μηχανικών στην Silicin Valley δημιούργησε δίκτυα ινδών που επέστρεψαν στην χώρα τους και καινοτομούν σε προγράμματα τεχνολογίας

⁹⁰ KINOSHITA Yuko and CAMPOS Nauro : The location determinants of foreign direct investment in transition economies , William Davidson Institute, Michigan, 2002 .

που ανοίγονται από την παγκοσμιοποίηση και την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου.⁹¹

- Παράλληλη με την πολιτική προσέλκυσης ΑΞΕ πρέπει να είναι και η προσπάθεια ενίσχυσης των εμπορικών δεσμών των ΧΚΑΕ με τους υπόλοιπους εμπορικούς τους εταίρους, οι οποίοι όχι μόνο οδηγούν σε βραχυπρόθεσμους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ των επιχειρήσεων, αλλά επίσης και μακροπρόθεσμα δημιουργούν κανάλια προσφοράς και ζήτησης μέσω των οποίων οι ξένες επιχειρήσεις μπορούν να διεισδύσουν στην εσωτερική αγορά, και το αντίστροφο. Με άλλα λόγια η ανάπτυξη των εμπορικών δεσμών λειτουργεί στην πράξη σαν έμμεση παροχή επενδυτικών κινήτρων, αφού συμβάλλει στην αύξηση της οικειότητας μεταξύ των ξένων και των εγχώριων επιχειρήσεων.

- Οι ξένες επιχειρήσεις που έχουν ήδη εγκαταστήσει τις παραγωγικές τους διαδικασίες στην χώρα υποδοχής της επένδυσης, λογικό είναι να προσπαθήσουν να αυξήσουν το επίπεδο της προστασίας της αγοράς προκειμένου να δημιουργήσουν εμπόδια στην είσοδο στη συγκεκριμένη αγορά που δραστηριοποιούνται μελλοντικών ξένων ανταγωνιστών.⁹² Τα παρεχόμενα κίνητρα θα πρέπει να κατευθυνθούν στην μείωση των εμποδίων στην είσοδο νέων ροών ΑΞΕ σε βιομηχανικούς κλάδους με υψηλά εμπόδια εισόδου στο εσωτερικό τους, με στόχο στη συνέχεια τη μείωση των τοπικών μονοπωλιακών στρεβλώσεων.

- Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί και η αυξανόμενη σημασία της στόχευσης του σχηματισμού ενός ευέλικτου εργατικού δυναμικού. Πέραν τούτου σε μια εποχή έντονων συγχωνεύσεων των επιχειρήσεων

⁹¹ DEVI S. and C. THANGAMUTHU : A new paradigm of entrepreneurship vis avis liberalization and globalization. " Global Business Review , 7-2, 2006, page 260 .

⁹² MAEHLER M. Andrea : The politics of trade Liberalization in the presense of FDI Incentives . Swiss National Bank, July 2000, page 9 .

σημαντικός είναι και ο σχηματισμός αποκεντρωμένων εργατικών ενώσεων.^{93 94}

- Το δίλημμα της επινόησης και εφαρμογής νέων μορφών αναπτυξιακών κινήτρων που αντιτίθενται στο δίκαιο του ανταγωνισμού θα είναι στο μέλλον μεγάλο. Η επινοητικότητα των κρατών μελών (και των ΧΚΑΕ) στο να υποσκελίσουν την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας ή στο να συγκαλύψουν την καταχρηστική χρήση των επενδυτικών κινήτρων θα γίνει ακόμη μεγαλύτερη. Σε μια περιοχή έντονης εναρμόνισης όπως η ΕΕ, οι κυβερνήσεις θα αναζητήσουν νέους τρόπους σχηματισμού ενός νέου προφίλ προσέλκυσης ΑΞΕ. Σε ένα τέτοιο αρνητικό περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού τα παρεχόμενα κίνητρα δεν θα πρέπει να παρασυρθούν από το όλο αρνητικό κλίμα και να αποτελέσουν τμήμα μιας στρεβλωτικής επενδυτικής πολιτικής ή μιας προσπάθειας μεταφοράς των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κάθε χώρα στις όμορες της χώρες⁹⁵.

- Καθίσταται απαραίτητη η εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών μεταφοράς των κερδών⁹⁶. Με τον τρόπο αυτό θα περιοριστούν οι στρατηγικές επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού των πολυεθνικών

⁹³ Ακόμη και αν δεν υπάρχουν εξωτερικές συνέπειες στην αγορά, στις αποκεντρωμένες εργατικές ενώσεις οι συγχωνεύσεις προκαλούν θετικές εξωτερικεύσεις στους παραγωγούς των αγαθών μειώνοντας τον αριθμό των ενώσεων, και κατά συνέπεια μειώνοντας τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις ενώσεις που με τη σειρά τους καθιστούν τις συγχωνεύσεις μη επικερδείς ακόμη και αν η συγχώνευση δημιουργεί μονοπώλιο. Αν όμως η unionization είναι συγκεντρωτική, τότε οι συγχωνεύσεις δεν επηρεάζουν τον αριθμό των ενώσεων στην οικονομία και δεν δημιουργείται η ανωτέρω εξωτερικήυση. Ως αποτέλεσμα τα κίνητρα για συγχωνεύσεις παραμένουν σε μια συγκεντρωτική ένωση αν δημιουργηθεί μονοπώλιο

⁹⁴ Βλέπετε σχετικά και MUKHERJEE Arijit and ZHAO Laixum : Unionization structure and the incentives for FDI. RIEB, Kobe University , Japan, May 2007 .

⁹⁵ OXELHEIM Lars and GHOURI Pervez : EU-China and the non transparent race for inward FDI, IFN Working Paper Series No. 745, Stockholm, Sweden, 2008, page 14 .

⁹⁶ CHRISTENSEN John and KAPOOR Sony : Tax avoidance, Tax Competition and Globalization. Making tax justice a focus for global activity, Accountancy Business and the Public Interest Vol 3 No 2, 2004, page 12 .

που εκμεταλλεύονται το νομικό κενό που υπάρχει ανάμεσα στα κράτη μέλη .

- Η οικονομική ολοκλήρωση ανάμεσα στην ΕΕ και στις ΧΚΑΕ εξαρτάται από την εναρμόνιση των κοινών κανόνων και στάνταρτ. ⁹⁷. Όταν οι επιχειρήσεις των χωρών αυτών αποφασίσουν να κινηθούν εκτός των εθνικών τους αγορών, η επιτυχία τους θα εξαρτηθεί από το πόσο οικείες είναι με τους κανονισμούς και τα στάνταρτ των χωρών όπου εξαγάγουν. Με τον τρόπο αυτό θα ενθαρρυνθούν και οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των παλαιών κρατών μελών και των νέων αυτών χωρών .⁹⁸

- Στόχος η επίτευξη πλήρους ενσωμάτωσης των ΧΚΑΕ στην ΕΕ. Μια μεγαλύτερη τελική αγορά συνεπάγεται διαφοροποιήσεις στην κερδοφορία μεταξύ διαφοροποιημένων εταιριών, με συνέπεια την αύξηση της επιβράβευσης των ποιοτικών επενδύσεων. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ο αριθμός των ενδεχόμενων αγοραστών των αγαθών μειώνεται περισσότερο από την αύξηση της αγοραστικής ζήτησης του κάθε αγαθού.⁹⁹

- Θα πρέπει τα παρεχόμενα κίνητρα να παρέχονται σε εκείνες τις βιομηχανίες που εκδηλώνουν διεθνώς ανταγωνιστική αποτελεσματικότητα.

- Για να μεγιστοποιηθούν οι θετικές αλληλοεπιδράσεις μεταξύ των αγορών των αναπτυσσόμενων ανατολικότερων χώρων και των αναπτυγμένων πλέον ΧΚΑΕ, οι επιχειρήσεις κάθε εθνικότητας με κυρίαρχη παρουσία στο εσωτερικό αμφοτέρων των δύο οικονομιών θα πρέπει να είναι ικανές να χρησιμοποιήσουν τις αγορές αυτές σαν

⁹⁷ BRENTON Paul : The Economic Impact of enlargement on the European Economy : Problems and perspectives. Centre for European Policy Studies, Brussels, page 11 .

⁹⁸ Βλέπετε και UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE : Beyond enlargement : trade, business and investment in a changing Europe , UN, New York & Geneva, 2003 .

⁹⁹ CORCOS Gregory : Globalisation, vertical Linkages and relation Contracts, Paris – Jourdain Sciences Economics, Paris, May 2006, page 5 .

πλατφόρμα για την διενέργεια επενδύσεων. Για το λόγο αυτό οι διάφορες χώρες θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στο εσωτερικό τους να κάνουν επενδύσεις και εξαγωγικές δραστηριότητες και αλλού.

- Τέλος οι ΧΚΑΕ θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν την ένταξή τους στην ΕΕ ως όχημα για την σύναψη στενότερων σχέσεων, εμπορικών και άλλου είδους, με τον υπόλοιπο κόσμο και να πιέσουν για πιο δραστικό οικονομικό άνοιγμα της ΕΕ με επέκταση των δραστηριοτήτων της και εκτός του εσωτερικού της .¹⁰⁰

¹⁰⁰ GACS Janos : Accession to the EU : A continuation of or a departure from Transition Reforms ?, International Institute for Applied Systems Analysis, Working Papers number- ir 99002, Luxemburg, 1999, page 10 .

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ/ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα στοιχεία που έχουν ήδη παρατεθεί προηγουμένως, οδηγούν στην διατύπωση των ακόλουθων διαπιστώσεων και συμπερασμάτων, πέραν των όσων έχουν ήδη αναφερθεί στα επιμέρους Κεφάλαια .

Μέχρι σήμερα η ελληνική νομοθεσία, οι Έλληνες Επιστήμονες αλλά και η νομοθεσία των υπολοίπων κρατών μελών, δεν ασχολήθηκαν κατά τρόπο συστηματικό με την ανάλυση της αποτελεσματικότητας της εφαρμοσθείσας πολιτικής περί κινήτρων σε διάφορες χώρες καθώς και στις υπό εξέταση Χώρες τις Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Έτσι δεν είναι εφικτή η « μετάγγιση» σε άλλα κράτη της κτηθείσας εμπειρίας και της ανάλογης εφαρμογής των θετικών και ωφέλιμων στοιχείων τους με ταυτόχρονη αποφυγή των αρνητικών τους παραμέτρων. Επίσης, στις περιπτώσεις που οι εν λόγω πολιτικές αποδείχθηκαν στη πράξη αναποτελεσματικές, δεν έχουν συστηματικά αναζητηθεί οι αιτίες, που οδήγησαν στην μη επίτευξη των φιλόδοξων στόχων τους .

Τα σχεδιασθέντα από τις Χώρες αυτές επενδυτικά πλαίσια ρυθμίσεων αποτελούσαν συνδυασμό κινήτρων περιφερειακού, τομεακού και οριζόντιου χαρακτήρα, αφού τα αναπτυξιακά κίνητρα δεν χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά και μόνο ως μέσο για την προσέλκυση ΑΞΕ, αλλά και ως μηχανισμός για την επίτευξη στόχων και άλλων ευρύτερων πολιτικών, όπως π.χ. η ενίσχυση ορισμένων τομέων, που κρίθηκαν από τις Κυβερνήσεις των Χωρών αυτών ως μείζονος σημασίας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους, η περιφερειακή ανάπτυξη υποβαθμισμένων περιοχών, η καταπολέμηση της ανεργίας κ.ά

Ενώ στα πρώτα στάδια της εφαρμογής των πολιτικών αυτών ήταν εμφανής ο προσανατολισμός τους προς την προσέλκυση επενδύσεων αποκλειστικά και μόνο στον κατασκευαστικό τομέα, στην συνέχεια τα νέα κράτη μέλη εκσυγχρόνισαν τις επενδυτικές τους πολιτικές και τις προσαρμόσαν περισσότερο στις ανάγκες της σύγχρο-

νης εποχής, στοχεύοντας πλέον ισομερώς και στην προσέλκυση ΑΞΕ στον τομέα των υπηρεσιών. Έτσι π.χ η Δημοκρατία της Τσεχίας παρέχει κίνητρα σε επενδύσεις κέντρων υψηλής τεχνολογίας και σε τομείς παροχής υπηρεσιών υποστηρικτικών των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και η Ουγγαρία έθεσε σε εφαρμογή το πρόγραμμα “ Smart Hungary ”, το οποίο στοχεύει στην προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς παράγωγης αγαθών υψηλής ποιότητας και ανταγωνιστικότητας και στην εγκατάσταση των περιφερειακών διοικητικών κέντρων των πολυεθνικών στο εσωτερικό της Ουγγαρίας .

Πρέπει στο σημείο αυτό να τονιστεί και η ευρεία εφαρμογή από τις υπό εξέταση Χώρες του μέτρου της λειτουργίας των Ειδικών Οικονομικών Ζωνών (ΕΟΖ) καθώς και των Ζωνών Ελεύθερου Εμπορίου. Με την πρόβλεψη των μέτρων αυτών κυρίως για τις συνοριακές περιοχές επιτεύχθηκε μέσω της προσέλκυσης ΑΞΕ (που προσέβλεπαν κυρίως στις εξαγωγικές δραστηριότητες) η περιφερειακή ανάπτυξη συνοριακών περιοχών, που μαστίζονταν από χρόνια ανεργία και υποανάπτυξη.

Μετά την είσοδο των Χωρών αυτών στην ΕΕ παρατηρείται, ότι η έμφαση της επενδυτικής τους πολιτικής δίδεται στην παροχή χρηματοδοτικών κινήτρων, με ταυτόχρονο περιορισμό των φορολογικών κινήτρων. Δηλαδή και η μορφολογία των παρεχόμενων κινήτρων ακολουθεί την εξελικτική πορεία των Χωρών αυτών από αναπτυσσόμενες σε αναπτυγμένες .

Αναφορά πρέπει να γίνει εδώ και στις δικλείδες ασφαλείας, που τέθηκαν προκειμένου να αποφευχθεί το φαινόμενο της εμφάνισης καιροσκοπικών επιχειρήσεων, που μετεγκαθίστανται από περιοχή σε περιοχή, προκειμένου να γίνουν αποδέκτες όσο το δυνατό περισσότερων παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων, μέσω της υποχρέωσης διατήρησης της επένδυσης για κάποιο χρονικό διάστημα μετά την εκπλήρωση των γενικών κριτηρίων καταλληλότητας και έναρξης της

παραγωγικής διαδικασίας, μέσα σε ορισμένη προθεσμία από την λήψη της απόφασης της παροχής των επενδυτικών κινήτρων.

Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, και η σταδιακή μείωση των απαιτούμενων από την κείμενη νομοθεσία ελάχιστων ποσών επένδυσης, η οποία σήμερα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Αυτή η μείωση οφείλεται αφ' ενός στον έντονο ανταγωνισμό για την προσέλκυση επενδύσεων στην ευρύτερη περιοχή και αφ' ετέρου στην επιδίωξη οι τοπικές επιχειρήσεις, που διαθέτουν μικρότερες οικονομικές δυνατότητες σε σύγκριση με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, να συμμετάσχουν ισάξια στα παρεχόμενα επενδυτικά πακέτα.

Μια αρνητική πτυχή της εφαρμοσθείσας στις υπό εξέταση Χώρες πολιτικής περί κινήτρων ήταν η εμφάνιση ενός δυαδισμού και μιας έντονης διαφοροποίησης ανάμεσα στις εγχώριες και στις ξένες πολυεθνικές επιχειρήσεις, τόσο σε επίπεδο κερδοφορίας, όσο και σε επίπεδο παραγωγικότητας. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερη ήταν η ξένη συμμετοχή στο ποσοστό των επενδύσεων, τόσο ταχύτερες ήταν και οι διαρθρωτικές αλλαγές στις υπό εξέταση χώρες την τελευταία δεκαπενταετία.

Αν υπολογιστεί η αποδοτικότητα των εφαρμοσθέντων αναπτυξιακών κινήτρων με την μέθοδο, που αναλύθηκε λεπτομερώς στο πρώτο Κεφάλαιο του παρόντος, αυτά θα πρέπει τελικά αυτά να χαρακτηριστούν ως αναποτελεσματικά, λόγω της έλλειψης, πέραν ελαχίστων εξαιρέσεων, θετικών εξωτερικεύσεων από τις ξένες πολυεθνικές προς τις τοπικές επιχειρήσεις, καθώς και λόγω της μειωμένης κοινωνικής τους αποδοτικότητας.

Επίσης, σε ορισμένες περιπτώσεις τα επενδυτικά κίνητρα, που παρασχέθηκαν ώθησαν στην εξασφάλιση μονοπωλιακής ή δεσπόδουσας θέσης στην αγορά για ορισμένες επιχειρήσεις με συνέπεια την υπέρογκη ενίσχυση της θέσης τους σε σύγκριση με τους ανταγωνιστές τους, οι οποίοι για διάφορους λόγους δεν μπόρεσαν να υπαχθούν στο ίδιο καθεστώς ενίσχυσης.

Τέλος, ένα ακόμη συμπέρασμα που εξάγεται από την εφαρμογή της πολιτικής περί κινήτρων στις υπό εξέταση χώρες και κυρίως από την περίπτωση της Ουγγαρίας, είναι ότι μια αποτελεσματική επενδυτική πολιτική είναι εξαρτώμενη από πολλές συνιστώσες, θα πρέπει να είναι πολυδιάστατη και να μην εστιάζεται αποκλειστικά και μόνο στην εφαρμογή προγραμμάτων ιδιωτικοποιήσεων.

Πέραν αυτών διαπιστώνεται, ότι οι υπό εξέταση Χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης επιδόθηκαν σε έναν αλόγιστο ανταγωνισμό περί κινήτρων μεταξύ τους, χωρίς το σχεδιασμό κάποιας μακροχρόνιας πολιτικής, που να επιδιώκει την αποτελεσματικότητα, συνήθως ως απάντηση στις πρωτοβουλίες, που ελήφθησαν από κάποια άλλη γειτονική χώρα – ανταγωνίστριά τους. Στην πράξη εμφανίστηκαν όλες οι αρνητικές μορφές του ανταγωνισμού περί κινήτρων, που λεπτομερώς περιγράφηκαν στο πρώτο Κεφάλαιο του παρόντος, και οι υπό εξέταση Χώρες ενεπλάκησαν σε μειοδοτικούς πολέμους προσφέροντας τεράστια επενδυτικά προγράμματα που σε κάθε περίπτωση ξεπερνούσαν την κοινωνική τους αποδοτικότητα ή τις αντοχές τους¹.

Οι υπό εξέταση Χώρες αποτελούν ένα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα των αρνητικών συνεπειών, που μπορούν να προκληθούν σε περίπτωση απουσίας συντονισμού και συνεργασίας των πολιτικών περί αναπτυξιακών και επενδυτικών κινήτρων σε διαπεριφερειακό επίπεδο. Οι συνέπειες με αρνητικό πρόσημο, εμφανίσθηκαν τόσο σε περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο των Χωρών ως αυτοτελών οντοτήτων, και σε επίπεδο διαφόρων περιοχών τους. Καταδεικνύεται επίσης χαρακτηριστικά το πόσο καταλυτική σε τέτοιου είδους περιπτώσεις είναι η είσοδος στους κόλπους της ΕΕ και η συνεπακόλουθη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού.

¹ Βλ και Β.Δ. ΔΕΛΗΘΕΟΥ Β. : θεσμικό πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους . Μέρος Γ'. Αθήναι, Ιούνιος 2008, σελ. 77

Η ένταξη των υπό εξέταση Χωρών στην ΕΕ μπορεί αφ' ενός να έχει περιορισμένες επιπτώσεις ως προς την αύξηση της ποσότητας των ΑΞΕ που πρόκειται να εισρεύσουν, απ' την άλλη όμως η επίδρασή της σε διάφορες πτυχές της εμπορικής και φορολογικής πολιτικής, που είναι άμεσα συνυφασμένες με τα επενδυτικά και αναπτυξιακά κίνητρα, θα είναι σημαντική.

Με δεδομένες τις ανωτέρω αλλά και στα επιμέρους κεφάλαια αναφερθείσες συμπερασματικές παρατηρήσεις, προκύπτει εύλογο το ερώτημα ποια θα ήταν τα αναγκαία στοιχεία, που απαιτεί μια σύγχρονη, ρεαλιστική, μακροπρόθεσμη και αποτελεσματική επενδυτική πολιτική, ούτως ώστε τα αναμενόμενα αποτελέσματα να είναι τα επιθυμητά .

Επί του προκειμένου είναι δυνατόν να διατυπωθούν οι ακόλουθες προτάσεις :

Σε πολιτικό επίπεδο δεν θα πρέπει οι Κυβερνήσεις να παρασύρονται στην παροχή επενδυτικών κινήτρων μόνο και μόνο ως απάντηση στις επενδυτικές πολιτικές, που ακολουθήθηκαν από άλλα κράτη-ανταγωνιστές τους, χωρίς προηγούμενο έλεγχο της αναγκαιότητάς και της κοινωνικής αποδοτικότητας τους. Θα πρέπει να απουσιάζουν διλήμματα ως προς την ισότιμη συμμετοχή των ξένων επενδυτών σε όλες τις εκφάνσεις της επενδυτικής πολιτικής πχ στην διαδικασία των ιδιωτικοποιήσεων, στην εξαγορά ακίνητης περιουσίας , στη συμμετοχή στο ΔΣ των επιχειρήσεων, σε συγκεκριμένους επιχειρηματικούς τομείς ή σε πλειοδοσίες κ.ά. Τέλος, της παροχής των επενδυτικών κινήτρων θα πρέπει να προηγείται η μέριμνα της προηγούμενης και ταυτόχρονης ανάπτυξης και των τοπικών επιχειρήσεων, προκειμένου να μπορέσουν και αυτές να αντλήσουν τις θετικές συνέπειες των παρεχόμενων επενδυτικών πακέτων, αλλά και μέσω της διασύνδεσης τους με τις ξένες πολυεθνικές να αυξηθούν οι εξωτερικές μεταξύ των τελευταίων και της τοπικής οικονομίας .

Σε νομοθετικό επίπεδο ενδείκνυται η εφαρμογή μιας σταθερής και διάφανης πολιτικής παροχής επενδυτικών κινήτρων η οποία να δημιουργεί το αίσθημα της ασφάλειας στους επενδυτές, και που να είναι όμως ευέλικτη προσαρμοζόμενη στις συνεχώς νέες δημιουργούμενες ανάγκες και που να θεραπεύει τις προϋπάρχουσες αδυναμίες της εκάστοτε εφαρμοζόμενης επενδυτικής πολιτικής. Παράδειγμα επιτυχούς και προς μίμηση πολιτικής αποτελεί η εφαρμοσθείσα στην Ουγγαρία, η οποία κατάφερε να συγκεντρώσει στο εσωτερικό της τα στρατηγικά κέντρα όλων των μεγάλων πολυεθνικών, προς εξυπηρέτηση και προς άσκηση ελέγχου σε όλη την πανπεριφερειακή αγορά .

Η εφαρμοζόμενη νομοθεσία δεν θα πρέπει εν τοις πράγμασι να οδηγεί σε αποκλεισμό ή σε διακρίσεις σε βάρος των τοπικών επιχειρήσεων. Επίσης, ακολουθώντας την πρακτική της Δημοκρατίας της Τσεχίας, θα πρέπει να επιδιώκεται η επίτευξη της μέγιστης απόδοσης κατά τα πρώτα χρόνια της επένδυσης, αλλά και η θεσμοθέτηση κινήτρων για την παραμονή των ήδη πραγματοποιηθεισών επενδύσεων στην τοποθεσία της επένδυσης μετά το πέρας των επενδυτικών προγραμμάτων, μέσω της πραγματοποίησης επανεπενδύσεων.

Επίσης, η εμπειρία των εφαρμοσθεισών στις υπό εξέταση χώρες πολιτικών περί κινήτρων κατέδειξε τα πλεονεκτήματα, που πηγάζουν από την παροχή κινήτρων που περιλαμβάνουν συνδυασμό στοχεύσεων ΑΞΕ οριζοντίου και καθέτου τύπου.

Τέλος, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην εξασφάλιση της ουδετερότητας των παρεχόμενων επενδυτικών κινήτρων, ούτως ώστε κάθε συγκεκριμένη μορφή των παρεχόμενων κινήτρων να μην θεωρείται ότι ευνοεί και συνδέεται με την πραγματοποίηση συγκεκριμένου τύπου επένδυσης .

Σε διοικητικό επίπεδο τεράστιας σημασίας είναι ο περιορισμός της γραφειοκρατίας και η ταχύτητα στην παροχή των κινήτρων, η συνεργασία και ο συγχρονισμός της δράσης των διαφόρων πτυχών της

Δημόσιας Διοίκησης. Η ορθολογικώς και καλώς λειτουργούσα Δημόσια Διοίκηση αποτελεί *condicio sine qua non* σημαντικών θεμάτων, όπως η Ανάπτυξη με την ευρεία έννοια του όρου (οικονομική, κοινωνική, πολιτιστική, κ.α.), και σε όλα, υπό έποψη χώρου, τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό) κ.α.²

Σε επίπεδο επενδυτών θα πρέπει να δίνεται βαρύτητα σε ποιοτικές επενδύσεις, κυρίως στον τομέα της Ε και Α με στόχο να παύσει το φαινόμενο της παραμονής και συγκέντρωσης των δραστηριοτήτων των σχετικών με την Ε και Α στην χώρα προέλευσης της επένδυσης. Επίσης σημαντική πρέπει να θεωρείται και η συντελούμενη στην Τσεχία μεταβολή της επενδυτικής πολιτικής με στόχο την ενίσχυση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας με την εγκατάλειψη της παροχής των κινήτρων σε ατομική βάση ύστερα από κυβερνητική έγκριση και την πρόσβαση σε αυτά όσων επενδυτών πληρούσαν τα καθοριζόμενα από το νόμο αντικειμενικά κριτήρια.

Τέλος σε επιστημονικό επίπεδο πρέπει οι ειδικοί Επιστήμονες να ασχοληθούν συστηματικά με την ενδελεχή μελέτη και διερεύνηση των σχετικών θεμάτων, μεταφέροντες προσαρμοσμένη στα « καθ' ημάς » την εμπειρία άλλων Χωρών, εμπειρία ιδιαίτερα σημαντική και πολύτιμη.

² Βλ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Τοις εντευξομένοις . Επιθ. Αποκ. Τοπ. Αυτοδ. Και Περιφ. Αναπτ., Αθήναι, 1995. Τ2, σελ 1 επ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Τα χρηματοδοτικά κίνητρα στο θεσμικό πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης στην Ελλάδα , Γ' έκδοση, Αθήναι, 1993.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ. Κωνσταντίνος,ΒΛΑΣΣΗΣ Ι.,ΔΕΛΗΘΕΟΥ Β. : Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Α' έκδοση, Αθήναι, 1996 .
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Το Δίκαιο της ευρωπαϊκής Ένωσης, Τόμος Β', Ρώμη, Αθήναι, Οκτώβριος 2004 .
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης, Αθήναι, 2004.
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ. Κωνσταντίνος , ΔΕΛΗΘΕΟΥ Β. : Οι Ελληνικές ιδιωτικές επενδύσεις σε Χώρες της Βαλκανικής και το Ελληνικό Σχέδιο Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων, Αθήναι, 2005 .
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ Κωνσταντίνος : Θεσμικό πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης, Τόμος Γ ', Αθήναι, 2007 .
- ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕ. Κωνσταντίνος (Επιστημονική συμβολή : Βασ ΔΕΛΗΘΕΟΥ, Ηελ. ΚΑΝΝΑΔΙΑ) : Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Νέα Έκδοση, Αθήνα, 2008 .
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ Ελίζα : Η διακρίνουσα μεταχείριση στα πλαίσια του ανταγωνισμού και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ΕΕΕυρΔ 1: 1982,
- ΑΝΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Γιάννης : Οι δημόσιες ενισχύσεις της οικονομίας . Συμβολή στην έρευνα της παρεμβατικής δράσεως της διοίκησης. Εκδόσεις Αντώνιου Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 1982 .
- Ανακοίνωση της Επιτροπής της 18^{ης}-10-1991 σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον κατασκευαστικό τομέα .

- Ανακοίνωση της Επιτροπής προς τα κράτη μέλη σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 92 και 93 ΣυνθΕΚ και του άρθρου 5 της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ της Επιτροπής επί των δημοσίων επιχειρήσεων στον κλάδο της μεταποίησης .
- Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (2000/С 71/07).
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από την ελληνική Κυβέρνηση προς δύο εταιρίες παραγωγής λιπασμάτων ΕΕΕΚ C 82, της 14 Μαρτίου 1997 .
- Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με στοιχεία κρατικής ενίσχυσης στις πωλήσεις γηπέδων-οικοπέδων και κτιρίων από τις δημόσιες αρχές (97/С 209/03) .
- ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ Π.Δ.: Η Ελευθερία ανταγωνισμού στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα, 1990 .
- ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Το νομικό καθεστώς προστασίας ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων αναπτυξιακού χαρακτήρα στην Ελλάδα, Αθήναι, 1996 .
- ΔΕΛΗΘΕΟΥ Β. : Τοπική Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση. Θεσμικό πλαίσιο. Αναπτυξιακά Προγράμματα. Παγκοσμιοποίηση, Αθήναι, 2002 .
- ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους . Αθήναι, Μέρος Α', 2007. Μέρη Β'. Γ' και Δ' 2008 .
- ΔΕΛΗΘΕΟΥ Βασιλική : Η περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα. Προσδοκίες και αποτελέσματα. Επιθεώρηση Αποκέντρωσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Τεύχος Ν.52, Αθήναι, 2008.
- ΔΕΡΤΙΛΗΣ Π. : Εγχειρίδιον Δημόσιας Οικονομικής, τόμος ΙΙ, Αθήναι-Θεσσαλονίκη, 1962 .

- ΕΚΕΜ : Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και η Ελλάδα, Κείμενα έρευνας και τεκμηρίωσης Αρ 19, Αθήνα, Σεπτέμβριος 1995 .
- ΕΚΕΜ : Παρουσίαση της Πράσινης Βίβλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ανάπτυξη και το μέλλον των σχέσεων της Ε.Ε και των χωρών ΑΚΕ, Πρακτικά Συμποσίου Αθήνα 1997, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1998 .
- ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ , ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Επιστ. Υπευθ. Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Αθήναι, τεύχη ετών 1994-2008 .
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΧΧΧΙη Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού 2002, Βρυξέλλες, 1998 .
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πολιτική Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, 1999 .
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Νομοθεσία περί ανταγωνισμού στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Τόμος ΙΙΑ : Κανόνες που εφαρμόζονται στις κρατικές ενισχύσεις. Κατάσταση την 30^η Ιουνίου 1998, Βρυξέλλες - Λουξεμβούργο, 2000 .
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : Πολιτική Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, Βρυξέλλες, 2001 .
- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ : ΧΧΧΙΙη Έκθεση επί της Πολιτικής Ανταγωνισμού 2003, Βρυξέλλες, 2004 .
- ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ Δ : Δημόσια οικονομική Ι : Οι οικονομικές λειτουργίες του κράτους, Αθήναι, 1979 .
- ΚΑΡΥΔΗΣ Γεώργιος : Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2001,
- ΚΟΝΣΟΛΑΣ Νικόλαος : Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική : Γενική Θεώρηση Αθήναι, 1993.

- ΜΑΛΙΝΔΡΕΤΟΥ Β. : Χρηματοοικονομική Ανάλυση : Επενδύσεις . Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1998 .
- ΜΑΡΜΑΤΑΚΗΣ Ν. : Θεωρία και πολιτική των κινήτρων οικονομικής αναπτύξεως, Αθήναι, 1969.
- ΜΟΥΣΗΣ Νίκος : Ευρωπαϊκή Ένωση : Θεσμοί και Πολιτικές, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1995 .
- ΜΠΑΝΑΣΗΣ Στέργιος : Νέα Διεθνής οικονομία, Εκδόσεις Παπαζήση , Αθήνα 2004 .
- ΜΠΑΡΜΠΑΣ Νικόλαος : Στοιχεία δημοσιονομικού δικαίου. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2002 .
- ΟΚΕ - ΓΝΩΜΗ της ΟΚΕ : Η συμβολή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στο ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.oke.gr/gnomes/ .
- ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗΣ Παναγιώτης : Ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση, Εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα 2005 .
- ΡΟΥΝΗΣ Γεώργιος : Ανταγωνισμός ή συνεργασία ;. Τα όρια της δραστηριότητας των επιχειρήσεων στον κοινοτικό χώρο. Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992 .
- ΣΚΛΙΑΣ Νίκος : Η εναρμόνιση των φόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα . Παρουσίαση –ανάλυση νομοθετικών μέτρων από τη Συνθήκη της Ρώμης μέχρι σήμερα . Θέσεις της Επιτροπής για το μέλλον, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992 .
- ΣΚΟΥΡΗΣ Βασίλειος : Ερμηνεία συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα 2003 .
- ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ Αλέξανδρος : Αλληλεπίδραση ευρωπαϊκής ενοποίησης και ΑΞΕ στο νεοπαγές περιβάλλον του ευρώ. Υποκεφάλαιο στο σύγγραμμα : Διεθνής πολιτική

οικονομία : Θεωρία, δομή και προκλήσεις της παγκόσμιας οικονομίας, Εκδόσεις Παπαζήση 2005 .

- ΧΑΣΣΙΔ Ι : Κίνητρα επενδύσεων και επενδυτική συμπεριφορά . Διαπιστώσεις για τον βιομηχανικό τομέα . Ινστιτούτο Οικονομικών και βιομηχανικών Ερευνών , Αθήναι, 1983 .

- ΧΑΤΖΗΓΑΓΙΟΣ Θωμάς : Οι κρατικές ενισχύσεις στις προβληματικές επιχειρήσεις. IUS, Αθήνα, 2004 .

- ΧΑΤΖΗΓΑΚΗΣ Μ. Σωτήρης : Ευρώπη και Παγκοσμιοποίηση : Η Ευρώπη στην εποχή των ανατροπών. Τόμος Β', Εκδόσεις Καστανιώτη , Αθήνα 2007.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ALBORNOZ Facundo & CORCOS Gregory : Subsidy Competition in integrating economies, Paris – Jourdain Sciences Economiques Working Paper No 2005-21, Paris, 2005 .
- ANASTASAKIS Othon & BECHEV Dimitar : EU conditionality in south east europe : bringing commitment to the process , European studies centre, st Antony college, University of Oxford, Oxford, April 2003 .
- ANDREFF Wladimir : Les multinationales globales, Editions La Découverte, Paris 1996 .
- ANTALOCZY Katalin & SASS Magdolna : Foreign direct investment incentive policies in the Czech Republic, Estonia, Hungary, Poland Slovakia and Slovenia, February 2001 . Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.wifo.ac.at/luger/sass_antaloczy.pdf .
- ATHANASOPOULOS C, GE. : Investissement et protection des Capitaux Etrangers en Grèce. I.I.A.P. Paris , 1987 .
- ATHANASOPOULOS C, GE . : - J. –P. COYRTHEOUX : Les incitations Financières au Développement Régional en Grèce : REVUE D 'ECONOMIE REGIONAL ET URBAINE. Paris , 1988, (7)
- ATHANASOPOULOS C, GE . : - J. –P. COYRTHEOUX : Observations Comparées sur les Incitations Financières au Développement Régional en Grèce 1982-1986 : REVUE D 'ECONOMIE REGIONAL ET URBAINE. Paris , 1988, (7) .
- ATHANASOPOULOS C, GE. COURTHEOUX J.- P : La notion d 'Investissement privé productif en Grèce . CAHIERS DE L A.C.E. Paris, 1991
- ATHANASOPOULOS C, GE. : Investissements directs étrangers et littoralisation de l' economie en Grèce, UNIVERSITE DE Tours, 1992 .
- ATHANASOPOULOS C, GE. : La notion d 'Investissement productif privé dans le cadre institutionnel de la legislation grecque pour le developpement . Bruxelles, 1994.
- BACHTLER J. : Policy Competition and FDI in Europe, OECD, Paris, 1998 .
- BAHAROVA Bistra : EU Accession the determing factor of FDI in the CEECS, EPI Working Papers series, Sofia 2005 .

- BARTEL Frank and S.A DE CROMBRUGGHE : Advantages and Disadvantages of FDI Policy Instruments . Session No 4, UNIDO , Vienna, 2005.
- BARTOSZUK L. & LENAIN P : The Polish tax reform, OECD Economics department working papers No 234, Paris, 2000 .
- BAUDENBACHER Carl : A brief Guide to European State Aid Law, The Hague : Kluwer Law International, 1997 .
- BEATA Heimann : Tax incentives for FDI in the tax systems of Poland, the Netherlands , Belgium and France, IWIM Working Paper n 74, Universitat Bremen, Germany .
- BELLAK Christian, LEIBRECHT Markus, ROMISCH Roman : New evidence on the tax burden of MCN activities in Central and East European New member states . SFB International Tax Coordination Paper No. 2, Wien, 2005 .
- BELLAK Christian and LEIBRECHT Markus : Do low corporate income tax rates attract FDI? Evidence from 8 Central and East European countries, University of Nottingham Research Paper 2005/43, Nottingham, 2005 .
- BELLAMY & CHILD : Common market Law of Competition, Fourth edition, Sweet & Maxwell, London,1987, page 005 chapter 14 .
- BENACEK Vladimir, GRONICKI Miroslav, HOLLAND Dawn and SASS Magdolna : The determinants and impacts of FDI in central and eastern europe : A comparison of survey and econometric evidence . Transnational Corporations, Journal of United Nations, vol 9, no.3, New York, December 2000,
- BENASSY- QUERE Agnes, FONTAGNE Lionel and LAHRECHE- REVIL Amina: Tax competition and Foreign direct investment, European network of Economic Policy Research Institute Working Paper No 17/2003, Brussels, December, 2003 .
- BENEDICTIS Luca and TAJOLI Lucia : Economic integration, similarity and convergence in the EU and CEECS trade structures, Centre for Research on Innovation and Internationalisation Working Paper 148/2003, Universita Bocconi, Milano, Italy, 2003.
- BESELER F and WILLIAMS A.N : Anti-dumping and anti-subsidy law. The European Communities , Sweet & Maxwell, London, 1986 .

- BLOMSTRÖM M., KOKKO Ari : The economics of foreign direct investment incentives, Stockholm School of Economics Working Paper No.168, Stockholm, 2003 .
- BOND Stephen : Corporate Tax Harmonisation in Europe. A Guide to the Debate, Institut for fiscal studies, London, 2000 .
- BONICHOT Jean Claude et MUTON Jean Denis : La jurisprudence de la cour de justice des CE en matiere d' aide publique aux entreprises. Etudes et documents du Conseil d' etat, 1990, n 41 .
- BOUDIER –BANSEBAA Fabienne : Agglomeration economies and location choice : foreign direct investment in Hungary, The European Bank for Reconstruction and Development in its journal Economics of Transition. , Volume (Year): 13 (2005) .
- BREUSS Fritz : Macroeconomic effects of EU Enlargement for old and New Members , WIFO Working Paper number 143. Wien, March 2001.
- BRUSICK Philippe, ALVAREZ Anna Maria & CERNAT Lucian : Competition Provisions in Regional Trade Agreements : How to Assure Development Gains, United nations, New York, Geneva, 2005 .
- BUCH Claudia and PIAZOLO Daniel : Capital and trade flows in Europe and the impact of enlargement, Kiel University Working Paper No 1001, Kiel- Germany, September 2000 .
- BUTTERWORTHS : Competition law, Volume 4, Competition Issue 42 D19C .
- CARTOU Louis : L'Union Européenne. Dalloz 2 édition,Paris,1996 .
- CHARLTON Andrew : Investment bidding for mobile investment economic consequences and potential responses . OECD DEV/DO (2003)01,Paris, January 2003.
- CHÉROT Jean-Yves : Les aides d'état dans les Communautés Européennes, Economica, Paris 1998 .
- CLARK Steven : Corporate tax incentives for foreign direct investment. OECD,Paris, 2000 .
- COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES : Commission staff working paper : The impact of enlargement on industry, Brussels, 24.2.2003.
- CROZET Matthieu : EU Enlargement and industrial relocation within the CEECs, Rapport 2002 , n° 36, Paris, 2002 .

- DELITHEOY Vas. , ATHANASOPOULOS C.,GE. : Globalization and profits in the Balkans. International Herald Tribune/The Bidge. Paris, Athens, 12/8/2006 .
 - DERRICK Wyatt & DASHWOOD Alan : The substantive Law of the EEC, Sweet & Maxwell, London, 1987 .
 - DUNNING H. John : The changing nature of firms and governments in a knowledge-based globalizing economy . in Engelhard and W. A. Oehsler (eds) International Management : Effects of Global changes on competition, Corporate strategies and markets . Wiesbaden, Sonderdreck, 1999.
 - DUNNING John : Determinants of FDI. Globalization induced changes and the role of FDI policies . Economist Intelligence Units , World Investment Prospects, 2002, London 2002 .
 - DUNNING John : Institutional reform, FDI and european transition economies . To be published in R. Grosse (ed) International Business and Governments in the 21st Century, Cambridge University Press (2004) .
 - ECKERT Stefan and ROSSMEISSL Frank : Western Firms Foreign Investment Strategies in CEEs at the dawning of EU-Enlargement, International Graduate School Zittau , Working Paper Series 01/2004, Zittau, 2004.
 - EUROPEAN COMMISSION – Observatory of European SMEs : The impact of EU enlargement on European SMEs, Brussels, 2003 .
 - EUROPEAN COMMISSION : EU competitiveness and industrial location. Brussels, 2006 .
- EUROPEAN PARLIAMENT-Directorate-General for research : The Enlargement process of the EU : consequences in the field of environment, Environment Series ENVI 106 EN , Brussels, 2005 .
- EVANS Andew : European Community Law of State Aid. Clarendon press, Oxford, 1997 .
 - FITZGERALD Valpy : Regulatory Investment Incentives . OECD, Paris, 2001 .
 - FOURCANS Andre and THIERRY Warin : Tax harmonisation vs tax competition in Europe . A Game theoretical approach, CREFE cahier de recherche n. 132, Monteval 2001 .

- GALTAN Nicodome : Computing effective corporate tax rates . Comparisons and results. European Commission – Directorate General for economic and Financial Affairs Number 153, Brussels, june 2001 .
- GILPIN Robert : Η πρόκληση του παγκόσμιου καπιταλισμού – Η παγκόσμια οικονομία τον 21^ο αιώνα (σε μετάφραση Γιώργου Κατσιλιέρη), Δ' Έκδοση, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2003 .
- GOLBERG Linda : Financial FDI and Hot countries . New and old lessons, Federal Reserve Bank of New York, NY, March 2003 .
- GOLEJEWSKA Anna : FDI and its employment effects in Polish manufacturing during transition, Analizy i Opracowania KEIE UG Nr 4/2002 , Pazdziernik, 2002 .
- GOLUB Stephen : Mesures des restrictions visant les investissements direct de l'étranger dans les pays de l'OCDE, OCDE, Paris, 2003 .
- GOYDER D.G : EEC Competition Law, Clarendon Press-Oxford, 1988 .
- GRABBE Heather : Profiting from the EU Enlargement , Centre for European Reform, London, june 2001 .
- HAMAR Judit : FDI and industrial Networks in Hungary, Centre for the study of economic & social change in Europe – School of Slavonic & East European Studies Working Paper 13/2002, London, 2002 .
- HANCHER Leigh, OTTERVANGER Tom, Piet jan Slot : European Practice Library: EC State Aids, Chancery Law Publishing, London, 1997.
- HAVLIK Peter : EU Enlargement : Economic impacts on Austria, the Czech Republic, Hungary, Poland, Slovakia and Slovenia, WIIW, Wien, July 2002 .
- HERAUSGEGEBEN Von : EU Law in new member states , Freshfields Bruckhaus deringer , Manz , Wien 2003.
- HOEKMAN Bernard & DJANKOV Simeon : Intra-Industry trade, foreign direct investment, and the reorientation of eastern european exports, The world bank policy research working paper 1652, Washington DC, 1996 .
- HOEN Herman : The transformation of economic systems in central europe, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, Glos , 1998 .

- HUBERT Florence and PAIN Nigel : Fiscal incentives, european integration and the location of fdi, National Institut of Economic and Social Research , London, March 2002.
- HUNYA Gabor : International competitiveness impacts of FDI in CEECS . Vienna Institut of International Economic studies, Series: Research Reports, No. 268, Wien, August 2000 .
- ILO : Labour and social issues related to export processing zones, TMEPZ/1998, Geneva,1998.
- ILO : Employment and social policy in respect of export processing zones, GB. 286/ESP 3, Geneva, 2003 .
- INFANTI Anthony : Spontaneous Tax Coordination On adopting a comparative approach to reforming the us internaional ta regime, Vanderbilt journal of transational law , Vol 35 .
- JOERGES Christian and RODL Florian : Social Market Economy, as a Europe's social Model? EUI Working Paper Law No 2004/8 European University Institute, Florence Department of law, Badia Fiesolana, San Domenico (FI), 2004.
- KIERZKOWSKI Henryk : Europe and Globalization, Palgrave macmillan, London, 2002 .
- KLAUS Dieter John : The German Social Market Economy- (Still) a Model for the European Union?, RePEc:agr:journl:v:3(508), 2007:i:3(508):p:8
- KOKKO Ari : Globalization and FDI Incentives (report to the World Bank), Stockholm School of Economics, Stockholm – Sweden, 2000 .
- KONSOLAS N., PAPADASKALOPOULOS Ath, PLASKOVITIS I. : Regional Development in Greece, Springer, Berlin,Paris, 2002 .
- JENSEN Nathan : Fiscal Policy and the firm : Do low Corporate tax rates attract multinational corporations ? , Washington University, St. Louis - Department of Political Science, St. Louis, January 2007 .

- LANDESMANN Michael : The shape of the new Europe : Vertical production differentiation, wage and productivity hierarchies, BRIE (Berkeley Roundtable on the International Economy), Working Paper 104, 1998.
- LAUTIER Marc : Les rendements décroissants des politiques d'incitations aux investissements étrangers : CARE , Université de Rouen, 2003 page 14 Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://www.univ-rouen.fr/droit-sceco-gestion/Recherche/CARE/ Documents/Papier.Lautier.pdf> .
- LAHRECHE – REVIL Amina : Who's afraid of tax competition. Harmless tax competition from the new member states, CEPII working Paper No 2006-11, Paris, 2006 .
- LAZOWSKI Adam : The adaptation of the Polish legal system to European Union law: selected aspects, SEI Sussex European Institut, Working Paper No 45, Sussex, May 2001 .
- LEJOUR, A. R. DE MOOIJ & R. NAHUIS : Eu Enlargement : Economic implication for countries and industries, Center for Economic Studies and Ifo Institute for Economic Research Working Paper Series No. 585, Munich Germany October 2001 .
- LEVET Jean louis : Les aides publiques aux entreprise une gouvernance , une strategie, La Documentation française, Paris, 2003 .
- LIPSTEIN : Το Δίκαιον της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, Μετ. Κ. Μιχαηλίδη, Εκδόσεις Αντ.Ν Σάκκουλα, Αθήνα, 1979 .
- LOSCHEL Andreas & MRAZ Marian : EU Enlargement and Environmental Policy, ZEW Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung / Center for European Economic Research Working Paper 01/52, Mannheim, 2001 .
- MAECHLER M. Andrea : The politics of trade Liberalization in the presense of FDI Incentives . Swiss National Bank, July 2000 .
- MALAURIE -VIGNAL Marie : Droit de la concurrence. 2nd édition, Εκδόσεις Armand Colin 2, Paris, 1996 .
- MALLYA Thaddeus , KUKULKA Zdenek & JENSEN Camilla : The Political Economy of FDI Investment Incentives in transition, Center for East European Studies Working Paper No 46, Copenhagen, December 2002 .

- MARIN Dalia, VERDIER Thierry : Globalization and the New Enterprise, Journal of the European Economic Association, MIT Press, vol. 1(2-3), pages 337-344, 04/05 .
- MATTERA Alfonso : Η ενιαία ευρωπαϊκή αγορά : Οι κανόνες και η λειτουργία της (σε μετάφραση Αριστοτέλη Γαβριλιάδη και Βασίλη Μαραγκού), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1992 .
- MATTERA Alfonso : Le marché unique européen ses règles, son fonctionnement, Ed. Jupiter, Paris 1989 et 1990 .
- MAYHEW Alan : Recreating Europe. The European Union's Policy towards Central and Eastern Europe, Cambridge University Press, 1998 .
- MEGRET J. : Le droit de la communauté économique européenne, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1970-1986, 2e éd, Bruxelles, 1990 .
- MENDOZA Enrique & TEZAR Linda : Winners and losers of Tax Competition in the European Union, National Bureau of Economic Research Working Paper number 10051, 2003 .
- MERCIER- SUISSA Catherine : Determining causes of FDI and New criteria for the selection of settlement locations, Université Jean Moulin, Lyon 3 .
- MERKIN R, WILLIAMS, K : Competition Law : Antitrust Policy in the U.K and the EEC, Sweet & Maxwell, London, 1984
- MERLEVEDE Bruno & SCHOORS Koen : Determinants of FDI in transition Economies . Ghent University, Belgium 2004 .
- MICHALSKI Wolfgang : Economic and Social Policies in Support of Competitiveness in the Global Economy : The Challenges facing Poland , TIGER Working Paper Series No 10, Warsaw, July 2001 .
- MICHALET Charles : Strategies of Multinationals and Competition for FDI the opening of Central and Eastern Europe . FIAS-World Bank, Washington DC, 1997 .
- MORISSET Jacques : Tax Incentives. The World Bank Group, Note number 253, New York, February 2003 .
- MRAK Mojmir : Globalization : Trends, Challenges and opportunities for countries in Transition, UNIDO, Vienna, 2000 .

- NEUNREITHER Karlheinz & WIENER Antje : European Integration after Amsterdam. Institutional Dynamics and prospects for democracy, Oxford University Press, 2000 .
- NICOLAIDES P., VAN DE KLUGT Arianne : The competition policy of the European Community, European institution of public administration, Maastricht 1994
- NIEBUHR Annekatriin : The impact of EU Enlargement on european border region, HWWA Discussion Papers 330, Hamburg 2005 .
- NORBACK Pehr-johan & PERSSON Lars : Investment Liberalization – Who benefits fom Cross-Border Mergers & Acquisitions ?, The Research Institute of Industrial Economics Working Paper No 569, Stockholm, Sweden, 2001 .
- OECD : La réforme de la réglementation en Hongrie. Améliorer l' ouverture des marchés grace a la réforme de la réglemeontation, OECD, Paris, 2000.
- OECD : Concurrence fiscale dommageable. Un probleme mondial, Paris, 2000 .
- OECD : Competition policy in subsidies and state aid, DAFPE/CLP(2001)24, OECD, Paris, 2001 .
- OECD : Regulatory Reform in the Czech Republic : Enchancing Market Openness trough Regulatory Reform . OECD, Paris, 2001
- OECD : L' investissement direct etranger au service du developpement. Optimiser les anantages –minimiser les couts. OECD, Paris, 2002 .
- OECD : La réforme de la réglementation en Pologne. Améliorer l' ouverture des marchés grace a la réforme de la réglementation, Paris, 2002 .
- OECD : Checklist for foreign direct investment incentive policies, Paris, 2003 .
- OECD : Economic Survey of the Czech Republique, Paris, March 2003 .
- OECD (OECD tax centre for tax policy and administration in co-operation with the investment compact team : Tax Policy assessment and design in support of direct investment . A study of countries in South East Europe, Paris, April 2003 .
- OECD : Strategies d' incitations á l'investissement et IDE dans plusieurs pays de l' ANASE, Paris, 2004.
- OMAN Charles : Policy Competition for foreign direct investment. A study of competition among governments to attract FDI. OECD, Paris, 2000 .

- OMAN Charles, CHRISTIANSEN Hans, CHARLTON Adrew : Incentives-based competition for FDI. The Case of Brazil , OECD, Paris, 2003.
- OMAN Charles, FRIES Steven and BUITER Willwm : Corporate governace in developing , transition and emerging-market economies, OECD Policy Brief No 23, Paris 2003.
- PEARCE Robert : Globalization and development. An international business strategy approach, United Nations, New York and Geneva, 2006 .
- PICCIOTTO Benerice - Groupement d' etudes et de recherche Notre Europe : L'IDE vers les nouveaux adherents d' Europe Centrale et Orientale. Ce que l' elargissement pourrait changer, Etudes et recherches n 24 , Paris, Mai 2003.
- PODKAMINER Leon : Poland's Competitive Position in the enlarged EU, TIGER Working Paper Series No 95, Warsaw, July 2006 .
- Polish Information and foreign investment agency : Special Economic Zones in Poland. A unique investment opportunity, Warsaw, 2003 .
- PRETSCHKER Udo : Subsidies and economic development in OECD countries, OECD, Paris.
- RIFKIN Jeremy : The european dream. Bruxelles, Polity Press, 2004 .
- SAPIR A. : Globalization and the Reform of European Social Models, Bruegel policybrief , Issue 2005/01, November 2005 .
- SASS Magdolna : FDI in Hungary-the first mover's advantage and disadvantage, EIB (European Investment Bank) Papers , Volume 9, No2, 2004 .
- SERCOVICH Francisco : Competition and the World Economy. Comparing Industrial Development Policies in the Developing and transition Economies, Edwar Elgar & UNIDO, 1999.
- SHANE Mathew & ROE Terry : The new economy : Global effects, Washington DC, 2002.
- SHARP Margaret : Industrial policy and european Integration : Lessons from experience in Western Europe over the last 25 years, Centre for study of economic & social change in Europe. School of Slavonic & East european studies, University College London (SSEES,UCL) Working Papers number 30, London 2003.

- SINGH Ajit : FDI, globalization and economic development : towards reforming national and international rules of the game, ESRC Centre for Business Research, University of Cambridge Working Paper No 304, Cambridge, March 2005 .

- SZANYI Milkos : An FDI –based development model for Hungary-New challenges?, Institute for world economics –Hungarian academy of sciences , Working Paper 141,Budapest , December 2003 .

- THE WORLD BANK : Transition : The first ten years. Analysis and lessons for Eastern Europe and the former Soviet Union, Washington DC , 2002 .

- THOMSEN Stephen & WOOLCOCK Stephen : Direct Investment and European Integration. Competition among firms and governments, The Royal Institute of International affairs, Printer Publishers, London, 1993 .

- UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE : Beyond enlargement : trade, business and investment in a changing Europe , UN, New York & Geneva, 2003 .

- UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT –DTCI : Incentives and Foreign Direct Investment . Geneva and New York, United Nations Publications, E96.II.A.6, 1996 .

- UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT : Promotion de l' investissement et développement : questions et problèmes qui se posent . Genève, 1997 .

- UNITED NATIONS CONFERENCE ON TRADE AND DEVELOPMENT : Incentives ,UNCTAD/ITE/IIT/2003/5, New York and Geneva, 2004 .

- VAN DEN BERGH Roger : The subsidiarity principle and the EU competition rules : The costs and benefits of decentralisation στο σύγγραμμα: Constitutional Law and economics of the European Union , Edward Elgar, 1997.

- VAN DEN BOSSCHE Anne-Marie : The competition provisions in the europe agreements . A comparative and critical analysis, στο σύγγραμμα : Enlarging the EU. Relations between the EU and central and eastern europe. Longman , London and New York,1997 .

- VINCENZI Christopher.: Law of the European Community. Pitman Publishing, London, 2nd edition, 1999 .
- VOGEL Jean : L' Union Européenne et les défis de l' élargissement, Editions de l' Université de Bruxelles , Etudes Européennes, Bruxelles 1994 .
- WAELBROECK Michel & ALDO Frignani : European Competition Law. Transnational Publishers, Inc. Ardsley, New York, 1999 .
- WALTER Andrew : Globalization and policy convergence. the case of FDI rules. London School of Economics, London, 1998 .
- WELLS,L.,ALLEN N., MORISSET Jacques,and NEDA Pirnia. : Using Tax Incentives to Compete for Foreign Investment. FIAS Occasional Paper 15, World Bank, Washington D.C, 2001 .
- WILLEM TE VELDE Dirk and BEZEMER Dirk : Regional Integration and FDI in developing countries, UNCTAD, 2004. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : www.unctad.org/en/docs/iteiit20062a3_en.pdf .
- WINIECKI Jan : Institutional barriers to Poland's economic development . The incomplete transition. Routledge , London –New York, 1997 .
- WISE Michael : The role of competition policy in regulatory reform, OECD, Paris, 1999 .
- WYATT D. , DASHWOOD A. : The Substantive Law of the EEC, Sweet & Maxwell, London,1987 .